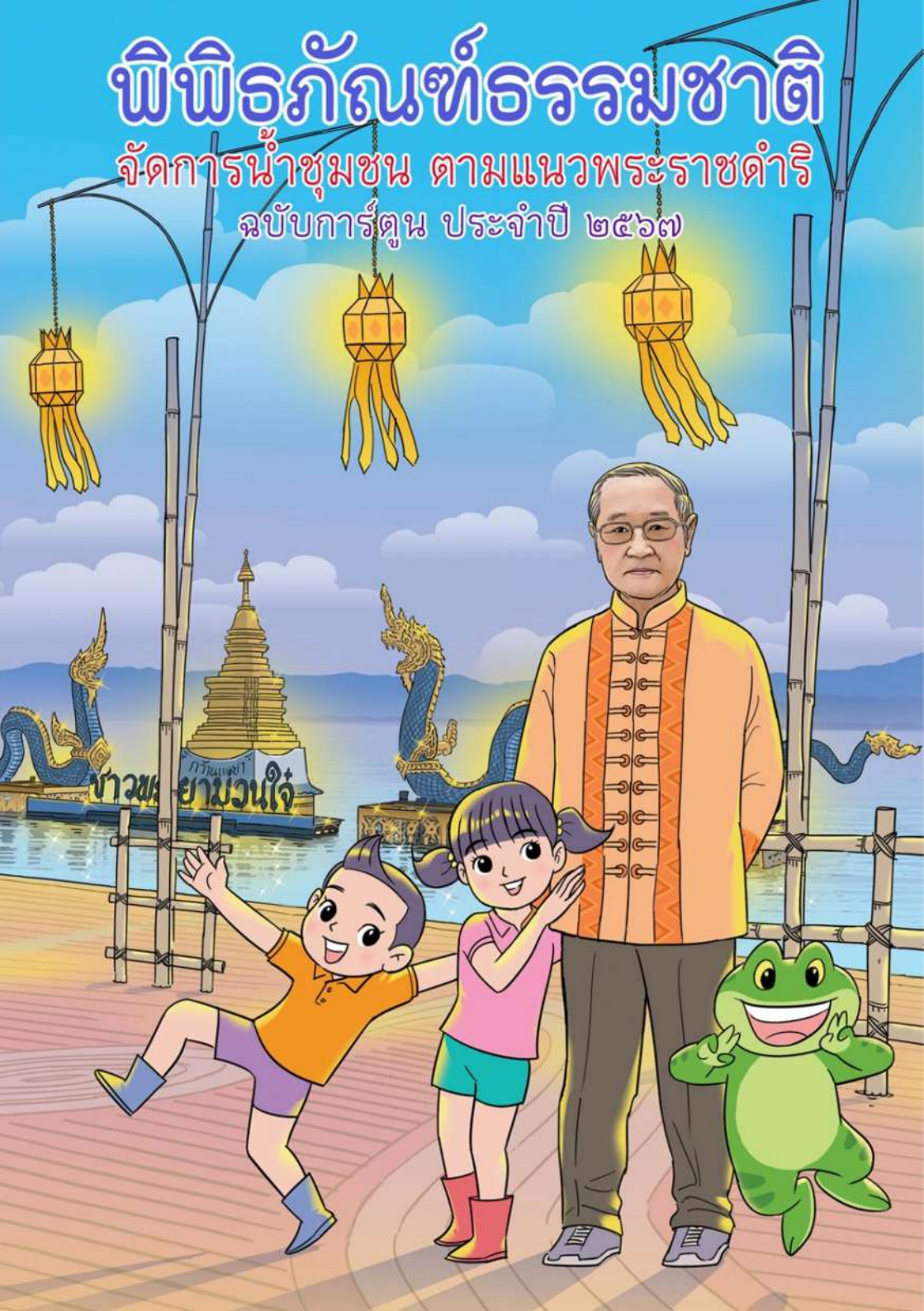
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ

ฉบับการ์ตูน ประจำปี ๒๕๖๗

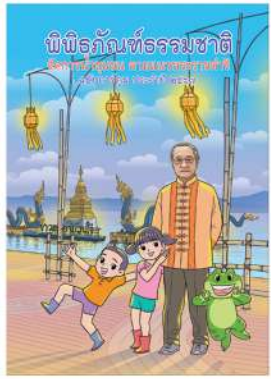

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ

ฉบับการ์ตูน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ
จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
ฉบับการ์ตูน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗
เผยแพร่ครั้งที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

จัดทำและเผยแพร่โดย
มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่ ๙๐๑ ชั้น ๖ อาคารสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๑๕๘ ๐๙๙๙
โทรสาร ๐๒ ๑๕๘ ๐๙๙๘
เว็บไซต์ www.utokapat.org

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)
สำนักงานใหญ่ เลขที่ ๙๐๑ ถนนงามวงศ์วาน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๑๕๘ ๐๙๐๑
โทรสาร ๐๒ ๑๕๘ ๐๙๑๐
เว็บไซต์ www.hii.or.th

คำนำ

"การจัดการน้ำชุมชนนั้น เห็นความสำเร็จในบางชุมชนแล้ว ให้ชุมชนชาวบ้าน ที่มีความรู้ประสบความสำเร็จ มีประสบการณ์จัดการและพัฒนาน้ำในพื้นที่ มาช่วยขยายผลไปยังชุมชนอื่น" พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ พระราชทานเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้น้อมนำแนวพระราชดำริ เพื่อดำเนินงานสร้างตัวอย่างความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรน้ำ ขยายเป็นเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งน้อมนำ กรอบคิด กรอบงาน และหลักการทรงงาน ได้แก่ การพึ่งตนเอง คิดเชื่อมโยงกัน ใช้ธรรมชาติแก้ธรรมชาติ ทำงานให้เหมาะสมกับพื้นที่ หรือภูมิสังคม ลงมือทำและสร้างตัวอย่างความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดและขยายผลความสำเร็จสู่ชุมชนอื่น ผ่านตัวอย่างความสำเร็จในรูปแบบ "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ" ซึ่งได้ดำเนินงานไปแล้วใน ๒๘ พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนเวียงคุก จังหวัดหนองคาย ชุมชนศาลาดิน จังหวัดนครปฐม เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอุป จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนคลองรังสิต จังหวัดปทุมธานี ชุมชนบ้านห้วยปลาหลด จังหวัดตาก ชุมชนบ้านลิ่มทอง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนบ้านทับคริสต์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนบ้านผาชัน จังหวัดอุบลราชธานี เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว จังหวัดเชียงราย กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านตุ่น จังหวัดพะเยา ชุมชนบ้านปากชวด จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี ชุมชนบ้านม่วงชุม จังหวัดเชียงราย ชุมชนบ้านเปร็ดใน จังหวัดตราด ชุมชนบ้านป่าภูถ้ำ ภูกระแต จังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านหนองตาจอน จังหวัดราชบุรี ชุมชนตำบลสายนาวัง จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนตำบลบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ ชุมชนบ้านตูม จังหวัดยโสธร เครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนบ้านเมืองกลาง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนโน้นแต้ จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนตำบลดงละคร จังหวัดนครนายก ชุมชนบ้านตะโล๊ะ จังหวัดยะลา ชุมชนบ้านดงผาปูน จังหวัดน่าน และชุมชนบ้านร้องแง จังหวัดน่าน

ผลจากการดำเนินงาน "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ" นั้น มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ และภูมิสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งสะท้อนวิธีการบริหารจัดการในลักษณะเฉพาะ และบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมของตนเอง ทั้งหมดนี้นับเป็นองค์ความรู้สำคัญให้ชุมชนนำมาปรับใช้เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนของตนได้เป็นอย่างดี

สื่อการ์ตูน "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ" จึงเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่รวบรวมบทเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของเครือข่ายชุมชนที่ได้ดำเนินงานและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ จัดการน้ำชุมชน ทั้ง ๒๘ พื้นที่ พร้อมถ่ายทอดและเผยแพร่ความสำเร็จผ่านการ์ตูนประกอบเนื้อหาให้น่าสนใจ และเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับบุคคลทุกระดับ ทุกเพศ และทุกวัย สามารถเข้าใจการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ และเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ต่อไป

คณะกรรมการเสริมสร้างและสนับสนุนความเข้าใจ
ในการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ

สารบัญ

๑๐ เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
"ระบบจัดการป่าต้นน้ำ และไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง"

๒๐ ชุมชนบ้านม่วงชุม อ.เชียงของ จ.เชียงราย
"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและระบบกระจายน้ำ"

๓๐ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและระบบกระจายน้ำ"

๔๐ เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอุป อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่
"ระบบจัดการป่าต้นน้ำ"

๕๐ ชุมชนบ้านเมืองกลาง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
"สืบสานภูมิปัญญาบรรพบุรุษ จัดสรรน้ำอย่างเป็นระบบ"

๖๐ บ้านห้วยปลาหลด อ.แม่สอด จ.ตาก
"จัดการป่ายั่งยืน"

๗๐ ชุมชนบ้านดงผาปูน อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
"ฟื้นน้ำ ฟื้นป่า ฟื้นชีวิต"

๘๐ ชุมชนบ้านร้องแง อ.ปัว จ.น่าน
"บริหารน้ำด้วยกฎมังรายศาสตร์ ทั่วถึงและเป็นธรรม"

๙๐ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านตุ่น อ.เมือง จ.พะเยา
"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และระบบกระจายน้ำธรรมชาติ"

๑๐๐ ชุมชนตำบลสายนาวัง อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์
"บริหารจัดการน้ำแล้ง น้ำหลาก"

๑๑๐ ชุมชนบ้านป่าภูถ้ำ ภูกระแต อ.แวงน้อย จ.ขอนแก่น
"บริหารจัดการน้ำแล้งน้ำหลากบนพื้นที่สูงลอนคลื่น"

๑๒๐ ชุมชนบ้านโนนแต้ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ
"เชื่อมน้ำชี สร้างแก้มลิง เปลี่ยนชีวิต"

๑๓๐ ชุมชนตำบลบุ่งคล้า อ.บุ่งคล้า จ.บึงกาฬ
"พัฒนาโครงข่ายแก้มลิง จัดการน้ำเกิน จัดเก็บน้ำหลาก เชื่อมโยงแหล่งน้ำ"

๑๔๐ บ้านลิ่มทอง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
"เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำแล้ง น้ำหลาก"

๑๕๐ ชุมชนบ้านตูม อ.ค้อวัง จ.ยโสธร
“เก็บน้ำเกิน เติมน้ำขาด เชื่อมโยงแหล่งน้ำ ด้วยระบะสระพวง”

๑๖๐ บ้านเวียงคุก อ.เมือง จ.หนองคาย
“ฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติด้วยระบบ โครงข่ายน้ำ”

๑๗๐ บ้านผาชัน อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี
“จัดการพื้นที่ต้นน้ำ น้ำแล้ง และน้ำหลาก”

๑๘๐ ชุมชนบ้านเปร็ดใน อ.เมือง จ.ตราด
“การบริหารจัดการ ๔ น้ำ” (น้ำเค็ม น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเสีย)

๑๙๐ ชุมชนตำบลดงละคร อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก
“เชื่อมโยงแหล่งน้ำเป็นโครงข่ายแก้มลิง”

๒๐๐ บ้านศาลาดิน อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม
“บริหารจัดการ ๔ น้ำ” (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำกร่อย และน้ำเสีย)

๒๑๐ คลองรังสิต อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี
“เชื่อมคลองเป็นแก้มลิง”

๒๒๐ ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี
“บริหารสระน้ำประจำไร่นา พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน”

๒๓๐ บ้านหนองตาจอน อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี
“อนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ เชื่อมระบบกักเก็บสำรองน้ำ และเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่”

๒๔๐ ชุมชนทุ่งสง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช
“สร้างความมั่นคงป่าและน้ำ บรรเทาอุทกภัยยั่งยืน”

๒๕๐ ชุมชนบ้านตะโล๊ะ อ.รามัน จ.ยะลา
“เชื่อมแหล่งน้ำเข้าหากัน”

๒๖๐ เครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน อ.วิภาวดี จ.สุราษร์ธานี
“พลิกวิกฤตภัยภิบัติ สู่การพัฒนาที่มั่นคง”

๒๗๐ บ้านทับคริสต์ อ.พนม จ.สุราษร์ธานี
“บริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และสระพวง”

๒๘๐ บ้านปากชวด อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี
“จัดการป่ายั่งยืน ด้วยไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง”

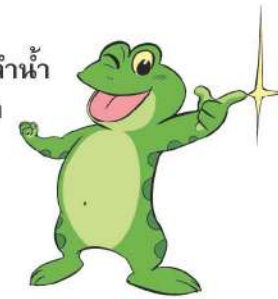
๒๙๐ เทคนิคและองค์ความรู้เชิงพื้นที่
“ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคกลางและตะวันออก, ภาคใต้”

๓๑๓ ทำเนียบ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
“สถานที่ตั้ง, รายชื่อเจ้าหน้าที่, เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ”

มารู้จักกับพระเอก นางเอก กันเถอะ

พี่กบ

ผู้นำพาเด็กๆ เข้าสู่การเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์ลำน้ำ
และผืนป่า ด้วยปาฏิหาริย์ข้ามมิติแห่งเวลา
เปิดเผยให้เห็นถึงปัญหาชวนท้าทาย
จนกระทั่งค้นพบกุญแจแห่งความสำเร็จ

เด็กชาย

ผู้มีความสนใจใฝ่รู้ ชอบเก็บเกี่ยว
ประสบการณ์ใหม่ๆ แม้จะชอบ
เอาแต่ใจตนเอง แต่ก็เรียนรู้
ที่จะปรับตัวให้เข้ากับทุกคน

เด็กหญิง

ถึงตัวจะเล็กบอบบาง มีอารมณ์อ่อนไหว
กับสิ่งรอบตัว ก็ยินดีที่จะผจญไปในโลกกว้าง
ด้วยรอยยิ้มและความกล้าหาญในแบบของเด็กๆ

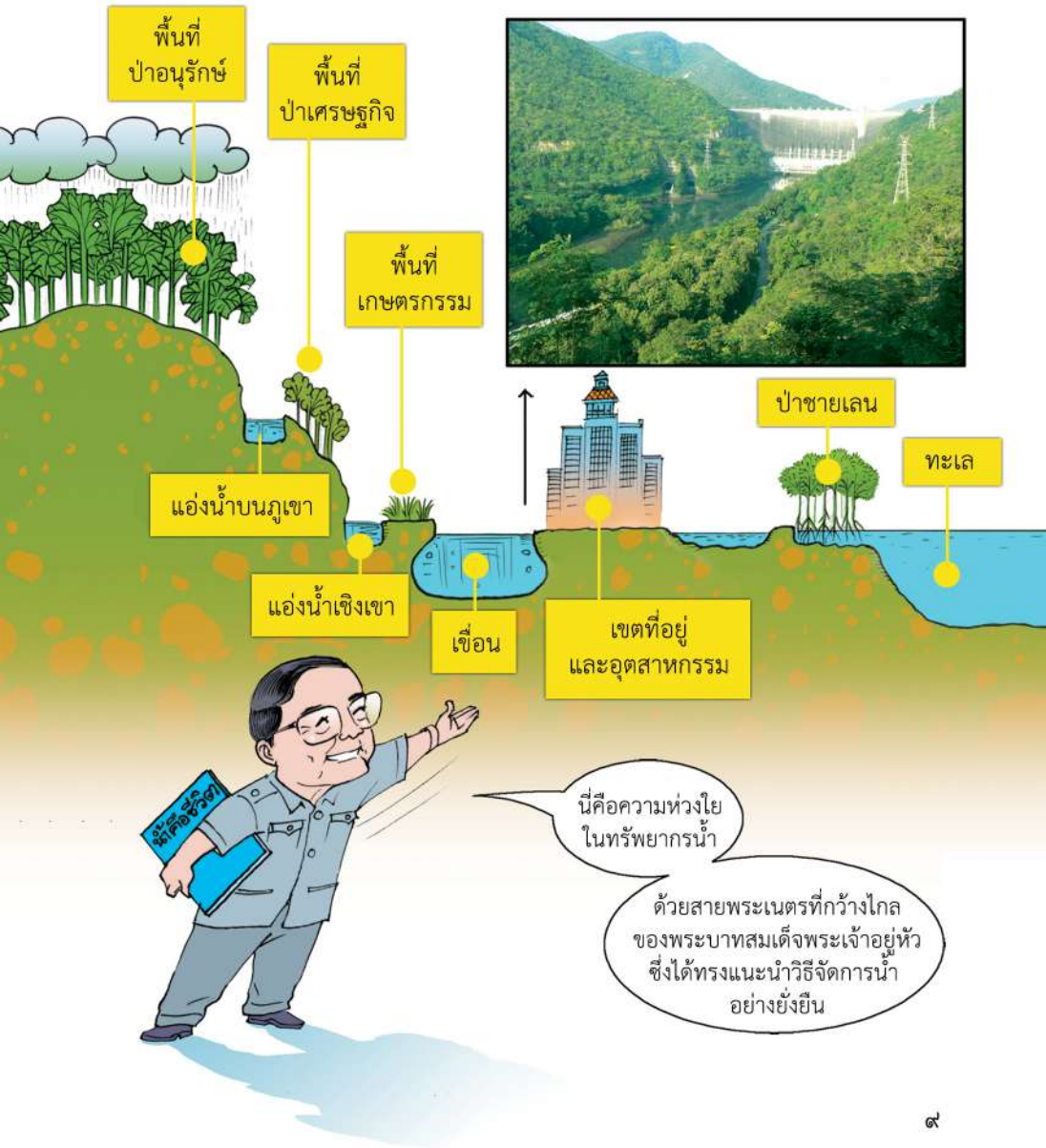
น้ำคือชีวิต

"น้ำ" เป็นทรัพยากรที่มีค่าและจำเป็นต่อทุกสรรพสิ่ง
น้ำให้ทั้งคุณและโทษทั้งให้ประโยชน์และสร้างความเดือดร้อน
ในช่วงฤดูฝนที่มีน้ำไหลบ่าอย่างรุนแรงพื้นที่ของประเทศไทยหลายแห่ง
ประสบปัญหาอุทกภัย จนผู้คนเดือดร้อนไร้ที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน
ในมุมกลับกัน ช่วงฤดูแล้งที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล
ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานและจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ
ประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรไทยประสบปัญหาไม่มีน้ำใช้ในการเพาะปลูก
ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงย้ำเสมอว่า "น้ำคือชีวิต"
ซึ่งประเด็นสำคัญอยู่ที่ วิธีการบริหารจัดการน้ำ ทำอย่างไรให้สามารถมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี
และป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินยามน้ำท่วม หรือยามน้ำหลาก

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

วิธีการบริหารจัดการน้ำแบบเบ็ดเสร็จในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
ที่ทรงแนะนำวิธีบริหารจัดการ นับตั้งแต่หยาดฝนหยดแรกตกลงมาจากท้องฟ้า
โดยเก็บกักน้ำตั้งแต่ยอดภูเขา แล้วนำมาบริหารจัดการเพื่อประโยชน์
ในกิจกรรมต่างๆ จากยอดเขาสู่ทะเลกว้าง จากป่าเขาผ่านหมู่บ้านทุ่งนาอันกว้างใหญ่
จนผ่านเมืองใหญ่กลายเป็นน้ำเสีย แล้วบำบัดโดยวิธีการธรรมชาติ
ก่อนที่จะปล่อยน้ำที่บำบัดแล้วออกไปสู่ท้องทะเลในที่สุด

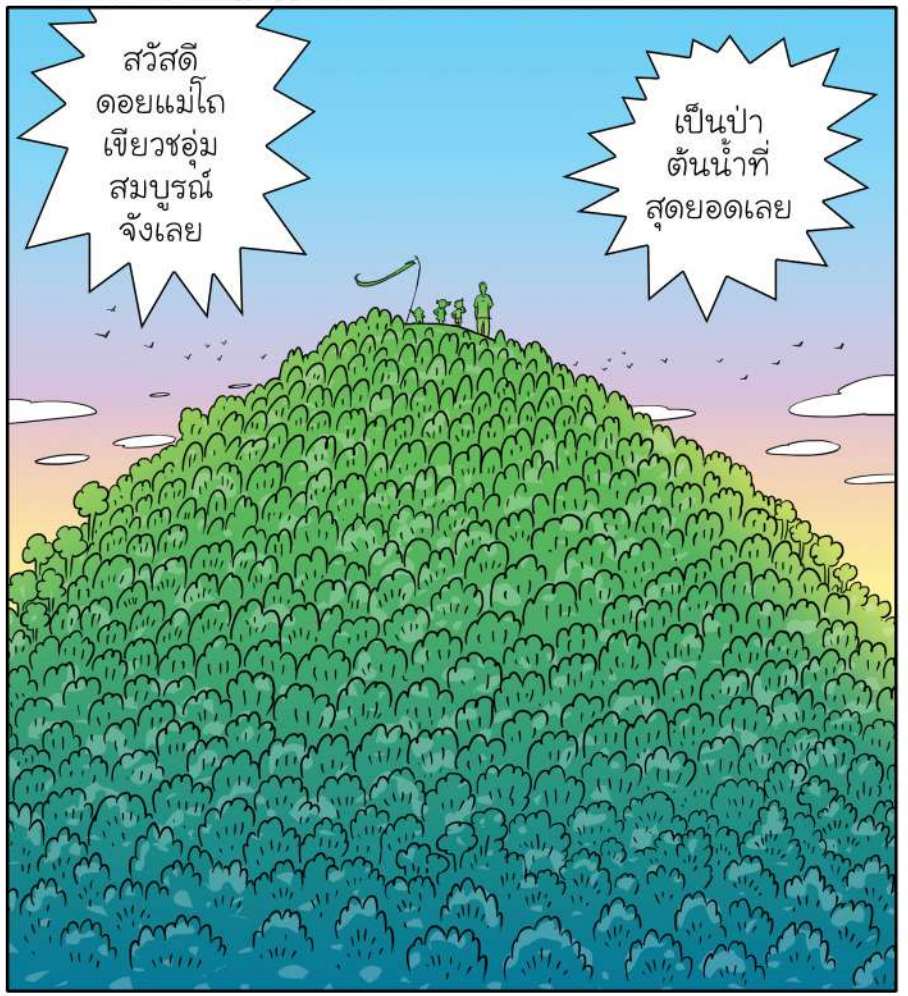

เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว

อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

"ระบบจัดการป่าต้นน้ำ และไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง"

คุณลุงอินครับ
ลุงอินแหลงเรียกให้ถูก
เห็นว่าแต่ก่อนมีปัญหาถูกรุกรานจนแห้งแล้งเดือดร้อนไปทั่ว
เมื่อก่อน ป่าที่นี่กว่าร้อยละ ๗๐ มีสภาพเสื่อมโทรมมาก ซ้ำเมื่อมีการสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกช่วงปี ๒๕๒๗ ป่าจึงถูกบุกรุกเพิ่มขึ้นไปอีก ป่าต้นน้ำลุ่มน้ำลาวจึงเจอปัญหาหนัก

ชาวบ้านลุ่มแม่น้ำลาวต้องเดือดร้อนแน่ๆ พวกเขาแก้ปัญหายังไงหรือจ๊ะ
นั่นซิ

เราเริ่มจากการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ บริหารจัดการเครือข่ายโดยใช้กฎ ๓ ด้าน คือทางวัฒนธรรม กฎทางสังคม กฎหมาย บริหารจัดการน้ำชุมชน ทำฝายต้นน้ำ ทำระบบสำรองน้ำไว้ใช้เมื่อมีน้ำสะอาดไว้ใช้ ทุกคนก็ประกอบอาชีพมีรายได้ และมีความสุข

แล้วชาวบ้านที่นี่เขาทำอาชีพอะไรกันเหรอคะ
การเกษตร

เดิมชาวบ้านทำมาหากินด้วยการหาของป่า เก็บชา เก็บเมี่ยง เลี้ยงวัว ต่อมานำโครงการพระราชดำริมาใช้ คือ ไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ดูแลป่าต้นน้ำ รักษาป่า ทำให้ชุมชนมีรายได้จากผลผลิตของป่า คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

แล้วทำไงให้น้ำ
กลับมาเหมือน
เดิมได้ครับ.เนี่ย!
ครืด
กลับถึงหมู่บ้าน
แล้วพวกเธอจะเห็นว่า
พวกเราทำให้แม่น้ำ
ใสสะอาดได้สำเร็จ
โดยต้องใช้ความรู้
ความเข้าใจและ
ความสามัคคีของ
คนในชุมชนไง
ครืด...ครืด...
เมื่อเป้าหมายถูกต้อง
หนทางก็ชัดเจน แล้วเรา
ก็ลุยไปข้างหน้าพร้อมๆ กัน
เราก็เข้าใกล้เป้าหมายทีละน้อย
และชัดขึ้นทุกที ฮ่ะ ฮ่ะ ฮ่ะ
นั่นไงพวกเรา
หมู่บ้าน
โอ๊ะ
เย้
ลุงครับ
ไอ้นี่มัน
เบรกยังไง
ถามว่าอะไร
ลุงไม่ได้ยิน

ผมถามว่า...

โครม

ผมรู้แล้วครับ โอย...จุกมาก

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ
จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว จังหวัดเชียงราย

เป็นอะไรมากหรือเปล่า

สบายมากครับ ขอพักแป๊บนึง

ป่าธรรมชาติรอบๆ แม่น้ำลาวทั้งหมด ๑๐ หมู่บ้าน ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่มีการจัดการน้ำได้มีประสิทธิภาพ ซึ่งกว่าจะมาถึงทุกวันนี้ได้ไม่ง่ายเลย

จุดประยุกต์ใช้ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อบริหารจัดการน้ำ

จุดบริหารจัดการน้ำชุมชน

จุดพัฒนา ไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากร ดินน้ำป่า และเครือข่ายเฝ้าระวังภัยพิบัติ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติฯ เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว

เราเริ่มกันมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ โน่น ชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำเริ่มพูดคุยกันเพื่อให้รู้ว่าปัญหาที่ต้องแก้มันอยู่ตรงไหน ใครเป็นคนสร้างปัญหา

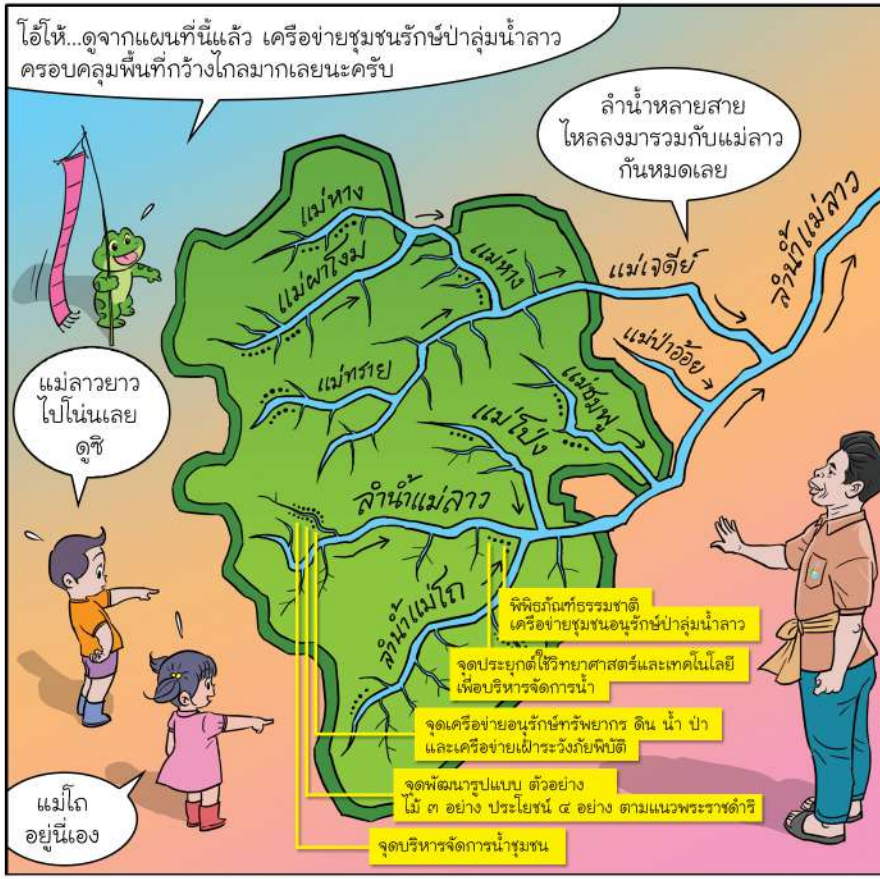
พวกทำเหมืองนะสิครับ เป็นคนสร้างปัญหา

แต่เหมืองทำให้เราเข้าถึงปัญหาที่ใหญ่กว่านั้น!! ซึ่งเมื่อก่อนพวกเราตัดโค่นต้นไม้กันอย่างฟุ่มเฟือยมาก

ป่า!

ใช่แล้ว สภาพป่ามีปัญหาชุมชนเราก็มีปัญหาตาม พวกเราจึงตกลง
รวมตัวกันเป็น “กลุ่มคนรักษ์ป่า”เพื่อช่วยกันหาแนวทาง
อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำแม่ลาวร่วมกัน

อีก ๓ ปีต่อมาได้ขยายผลเครือข่ายเพิ่มขึ้นเป็น ๑๐ หมู่บ้าน
พัฒนาเป็น “เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว”
ทำให้ป่ารอบลุ่มน้ำทั้งหมดมีสภาพสมบูรณ์ขึ้น

โอ้โห...ดูจากแผนที่นี้แล้ว เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว ครอบคลุมพื้นที่กว้างไกลมากเลยนะครับ
ลำน้ำหลายสาย ไหลลงมารวมกับแม่ลาว กันหมดเลย
แม่ลาวยาว ไปโน่นเลย ดูซิ
แม่โถ อยู่นี่เอง
แม่หาง
แม่ผาโงม
แม่หาง
แม่เจดีย์
ลำน้ำแม่ลาว
แม่ป่าอ้อย
แม่ทราย
แม่ชมพู
แม่โป่ง
ลำน้ำแม่ลาว
ลำน้ำแม่โถ
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ เครือข่ายชุมชนอนุรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว
จุดประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อบริหารจัดการน้ำ
จุดเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และเครือข่ายเฝ้าระวังภัยพิบัติ
จุดพัฒนารูปแบบ ตัวอย่าง ไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ตามแนวพระราชดำริ
จุดบริหารจัดการน้ำชุมชน

หลายดอยหลายต้นน้ำอยู่ห่างไกลกันก็จริง แต่ถ้าสภาพป่าแห่งใดมีปัญหาก็จะส่งผลถึงกันอย่างแน่นอน
ยังดีที่ตอนนี้เรามีเครือข่ายช่วยกันสอดส่องดูแล ช่วยเหลือกันแบบนี้ซิจึงยืนยง
ยั่งยืนด้วย
อิ อิ
ลำน้ำแม่ลาว

เรามีเครือข่ายมากถึง ๔๔ ชุมชน ทุกชุมชนมีตัวแทนเข้าวางแผนทำงานร่วมกันตลอด เพราะมีแผนงานที่ต้องทำ ทั้งระยะสั้นและระยะยาวอีกด้วย

อย่างนี้มีงานต้องทำกันทั้งปี ไม่มีหยุดเลยซิคะ
โห! ไม่มีเวลาทำมาหากินกันเลยนะครับเนีย

ไม่ถึงขนาดนั้นหรอกจ้า อย่างเช่น การบริหารจัดการน้ำ เราวางระบบสำรองน้ำใช้ในครัวเรือน ก็ยุ่งยากตอนวางระบบเอง
ถังสำรองน้ำ
ป่าต้นน้ำ
อ่างเก็บน้ำ
เครื่องกรองน้ำ
ชุมชน

การดูแลป่าต้นน้ำ ๒๙๑ ลำห้วย ก็กำหนดหน้าที่ให้หน่วยระวังภัยเก็บข้อมูลส่งทุกวันจันทร์
น้ำมาก

สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น เก็บดักตะกอน ๒,๕๒๘ ฝาย ในพื้นที่ต้นน้ำก็ช่วยกันทำจนครบ
อึบ

สร้างแนวกันไฟป่าต้นน้ำ
ให้เชื่อมถึงกันทุกเครือข่าย
รวม ๒๕๘,๖๐๕.๘๗๕ ไร่
จากนั้นคอยดูแลปีละครั้ง
พรืบ!
พรืบ!
ปลูกต้นไม้เพิ่มเติมช่วยให้
สภาพป่าสมบูรณ์เร็วขึ้น
ก็ทำตามช่วงฤดู
ปลูกไม้ ๓ อย่างได้ประโยชน์
๔ อย่าง ปลูกพืชผสมผสาน
ทำเกษตรตามแนว
ทฤษฎีใหม่
ชุมชนก็เยอะงานก็
แยะ น่าปวดหมอง
ดูเอาเถอะ เมื่อชาวบ้านได้รับประโยชน์ทุกคน
ก็ยิ่งสนับสนุนเครือข่ายฯ ทำให้รู้ว่าการทำแบบนี้
เราวนเวียนใช้ประโยชน์จากป่าได้ไม่จบไม่สิ้นเลย
มีปลูกพืช
สวนผสมด้วย
เจ่ง

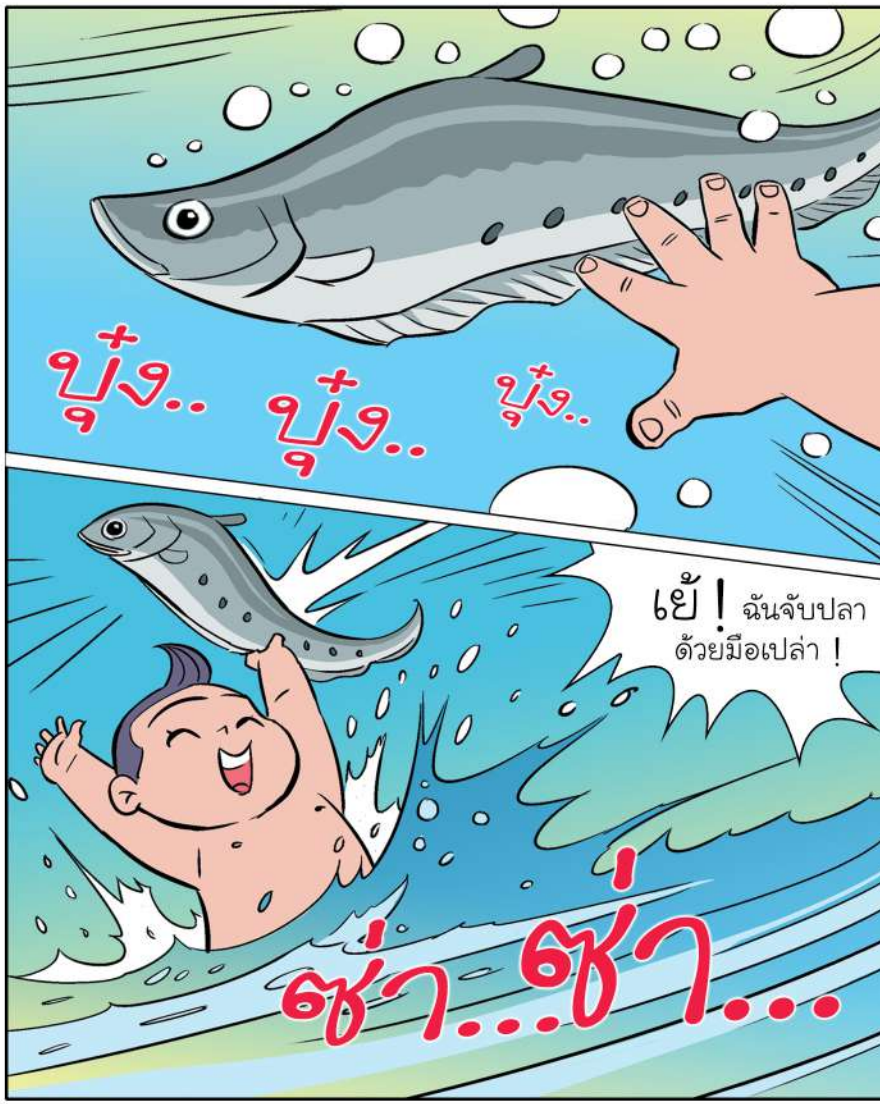

คุณลุงคะ นั่นเด็กเขาจับกลุ่มกันทำอะไรไม่รู้ ไปดูกันมั้ยค่ะ
นั่นคือความหวังรุ่นใหม่ของพวกเรา
เด็กๆ อ่ะนะ?

อ่อ! นั่นเป็นแผนระยะยาวของเครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว ต่อไปเมื่อลุงแก่ลง ทำต่อไม่ไหว พวกเขานี้แหละจะช่วยสานงานทั้งหมดต่อไปล่ะ
พวกเรากลุ่มเยาวชนละอ่อน ฮักน้ำลาวยินดีต้อนรับครับ
ปลื้มอ่ะ
ขอบใจมาก
อิอิ เมื่อเด็กรุ่นนี้เติบโตขึ้น ก็จะเป็นผู้ใหญ่แห่งลุ่มน้ำลาว ก้าวตามรอยพ่อแน่นอนครับ
จบ

ชุมชนบ้านม่วงชุม
อ.เชียงของ จ.เชียงราย

"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำและระบบกระจายน้ำ"

ไม่ต้องมาทำตลกเลย
ออกมาเดี๋ยวนี้นะ
เดี๋ยวมันขาด
แคว่ก
ตาข่าย...
ดูซิ!!
พูดไม่ทัน
ขาดคำ
ซน
จริงๆ
เลย
นั่นซิ!
ตาข่ายขาด
ปลาหลุดออก
ไปหมดแล้ว

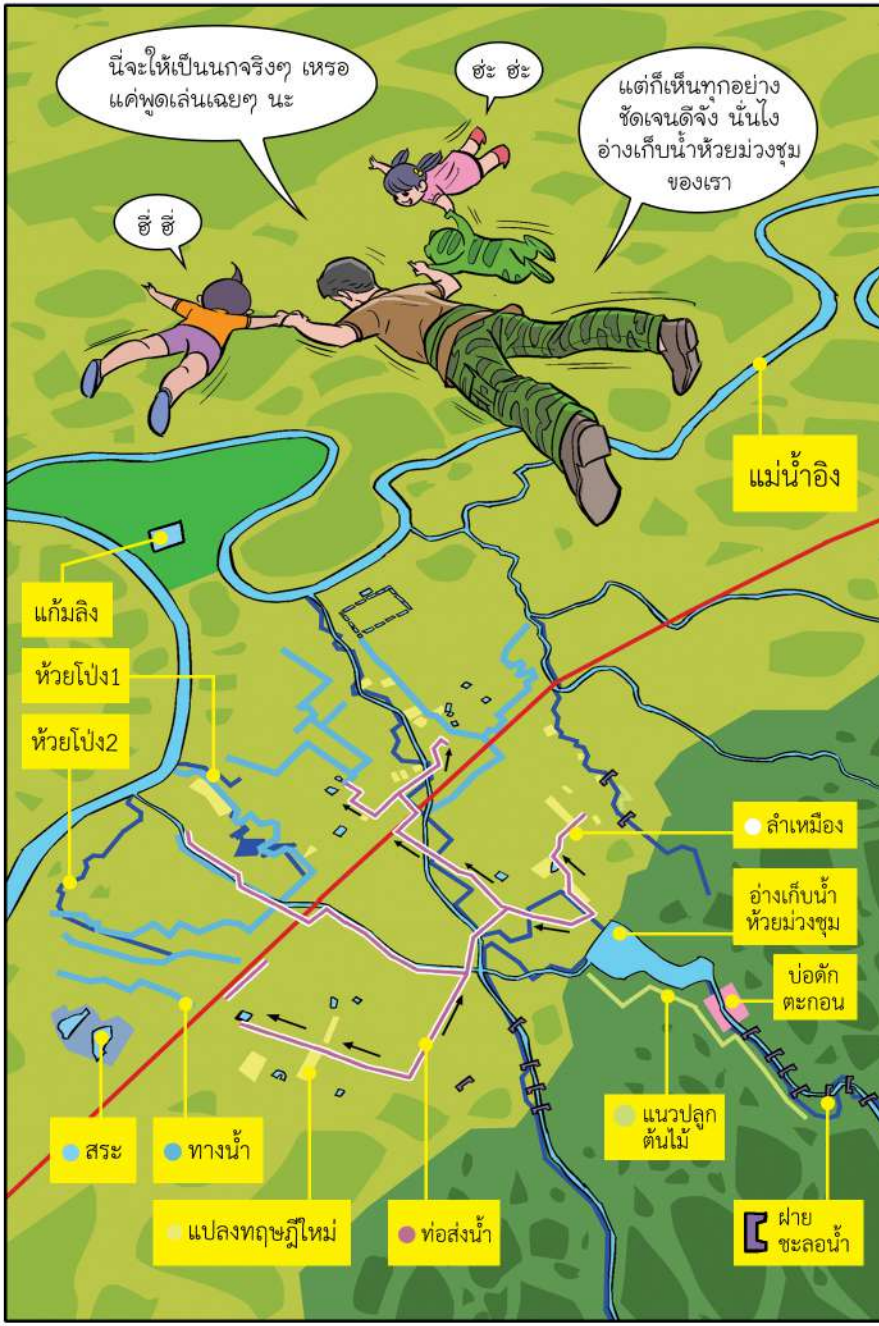

ไม่เป็นไรหรอกเด็กๆ
อ่างเก็บน้ำหรือสระน้ำ
ที่ชุมชนบ้านม่วงชุม
ปลามากโขอยู่
ฮ่า ฮ่า ฮ่า
ลุงยาว
ลุงกำนัน
หนูไม่ได้ห่วงเรื่องปลาหรอก
แต่ทำตาข่ายขาดต้องให้เจ้าตัว
เย็บซ่อมให้ดีเหมือนเดิม
ดีๆ
จะได้เข็ด
ชนดีนัก
ฮ่า ฮ่า
เอาอย่างนี้ก็ดี เขาจะได้เรียนรู้
อะไรใหม่ๆ ฮ่ะ ฮ่ะ
ลุงยาวๆ
ปลาในสระ
เยอะมาก
แฮ่กๆ
บอกได้เลยว่า พวกเราชาวบ้านม่วงชุมไม่มีอดอยากแน่นอน
ทางตะวันออกมีภูเขาป่าใหญ่ ดูเขียวชะอุ่มไปหมด
ทั้งลูกเขาเลย ดูซิ
!?

ทางทิศตะวันตกก็ติดแม่น้ำอิง
พวกเราอยู่ระหว่างภูเขากับแม่น้ำ
เป็นหมู่บ้านในฝันเลยครับ
ฮ่ะ ฮ่ะ
คนที่นี่โชคดีมาก
โดยเฉพาะเรื่องน้ำ
ดูซิ มีแม่น้ำอิง
ล้อมรอบ

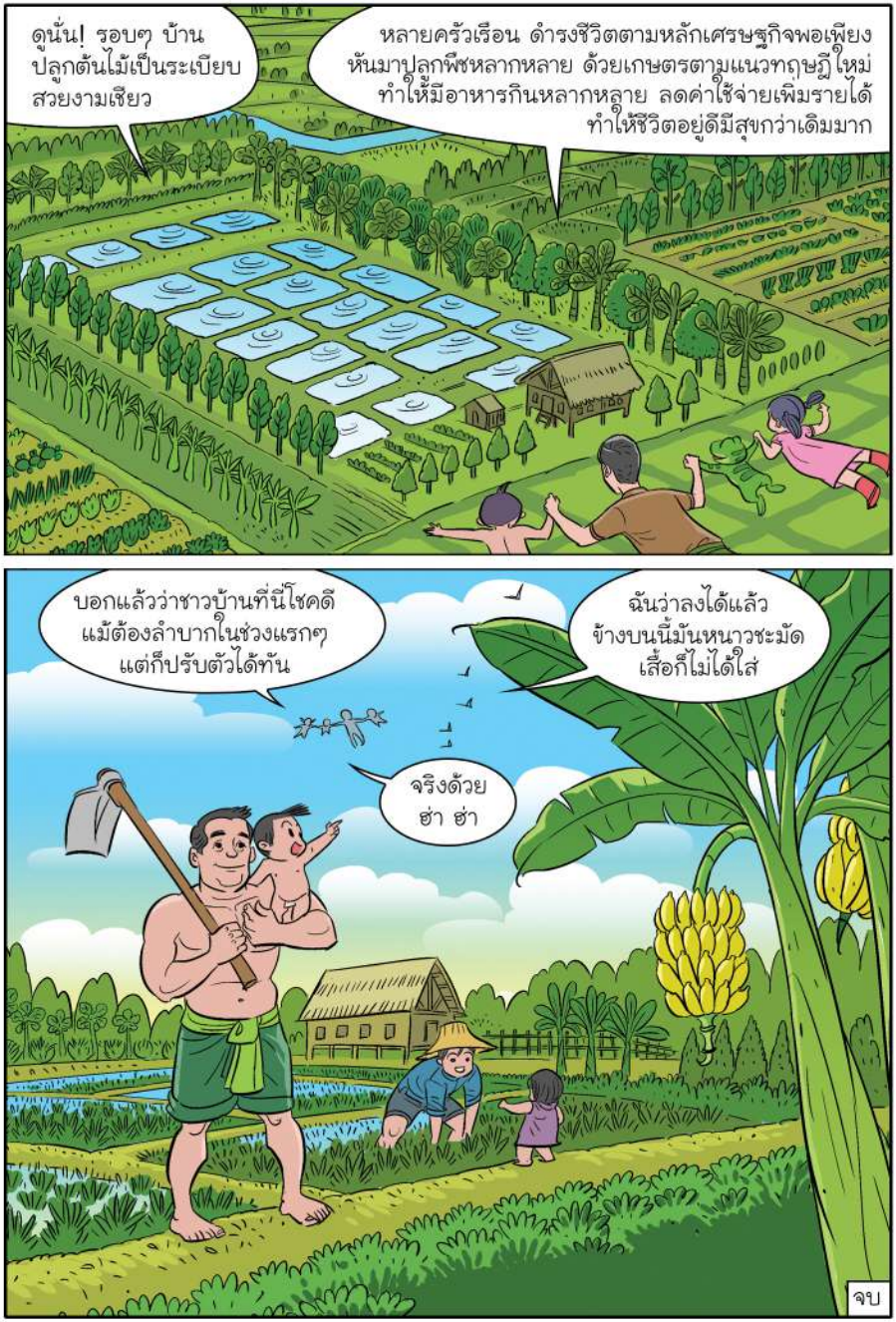

ย้อนไปประมาณปี ๒๔๔๐ มีเพียง ๕ ครอบครัว มาเลี้ยงวัวควาย
ตั้งหมู่บ้านชั่วคราว กระจายอยู่ริม ๒ ฝั่งลำห้วยม่วงชุมแห่งนี้

อีก ๓๐ ครัวเรือนตามมาทีหลัง ไปปลูกบ้านอยู่ริมแม่น้ำอิง ไกลออกไปทางทิศเหนือโน่น แต่ภายหลังย้ายมาอยู่ที่ห้วยม่วงชุม เพราะเจอน้ำท่วมใหญ่
แต่ที่ดอนน้ำห้วยไม่เพียงพอ จึงได้สร้างบ่อเก็บน้ำความจุ ๓๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร แต่พอนานเข้าก็ตื้นเขิน ไม่พอใช้อีก ตอนนั้นชาวบ้านไม่รู้จะจัดการยังไง
มีน้ำท่วม แต่น้ำไม่พอใช้ ไม่เข้าใจ
!
เพราะว่า...
ป่าเหนืออ่างเก็บน้ำต้นไม้น้อยบางตา หน้าดินจึงขาดความชุ่มชื้น ลำธารต้นน้ำแห้งหายไป พอฝนตกก็ชะหน้าดินลงมาที่อ่างจนตื้นเก็บน้ำได้น้อย ไม่พอใช้ตอนหน้าแล้ง จนคิดจะสูบน้ำจากแม่น้ำอิงมาใช้
ครืน...
ครืน...
ครืน...
ก็เข้าใจได้ ไม่ยาก น่าจะแก้ไขได้นะครับ ลุงยาว
จึงเริ่มแก้ไขโดย ปิดป่าต้นน้ำลำน้ำห้วยม่วงชุม เพื่อฟื้นฟู ด้วยวิธีการต่างๆ
ขอปิดป่า

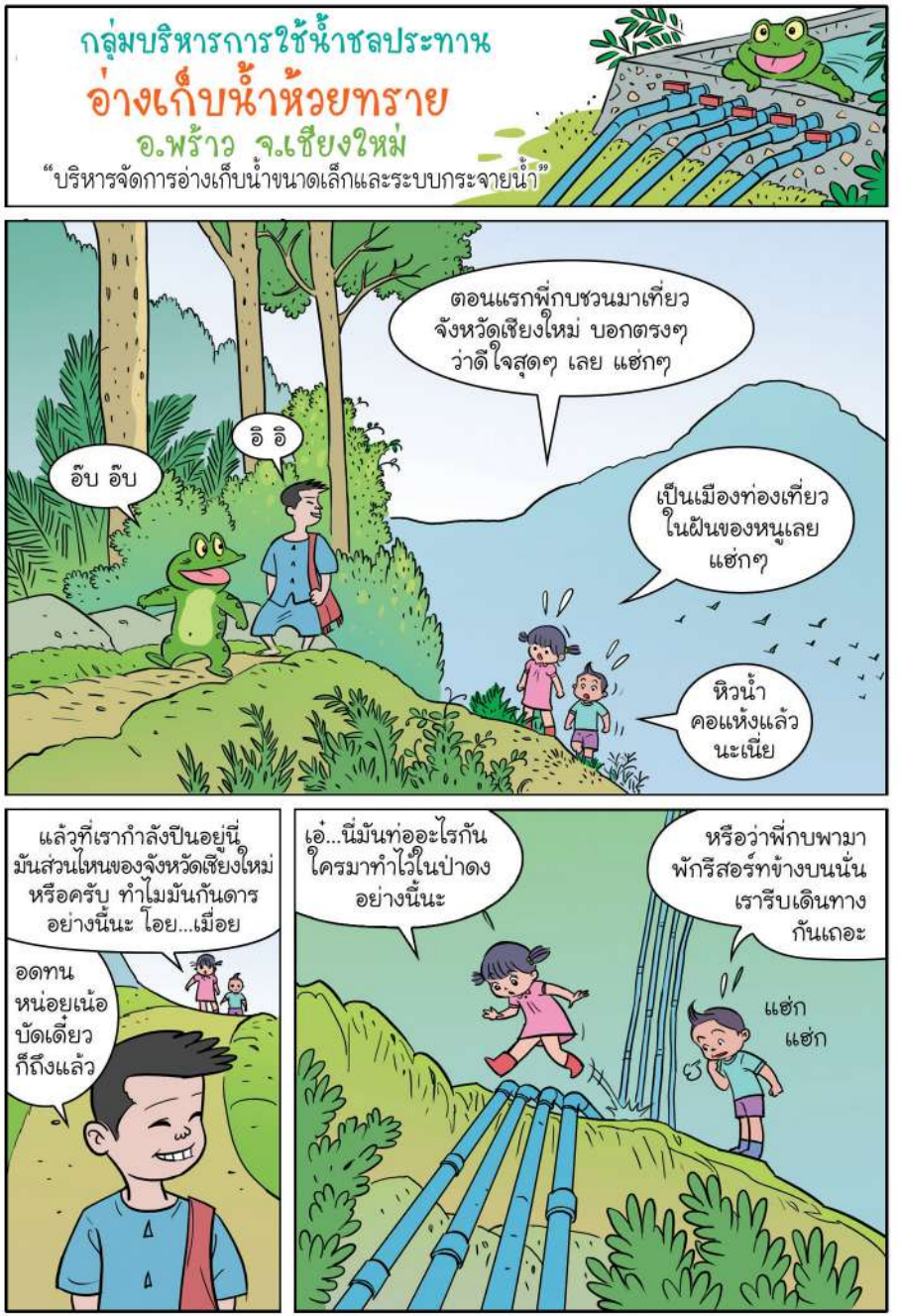

ตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำบ้านม่วงชุม ร่วมกันปลูกป่า ทำแนวกันไฟ
เหนืออ่างขึ้นไป สร้างฝายชะลอน้ำ ฝายเก็บน้ำจำนวนมาก และขุดบ่อดักตะกอนเหนืออ่าง พอเวลาผ่านไปจึงเริ่มเห็นผล
ถ้าเราเป็นนก เราจะเห็นระบบน้ำของหมู่บ้าน ทางน้ำเหนืออ่างมีลำห้วยธรรมชาติ ต่อมามีท่อส่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อลำเลียงน้ำทุกหยดสู่แปลงเกษตร หรือส่วนอื่นได้ตามต้องการ
โห! เราจัดการน้ำได้ดั่งใจเลยเหรอครับ
งั้นต้องไปดูให้เห็นกับตาซะแล้วล่ะ
ชะแว้บ!!
เฮ้ย!
ฮ่าๆ
ฟ้าวววว

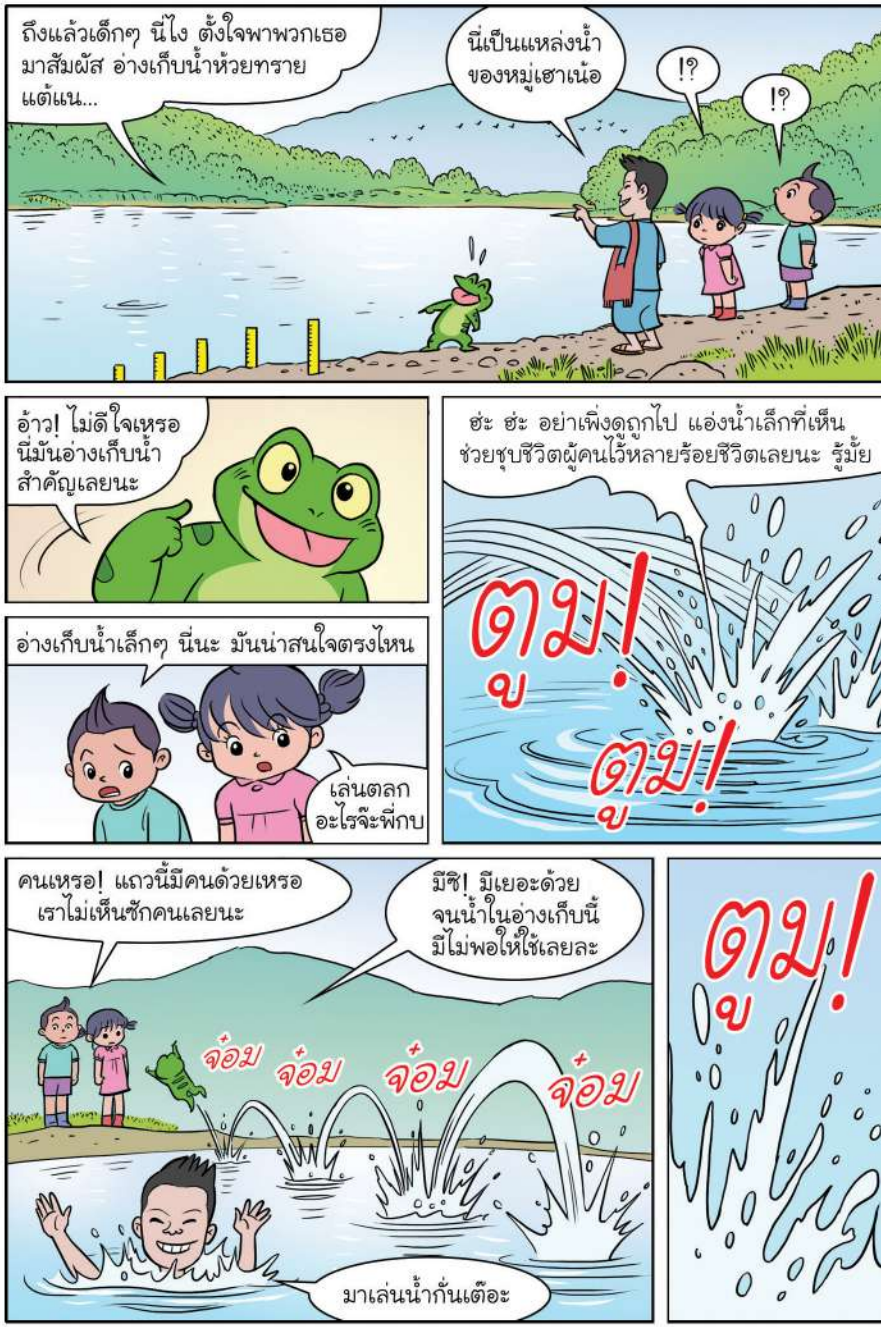

นี่จะให้เป็นนกจริงๆ เหรอ แค่พูดเล่นเฉยๆ นะ
ฮ่ะ ฮ่ะ
แต่ก็เห็นทุกอย่างชัดเจนดีจัง นั่นไง อ่างเก็บน้ำห้วยม่วงชุมของเรา
ฮี่ ฮี่
แม่น้ำอิง
แก้มลิง
ห้วยโป่ง1
ห้วยโป่ง2
ลำเหมือง
อ่างเก็บน้ำห้วยม่วงชุม
บ่อดักตะกอน
แนวปลูกต้นไม้
ฝายชะลอน้ำ
สระ
ทางน้ำ
แปลงทฤษฎีใหม่
ท่อส่งน้ำ

ตอนนี้เรามีแผนจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ ข้อมูลในการวางแผนการใช้น้ำต้นทุน เช่น แผนที่เส้นทางเดินน้ำ ลำห้วย แหล่งเก็บน้ำสำรอง ท่อส่งน้ำ เขตป่า เขตบ้าน พื้นที่การเกษตรละเอียดยิบ ครบถ้วนมากๆ
ว้าว
การดูแลป่าต้นน้ำ เราทำอย่างได้ผล พื้นที่ ๓,๗๒๐ ไร่ ได้รับการตรวจสอบเก็บข้อมูลอยู่เสมอ พื้นที่ป่าขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
ต้นไม้แน่นภูเขาเลยครับ
จากการที่เราทำตามแผนจัดการน้ำ ตอนนี้เรามีน้ำสำรองในแหล่งต่างๆ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ ชาวบ้านทุกคนเข้าใจกติกาการใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม เป็นอย่างดี
ชุมชนน่าอยู่

ดูนั่น! รอบๆ บ้าน ปลูกต้นไม้เป็นระเบียบ สวยงามเชียว
หลายครัวเรือน ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หันมาปลูกพืชหลากหลาย ด้วยเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ทำให้มีอาหารกินหลากหลาย ลดค่าใช้จ่ายเพิ่มรายได้ ทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุขกว่าเดิมมาก
บอกแล้วว่าชาวบ้านที่นี่โชคดี แม้ต้องลำบากในช่วงแรกๆ แต่ก็ปรับตัวได้ทัน
ฉันว่าลงได้แล้ว ข้างบนนี้มันหนาวชะมัด เสื้อก็ไม่ได้ใส่
จริงด้วย ฮ่า ฮ่า
จบ

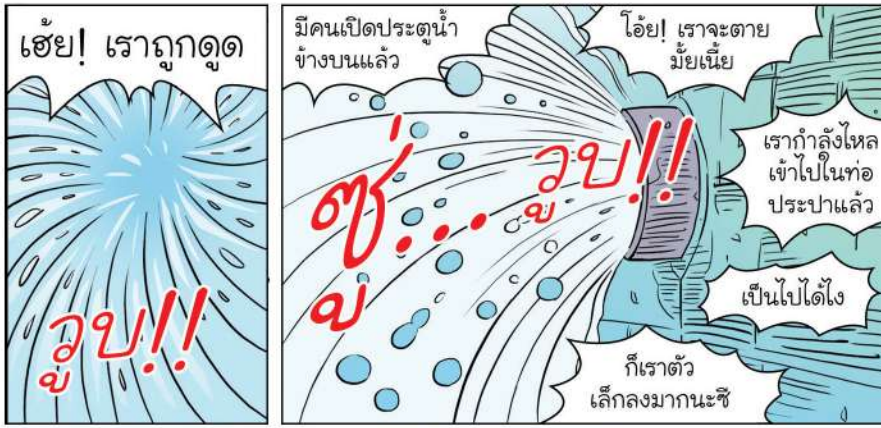

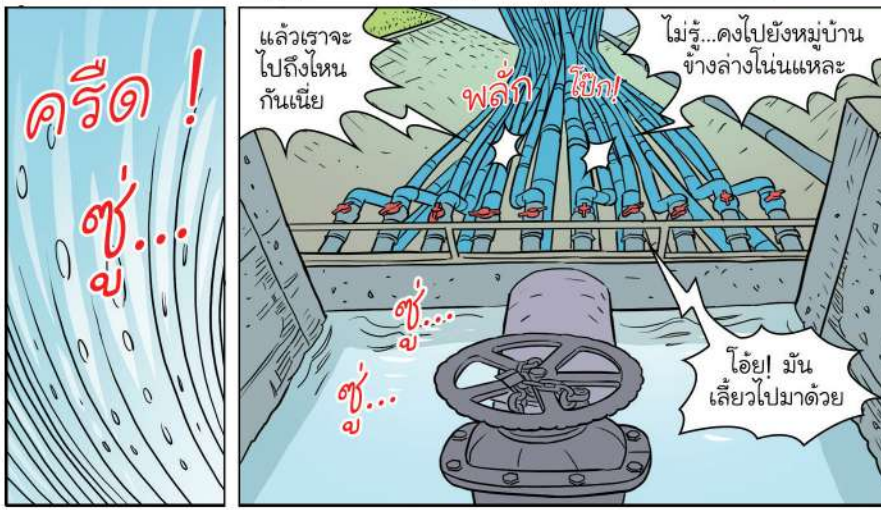

กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
อ่างเก็บน้ำห้วยทราย
อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและระบบกระจายน้ำ"
ตอนแรกพี่กบชวนมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ บอกตรงๆ ว่าดีใจสุดๆ เลย แฮ่กๆ
อิ อิ
อ๊บ อ๊บ
เป็นเมืองท่องเที่ยวในฝันของหนูเลย แฮ่กๆ
หิวน้ำ คอแห้งแล้วนะเนี่ย
แล้วที่เรากำลังปีนอยู่นี่มันส่วนไหนของจังหวัดเชียงใหม่ หรือครับ ทำไมมันกันดารอย่างนี้นะ โอ้ย...เมื่อย
อดทนหน่อยเน้อ บัดเดี๋ยวก็ถึงแล้ว
เอ๋...นี่มันท่ออะไรกัน ใครมาทำไว้ในป่าดงอย่างนี้นะ
หรือว่าพี่กบพามาพักรีสอร์ทข้างบนนั่น เรารีบเดินทางกันเถอะ
แฮ่ก แฮ่ก

ถึงแล้วเด็กๆ นี่ไง ตั้งใจพาพวกเธอมาสัมผัส อ่างเก็บน้ำห้วยทราย แต่แน...
นี่เป็นแหล่งน้ำของหมู่เฮาเน้อ
!?
!?
อ้าว! ไม่ดีใจเหรอ นี่มันอ่างเก็บน้ำสำคัญเลยนะ
ฮ่ะ ฮ่ะ อย่าเพิ่งดูถูกไป แอ่งน้ำเล็กที่เห็น ช่วยชุบชีวิตผู้คนไว้หลายร้อยชีวิตเลยนะ รู้มั้ย
ตูม!
ตูม!
อ่างเก็บน้ำเล็กๆ นี่นะ มันน่าสนใจตรงไหน
เล่นตลกอะไรจ๊ะพี่กบ
คนเหรอ! แถวนี้มีคนด้วยเหรอ เราไม่เห็นซักคนเลยนะ
มีซิ! มีเยอะด้วย จนน้ำในอ่างเก็บนี้มีไม่พอให้ใช้เลยละ
จ๋อม
จ๋อม
จ๋อม
จ๋อม
มาเล่นน้ำกันเต๊อะ
ตูม!

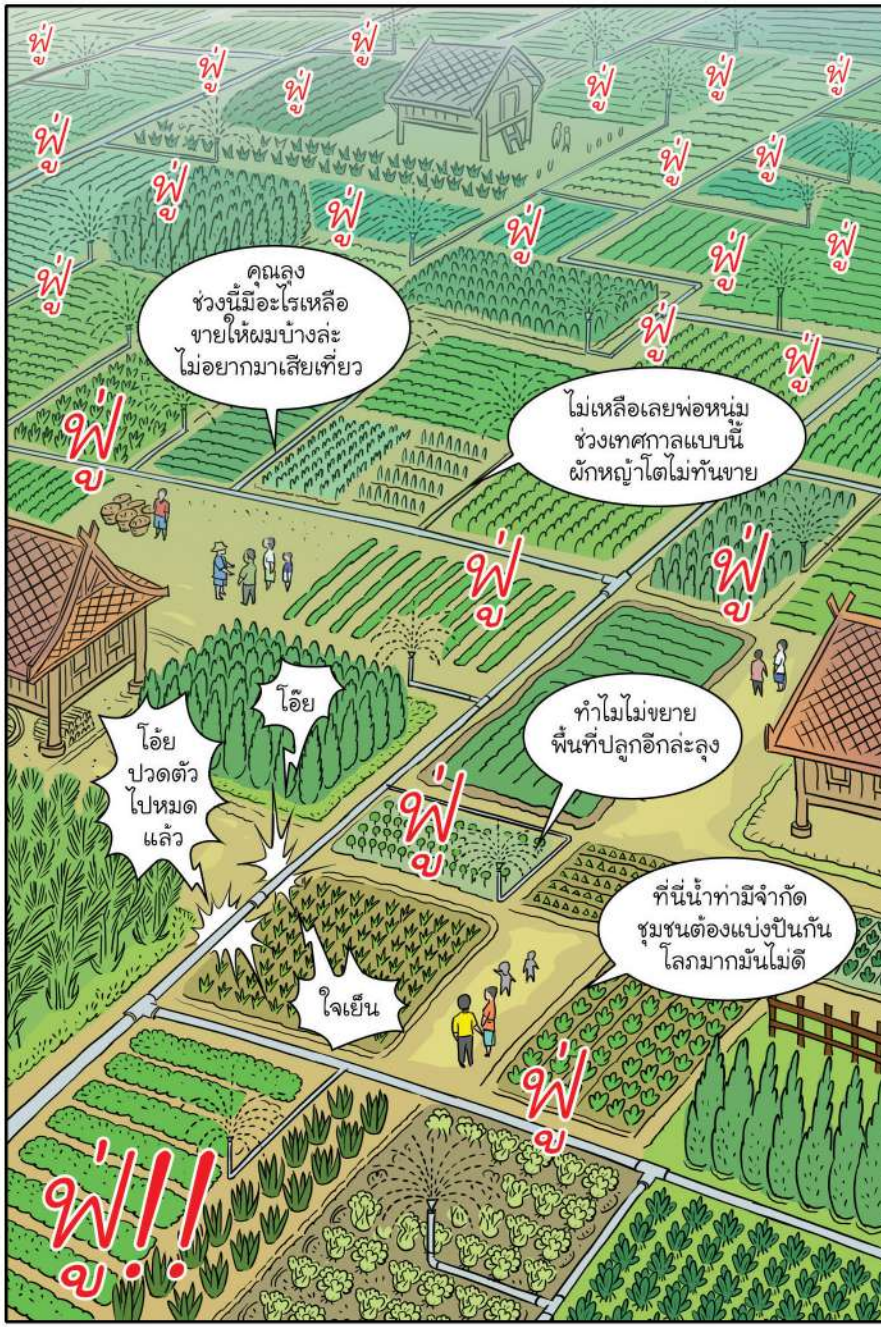

มาแช่น้ำให้เย็นฉ่ำก่อนเถอะ...มา!!
ตูม!
ตูม!
ว้าย...ไม่เอา
น้ำเย็นจังเลย
น้ำจากภูเขาต้นน้ำเลยนะเนี่ย สะอาดบริสุทธิ์มากๆ
จ๋อม!!
เอ๊! นี่เจ้ากบหายไปไหนแล้วอ่ะ
พี่กบ
พี่กบ
แฮ่!
ว้าย! พี่กบบ้าตกใจหมดเลย
ฮ่ะ ฮ่ะ
รู้มั้ย...ฉันดำน้ำไปเจออะไรมา อยากบอกว่าเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับคนที่นี่ ทุกชีวิตในหมู่บ้านอยู่รอดมาได้ด้วยสิ่งนี้แหละ
ซ่า!
เรามาแตะนิ้วเร็วเข้า ฉันจะพาไปเที่ยว
เที่ยวอีกแระ ไม่อยากเชื่อใจอีกแล้ว
มาเถอะน่า อย่างน้อยก็หาอะไรสนุกๆ ทำแก้เซ็งไปก่อน
!
งอน
แชดด!!

ฉันไม่รู้สึกมีอะไรเปลี่ยนแปลงเลยอ่ะ
นั่นท่ออะไรใหญ่เบ้อเร้อเลย
นี่ไงที่อยากให้ดู เป็นท่อส่งน้ำไปยัง ๔ หมู่บ้านที่อยู่ต่ำลงไปจากอ่างเก็บน้ำที่เราอยู่นี่
ปุ๋ง
ปุ๋ง
ปุ๋ง

เฮ้ย! เราถูกดูด
ฮูบ!!
มีคนเปิดประตูน้ำข้างบนแล้ว
โอ้ย! เราจะตายมั้ยเนี่ย
ซู่...ฮูบ!!
เรากำลังไหลเข้าไปในท่อประปาแล้ว
เป็นไปได้ไง
ก็เราตัวเล็กลงมากนะซี

ครืด !
ซู่...
แล้วเราจะไปถึงไหนกันเนี่ย
พลั่ก
โป๊ก!
ไม่รู้...คงไปยังหมู่บ้านข้างล่างโน่นแหละ
ซู่...
ซู่...
โอ้ย! มันเลี้ยวไปมาด้วย

โห! มืดตื๊ดตื่อเลย
มันเร็วขึ้นทุกที แล้วนะ
ใจเย็นๆ ปล่อยตัวตามสบาย
นึกว่าเราอยู่ในสวนน้ำ สวนสนุกแล้วกัน
โป๊ก!
ฟลั่ก
ไม่รู้ว่าข้างนอกเป็นยังไงบ้างนะ
พ่อ! น้ำมาแล้ว
ชอบวิธีจัดการน้ำของโครงการพระราชดำริจริงๆ
โอ๊ย
โป๊ก!
ฟู่
ฟู่
ฟู่
โป๊ก!
ปีนี้ลำไยออกผลดก ได้ราคาดี
น้ำมาแล้ว กินให้อิ่มนะเจ้ามะละกอ
โอ๊ย
โป๊ก!
ฟู่
คุณตา น้ำมาแล้ว
ดูแลท่อน้ำให้ดีนะหลาน อย่าให้มันรั่ว
ฟู่
โป๊ก!
โอ๊ย

ฟู่
คุณลุง
ช่วงนี้มีอะไรเหลือ
ขายให้ผมบ้างล่ะ
ไม่อยากมาเสียเที่ยว
ไม่เหลือเลยพ่อหนุ่ม
ช่วงเทศกาลแบบนี้
ผักหญ้าโตไม่ทันขาย
โอ๊ย
โอ้ย
ปวดตัว
ไปหมด
แล้ว
ทำไมไม่ขยาย
พื้นที่ปลูกอีกล่ะลุง
ที่นี่น้ำท่ามีจำกัด
ชุมชนต้องแบ่งปันกัน
โลภมากมันไม่ดี
ใจเย็น
ฟู่!!

ได้ยินเสียงคนคุยกัน
เราอยู่ในหมู่บ้านแล้ว
เห็นแสงข้างหน้าแล้วนะ
พวกเราหลุดออกมาจากท่อแล้ว
ไชโย
พู่
พู่
ซ่า !!
พ่อ! มีตัวอะไรไม่รู้ออกมากับน้ำประปา
คงเป็นเศษใบไม้มั้งลูก
พู่ พู่
ไม่ใช่ใบไม้เป็นคนค่ะพ่อ
ตัวเราขยายกลับมาเท่าเดิมแล้ว ค่อยยังชั่วหน่อย แฮ่ะๆ
พู่ พู่
หวัดดีจ้ะ
อ้าว!! เด็กๆ มาไงกันนี่ ออกมาจากอ่างเก็บน้ำเดี๋ยวนี้เลย ที่นี่น้ำมันหายากรู้มั้ย
ขอโทษทีครับคุณน้า พวกเรามาชมกิจการเอ่อ..คือ...
กิจการเพาะเห็ดครับ แฮ่ะๆ
กลุ่มสตรีเพาะเห็ด
โรงเพาะเห็ด
พู่ พู่
เปียกหมดแล้ว
ใช่ๆ เพาะเห็ด

หือ...จริงหรือ
งั้นรีบไปทำตัวให้แห้ง
ก่อนเถอะไป
พาพี่เขาไปชิลูก
คุณน้าเพาะเห็ด
มานานหรือยังคะ
ชักพักหนึ่งแล้วล่ะจ้ะ เป็นหนึ่งในโครงการ
บริหารจัดการน้ำ ให้มีประสิทธิภาพ
เพราะแถบนี้มีน้ำน้อย การสร้าง
รายได้โดยอาศัยน้ำน้อยที่สุด
เป็นเรื่องจำเป็น
ฟู่ ฟู่
มองไปจะเห็นว่าที่นี่มีท่อประปา
มากมายอย่างกับในเมืองเลย
แปลกมาก
นะคะ
เห็ด
เห็ด
อย่างที่บอกว่าน้ำน้อย ทั้งหมู่บ้านจึงต้องใช้ท่อส่งน้ำ
ทำให้เราใช้น้ำคุ้มค่าเกือบร้อยเปอร์เซ็นเลย
จริงซินะ
น้ำทุกหยด
จ่อให้กับต้นไม้
ทุกต้นได้เลย
คิดเก่งจัง
พี่สาวดูนี่ซิ
เหตุผลหนึ่งที่เราต้องทำอย่างนี้ เพราะหมู่บ้านเรา
ที่ดินเป็นลูกระนาดสูงๆ ต่ำๆ ขุดคูทำทางเดิน
น้ำไม่สะดวกซักเท่าไหร่ วิธีที่เราทำเลือกแล้วว่า
ประหยัดและคุ้มค่ามากกว่า
นั่นสิ ธรรมชาติน้ำ
จะไหลจากสูงลงต่ำ
เจอแบบนี้ก็ยุ่งเลยล่ะ
พี่สาวเคย
กินเห็ดมั้ย

การที่เรามาจัดการน้ำ ต้องร่วมมือกันหลายฝ่ายมาก ชาวบ้านทั้ง ๔ หมู่บ้าน ต้องมีข้อตกลงร่วมกันในทุกปัญหา ต้องมีความคิดในการร่วมแก้ปัญหาเหมือนกัน จึงจะทำสำเร็จ ซึ่งพวกเราก็ทำได้ดีมาก
ว้าว
กบว่าคงต้องปกป้องต้นน้ำ ไม่ให้ใครไปตัดโค่น ไม่งั้นเกิดน้ำในอ่างเก็บน้ำจะมีน้อยลง ชุมชนทั้งหมดก็อยู่ไม่ได้
แน่นอนแน้อ
นั่นซินะ ตายแน่
มองไปบนเขานั่น เราสร้างฝายเล็กฝายน้อยอยู่เต็มไปหมด เป็นแหล่งรวบรวมน้ำสำรองเอาไว้ จึงจะเห็นได้ว่าเรากลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทราย ดำเนินการตามแนวทางพระราชดำริได้สมบูรณ์มาก
มีคนมาครับ
ฟู่ ฟู่
อ่อ...นั่นกลุ่มสตรีเพาะเห็ดของเรานี่ไง วันนี้เป็นวันเก็บเห็ดพอดี มีเรื่องต้องทำเยอะเลยล่ะ
ให้พวกเราช่วยนะคะคุณน้ำ
ใช่ อยากเห็นว่าเขาทำกันยังไง
งั้นก็ตามมาเลยซิ รับรองวันนี้ ได้กินของอร่อยของเราแน่ๆ
เคยกินลาบเห็ดมั้ย เด็กๆ
แกงแค ใส่เห็ดอร่อยมากเลย
ฟู่ ฟู่
อยู่นี่ไม่ต้องใช้ตังค์เลยนะเนี่ย
จบ

เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอุป

อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่

"ระบบจัดการป่าต้นน้ำ"

ปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง)

กบจุกที่เธอถามน่ะ ฉันไม่เห็นมันมานานแล้ว ชักจะหายากขึ้นทุกวันตั้งแต่ป่าและแหล่งน้ำเสื่อมโทรม
ฉันพาไปหากบจุกเอามะ
ฮ้า! จริงเหรอ ได้งั้นก็ดีนะซี ขอบใจมากพ่อรูปหล่อ
หล่อมาตั้งแต่เกิดแระ เดินตามมาละกัน...
โห! ดูดิ๊ พวกนั้นบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อใช้งานเป็นที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว โค่นต้นไม้หมดเขาเลย
ที่แย่ก็คือ มีชาวบ้านบางกลุ่มรับจ้างนายทุน ลักลอบตัดไม้ จนมีปัญหาขาดแคลนน้ำตามมา
อ๊ะ!!? หยุดก่อน ได้ยินเสียงอะไร ใช่กบจุกหรือเปล่า?
เอ๊ก!
อ่อ..เอ้อ..ไม่ใช่กบ แต่เป็นเสียงเรอระบายลมของผมเอง
อะโธ่
เดินต่อไปอีกหน่อย ก็จะถึงน้ำตกแล้วนะ อาจเจอกบจุกที่นั่นก็ได้

น้ำตกก็แห้ง เพราะแหล่งน้ำถูกทำลาย
หมดหวังจะพบกบจุกซะละมั้ง
อ้าว...พวกเธอจะไปไหนกัน
เราทั้งหมดจะย้ายถิ่นอยู่ไม่ไหวแล้วละ
เธอก็ด้วยเหรอ เก้งกับชะนีน้อย
จ้า
ไม่นึกเลยว่ามาหากบจุกแต่กลับพบปัญหามากมายขนาดนี้
นี่ที่ของกรมอุทยาน!
นี่ที่ของชาวบ้าน
แย่จัง... ขอบเขตที่ดินทำกินก็ไม่มีความชัดเจน
ตรวจจากแผนที่แผ่นนี้ ก็ไม่แจ่มแจ้ง อนาคตจะต้องมีการทำแผนที่แบบละเอียดขึ้นมาแล้วละมั้ง
ชอบ

ฮี่ๆๆ เห็นแล้วอยากได้จัง เราจะขอก็เกรงใจ เกรงใจ...
อยากได้มากเหรอยกให้เลย
เผื่อจะเป็นประโยชน์ได้บ้าง ขอบคุณที่ช่วยตามหากบจุกนะ แล้วค่อยพบกันใหม่
ลาก่อน
อิๆ
ลองไปค้นต่อนะ
เพื่อกบจุกพร้อมนะไปเลย
ฟริ้ว
ข้ามมิติ ๒๐ ปีหน้า
ลงน้ำ
อะฮ้า! พวกชาวบ้านกำลังทำระบบเหมืองฝาย เพื่อเก็บกักน้ำ ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำ
และยังสำรองน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี เขาร่วมแรงร่วมใจกันดีจังเนอะ

มีการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ด้วยละพี่กบ
พวกเราดูนั่นสิสัตว์ป่ากลับมาถิ่นเดิมแล้ว
แสดงว่าผืนป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นแล้วอ่ะ
อึบ!

ป๊าด!! กบจุก...กบจุกกลับมาแล้ว
อึบๆ ผมคือ กบจุก เจ้าเก่าตัวจริง
ดีจังเจอตัวจริงซะที
ตามหาผมทำไมมีอะไรเหรอ?
ขอถ่ายรูปก่อนเลยนะ
แชะ แชะ แชะ
รัวๆ เลย
รู้ว่าผมแอบอยู่ที่นี่แล้ว ขอร้องอย่าบอกใครนะ พวกมนุษย์ใจร้ายชอบจับผมไปทำอาหารน่ะ
เลวมาก
อาหารมีตั้งเยอะไม่ไปกิน ดันมากินกบอย่างเรา

นิสัยมักง่ายเห็นแก่ได้
เอาเปรียบเพื่อนร่วมโลก
อย่างนี้ เราไม่ยอม เราต้อง
ต่อสู้กับมนุษย์ให้ถึงที่สุด
เอ่อ! พี่กบพอเถอะ
ผมก็มนุษย์เหมือนกัน
ยังไม่อยากกินพี่กบเลย
แบบว่ากินไม่ลงอ่ะ
?
แหม!
โทษทีกำลังอิน
อารมณ์พาไปน่ะ
อภัย
ให้ครับ
เฮ้! เพื่อนดูกบนั่นสิ
ตัวโต น่าจับไปทำ
ลาบกบจังเนอะ
ช่าย!
!!
หนีก่อนละครับ เบื่อจัง
มนุษย์กินไม่เลือกเลย
หนีเหมือนกัน
ลาก่อนนะ
เลือกแล้ว
เลือกกินกบไง
อิอิ
วิ่งให้ไวลูก
กลับบ้านเรา
กันดีกว่าเด็กๆ

ข้ามมิติ
กลับสู่
บ้านเรา
เดี๋ยวก่อนพี่กบ นั่น...?
เด็กคนที่เราให้แผนที่นี่นา!
ใช้ได้มั้ยครับ
คุณเดชา
แผนที่ล่าสุด
ของเรา
ดีมากน้อง
แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน
ที่เราสำรวจและจัดทำด้วยตนเอง
จะนำมาใช้บริหารจัดการ
ป่าต้นน้ำร่วมกัน
นี่ถือได้ว่า
เป็นอำเภอแรก
ในประเทศไทยเลย
ที่ทำแผนที่ในลักษณะ
นี้ครับ
เก่งมากเลย
คิดไม่ถึงว่าแผนที่แผ่นนั้น
จะนำไปต่อยอดพัฒนา
จนมีประโยชน์ขนาดนี้
ดีใจจัง
กลับกันเถอะ
ไปโลด
ฟรุ้บ
กลับบ้านเรา

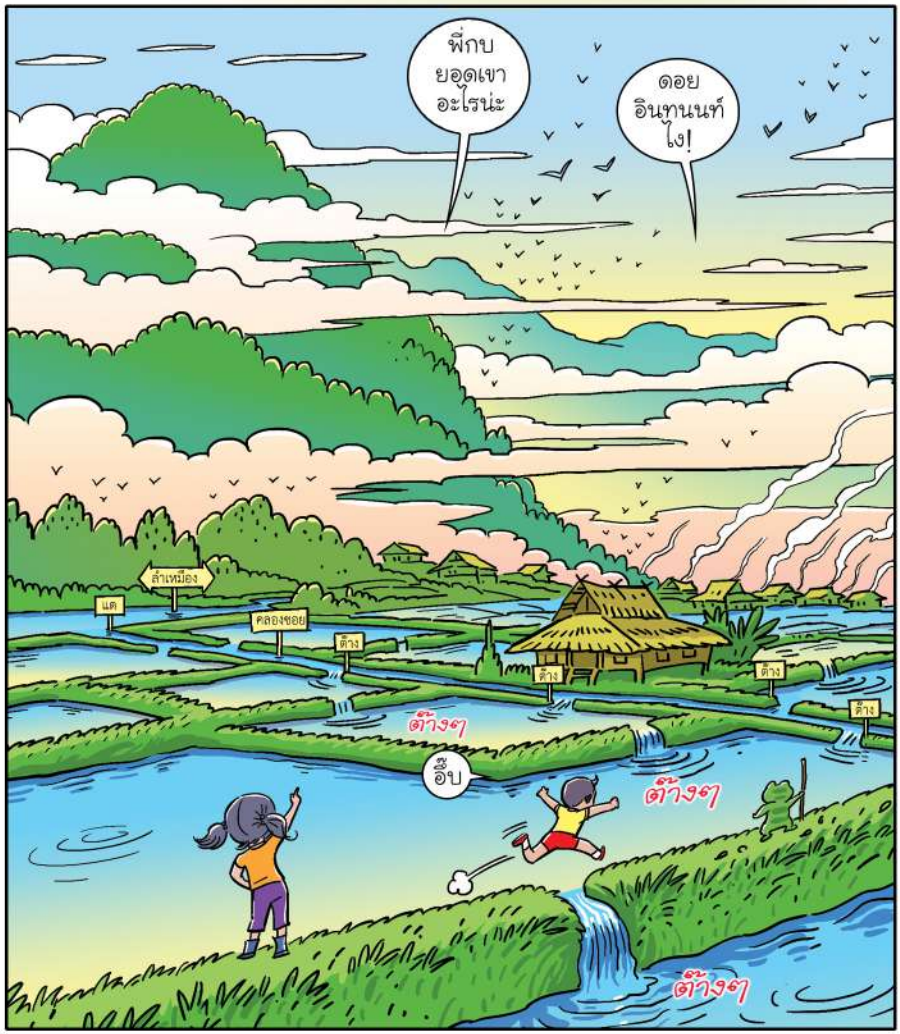

ภารกิจสำเร็จแล้ว
เปิดดูรูปที่ถ่ายเร็ว
ว๊าก!
หายเกลี้ยง ทำไมเป็นงี้ล่ะ กบจุกของฉัน!?
สงสัยถูกลบขณะข้ามมิติเวลา
อดส่งประกวดเลยเรา
จะไปกลัวอะไรล่ะครับ เขาประกวดทั้งภาพถ่ายและภาพวาด นี่ไงภาพกบจุกจากจินตนาการอันบรรเจิดวิริศมาหรามหาสุนทรียศิลป์ของเรา... อิอิ...
เยี่ยมเบย
กบจุกจากบ้านแม่ละอุปเป็นไงล่ะ ฮ่า ฮา ฮา
พี่กบก็วาดรูปเก่งนะครับ รู้ยัง
อึ๊บ
เฮ้ย!
โห! เจ๋งอ้ะ
จบ

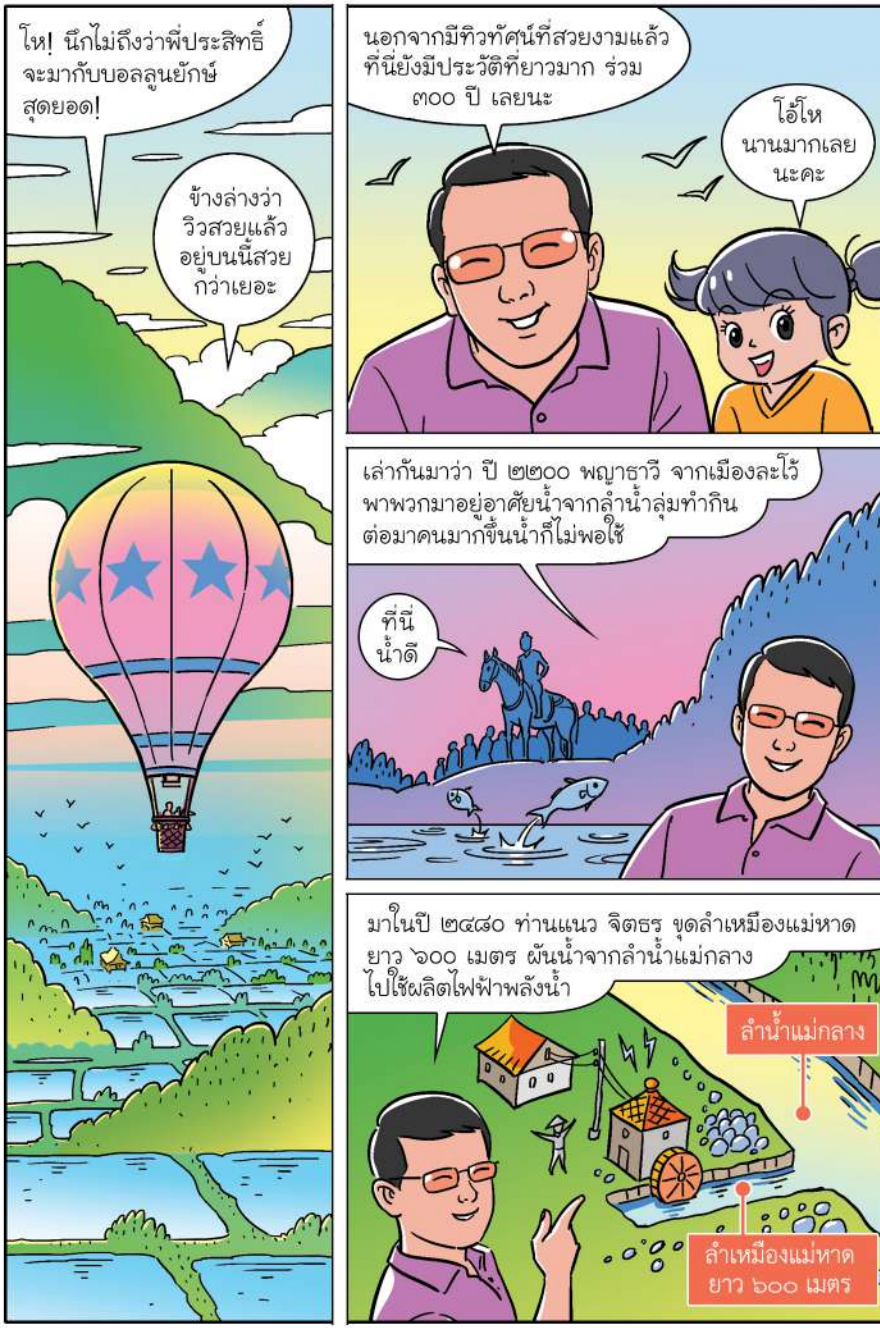
ชุมชนบ้านเมืองกลาง

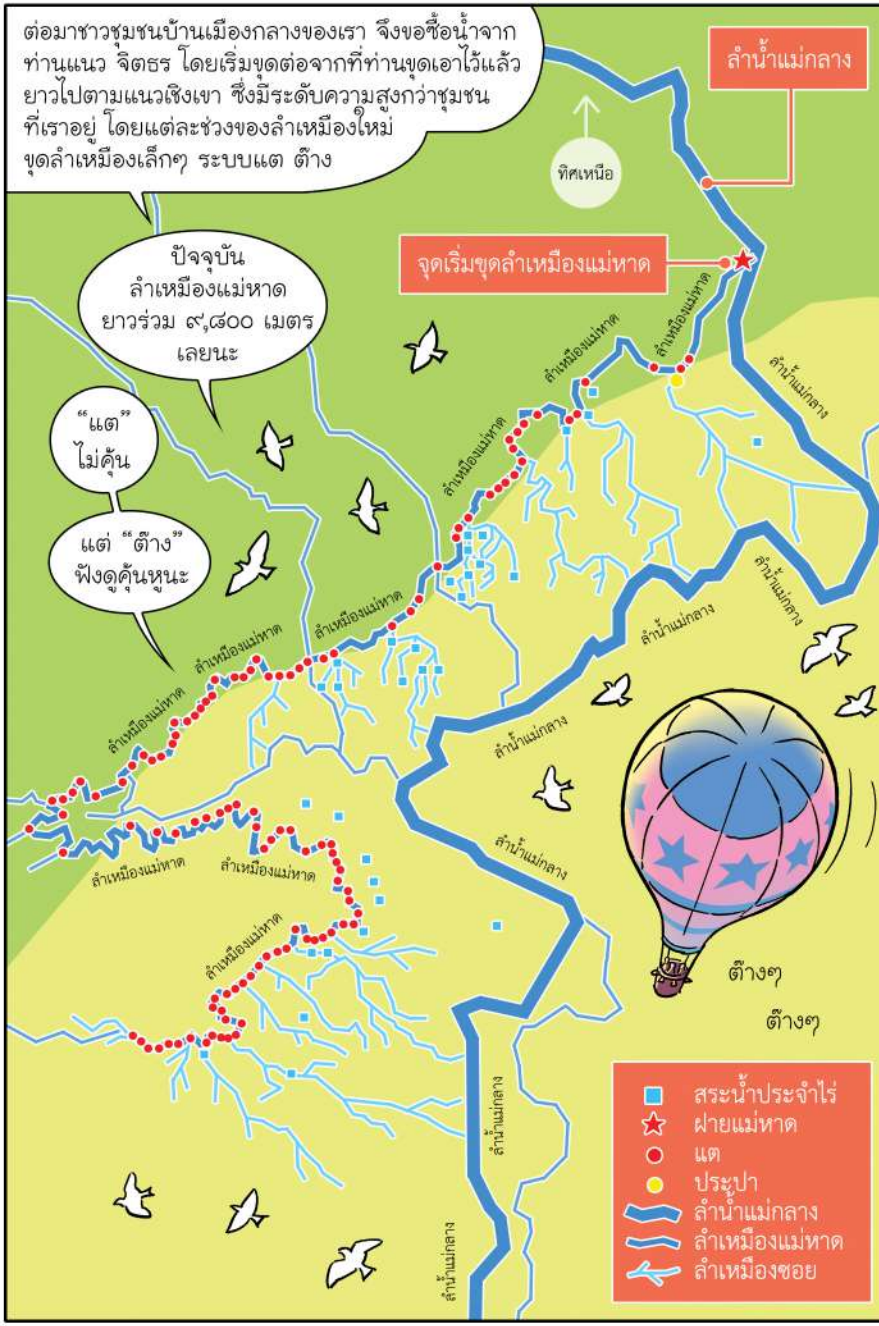
อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

"สืบสานภูมิปัญญาบรรพบุรุษ จัดสรรน้ำอย่างเป็นระบบ"

พี่กบ ยอดเขาอะไรน่ะ
ดอย อินทนนท์ ไงล่ะ!
ลำเหมือง
แต
คลองชลประทาน
ต้าง
ต้าง
ต้าง

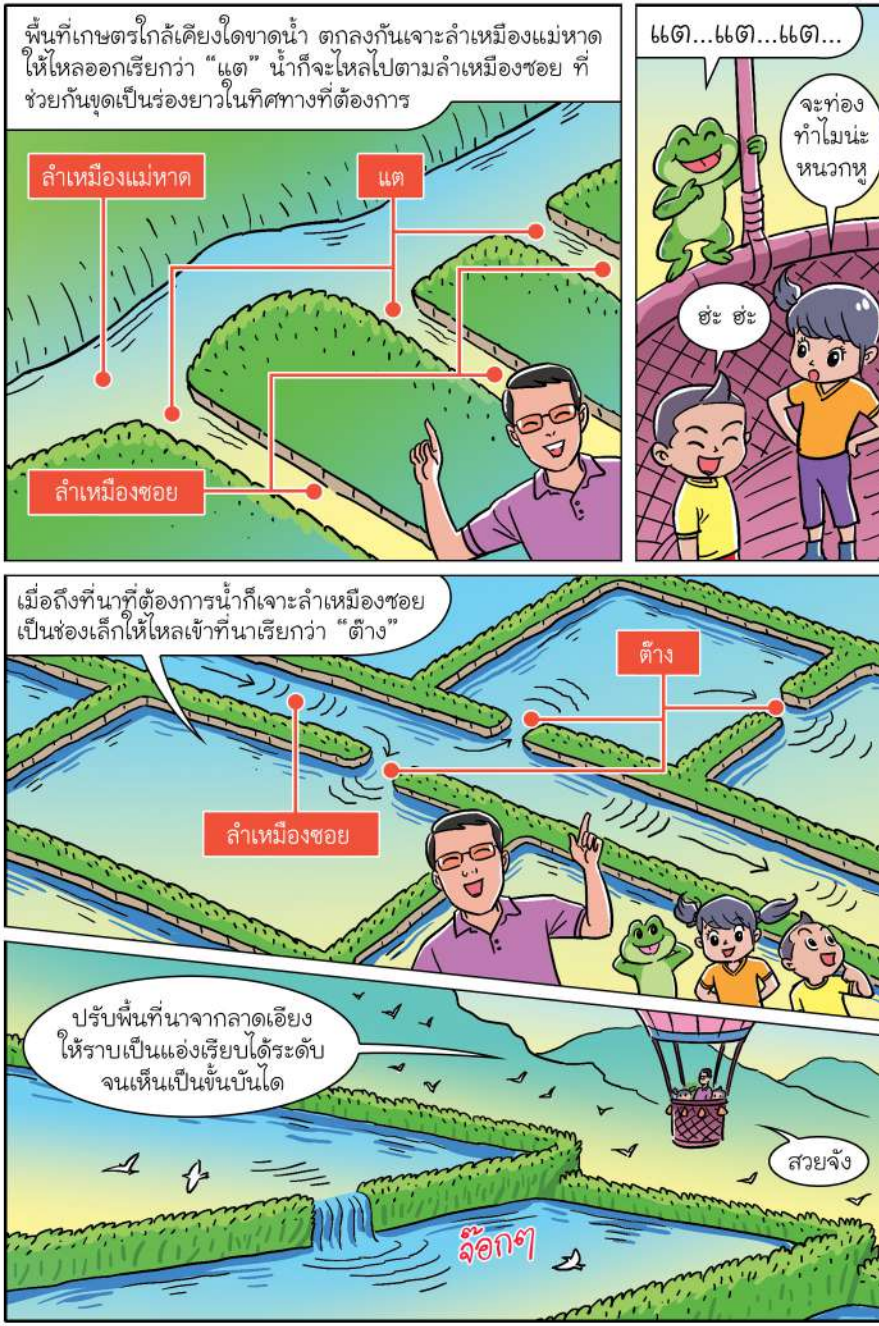

ตอนนี้เราอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง แล้วชินะหมู่บ้านอยู่เชิงดอย มีฉากเป็นเขาสูง สวยจังเลย
นี่! เขาทำนา เป็นขั้นบันไดด้วย เพิ่งเคยเห็นกับตา
เสียงน้ำไหลที่นี่ออกสำเนียงล้านนาเน้อ ต๊างๆๆๆ
ตึ๋งๆ
ตึ๋งๆ
ตึ๋งๆ
เอ๊ะ! พี่ประสิทธิ์บอกว่าจะมารับพวกเราไปชุมหมู่บ้าน ทำไมยังไม่มานะ
พี่ประสิทธิ์ครับ
ตะโกนทำไม
ยี่ย
ทางนี้เด็กๆ
ทำไมฟ้ามืดกระทันหันเลยล่ะ
เกิดอะไร
!?
!?
ตึ๋งๆ

โห! นึกไม่ถึงว่าพี่ประสิทธิ์จะมากับบอลลูนยักษ์สุดยอด!
ข้างล่างว่าวิวสวยแล้ว อยู่บนนี้สวยกว่าเยอะ
นอกจากมีทิวทัศน์ที่สวยงามแล้ว ที่นี่ยังมีประวัติที่ยาวมาก ร่วม ๓๐๐ ปี เลยนะ
โอ้โห นานมากเลยนะคะ
เล่ากันมาว่า ปี ๒๒๐๐ พญาธาวี จากเมืองละโว้ พาพวกมาอยู่อาศัยน้ำจากลำน้ำลุ่มทำกิน ต่อมาคนมากขึ้นน้ำก็ไม่พอใช้
ที่นี่น้ำดี
มาในปี ๒๔๘๐ ท่านแนว จิตธรรุ ขุดลำเหมืองแม่หาด ยาว ๖๐๐ เมตร ผันน้ำจากลำน้ำแม่กลาง ไปใช้ผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ
ลำน้ำแม่กลาง
ลำเหมืองแม่หาด ยาว ๖๐๐ เมตร

ต่อมาชาวชุมชนบ้านเมืองกลางของเรา จึงขอซื้อน้ำจากท่านแนว จิตธร โดยเริ่มขุดต่อจากที่ท่านขุดเอาไว้แล้วยาวไปตามแนวเชิงเขา ซึ่งมีระดับความสูงกว่าชุมชนที่เราอยู่ โดยแต่ละช่วงของลำเหมืองใหม่ขุดลำเหมืองเล็กๆ ระบบแต ต๊าง
ปัจจุบัน ลำเหมืองแม่หาด ยาวร่วม ๙,๘๐๐ เมตร เลยนะ
"แต" ไม่คุ้น
แต่ "ต๊าง" ฟังดูคุ้นหูนะ
ลำน้ำแม่กลาง
ทิศเหนือ
จุดเริ่มขุดลำเหมืองแม่หาด
ลำเหมืองแม่หาด
ลำน้ำแม่กลาง
ต๊างๆ
ต๊างๆ
สระน้ำประจำไร่
ฝายแม่หาด
แต
ประปา
ลำน้ำแม่กลาง
ลำเหมืองแม่หาด
ลำเหมืองซอย

ในปี ๒๕๐๑ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้เสด็จประพาสน้ำตกแม่กลาง ทรงเยี่ยมชมไฟฟ้าพลังน้ำของท่านแนว จิตธรดัวย
ซ่า...
ซ่า...
ซู่
น้ำตกสวยจัง
โห! ชุมชนบ้านเมืองกลาง มีประวัติศาสตร์ความทรงจำที่สำคัญมากเลยนะครับ
ใช่แล้ว
ทำไมผู้คนที่นี่ฉลาดจัง พื้นที่ก็สูงๆ ต่ำๆ แต่ควบคุมทิศทางน้ำได้ดั่งใจ
ดูอย่างท่านแนวคิดทำไฟฟ้าซิ
จริงด้วยหัวดี
ภาพความสำเร็จที่เธอเห็น เป็นความสำเร็จปัจจุบันนะ แต่ตลอดลำน้ำเหมืองที่ขุดต่อกันไปเรื่อยๆ นั้น แต่ละช่วงก็ต้องคิดหาวิธีควบคุมน้ำต่างกันไป ซึ่งชาวบ้านแก้ปัญหาเก่งมากจริงๆ
บอกแล้วคนที่นี่หัวดี

แม้เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ช่วงปี ๒๕๑๘ ผลจากการที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายมาก แต่ลักษณะการไหลหลากของน้ำป่า ชาวบ้านก็คิดทำท่อน้ำลอด น้ำล้นขึ้น
ท่อน้ำลอด
น้ำล้น
ชื่อแปลกเนอะ
ช่วงปี ๒๕๔๒ ชาวบ้านสร้างระบบนี้เพื่อแก้ปัญหาทิศทางน้ำ ควบคุมทำให้ลำเหมืองแม่หาด ลอดผ่านลำห้วยต่างๆ ระบบทำหน้าที่ทั้งเชื่อมและแยกน้ำออกจากกัน
ลำห้วยไม้ปุย
ลำเหมืองแม่หาด
จ๊อกๆ
จ๊อกๆ
ลำห้วยไม้ปุย
ครืน...
ลำห้วยไม้ปุยน้ำหลาก
ตูม...
ลำเหมืองแม่หาด
น้ำหลากมา ก็ล้นข้ามไปเลย ตะกอนก็ไม่ลงลำเหมือง

พื้นที่เกษตรใกล้เคียงใดขาดน้ำ ตกลงกันเจาะลำเหมืองแม่หาด ให้ไหลออกเรียกว่า “แต” น้ำก็จะไหลไปตามลำเหมืองซอย ที่ช่วยกันขุดเป็นร่องยาวในทิศทางที่ต้องการ
ลำเหมืองแม่หาด
แต
ลำเหมืองซอย
แต...แต...แต...
จะท่องทำไมน่ะหนวกหู
ฮ่ะ ฮ่ะ
เมื่อถึงที่นาที่ต้องการน้ำก็เจาะลำเหมืองซอยเป็นช่องเล็กให้ไหลเข้าที่นาเรียกว่า “ต๊าง”
ต๊าง
ลำเหมืองซอย
ปรับพื้นที่นาจากลาดเอียงให้ราบเป็นแอ่งเรียบได้ระดับจนเห็นเป็นขั้นบันได
สวยจัง
ล๊อกๆ

ในปี ๒๕๕๔ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่าย การบริหารการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ เพื่อฟื้นฟูเหมืองฝาย จนได้รับรางวัลจากสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) หรือ สสน.

มีหน่วยงานเข้ามาช่วยอีกแรงคงได้ความรู้เพิ่มแน่ๆ

ได้น้อมนำการบริหารจัดการน้ำชุมชนของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบมากกว่าเดิม มีกฎระเบียบบังคับให้ทุกคนปฏิบัติ

ขยายความสำเร็จการบริหารจัดการน้ำไปยังชุมชนใกล้เคียง ๔ หมู่บ้าน ๓ ตำบล รวม ๔๕๐ ครัวเรือน ๑,๒๔๙ คน ครอบคลุม ๕๕๐ ไร่ เลยทีเดียว

*๑. ฝายแม่หาด ผันน้ำเลี้ยงชีวิต / ๒. แต ต๊าง แบ่งน้ำเท่าเทียม / ๓. น้ำลอดน้ำล้น / ๔. วิถีเกษตรชุมชน บนความยั่งยืน

มรดกลำเหมืองแม่หาด มีความสำเร็จ ๓ ด้าน ด้านแรกคือ
มรดกสายน้ำสืบต่อบรรพบุรุษ ซึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายแม่หาด
ร่วมกับบริหารจัดการน้ำ ๓ หมู่บ้าน ๕๗๙ ครัวเรือน
๑,๙๕๐ คน ครอบคลุมพื้นที่ ๓,๕๐๐ ไร่

ความสำเร็จที่ ๒ ผันน้ำเก็บ แบ่งน้ำใช้ ความสุขเท่าเทียม
ชุมชนช่วยกันขุดลำเหมืองแม่หาดยาว ๙,๘๐๐ เมตร
สร้าง "แต" ผันน้ำเข้าลำเหมืองย่อย สร้าง "ต๊าง"
ผันน้ำเข้านา แบ่งน้ำเท่าเทียม ใช้ภูมิปัญญา
สร้างระบบน้ำลอดน้ำล้น เชื่อมกับ
ลำห้วยต่างๆ แก้ปัญหาทางน้ำ
จ๊อกๆ
จ๊อกๆ
จ๊อกๆ

ความสำเร็จที่ ๓ วิถีเกษตรชุมชน บนความยั่งยืนชุมชนมาทำเกษตร
ตามแนวทฤษฎีใหม่ ร่วมกับมูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
และสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) หรือ สสน.
มีตารางการปลูกพืชหลากหลาย ๒๐ ชนิด
ทำให้มีความมั่นคงอย่างพอเพียง
สุดยอด
อู๊ดๆ
จบ

บ้านห้วยปลาหลด
อ.แม่สอด จ.ตาก
"จัดการป่ายั่งยืน"
เรากำลังอยู่ที่ไหน อุดมสมบูรณ์ชุ่มชื้นมากๆ เลย
สมบูรณ์ทางชีวภาพคืออะไรคะ
นี่คือ ป่าต้นน้ำ ที่มีความสมบูรณ์ทางชีวภาพ พื้นที่หมู่บ้านห้วยปลาหลด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
ดูนั่นสิ...ป่าที่มีความสมบูรณ์พอที่สัตว์นานาชนิดจะอาศัยอยู่ได้อย่างดี
นี่ล่ะ ความสมบูรณ์ทางชีวภาพ
ฮ้า! นั่นป่าต้นน้ำหรา

ใช่ซะที่ไหน...นั่นคือ ฝายชะลอน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้อุปโภคบริโภค และการเกษตรตะหากล่ะ
แล้วโน่น ละคะ

โน่นชาวชุมชนกำลังกระจายน้ำภายในแปลงเกษตร ด้วยระบบท่อมินิสปริงเกอร์
มีการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล และปลูกพืชเศรษฐกิจ สร้างรายได้หลักให้กับชุมชน เช่น กะหล่ำปลี บล็อคโคลี่ ปวยเล้ง ผักสลัด ผักชี กาแฟ เป็นต้น

และยังมีผลิตผลจากป่าวนเกษตร เช่น
ลูกเนียง
ผักกูด
อะโวคาโด
หน่อไม้
กาแฟ

ลงไปเยี่ยมชมหมู่บ้านกันหน่อย เตรียมตัวลงละนะ

โห! ไม่นุ่มนวลเลยอ่ะ!
อุ๊ย!
พลั๊กๆๆ

โอ๊ย!! เจ็บนะเนี่ยะ หัวโนเลย
เจ้าคือกบใช่ป่ะ
อ๊ะ! เจ้าคือเขียดแลวเมืองเหนือ
ใช่ป่ะ?
ใช่แล้ว เราคือ เขียดแลว เป็นกบที่เกือบจะสูญพันธุ์ไปแล้ว เพราะที่อยู่อาศัยคือ ต้นน้ำอันชุ่มชื้นถูกทำลาย นี่ถ้าชาวชุมชนไม่ร่วมกันอนุรักษ์ให้กลับมาดีดังเดิมได้ สงสัยพวกเราจะตายหยังเขียด...
บัดนี้ พวกเขียดอย่างเราไม่ต้องกังวลแล้ว เพราะป่ามีสภาพสมบูรณ์เพราะชาวบ้านช่วยกันดูแล
เอ้า! ลูกๆ ออกมาสวัสดีพี่ๆ เค้าหน่อยซิ
โห! น่ารัก
แอ๊บ
แอ๊บ
อ๊บ
แอ๊บ
หวัดดีคับ
หวัดดีคับ
ใช่จะมีแต่เขียดอย่างพวกเรา เพื่อนๆ เช่น ลิง เก้ง และนกป่าหายาก ก็กลับคืนสู่ถิ่นเดิมแถบนี้กันหมด

แม้แต่พันธุ์ไม้ที่หายไป เช่น ไม้มณฑา ไม้ยางก็กลับมาแตกหน่องอกงามอีกครั้ง เพราะการมีส่วนร่วมในการดูแลป่า โดยแบ่งพื้นที่ป่าให้แต่ละคนดูแล แต่มิใช่การครอบครองสิทธิ์ อย่างแท้จริง
โห! ปลื้ม!
พาลูกๆ เข้านอนก่อนนะ ได้เวลาของเด็กๆ แล้ว หวังว่าจะได้พบกันอีก
น่ารักอ่ะ
บ๊าย บาย
โชคดี
เด็กๆ น่ารัก ฝันถึงลุงกบบ้างนะ!
แหงะ! ท้องร้องดังเลย
หิวจัง
จ๊อก!
ดังไปมั้ย!
ตลาดมูเซอ ตลาดสินค้าเกษตรชุมชน
เฮ! เราไปหาของกินในตลาดของชาวบ้านกันดีกว่า โห! มีของจากการเกษตรตรึมเลยอ้ะ
ไปด่วนเลย หิวง่ะ!
ว้าว! บวบงามจังเลย
กินได้ป่ะเนี่ย
นี่หน่อไม้ไผ่ลาย หนูต้องนำไปปรุงก่อนผัดหรือแกงก็ได้นะจ๊ะ
รอไม่ไหวแล้วครับ ท้องมันร้องว่า หิวๆ
จ๊อก
จ๊อก

เอาละ! รู้แล้วเราเดินทางย้อนมิติสู่อดีตของห้วยปลาหลดในเวลาอาหารเช้าดีป่ะ เผื่อจะได้ทานอาหารพอดี
เป็นความคิดที่เยี่ยม ไปกันเลยดีกว่า!
จงย้อนอดีตไปในเวลาอาหารบ้านห้วยปลาหลด
ลงมาได้นุ่มนวลขึ้น
พื้นนี้เด้งดีแฮะ
ตุ๊บ!
คราวนี้ลงมาในที่นุ่มๆ ไม่เจ็บเลย
เวลาอาหารหรือเปล่า?
ว๊าก! ไดโนเสาร์ !!
ย้อนมาหลายล้านปี รีบไปจากที่นี่เร็ว
เวลาอาหารของไดโนเสาร์
?
ไรว้า?

เกือบแย่
คราวนี้โอเคย้อนมาถูกต้องเอ! นี่ก็เวลาอาหารเช้าพอดี
ไปหาข้าวกินก่อนเหอะหิวอ่ะ
อ้าว! พวกเด็กๆ ทำอะไรกันอยู่ ขึ้นมากินข้าวกันก่อนมั้ยล่ะ?
อา! โชคดีแล้วเรา
เห็นม้ะ...กบว่าแล้วมาได้เวลาข้าวเช้าพอดิบพอดีเลย
โทษทีนะ! มีแค่น้ำพริกจิ้มกับข้าวเหนียวกินด้วยกันนะ
กินกันแบบนี้จะอิ่มเหรอครับ?
ที่เราเจอสภาพแบบนี้ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้ทำให้ป่าเสื่อมโทรม ดินเสื่อมสภาพ เกิดความแห้งแล้งไปทั่ว
ชาวกะเหรี่ยงชาวมูเซออาศัยอยู่ด้วยการปลูกฝิ่นดินหมดสภาพปลูกอะไรแทบไม่ขึ้นแหล่งน้ำตอนนี้เริ่มแห้งขอด
ตอนนี้ทุกคนเห็นปัญหาจึงเริ่มลงมือแก้ไขโดยมีผู้นำชุมชนดำเนินงาน

งั้นพวกเราก็ยังมีความหวังอยู่
พี่สองคนสบายใจได้ ขอให้
ชาวบ้านรวมตัวกัน งานยาก
แค่ไหนก็สำเร็จ
ลาละน้า!!
โชคดีนะ
พวกเรามาจากอนาคตก็รู้ว่า
หมู่บ้านนี้จะกลับมาอุดมสมบูรณ์
อีกครั้ง แต่อยากรู้จังว่าชุมชน
ร่วมกันทำยังไง?
ก่อนอื่น ผมขอบอกว่า
ผมหิว...
เอ้อ...
กินนี่แก้หิวไปก่อนไหมครับ
ลูกพลับแช่อิ่ม
ขนมหวานที่ทำจากพืชเกษตร
ที่พวกเราเริ่มทดลองปลูก
ลองชิมดูนะเด็กๆ
อ้า! กำลังหิวเลย
ขอบคุณมากครับ
ชิมด้วย
อ้ม!!
ว้าว! อร่อยแล้วก็หอม
ด้วยอ่ะครับ
ขอกินหมด
กล่องเลย
นะครับ
ได้เลย!

ชาวบ้านบอกว่า มีปัญหาดินหมดสภาพ ทำไมยังปลูกพืชเกษตรได้ล่ะครับ
ถูกแล้วครับ บ้านเรามีปัญหาจากป่าถูกทำลาย และการปลูกฝิ่น ค้าฝิ่น ดินก็หมดสภาพ แล้ง ขนาดต้องแย่งน้ำกัน ถึงขั้นวิกฤต ต่อมาเมื่อไม่นานนี้ ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระราชกระแสให้ปลูกพืชที่ทำแทนฝิ่นเป็นรายได้ เป็นการนำไปสู่การรักษาป่า สร้างแรงบันดาลใจครั้งสำคัญ

จากนั้นชาวบ้านก็ปลูกกาแฟผสมในพื้นที่อีกทั้งยังปลูกผัก เช่น มะระหวาน ฟักแม้ว ที่ให้ผลตลอดปี สร้างรายได้แก่ชุมชน

ชาวบ้านแบ่งขอบเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่า เช่น ป่าชุมชนและป่าอนุรักษ์ มีการกำหนดระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตในป่า เพื่อให้ป่ามีเวลาฟื้นฟูตนเอง

ก่อนจากกัน ผมมีต้นกล้าจากแปลงเพาะพันธุ์มาฝากน้องๆ เพื่อนำไปปลูกครับ
นี่คือต้นอ่อนพลับ

ห๊า! ดีเลย
รสชาติอร่อยหวานด้วย

ลาก่อนนะ เรารู้ว่าความพยายามของชาวชุมชนต้องสำเร็จแน่นอน
ขอบคุณที่อวยพรเรานะ
นี่ไม่ใช่คำอวยพร แต่เรามาจากอนาคต
กลับสู่มิติปัจจุบันไปกันเถอะ
เอ! เดี๋ยวก่อน เหมือนจะลืมกล่าวลาใครบางคน...?
ลุงกบ ลุงกบ
พวกเราลูกหลานเขียดแลว มีที่ระลึกจะฝากให้ลุงด้วย...นี่...มงกุฎดอกหญ้า
แต่เจ้าชายกบของเรา
เพื่อเตือนความทรงจำในการต่อสู้เพื่อผืนป่า เพื่อความสมบูรณ์แห่งต้นน้ำของเรา
เห็นการร่วมใจของทุกคนแล้วทำให้รู้ว่าผืนน้ำผืนป่ายังมีความหวังฟื้นคืน...อิอิ เอ๊ะ! เราจะไปเที่ยวไหนต่อดีน๊า?
ไปไหนก็ได้ขอให้มีของกินละกัน
ไปที่ๆ ชุมชนร่วมมือร่วมใจสู้เพื่อน้ำเพื่อป่าและสิ่งแวดล้อมนะคะ
ซึ้งใจจัง
ลาละนะ เขียดแลวน่ารัก
จบ

ชุมชนบ้านดงผาปูน

อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

"ฟื้นน้ำ ฟื้นป่า ฟื้นชีวิต"

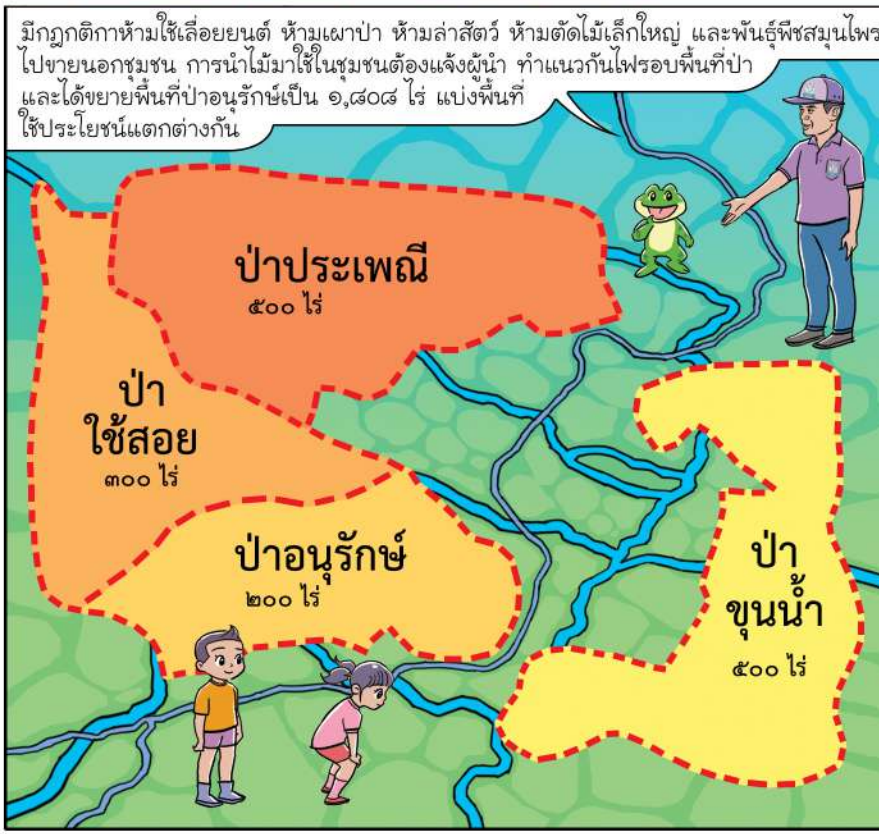

สวัสดีครับ ลุงติ๊บ พวกเรากำลังชมวิวเมืองน่านเพลิน ไปหน่อยครับ
เมืองนี้ขึ้นชื่อเรื่องภูเขา โดยเฉพาะที่อำเภอบ่อเกลือ เรามียอดเขาที่สูงที่สุด
มองไปทิศทางไหน ก็มีแต่ภูเขาเขียว ขจีเลยจ๊ะลุงติ๊บ
ความสมบูรณ์ของที่นี่ทำให้มีคนอพยพเข้ามาอาศัย ถ้าย้อนไปในปี ๒๕๒๖ “เผ่าถิ่น” ชาวไทยพื้นเมืองเหนือพวกแรกอพยพมาจากบ้านผาแดง
มาจับจองพื้นที่บริเวณลำห้วย ตั้งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ชื่อว่า “บ้านห้วยจาน”
อีกสองปีต่อมา มีชาวบ้านจากบ้านม่อน บ้านบ่อหลวง อพยพเข้ามาเพิ่มเติม มีการจับจองพื้นที่บนเขา แผ้วถางป่าต้นน้ำ จนผืนป่าหายไปเกือบหมด

ต่อมาเมื่อสังเกตุเห็นว่าลำห้วยสายหลักน้ำแห้ง ชาวบ้านจึงหารือกัน
แกนนำชาวบ้านเห็นว่า ลำห้วยแห้งเป็นเพราะพื้นที่ป่าลดลงมาก
รวมทั้งสัตว์ป่าก็หนีไปหมด ช่วงปี ๒๕๒๘ จึงมีข้อตกลง
กันพื้นที่ ๘๐๐ ไร่ อนุรักษ์เป็นป่าชุมชน

มีกฎกติกาห้ามใช้เลื่อยยนต์ ห้ามเผาป่า ห้ามล่าสัตว์ ห้ามตัดไม้เล็กใหญ่ และพันธุ์พืชสมุนไพร
ไปขายนอกชุมชน การนำไม้มาใช้ในชุมชนต้องแจ้งผู้นำ ทำแนวกันไฟรอบพื้นที่ป่า
และได้ขยายพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็น ๑,๘๐๘ ไร่ แบ่งพื้นที่
ใช้ประโยชน์แตกต่างกัน
ป่าประเพณี
๕๐๐ ไร่
ป่า
ใช้สอย
๓๐๐ ไร่
ป่าอนุรักษ์
๒๐๐ ไร่
ป่า
ขุนน้ำ
๕๐๐ ไร่

แบ่งพื้นที่ป่าตามการใช้ประโยชน์ ๔ ประเภท
ป่าประเพณี
เนื้อที่ ๕๐๐ ไร่ ที่ตั้งสำนักสงฆ์ สามารถตัดต้นไม้เพื่อซ่อมแซม บำรุงสถานที่ประกอบพิธีกรรม เท่านั้น
ป่าขุนน้ำ
เนื้อที่ ๕๐๐ ไร่ เป็นแหล่งน้ำ สำหรับอุปโภค บริโภค ห้ามตัดไม้ทุกชนิด
ป่าใช้สอย
เนื้อที่ ๓๐๐ ไร่ สามารถนำไม้ขนาดเล็ก ไม้ฟืน ไม้สำหรับสร้างบ้าน มาใช้ในครัวเรือนได้
ป่าอนุรักษ์
เนื้อที่ ๒๐๐ ไร่ เป็นป่าที่ห้ามตัดไม้ เป็นแหล่งผลผลิตต่ำว และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
ฉลาดมาก
ต่อมา พอชาวบ้านนิยมทำเกษตรเชิงเดี่ยว ไปถางป่าบริเวณภูเขา ทางเข้าหมู่บ้านทำให้เกิดเป็นเขาหัวโล้น พอน้ำหลาก ดินก็สไลด์ลงมาปิดทางเข้าออก

ปัญหาเขาหัวโล้น จึงกลายเป็นปัญหาหลักของชุมชน และพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดน่าน จนในปี ๒๕๖๐ รัฐบาลโดย กนช.* จึงมอบให้ สสน.** สร้างตัวอย่างการฟื้นเขาหัวโล้น ซึ่งได้คัดเลือก บ้านดงผาปูน เป็นพื้นที่ทำงาน โดยมีกองทุนฮอนด้าเคียงข้างไทยสนับสนุน

ปีที่ ๑

สร้างฝายชะลอน้ำเพิ่มความชื้นในดินและปลูกกล้วย

ปีที่ ๒

ดินอุ้มน้ำ ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

ปีที่ ๓

มีน้ำบริโภคและผลผลิตจากป่าและวนเกษตร

ส่วนการจัดการน้ำเพื่อทำวนเกษตรบนเขา ได้วางระบบท่อส่งน้ำภูเขา จากห้วยหมาร้อง ห้วยน้ำอุ่น ห้วยเปญ ห้วยโต้ง ห้วยป่าบง ดอยผาช้าง และห้วยยืน มากักเก็บในถังบนเขาก่อนกระจายน้ำตามไหล่เขา ลงมาถึงพื้นล่าง

* กนช. ย่อมาจาก คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

** สสน. ย่อมาจาก สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)

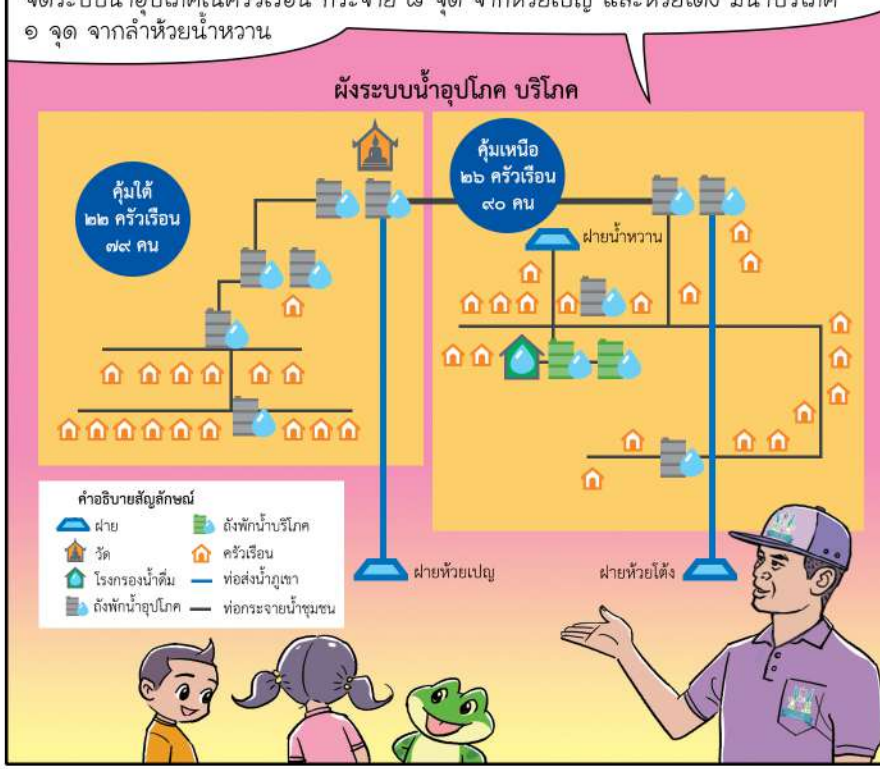
หลังจากชุมชนเปลี่ยนวิถีเกษตรมาทำเป็นวนเกษตร เริ่มจากบ้านดงผาปูน ๓๖๒ ไร่ และขยายไปยังบ้านนาบงอีก ๙๔๙ ไร่ รวม ๑,๓๑๑ ไร่ เกิดรายได้ ๙๐,๐๐๐ บาทต่อปี ต่อครัวเรือน

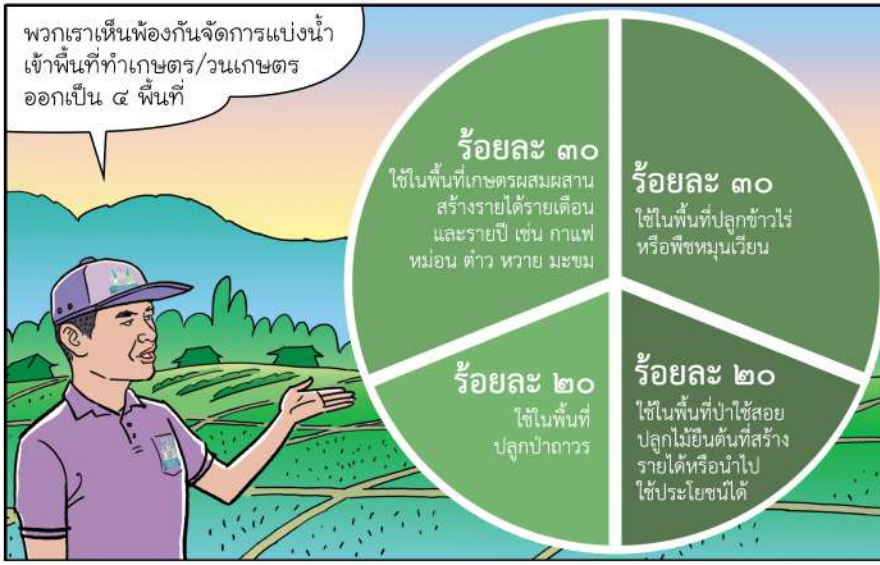

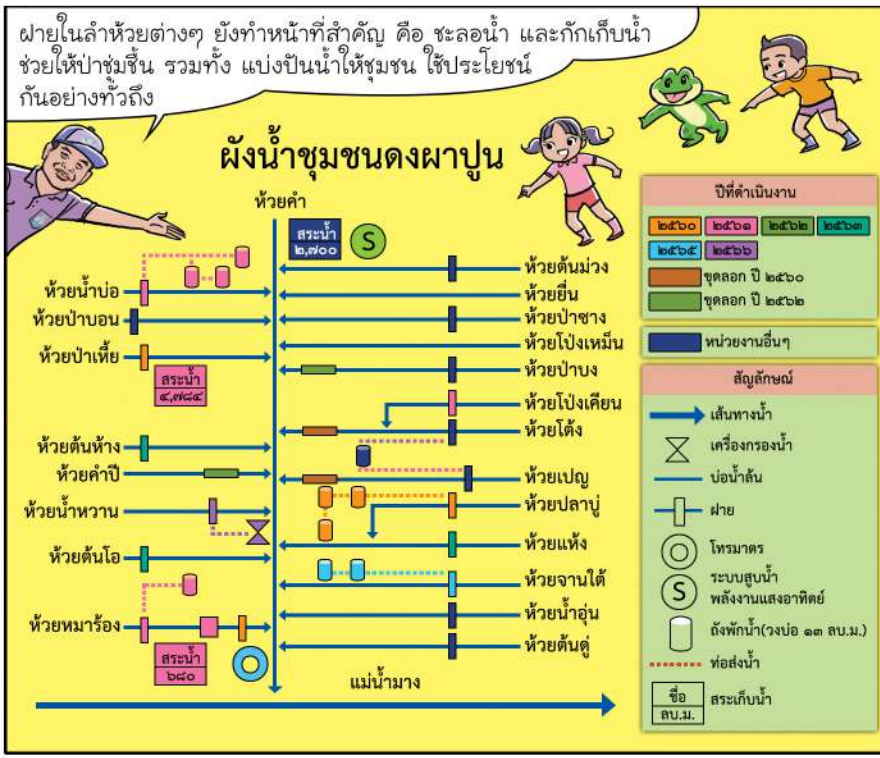
ชุมชนมีน้ำใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี รวม ๖๑๖ ไร่

ความสำเร็จของการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ "ฟื้นป่า ฟื้นน้ำ" ชุมชนมีกฎกติกาบริหารจัดระบบน้ำอุปโภคในครัวเรือน กระจาย ๘ จุด จากห้วยเปญ และห้วยโต้ง มีน้ำบริโภค ๑ จุด จากลำห้วยน้ำหวาน

พวกเราเห็นพ้องกันจัดการแบ่งน้ำ
เข้าพื้นที่ทำเกษตร/วนเกษตร
ออกเป็น ๔ พื้นที่
ร้อยละ ๓๐
ใช้ในพื้นที่เกษตรผสมผสาน
สร้างรายได้รายเดือน
และรายปี เช่น กาแฟ
หมอน ตำว หวาย มะขม
ร้อยละ ๓๐
ใช้ในพื้นที่ปลูกข้าวไร่
หรือพืชหมุนเวียน
ร้อยละ ๒๐
ใช้ในพื้นที่
ปลูกป่าถาวร
ร้อยละ ๒๐
ใช้ในพื้นที่ป่าใช้สอย
ปลูกไม้ยืนต้นที่สร้าง
รายได้หรือนำไป
ใช้ประโยชน์ได้

ฝายในลำห้วยต่างๆ ยังทำหน้าที่สำคัญ คือ ชะลอน้ำ และกักเก็บน้ำ
ช่วยให้ป่าชุ่มชื้น รวมทั้ง แบ่งปันน้ำให้ชุมชน ใช้ประโยชน์
กันอย่างทั่วถึง
ผังน้ำชุมชนดงผาปูน
ห้วยคำ
สระน้ำ ๒,๗๐๐
ห้วยน้ำบ่อ
ห้วยป่าบอน
ห้วยป่าเหี้ย
สระน้ำ ๔,๗๘๔
ห้วยต้นห้าง
ห้วยคำปี
ห้วยน้ำหวาน
ห้วยต้นโอ
ห้วยหมาร้อง
สระน้ำ ๖๘๐
ห้วยต้นม่วง
ห้วยยื่น
ห้วยป่าซาง
ห้วยโป่งเหม็น
ห้วยป่าบง
ห้วยโป่งเคียน
ห้วยโต้ง
ห้วยเปญ
ห้วยปลาบู่
ห้วยแห้ง
ห้วยจานใต้
ห้วยน้ำอุ่น
ห้วยต้นดู่
แม่น้ำมาง
ปีที่ดำเนินงาน
๒๕๖๐ ๒๕๖๑ ๒๕๖๒ ๒๕๖๓
๒๕๖๕ ๒๕๖๖
ชุดลอก ปี ๒๕๖๐
ชุดลอก ปี ๒๕๖๒
หน่วยงานอื่นๆ
สัญลักษณ์
เส้นทางน้ำ
เครื่องกรองน้ำ
บ่อน้ำล้น
ฝาย
โทรมาตร
ระบบสูบน้ำ
พลังงานแสงอาทิตย์
ถังพักน้ำ(วงบ่อ ๑๓ ลบ.ม.)
ท่อส่งน้ำ
ชื่อ
ลบ.ม.
สระเก็บน้ำ

ชุมชนเรามีผลผลิตจากป่าเพิ่มขึ้น เช่น ตำว หญ้าสามเหลี่ยม หวาย ไม้ไผ่ตองจาง จึงเกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ
ลูกตำว
กลุ่มแปรรูปตำว สร้างรายได้ชุมชน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี
กลุ่มจักสานมีรายได้ร่วม ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี
กลุ่มเพาะกล้าไม้จำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน มีรายได้ ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อปี

*สสน. กสทช. และบริษัทเอกชน

ชุมชนบ้านร้องแง

อ.ปัว จ.น่าน

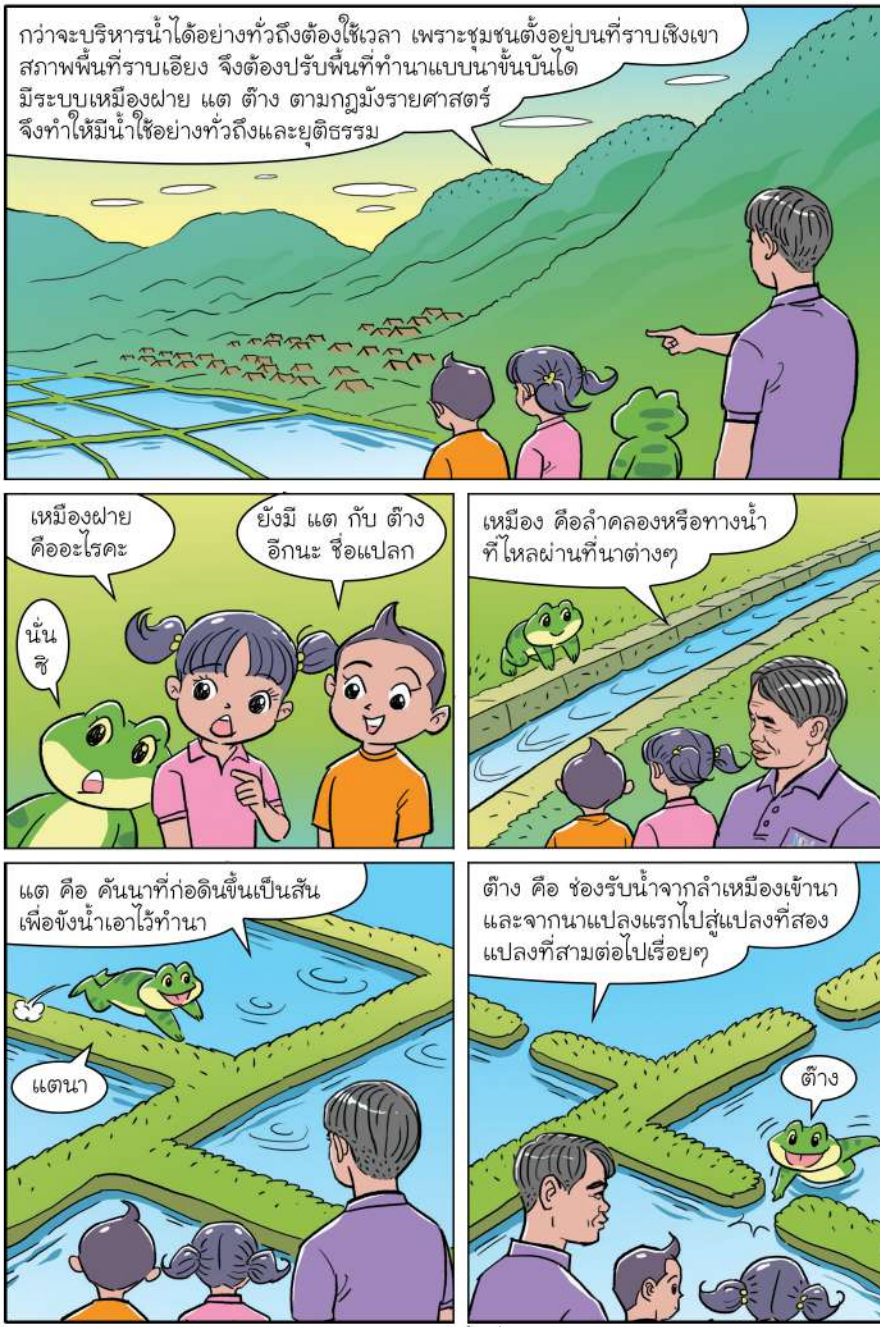
"บริหารน้ำด้วยกฎมังรายศาสตร์ ทั่วถึงและเป็นธรรม"

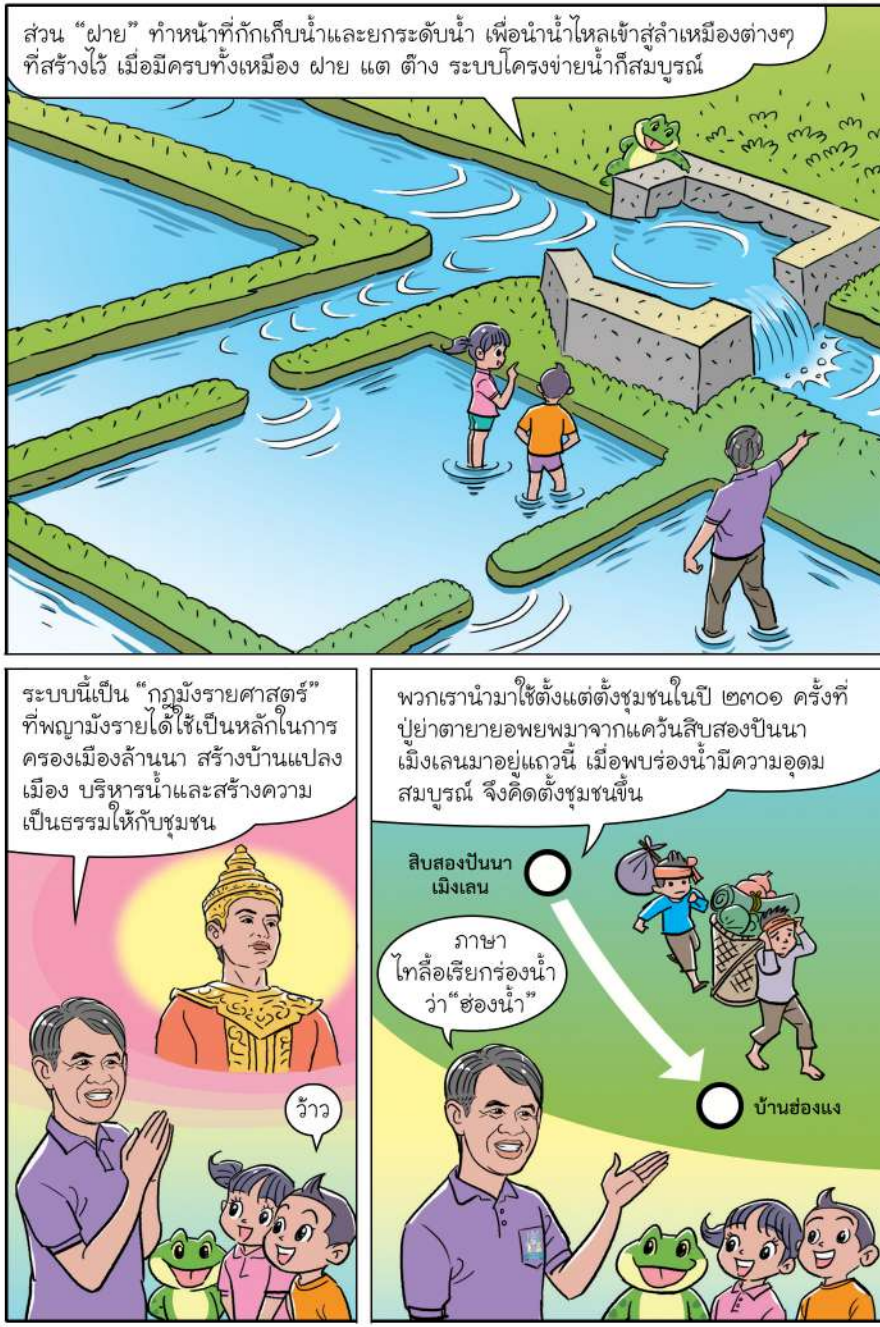

ทางน้ำแบบนี้พวกเรา
เรียกว่า “ลำเหมือง”
นะครับเด็กๆ
ลำเหมืองของคุณลุง เป็นทางน้ำเล็กๆ เอง
นะครับ แต่รู้มาว่า มีน้ำทำการเกษตรได้ตลอด
ทั้งปีเลยจริงเหรอครับ
สวัสดีครับ
สวัสดีครับ
ลุงกำนันสนิท
เป็นอย่างนั้นจริงๆ ชุมชนร้องแงของเรา
มีน้ำหล่อเลี้ยง ๔ ตำบล ทั้งตำบลวรนคร
ตำบลปัว ตำบลไชยวัฒนา ตำบลสถาน
โอ้โห
ทำได้ยังไง
ครับ

หมายเหตุ แต ต๊าง มีความหมายแตกต่างตามแต่ละพื้นที่

ส่วน “ฝาย” ทำหน้าที่กักเก็บน้ำและยกระดับน้ำ เพื่อนำน้ำไหลเข้าสู่ลำเหมืองต่างๆ ที่สร้างไว้ เมื่อมีครบทั้งเหมือง ฝาย แต ต๊าง ระบบโครงข่ายน้ำก็สมบูรณ์
ระบบนี้เป็น “กฎมังรายศาสตร์” ที่พญามังรายได้ใช้เป็นหลักในการครองเมืองล้านนา สร้างบ้านแปลงเมือง บริหารน้ำและสร้างความเป็นธรรมให้กับชุมชน
ว้าว
พวกเรานำมาใช้ตั้งแต่ตั้งชุมชนในปี ๒๓๐๑ ครั้งที่ปู่ย่าตายายอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาเมิงเลนมาอยู่แถวนี้ เมื่อพบร่องน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ จึงคิดตั้งชุมชนขึ้น
สิบสองปันนา เมิงเลน
ภาษาไทลื้อเรียกร่องน้ำว่า “ฮ่องน้ำ”
บ้านฮ่องแง

ในอดีต บริเวณริมฮ่องน้ำมีต้นมะแงมาก
จึงเรียกด้วยภาษาไทลื้อว่า บ้านฮ่องแง
เรื่อยมา
มะแง

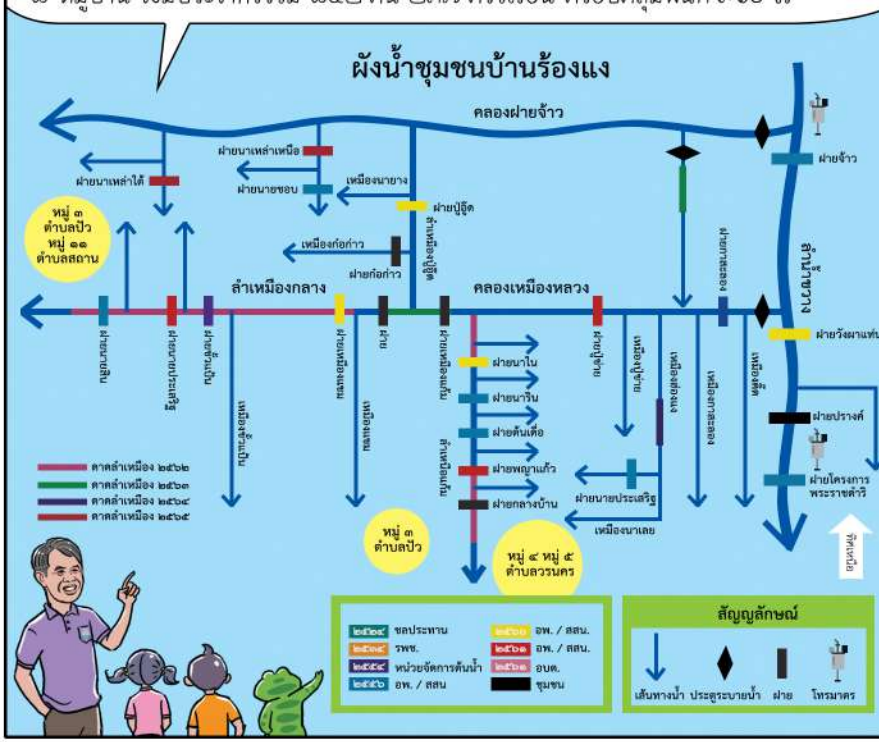

อ่อ ชื่อบ้านร้องแง
เพี้ยนมาจากฮ้องแง
นี่เอง
คนสมัยก่อน
ก็ได้ใช้น้ำ
จากฮ่องน้ำ
หรือลำเหมือง
นี่เอง

ใช่แล้วเด็กๆ ต่อมา ชุมชนได้ร่วมกันนำไม้ไผ่มาทำเป็นฝาย
ที่ลำน้ำขวางเรียกว่า “ฝายท่าข้าม” ปัจจุบันคือ “ฝายจ้าว”
ต่ำลงไปสร้าง “ฝายล้านเป๊าะ” ก็คือ “ฝายวังผาแท่น”
ทั้งสองฝายกระจายน้ำไปไกลหลายลำเหมือง
หลายแปลงนา
ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ฝายจ้าว ช่วยยกระดับน้ำ นำน้ำเข้าลำคลองฝายจ้าวส่งต่อไปสู่ลำเหมืองย่อยๆ ส่วนฝายวังผาแท่น นำน้ำเข้าคลองเหมืองหลวง กระจายน้ำเข้าสู่ลำเหมืองรอง และลำเหมืองใส้ไก่ ซึ่งชุมชนสร้างฝายเล็กๆ ในลำเหมือง เพื่อกระจายน้ำผ่าน แต ต้าง ส่งน้ำเข้านาขั้นบันไดแต่ละแปลง จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ

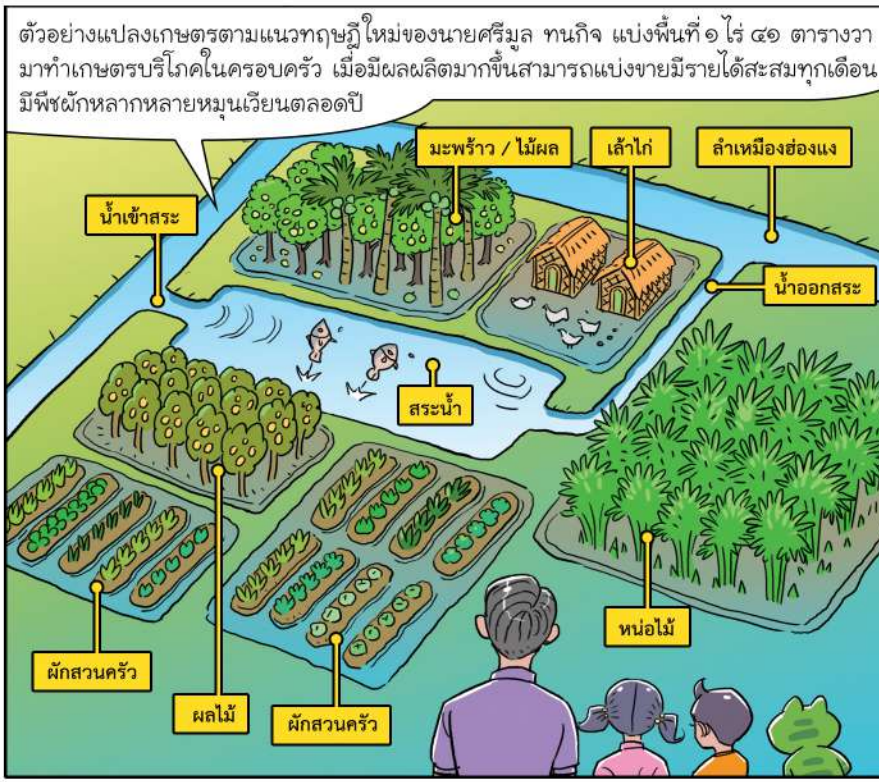

การบริหารน้ำระบบเหมืองฝาย แต ต้าง มีแก่เหมือง แก่ฝาย ช่วยกันดูแล บำรุงรักษา เกิดความเป็นธรรม “แบ่งสรร ปันน้ำ” ทำให้ทุกคนมีน้ำทำการเกษตรทั้งปี ใน ๓ ตำบล ๘ หมู่บ้าน ซึ่งมีประชากรรวม ๘๔๒ คน ๒๓๗ ครัวเรือน ครอบคลุมพื้นที่ ๙๖๐ ไร่

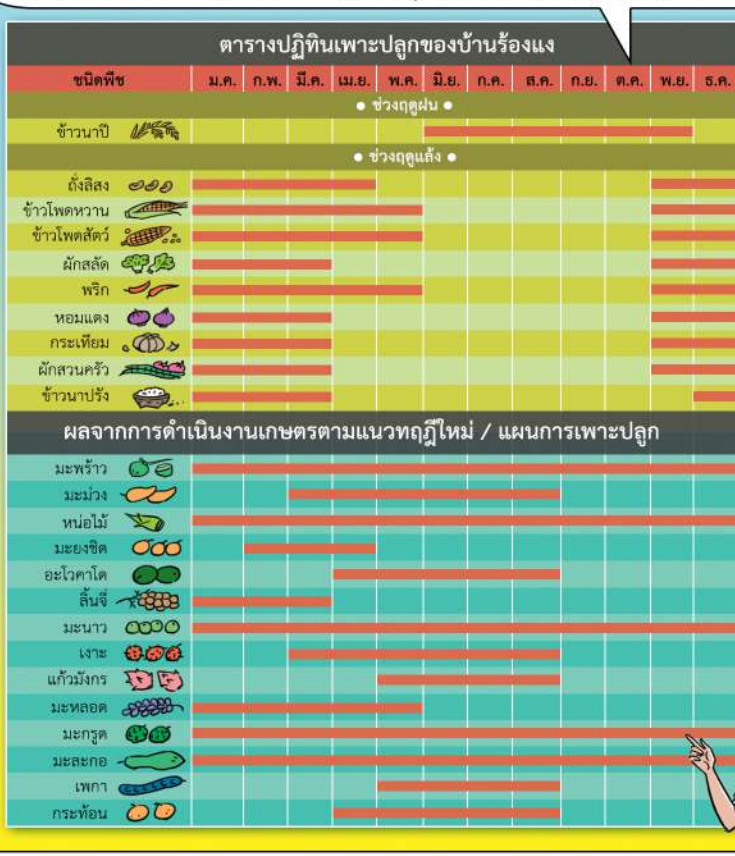

โอ้ ที่นี่พิเศษนะ มีพืชผักมากมายหลายชนิดนะครับ ลุงกำนัน
สวนใคร

นี่เป็นตัวอย่างความสำเร็จอีกด้านของบ้านร้องแง นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ เรามีน้ำพอให้ทำเกษตรหน้าแล้งหรือเกษตรหลังนา ทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ทำให้มีผลผลิตหลากหลายตลอดปี ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

ตัวอย่างแปลงเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของนายศรีมูล ทนกิจ แบ่งพื้นที่ ๑ ไร่ ๔๑ ตารางวา มาทำเกษตรบริโภคในครอบครัว เมื่อมีผลผลิตมากขึ้นสามารถแบ่งขายมีรายได้สะสมทุกเดือน มีพืชผักหลากหลายหมุนเวียนตลอดปี
มะพร้าว / ไม้ผล
เล้าไก่
ลำเหมืองฮ่องแง
น้ำเข้าสระ
น้ำออกสระ
สระน้ำ
หน่อไม้
ผักสวนครัว
ผลไม้
ผักสวนครัว

ปัจจุบันมีเกษตรกร ๖ ครัวเรือน พื้นที่รวม ๗ ไร่ ๒ งาน หันมาทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ช่วยลดรายจ่าย ๖,๓๐๐ บาทต่อปี เพิ่มรายได้ ๙๔,๐๐๐ บาทต่อปี ช่วยลดหนี้สินในอดีต จาก ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ปัจจุบันเหลือหนี้สินเพียง ๒๐๐,๐๐๐ บาท

เมื่อผลผลิตมากขึ้นจึงตั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรไร้สารเคมี นำสินค้ามาขายในร้านค้าชุมชน ตลาดไทลื้อบ้านร้องแง
กลุ่มสมุนไพรบ้านร้องแง ได้แปรรูปผลผลิตเป็นแชมพูสมุนไพร และกลุ่มผ้าทอไทลื้อก็ล้วนส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี
ฉันว่าชุมชนบ้านร้องแงฉลาดใช้ความรู้เก่ากับใหม่มาใช้ประโยชน์เก่งมาก
เยี่ยม
จริงนะ
คงเพราะเราเจอปัญหามามาก อย่างวิกฤตน้ำในปี ๒๕๕๔ และปี ๒๕๖๑ พายุ ๒ ลูก ครั้งนั้นทำให้ชุมชนเสียหายมาก ปัจจุบันเรามีสถานีโทรมาตร ตรวจวัดสภาพอากาศ ปริมาณฝน ทำให้เราติดตามสถานการณ์ได้ทันท่วงที
ดูเหมือนว่า กฎมังรายศาสตร์เป็นเคล็ดลับสำคัญของชุมชนบ้านร้องแงจริงๆ นะ
และได้น้อมนำแนวพระราชดำริด้านน้ำของรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ ก็เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น
นอกจากบริหารจัดการน้ำ ชุมชนก็มีความสามัคคี และมีความสุขด้วย เจ๋ง!
จบ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน
ตำบลบ้านตุ่น
อ.เมือง จ.พะเยา

"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และระบบกระจายน้ำธรรมชาติ"

ตามมาเลยจ้า
ชุมชนตำบลบ้านตุ่น
แถวนี้คลองขุดทั้งนั้นเลย

ก็ต้องเดาว่า ที่นี่อยู่ติดกว๊านโน่น น้ำเลยมาก

ฮ่า ฮ่า อย่าเดาเลย เห็นมีน้ำเยอะแบบนี้ ถ้าจัดการไม่ดี อย่าหวังว่าจะอยู่กันอย่างผาสุก ฮ่า ฮ่า
เดี๋ยวก็รู้ว่าทำไม
ซู่ ซู่
แช้ดๆ

โอ๊ย! น้ำขี้โคลน พี่กบบ้า! ฮึม!

ฮ่า ฮ่า ตามให้ทันเลยจะให้เอาคืน ทางจะชันขึ้นเรื่อยๆ นี่แหละปัญหาจัดการน้ำของที่นี่อย่างหนึ่ง
ฮะ ฮะ
แฮ่ก แฮ่ก
พี่กบ
จะรีบทำไม ดอยหลวงไม่หายไปไหนหรอก

หน้าฝนน้ำจะไหลจากดอยหลวงผ่านหมู่บ้านลงกว๊านพะเยา ไม่นานน้ำก็หายไปจากหมู่บ้าน น้ำที่ขังอยู่ตามลำห้วยลำเหมืองต่างๆ ไม่พอให้ชาวบ้านใช้ตอนหน้าน้ำแล้งหรอก
กว๊านพะเยา
ดอยหลวง
อ่างเก็บน้ำห้วยตุ่น
ชุมชนตำบลบ้านตุ่น
แฮ่ก แฮ่ ! โอย เหนื่อย
ขอพักก่อน
ยิ่งเมื่อก่อนนะ ชาวบ้านขึ้นเขาไปทำไร่บนดอยหลวง หน้าดินถูกทำลาย พอเข้าหน้าฝนน้ำจึงหลากรุนแรงเดือดร้อนกันใหญ่ ไม่รู้จะโทษใครดี
สวนสตรอว์เบอร์รี่
แฮ่ก
แฮ่ก
ชุมชนตำบลบ้านตุ่น
ชุมชนแห่งชีวิต
วิถีพอเพียง
ไปกันต่อเถอะ ยิ่งช้าแดดยิ่งร้อน
ดูซิ เดี๋ยวนี้ชาวบ้านหันมาเพาะปลูกเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ มีกินมีขายทั้งปี
นั่นมัน สตรอว์เบอร์รี่นี่ น่ากินจัง
องุ่นก็มี

เขามีตารางการเพาะปลูกทั้งปีเลย ข้าว องุ่น สตรอว์เบอร์รี่ ผักหวาน มะเขือเทศ พริก กระเจี๊ยบ ฟักทอง ต้นหม่อน สร้างรายได้ทั้งปี

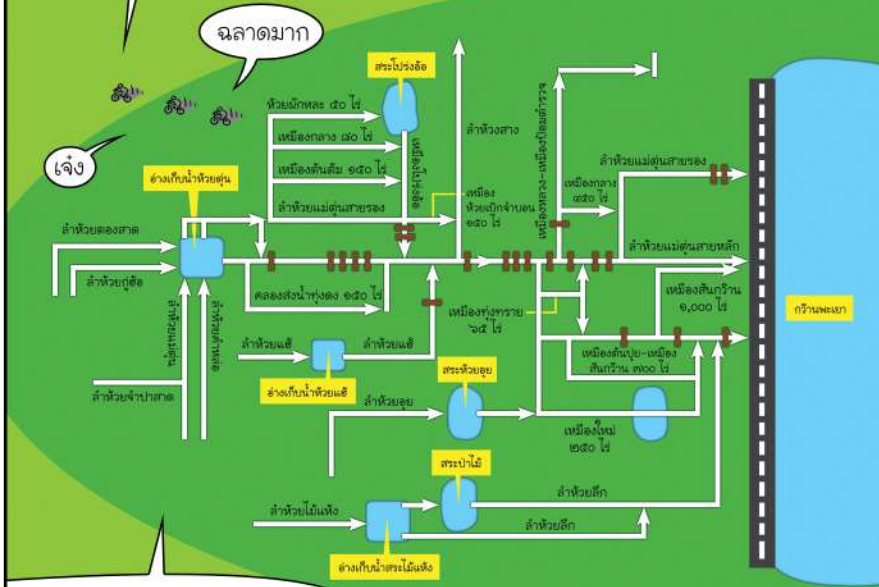
ปฏิทินการเพาะปลูก

ม.ค. ก.พ. มี.ค. เม.ย. พ.ค. มิ.ย. ก.ค. ส.ค. ก.ย. ต.ค. พ.ย. ธ.ค.

ทำไมทำได้ล่ะ ไหนบอกว่ามีปัญหาว่าน้ำไหลผ่านลงกว้านหมดไง

นั่นมันเมื่อก่อน แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านเขาได้รับแนวทางการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบแล้ว

เพราะพื้นที่ลาดเอียงลงสู่กว้าน เลยสามารถจัดสรรน้ำในพื้นที่ตามแรงโน้มถ่วงโลก ไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำ จึงลดการใช้พลังงานได้มาก การควบคุมทิศทางน้ำทำได้ตั้งแต่ป่าต้นน้ำให้ไหลลงอ่างและสระแก้มลิง ผันน้ำเข้าลำเหมืองเล็ก กระจายสู่นาข้าวสู่แปลงเกษตรของชาวบ้านที่อยู่เรียงรายลงไปด้านล่างได้ทั่วพื้นที่เชียวแหละ

มีน้ำก็ต้องใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด
โดยชาวบ้าน ดำเนินงานเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของในหลวง
รัชกาลที่ ๙ ทั้งการปลูกพืช จัดสรรน้ำ จัดสรรพื้นที่ ให้ พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้

มีอีกอย่างที่อยากนำเสนอมาก มาดูแล้วจะเห็นว่า ที่นี่ใช้น้ำกันอย่างมีประสิทธิภาพจริงๆ
คูน้ำคันดินที่เห็นเขาเรียกว่า ลำเหมือง ตลอดเส้นทางลำเหมืองมีช่องระบายน้ำเข้าที่นาเขาเรียกว่า ต๊างนา เจ้าของที่นาจะคอยดูแลขุดลอกเตรียมไว้รอน้ำที่จะถูกปล่อยเข้ามา
ดูดิ นั่นไง ต๊างนาของเขา
การปล่อยน้ำเข้าเหมืองต้องนัดแนะกันอย่างดี นี่แหละเขาเรียกการจัดการล่ะครับพี่น้อง
เออเจ๋งอ่ะ ต๊างนา ออกเสียงไง
เมื่อไหร่จะถึงอ่างเก็บน้ำห้วยตุ่นเสียทีอ่ะ เมื่อยแล้วนะ
แฮ่ก
เลยหมู่บ้านขึ้นไปอีก
แฮ่ก
อ้าว! หวัดดีเด็กๆ ทำไมมาถึงช้าจังรออยู่นานแล้วนะเนี่ย
นั่นคุณลุงสม หลวงมโนชัย หวัดดีครับคุณลุง

เอาจักรยานไปจอดในบ้านเลย แล้วมานั่งสามล้อของลุงดีกว่า
โอ๊ะ ไม่ต้องรบกวนหรอกครับ พวกเรายังปั่นกันไหว
โอ๊ย พี่กบรบกวนเถอะครับ ผมไม่ไหวแล้ว
ใช่...ขอรบกวนคุณลุงด้วยนะคะ
ง่ำๆ ได้กินหน่อไม้ของชอบ
ฮ่า กินเต็มที่เลย หน่อไม้กับน้ำพริกของชุมชนตำบลบ้านตุ่น อร่อยไม่แพ้ใครหรอก ฮ่า ฮ่า
ได้กินของอร่อยๆ ท่ามกลางขุนเขาป่าต้นน้ำห้วยตุ่น อันอุดมสมบูรณ์ง่ำๆ
ใครจะมีความสุขเท่าพวกเรา ไม่มีอีกแล้ว ง่ำๆ อร่อย
ป๊อก ๆ ป๊อก ๆ
คงไม่รู้ซินะ ป่าข้างบนนี้เมื่อก่อนถูกชาวบ้านบุกรุกตัดถางจนโกร่นไม่สมบูรณ์อย่างวันนี้หรอกจ้า

เพื่อรักษาป่าต้นน้ำ จึงมีการกั้นแนวเขตป่า ให้คนข้างบนย้ายลงมาทำกินข้างล่าง ตอนปี ๒๕๒๕ เมื่อครั้งในหลวงเสด็จมาพะเยา ท่านผู้ใหญ่ฟอง ไชยสาร ได้กราบทูลขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำห้วยตุ่น กรมชลประทานจึงมาสร้างให้เมื่อปี ๒๕๒๘
ปัจจุบัน อ่างนี้เก็บน้ำได้มาก ถึง ๕๘๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เลยทีเดียวนะ
ชาวบ้านชุมชน ตำบลบ้านตุ่น โชคดีจัง

เดี๋ยวนี้ได้ขยายแนวคิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำและการจัดการน้ำให้กับเยาวชนกว่า ๒๐ คน คอยสำรวจเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เป็นกำลังสำคัญมากๆ
พลังคนรุ่นใหม่

ทำตามแนวพระราชดำริ ความพอเพียง ใฝ่หาความรู้ และการเผยแพร่ความรู้

ชุมชนน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เพาะปลูกให้เหมาะสมกับช่วงฤดู และการจัดการน้ำ จัดการพื้นที่ด้วย

นี่คือห้วยหินหลวงที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำห้วยตุ่น ยังมีอีกหลายห้วยนะ เช่น ห้วยน้ำแฮง ห้วยหินครก ที่เมื่อก่อนน้ำแห้งหมด

เดี๋ยวนี้น้ำเยอะ

ทุกคนช่วยกันสร้างฝายชะลอน้ำหลายจุดในร่องห้วยต่างๆ ทำให้ป่าฟื้นฟูขึ้นมาเองได้ น้ำห้วยจึงมากขึ้น

กลับมาเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์เหมือนเดิมเสียทีนะตัวเอง

น่ารัก

ชาวบ้านจะคอยดูแลเธอนะ

เรามีอ่างเก็บน้ำห้วยตุ่นบนเขา คอยจ่ายน้ำลงไปเก็บไว้ในสระโปร่งอ้อ อ่างห้วยแฮ สระแก้มลิง เป็นจุดสำรองน้ำข้างล่าง พร้อมจ่ายน้ำไปในที่เกษตรของชาวบ้าน ผ่านทางลำเหมืองขนาดเล็ก ที่ถูกขุดทำร่องเตรียมการไว้ทั่วพื้นที่

ในช่วงชีวิตของลุงได้เห็นความสำเร็จของการจัดการน้ำชุมชน อย่างได้ผลมากๆ ต่อไปลูกก็ต้องส่งต่อความรู้สร้างความเข้าใจให้แก่ลูกหลานต่อไปล่ะ
คนรุ่นใหม่ผู้ที่จะดูแลชุมชนต่อไป
นั่นใครอ่ะ
เยาวชนชุมชนตำบลบ้านตุ่น
นั่นไง! มากันแล้ว
เฮ้ย นี่รถลุงสมนี่
ลุงสม
ลุงสมครับ ลุงอยู่ไหนครับ
มาเก็บข้อมูลกันซิน่ะ
อิ อิ
เยาวชนชุมชนตำบลบ้านตุ่นขยันนะ
จบ

ชุมชนตำบลสายนาวัง
อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์

"บริหารจัดการน้ำแล้งน้ำหลาก"

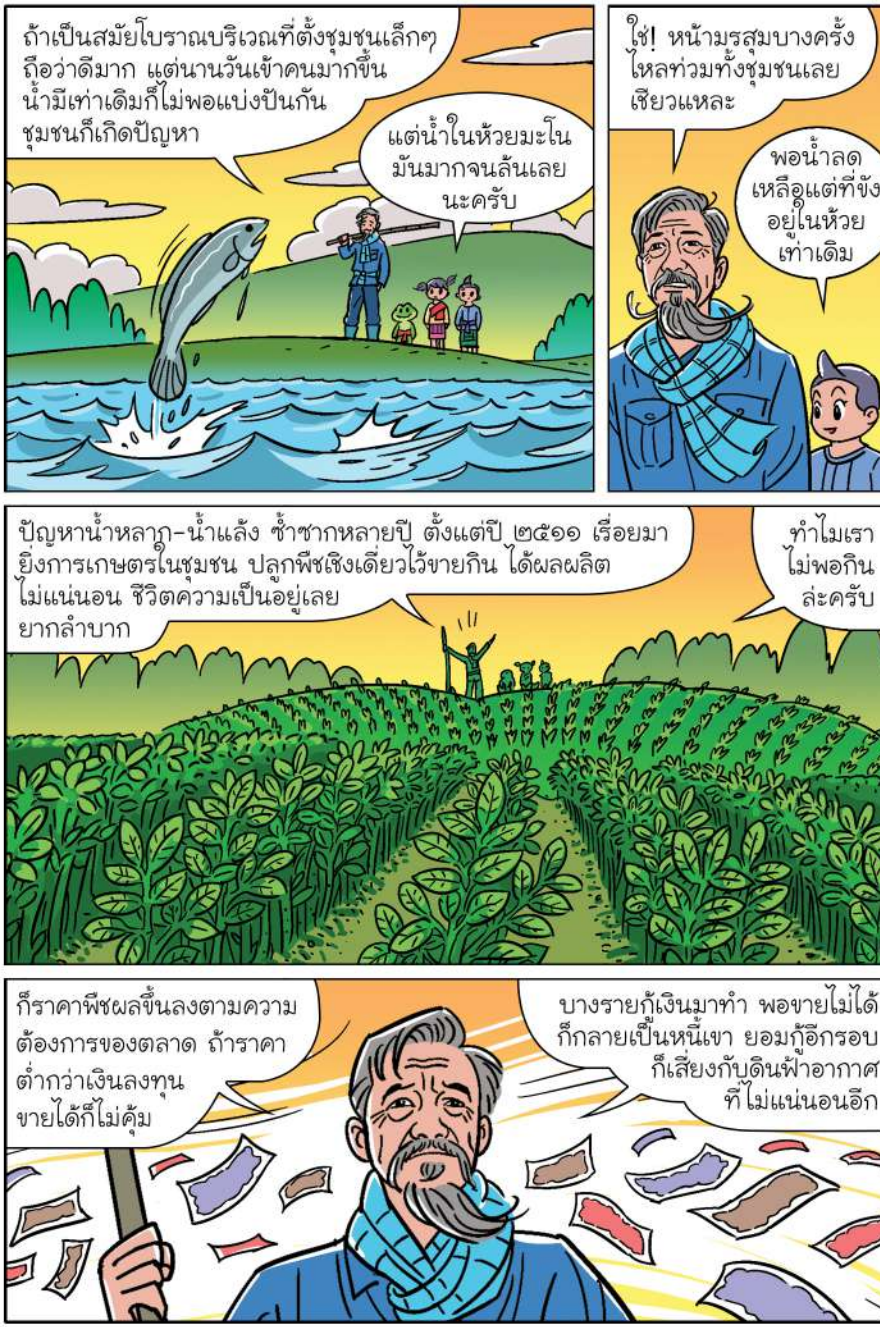

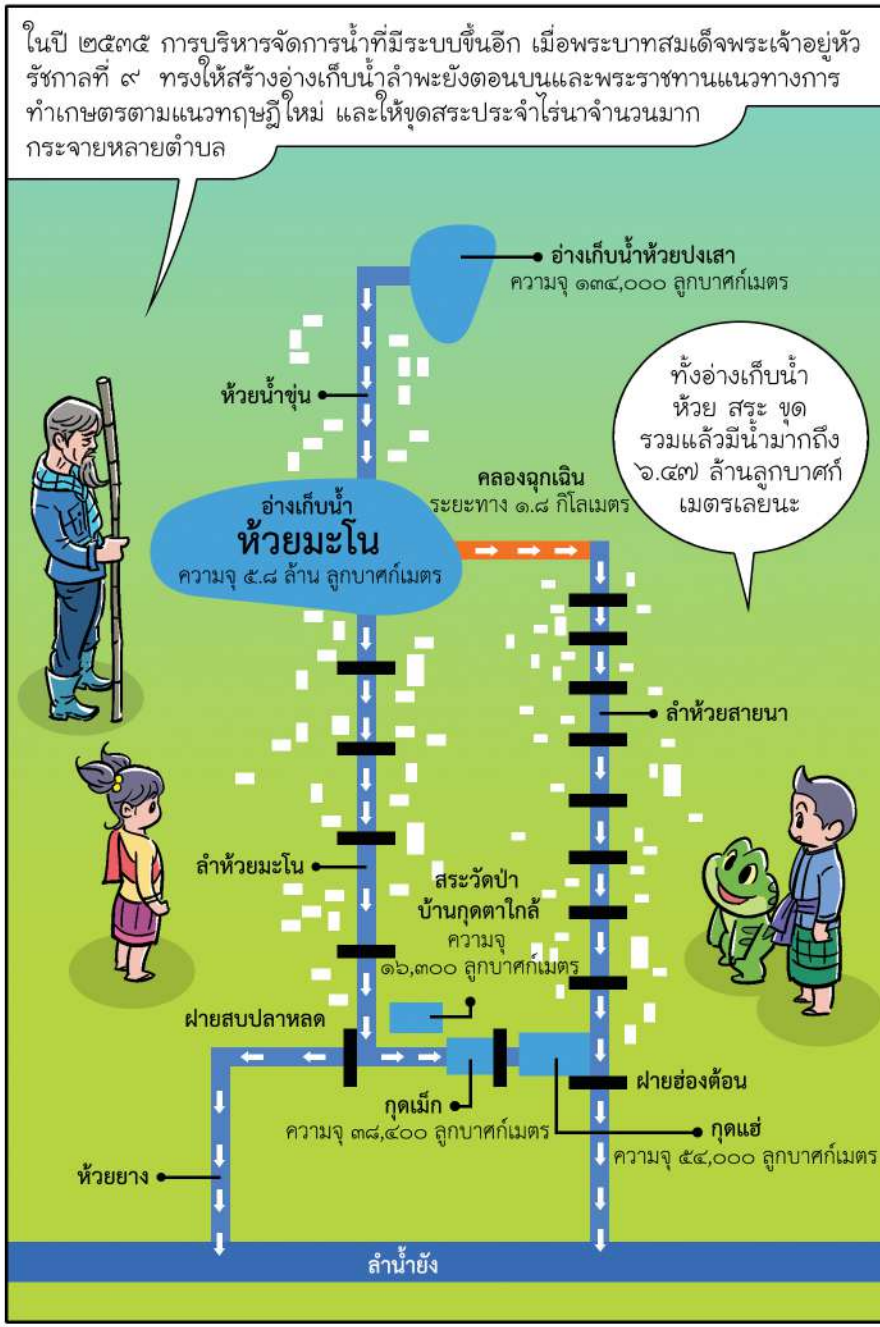

พวงละ 20 จ้าเร่เข้ามาๆ
พวงสุดท้ายแล้วจ้า
เฟี้ยว
พี่กบจะรีบไปไหน
อยู่ดีๆ ก็วิ่งจู๊ดเลย
นั่นซิ! วิ่งทำไม
ชุดสวยๆ ของฉัน
เยินหมดแล้ว
แฮ่กๆ
แฮ่กๆ
แฮ่กๆ
พวกนายไม่ได้ยินรึ แถวนี้เขา
กินกบกันด้วยนะ ไม่ไหว
เผ่นดีกว่า
แฮ่กๆ
ฮ่า ฮ่า โธ่เอ้ยพี่กบ
เข้าตะโกนหยอกพี่กบเล่น
ต่างหากเล่า ฮ่า ฮ่า
จ๊ะอี๋
ไปไหนมา
ลุงบำรุง!!
จริง
ด้วย
ใครอ่ะ

นี่ไง ลุงบำรุงคนดังของชุมชนสายน้ำวัง อยากรู้เรื่องอะไรของที่นี่ถามได้เลย
!
ถามซิ
ถามเลย
คุณลุงกินกบมั้ยครับ
จ๋ายอี๋
เอ่อ เอ่อ คุณลุงครับ
ตู
ตายแน่
เอ่อ เอ่อ อ่า
ห้วยมะโนอยู่ที่ไหนรึครับ
ล้อเล่นกันหรือเนี่ย
อยากรู้
แฮะๆ
อยากรู้มากแฮะๆ
เจ้ากบ...
จี๋ย
ก็อยู่ตรงหน้าเธอนี่ไงใหญ่เบ่อเร่อไม่เห็นรึ
!
!
หือ! จริงเหรอครับเนี่ยแฮะๆ มันใหญ่มากเลยนะครับ
น้ำเยอะนะครับเนี่ย

อยากรู้จริง เหรอกบ
ครับ แฮะๆ
อ่างเก็บน้ำนี้ บรรจุน้ำเต็มที่เลย ๕.๘ ล้านลูกบาศก์เมตร น้ำเยอะแต่ถ้า บริหารไม่ดี ก็ไม่พอใช้
อ่างเก็บน้ำ ห้วยปงเสา
อ่างเก็บน้ำ ห้วยมะโน
ถ้าเธอเป็นนก ก็จะเห็น ๒ ลำห้วย ทางซ้ายคือห้วยมะโน ทางขวาคือห้วยสายนา ผันน้ำจากอ่างเก็บไป ให้แต่ละชุมชน ใช้ประโยชน์
น้ำเหลือกิน เหลือใช้เลย ครับลุง
ห้วยมะโน
ห้วยสายนา
สระน้ำ
ฝาย

ถ้าเป็นสมัยโบราณบริเวณที่ตั้งชุมชนเล็กๆ ถือว่าดีมาก แต่นานวันเข้าคนมากขึ้น น้ำมีเท่าเดิมก็ไม่พอแบ่งปันกัน ชุมชนก็เกิดปัญหา
แต่น้ำในห้วยมะโนมันมากจนล้นเลยนะครับ
ใช่! หน้ามรสุมบางครั้งไหลท่วมทั้งชุมชนเลยเชียวแหละ
พอน้ำลดเหลือแต่ที่ขังอยู่ในห้วยเท่าเดิม
ปัญหาน้ำหลาก-น้ำแล้ง ซ้ำซากหลายปี ตั้งแต่ปี ๒๕๑๑ เรื่อยมา ยิ่งการเกษตรในชุมชน ปลูกพืชเชิงเดี่ยวไว้ขายกิน ได้ผลผลิตไม่แน่นอน ชีวิตความเป็นอยู่เลยยากลำบาก
ทำไมเราไม่พอกินล่ะครับ
ก็ราคาพืชผลขึ้นลงตามความต้องการของตลาด ถ้าราคาต่ำกว่าเงินลงทุน ขายได้ก็ไม่คุ้ม
บางรายกู้เงินมาทำ พอขายไม่ได้ก็กลายเป็นหนี้เขา ยอมกู้อีกรอบก็เสี่ยงกับดินฟ้าอากาศที่ไม่แน่นอนอีก

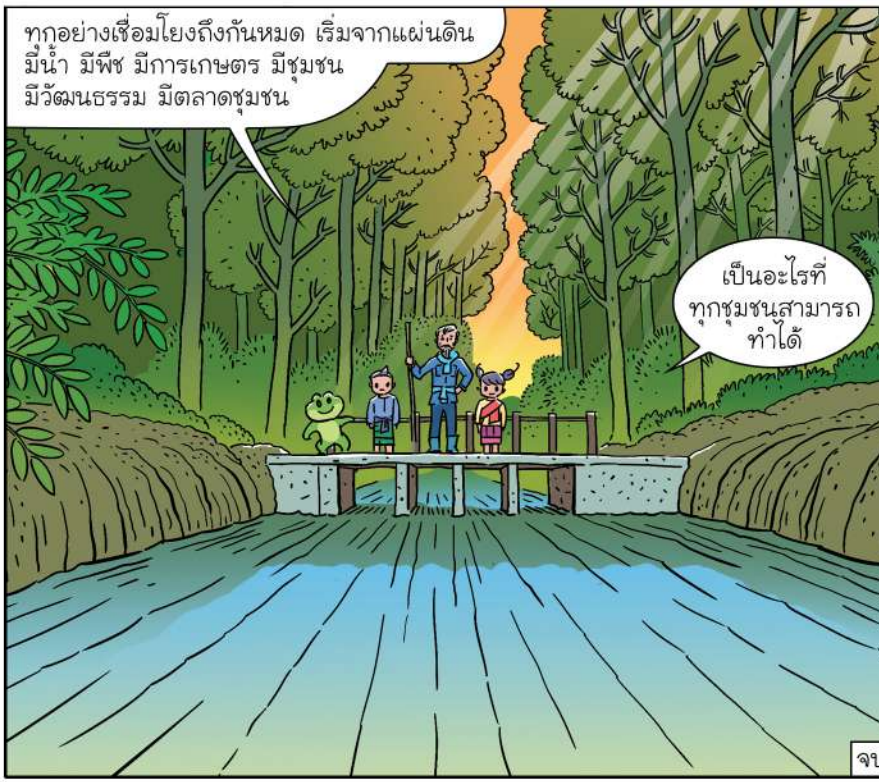

แย่เลย! แล้วอย่างนี้ ชาวบ้านจะทำอย่างไร ฝนมาก็ท่วม ฝนเลิก น้ำก็หายหมด
งงมาก
ตอนปี ๒๕๒๒ ลุงกลับมาอยู่ที่นี่ เลือกทำการเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชหลากหลายชนิดในที่ดิน หวังให้มีผักผลไม้ตลอดปีไม่ต้องซื้อหามากิน
แต่หลังจากได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชนบทและเกษตรอินทรีย์ที่สถาบันชนบทเอเชีย ประเทศญี่ปุ่น นำความรู้มาใช้ในชุมชนมีคนเห็นด้วยจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้น
โห! ลุงนี่เจ๋งจริง ชาวนาก็ลดต้นทุน คนกินก็ปลอดภัยจากเคมี

ในปี ๒๕๓๕ การบริหารจัดการน้ำที่มีระบบขึ้นอีก เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงให้สร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบนและพระราชทานแนวทางการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ และให้ขุดสระประจำไร่นาจำนวนมาก กระจายหลายตำบล
อ่างเก็บน้ำห้วยปงเสา
ความจุ ๑๓๔,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร
ห้วยน้ำขุ่น
ทั้งอ่างเก็บน้ำ ห้วย สระ ขุด รวมแล้วมีน้ำมากถึง ๖.๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตรเลยนะ
คลองฉุกเฉิน
ระยะทาง ๑.๘ กิโลเมตร
อ่างเก็บน้ำ
ห้วยมะโน
ความจุ ๕.๘ ล้าน ลูกบาศก์เมตร
ลำห้วยสายนา
ลำห้วยมะโน
สระวัดป่าบ้านกุดตาใกล้
ความจุ
๑๖,๓๐๐ ลูกบาศก์เมตร
ฝายสบปลาหลด
ฝายฮ่องต้อน
กุดเม็ก
ความจุ ๓๘,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร
กุดแฮ่
ความจุ ๕๔,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร
ห้วยยาง
ลำน้ำยัง

*ระบบพิกัด GPS (Global Positioning System)

แต่ละชุมชนถ้าเราสำรวจเก็บข้อมูลให้ครบทุกด้าน เราก็จะเห็นคุณค่า นำมาบริหารจัดการให้มีมูลค่า ดูอย่างชุดผ้าทอที่พวกเธอนุ่งซิ ผ้าทอนี้เป็นผลผลิตที่ได้จากทรัพยากรดินและน้ำ สีที่ย้อมก็ได้จากธรรมชาติของที่นี่
ใช่แล้ว ชุดสวยใส่แล้วดูกลมกลืนกับคนที่นี่มากเลยค่ะ
อิ อิ

ทุกอย่างเชื่อมโยงถึงกันหมด เริ่มจากแผ่นดิน มีน้ำ มีพืช มีการเกษตร มีชุมชน มีวัฒนธรรม มีตลาดชุมชน
เป็นอะไรที่ทุกชุมชนสามารถทำได้
จบ

ชุมชนบ้านป่าภูถ้ำ ภูกระแต

อ.แวงน้อย จ.ขอนแก่น

"บริหารจัดการน้ำแล้งน้ำหลากบนพื้นที่สูงลอนคลื่น"

นี่โวยวายอะไร! ดูซิน้ำของฉันหกหมดเลย
เย้...! ฝนตก
ของฉันด้วย เปียกหมดแล้ว
อ้าว! ฉันฝันไปเหรอนี่ โธ่!
ไม่ไหวจริงๆ เลย กลางวันแท้ๆ ยังหลับฝันเป็นตุเป็นตะ
ก็ฉันเพลียนี่นา กว่าจะถึงขอนแก่นตั้งหลายชั่วโมง
หวัดดีเด็กๆ น้ำใหม่มาแล้ว
เป็นไง! ให้นั่งพักรออยู่นานเลย
คุณอาพิชาญ
อย่าเขย่า น้ำจะหก
เฮ้ย!
อย่า!

คุณอาครับๆ ผมฝันร้ายมากๆ ในฝันเหมือนที่นี่มากครับ แต่ว่าเหมือนแห้งแล้งมาเป็นร้อยปี ผมเกือบตายในฝันแล้ว
โอย... หิวน้ำ
เหรอ! แสดงว่าฝันเธอเป็นจริงแล้วล่ะ เพราะเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงที่ชุมชนภูถ้ำภูกระแตแห่งนี้
อั๋กๆ
ฝันเป็นจริงหรือนี่ สงสัยฉันมีจิตพิเศษนะเนี่ย
แต่ไม่เห็นมีเค้าว่าเคยแห้งแล้งกันดารเลยนี่ครับคุณอา
ฮะ ฮะ เพราะเราแก้ปัญหาได้บ้างแล้วนะซี
ปัญหาใหญ่คือลักษณะพื้นดินเป็นลอนเหมือนคลื่น สูงๆ ต่ำๆ ประกอบกับฝนตกน้อย พื้นที่ลอนต่ำ ก็เก็บน้ำพอให้ชุมชนใช้

ถ้าอย่างนั้นเราก็ขุดคลองในที่ลอนต่ำให้กว้างใหญ่ จะได้เก็บน้ำได้มาก
แต่พอนำน้ำขึ้นมาใช้ทำเกษตร มันมีต้นทุนสูง ใช้เงินเพิ่มขึ้น
ต้องใช้เครื่องสูบน้ำมาช่วย
ป๊อกๆ
จริงซินะไม่ได้ใช้แค่ดื่มกินวันละไม่กี่แก้ว จะได้ลงไปตักมาใช้ได้
เห็นรึยัง น้ำทีนี้มีค่ากว่าทอง
ทำไมฝนไม่ตกที่นี่เลย งงจัง
อีสานแห้งแล้งมานาน นับหลายๆ ปี ทั้งๆ ที่ฝนตกมากกว่าภาคอื่นๆ นะ แต่เป็นเพราะไม่ได้เก็บน้ำไว้ใช้
เรื่องจริงทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องโกหก
โป๊ก!
โอ๊ย
ทำเป็นเล่นอยู่ได้
ตีหัวฉันทำไมเนี่ย
อยู
ฮะ ฮะ
!

ที่อีสานแห้งแล้งมานานไม่ใช่เรื่องไกลตัว ที่ทุกคนต้องร่วมกันคิด ตอนก่อตั้งชุมชน ในปี ๒๔๕๗ ชาวบ้านและพระที่เป็นนักพัฒนาร่วมกันดูแลรักษ์ป่า
ป่าก็ขึ้นใหม่ได้ทัน เพราะมีคนอยู่น้อย
พอคนเพิ่มขึ้น มีเอกชนมาสัมปทานป่า ป่าก็ลดลงฮวบฮาว รัฐเร่งประกาศแถบนี้เป็นป่าสงวน หยุดการรุกป่าเพิ่ม
แต่ป่าก็คงเหมือนเดิม เพราะถูกแผ้วถาง เหลือแต่ตอไปแล้ว
น่าเศร้า
ถึงแม้ประกาศให้ป่าภูถ้ำภูกระแต เป็นป่าสงวน แต่ก็เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมไปแล้ว
เขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูระงำ
เฮ้อ
ในที่สุดต้องมอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดิน แบ่งพื้นที่ให้ชาวบ้าน ทำการเกษตรส่วนหนึ่ง เหลือพื้นที่ป่าสงวนไว้ส่วนหนึ่ง เป็นทางออกสุดท้าย
ป่าภูระงำ
เขตป่า

ยังมีเอกชนมาบุกรุกป่าเหมือนเดิมใช่ไหมคะ
ใช่แล้ว! ชาวบ้านเลยรวมตัวกันปกป้องรักษ์ป่า ตั้งกลุ่มอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าภูภ้ำ ภูกระแต เริ่มดูแลพื้นที่ป่า ๒,๕๐๐ ไร่ก่อน
มาร่วมกันปลูกป่ากันเถอะ
และขยายเครือข่ายความร่วมมือในท้องถิ่น หมู่บ้านใกล้เคียง ๒๗ หมู่บ้าน มีอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ทำกิจกรรมฟื้นฟูและรักษาป่า ปลูกป่าเพิ่ม บวชป่า สร้างแนวกันไฟ ช่วยป้องกันและลดการตัดไม้ทำลายป่าไปได้
อย่างนี้ซิมันจึงจะสำเร็จ
เมื่อเครือข่ายได้เรียนรู้แนวพระราชดำริก็มาลงมือทำ เช่น การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อชะลอน้ำและชะลอความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่า

ที่เราเริ่มบริหารจัดการดูแลป่าที่เหลือได้ เพราะในปี ๒๕๕๕ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) หรือ สสน. และมูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ นำเทคโนโลยีมาช่วยได้กำหนดให้เราได้ใช้เทคโนโลยี GPS ทำแผนที่ผังน้ำ
ตอนนี้เราจึงวัดระดับความสูงต่ำของพื้นที่ เราจึงจ่ายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรอย่างแม่นยำด้วยแรงโน้มถ่วง
209
211
215
เชื่อมน้ำให้ไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำแม่นบ่
ใครก็รู้
เราเพียงขุดคลองยาวดักน้ำหลาก ตัวลำคลองจำเป็นต้องคดเคี้ยว เพื่อรักษาระดับแนวโน้มถ่วงเพื่อไปสู่ทิศทางที่เราต้องการให้น้ำไหลไป
พอ
แค่ฉลาดยังไม่พอนะเนี่ย ต้องใช้เทคโนโลยีช่วยด้วย

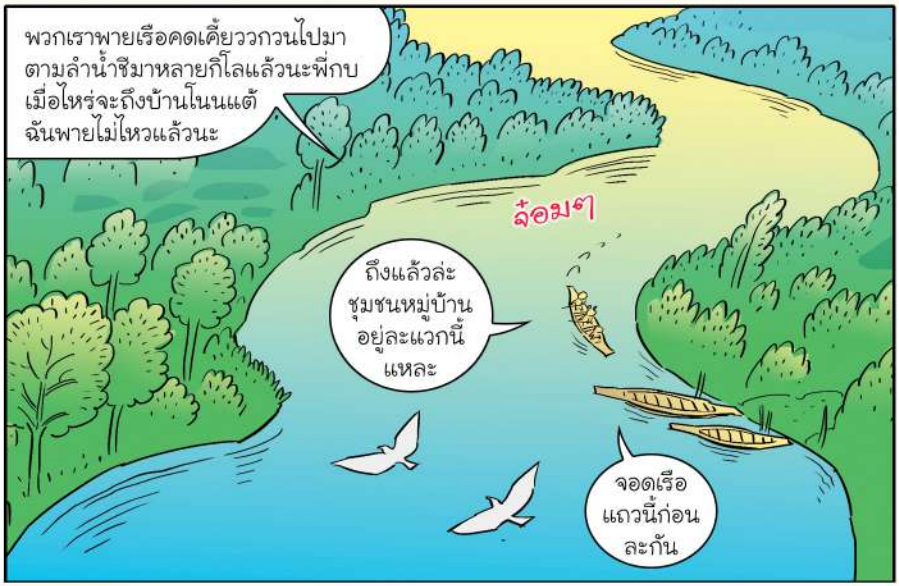

เราจะเห็นว่า เราควบคุมทิศทางให้น้ำไหลไปหาสระแก้มลิง หรือฝายหิน ตลอดจนแปลงเกษตร ทั้งด้านซ้าย ด้านขวา และตรงกลางพร้อมกัน ๓ ทางเลย
จากเดิมที่พื้นที่ลอนสูงต่ำของแผ่นดินเป็นปัญหา แต่กลับเป็นเครื่องช่วยแก้ปัญหาโดยไม่ต้องจ่ายตังค์ซักบาท
ทั้งเทคโนโลยี ข้อมูล ข้อเท็จจริง แผนที่และปัญญา มาใช้แก้ปัญหา
แหล่งน้ำอุปโภค (หนองฝายบ้าน) ความสูง 202 ม.รทก.
209
206
208
209
209
สระเก็บน้ำฝายหิน ความสูง 209 ม.รทก.
ทฤษฎีใหม่ (นายคำมี ปุ้งโพธิ์) ความสูง 211 ม.รทก.
แนวท่อส่งน้ำ และจุดกระจายน้ำ
212
211
211
216
216
กระจายน้ำ 3 ทิศทาง
สระแก้มลิง (หนองผักหวาน) ความสูง 214 ม.รทก.
214
คลองอีสานเขียว ความสูง 215 ม.รทก.
คลองตักน้ำหลาก (คลองฟ้าประทานชล) ความสูง 220 ม.รทก.
223
220
แนวน้ำหลาก
สุดยอดเลยครับพี่น้อง
ม.รทก. หมายถึง เมตร ระดับความสูงทะเลปานกลาง

สังเกตได้ว่า เราฝืนธรรมชาติไปไม่ได้
จำเป็นต้องอยู่อย่างสอดคล้องกับเขา
ต้องให้ชุมชนรักหวงแหนธรรมชาติ
ป่าบางแหล่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำ
ที่ต้องสำนึกบุญคุณป่าภูถ้ำ ภูกระแต
ของเรา ต้องอยู่ในสำนึกของ
ลูกหลานตลอดไป
เราจึงรักษา
สภาพป่าไว้
ให้เป็นส่วนหนึ่ง
ของวัฒนธรรม
ประจำชุมชน
เลยก็ว่าได้
เรียกว่า
ป่าวัฒนธรรม
ภูถ้ำ-ภูกระแต
ต้นไม้เหล่านี้
อายุมากกว่า
พวกเรารวม
กันซะอีก
แน่ล่ะ
สูงใหญ่
ขนาดนี้
ร่มรื่น
ดีจัง
จบ

ชุมชนบ้านโนนแต้

อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

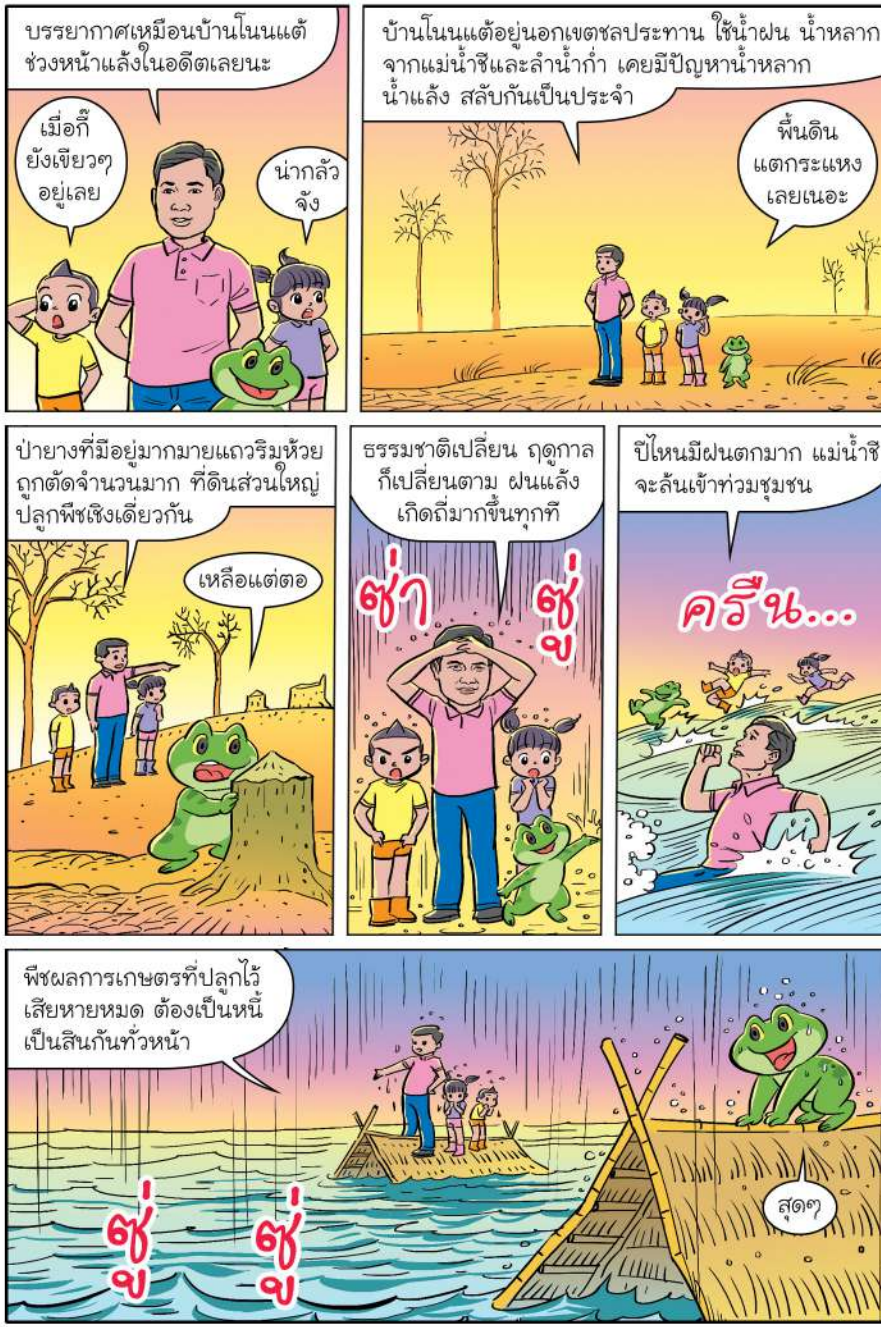

ฮ่า ฮ่า ยังอยู่ขอนแก่นอยู่เลยเหรอ พายมาฝั่งนี้เลยชัยภูมิอยู่ฝั่งนี้
โน่นไง น้าสายยันต์อยู่ฝั่งโน้น ต้องพายอีกแล้วเรา อึบๆ
อย่าบ่นเลยน่า ฉันช่วยพาย
จ๋อมๆ
ขอนแก่นอะไรกันครับ ผมงงไปหมดแล้ว
ฝั่งนี้ของแม่น้ำชี เป็นจังหวัดชัยภูมิ ส่วนฝั่งโน้นเป็นจังหวัดขอนแก่น โดยมีลำน้ำชีแบ่งอาณาเขต แค่หยอกกบเล่นจ้า
อึบๆๆ
จ๋อมๆ
เฮ้ย จะรีบพายไปไหน กลับมารับกบก่อน
จ๋อมๆ
นึกว่ากระโดดลงเรือมาแล้ว
หมดแรงพายแล้วพี่กบ ว่ายข้ามมาเองเถอะ ฉันถึงฝั่งแล้ว
จ๋อมๆ
แบบนี้มันแกล้งกันชัดๆ ฮึม!
ตูม
จ๋อมๆ

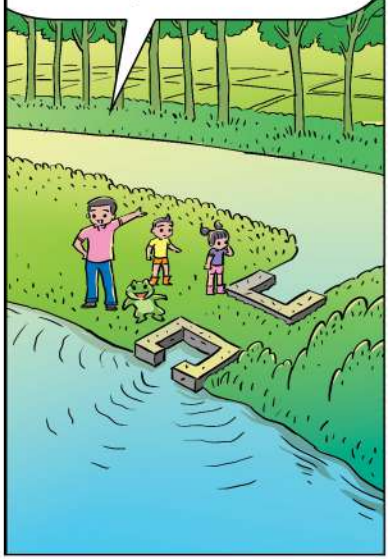

โครม
อ้าว! เกิดอะไรขึ้น
จ๋อม
กำลังไปช่วยนะเด็กๆ
ตูม
บุ๋งๆ
หยุดให้จับซะดีๆ
ฮ่า ฮ่า
บุ๋งๆ
จับได้แล้ว
เอ๊ะ! ที่นี่ที่ไหนกัน
จ๋อม

บรรยากาศเหมือนบ้านโนนแต้ช่วงหน้าแล้งในอดีตเลยนะ
เมื่อก๊ยังเขียวๆ อยู่เลย
น่ากลัวจัง
บ้านโนนแต้อยู่นอกเขตชลประทาน ใช้น้ำฝน น้ำหลากจากแม่น้ำชีและลำน้ำก่ำ เคยมีปัญหาน้ำหลากน้ำแล้ง สลับกันเป็นประจำ
พื้นดินแตกระแหงเลยเนอะ
ป่ายางที่มีอยู่มากมายแถวริมห้วยถูกตัดจำนวนมาก ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวกัน
เหลือแต่ตอ
ธรรมชาติเปลี่ยน ฤดูกาลก็เปลี่ยนตาม ฝนแล้งเกิดถี่มากขึ้นทุกที
ซ่า
ซู่
ปีไหนมีฝนตกมาก แม่น้ำชีจะล้นเข้าท่วมชุมชน
ครืน...
พืชผลการเกษตรที่ปลูกไว้เสียหายหมด ต้องเป็นหนี้เป็นสินกันทั่วหน้า
ซู่
ซู่
สุดๆ

ตูม
พลั่ก!
อืด...
โอ้ย! พี่กบเล่นอะไรอีกนี่
บุ๋ง
บุ๋ง
พี่กบทำอะไรอีกแล้วเนี่ย
โอมเพี้ยง น้ำหายไป เรามาอยู่ปัจจุบันแล้ว ฮะ ฮะ
น้าอยู่ไหนเนี่ย
เราอยู่ที่ป่าไหนก็ไม่รู้ครับน้า
ช่วงปี ๒๕๕๕ ชุมชนได้เรียนรู้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีชุมชนป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เป็นพี่เลี้ยงเริ่มจัดทำแผนที่ผังน้ำ นำข้อมูลมาแก้ไขปัญหาในพื้นที่
แม่น้ำชี
167 ม.รทก.
166 ม.รทก.
ชัยภูมิ
ขอนแก่น
แม่น้ำปาว
ลำน้ำก่ำ
166 ม.รทก.
169 ม.รทก.
หนองแซง
หนองน้ำขุ่น
แม่น้ำปาว
168 ม.รทก.
167 ม.รทก.
168 ม.รทก.
171 ม.รทก.
168 ม.รทก.
166 ม.รทก.
ลำน้ำแซง
สัญลักษณ์
ทางน้ำ
ฝาย
อาคารรับน้ำ/ท่อลอด
หนอง/บึง
ทิศทางน้ำ ปกติ
ทิศทางน้ำที่ชุมชนบริหาร
จุดตั้งเครื่องสูบน้ำ
ค่าระดับความสูง

มีแม่น้ำตั้งหลายสายไหล
อยู่ในพื้นที่ ไม่น่าเชื่อว่าน้ำ
ไม่พอใช้
ถ้าน้ำท่วม
ก็ว่าไปอย่าง
แต่เดิมหน้าแล้งขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านรุกแหล่งน้ำมาเป็นที่ดิน
ทำกิน พอมาสำรวจแหล่งน้ำชาวบ้านพร้อมใจกัน
คืนพื้นที่ เพื่อมาร่วมกันฟื้นฟูแหล่งน้ำ
เชื่อมหนองบึง เกิดแนวคิด "เชื่อมน้ำชี
สร้างแก้มลิงเปลี่ยนชีวิต"
ทำยังไง
หรือครับน้า
บึง
หนอง
แม่น้ำชี
เริ่มจากขุดลอกหนองธรรมชาติต่างๆ เช่น หนองน้ำขุ่น หนองแซง หนองเขียวใหญ่
หนองเขียวเล็ก จนสามารถกักเก็บน้ำต้นทุนได้กว่า ๗.๘๓ ล้าน ลูกบาศก์เมตร และขุด
ร่องน้ำเชื่อมหนองน้ำกับลำน้ำต่างๆ เช่น ลำน้ำชี ลำน้ำกำ ลำน้ำแซง ลำน้ำห้วย
ยางน้อย คลองน้อย มีฝาย มีอาคารรับน้ำ มีท่อลอดช่วยบริหารน้ำเข้า-ออก
และการระบายอย่างมีระบบ
แม่น้ำชี
ลำน้ำกำ
จุดดูงานที่ 1
หนึ่งหัวนาหนึ่งป่าน้อย
ยกป่ามาไว้ไร่นา
จุดดูงานที่ 3
สระน้ำเพื่อชีวิต
สำรวจน้ำ พึ่งพาตนเอง
จุดดูงานที่ 4
ติดตามสถานการณ์น้ำ
มองใหญ่ ทำเล็ก
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ
จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
หนองน้ำขุ่น
หนองแซง
คลองน้อย
จุดดูงานที่ 2
เชื่อมน้ำชี
สร้างแก้มลิง
เปลี่ยนชีวิต
ลำน้ำแซง
1
2
3
4

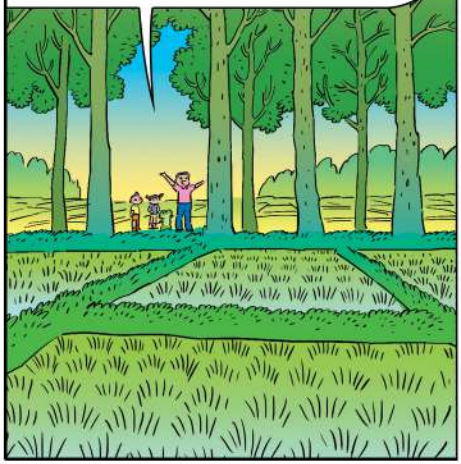
การผันน้ำจากแม่น้ำชี เข้าสู่แหล่งกักเก็บน้ำแก้มลิงของชุมชน ช่วยเพิ่มปริมาณน้ำกว่า ๑๓.๒๒ ล้าน ลูกบาศก์เมตร สามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตร ๒,๕๐๐ ไร่ จำนวน ๓๖๐ ครัวเรือน ๑,๕๖๒ คน เลยทีเดียว

ชุมชนได้นำแนวทาง ไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่มาดำเนินการในพื้นที่ของตนเองกันอย่างกว้างขวาง จึงเกิดความมั่นคงทั้งน้ำและอาหารมากกว่าแต่ก่อน

ที่นี่คือตัวอย่างความสำเร็จของการฟื้นฟูป่าของชุมชนเรียกว่า "หนึ่งหัวนา หนึ่งป่าน้อย"

ปัญหาป่าลดลง ได้ทำให้เกิด "กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าริมห้วยยางหวาย" ในปี ๒๕๔๑ ทางกลุ่มได้ออกสำรวจบันทึกยางนาใหญ่เหลืออยู่ ๕๐๐ ต้น จึง "ตีตราป้องปราม" ให้เป็นไม้หวงห้ามตัดไม่ได้

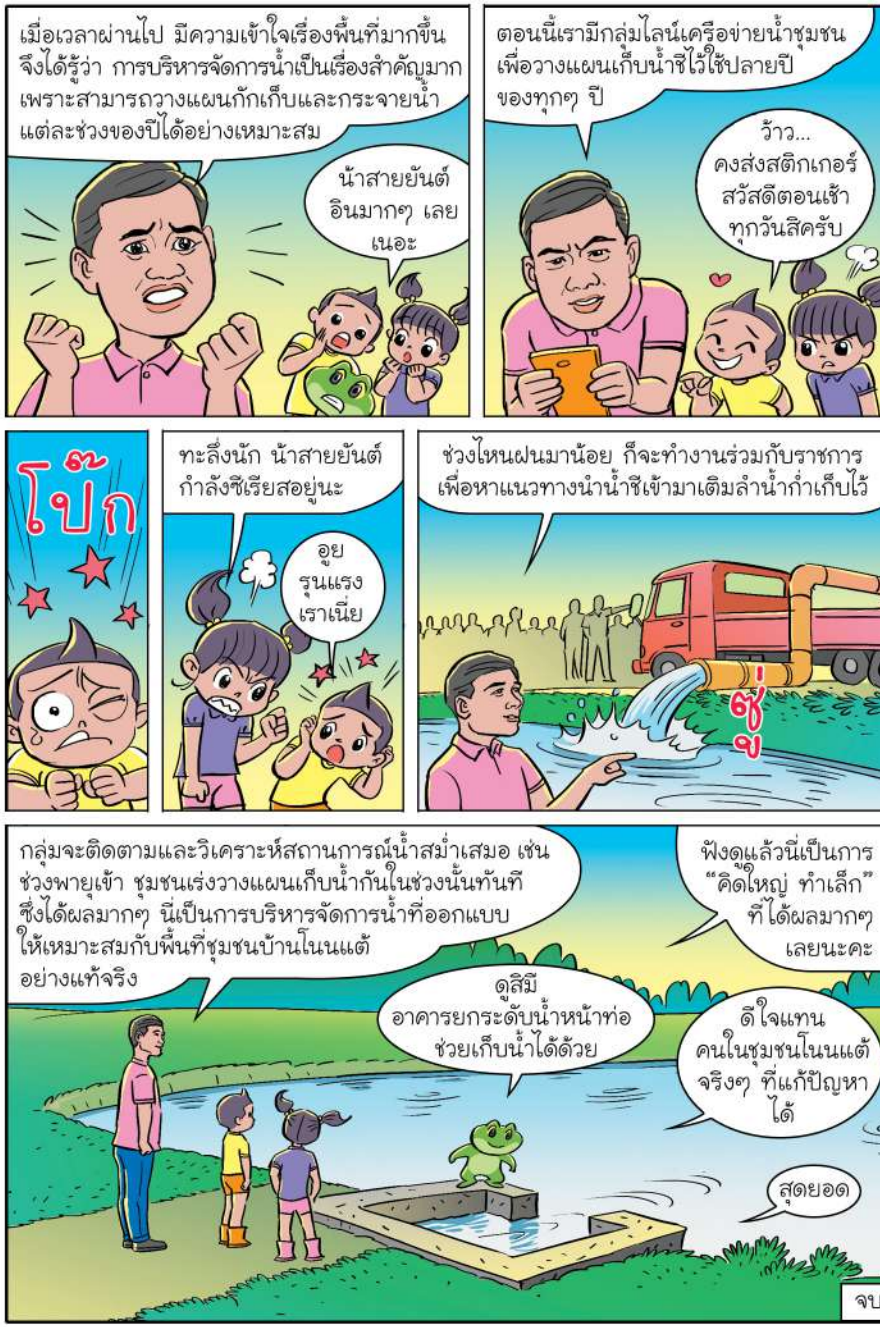

ในปี ๒๕๔๗ จึงจริงจังทำเรื่อง “หนึ่งหัวนา หนึ่งป่าน้อย” โดยเริ่มจากเพาะกล้าไม้แจกชาวบ้านนำไปปลูกที่หัวนาแต่ละบ้าน
สร้างป่าอย่างนี้นี่เอง

พันธุ์ไม้ต่างๆ ที่นำมาปลูกในไร่นายึดแนวทางพระราชดำริ คือ ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง เพื่อมีอาหาร ผลผลิต และรายได้ตลอดทั้งปี
ผักผลไม้หลากหลายดีจัง

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ชุมชนบ้านโนนแต้ พยายามแก้ปัญหาน้ำหลากน้ำแล้งมาหลายวิธี เช่น สร้างฝายดินกั้นลำน้ำก่ำไม่ให้ลงแม่น้ำชีหวังว่าจะกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งได้ แต่ก็พบว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย
ตึง
ลำน้ำก่ำ
แม่น้ำชี

ข้อดีคือ หน้าแล้งเรามีน้ำในลำน้ำก่ำไว้ใช้ แต่เมื่อถึงหน้าฝน น้ำในลำน้ำก่ำไม่สามารถระบายน้ำสู่แม่น้ำชีได้ทัน น้ำจึงเอ่อล้นเข้าท่วมชุมชน
แย่เลย

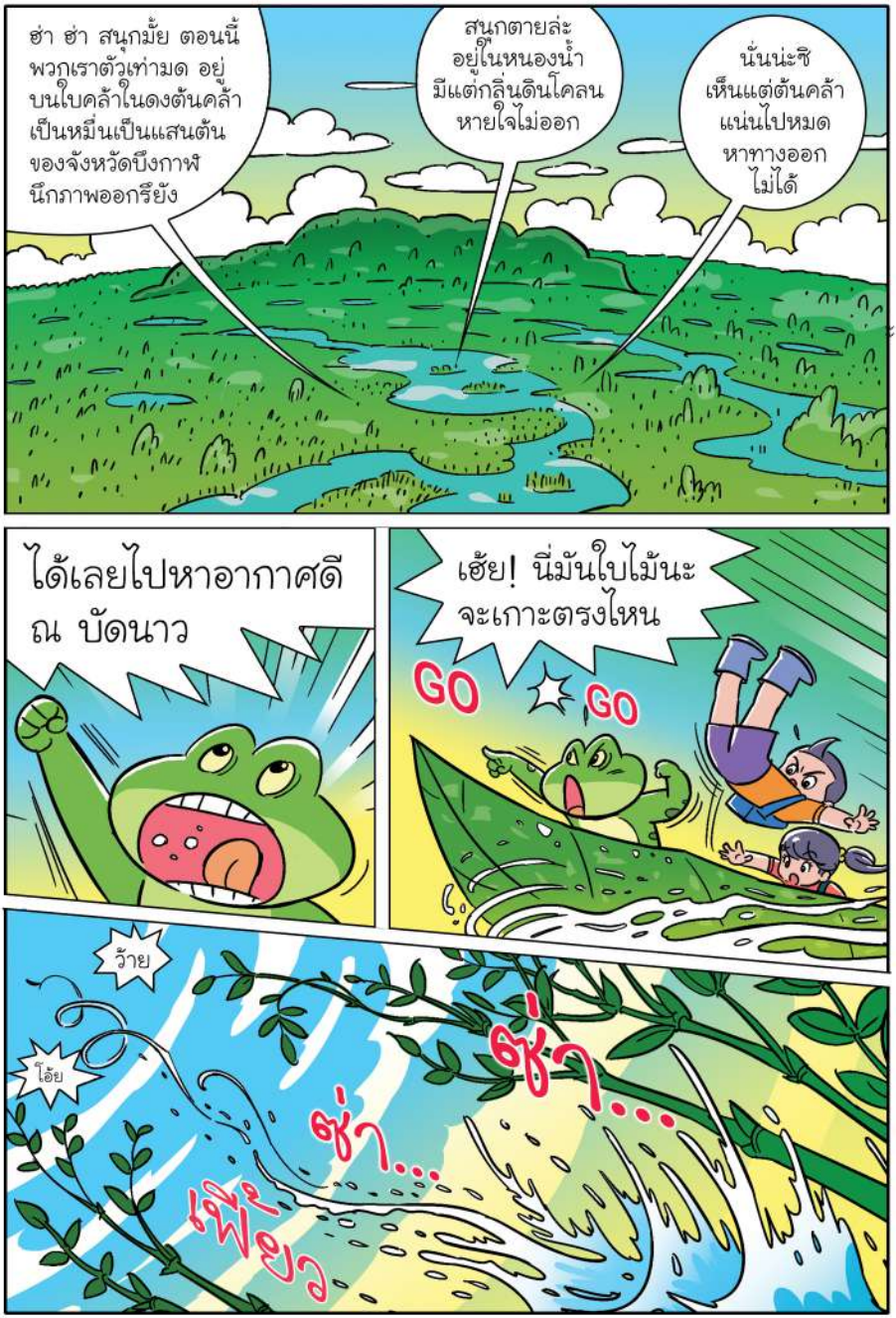

เมื่อเวลาผ่านไป มีความเข้าใจเรื่องพื้นที่มากขึ้น จึงได้รู้ว่า การบริหารจัดการน้ำเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะสามารถวางแผนกักเก็บและกระจายน้ำแต่ละช่วงของปีได้อย่างเหมาะสม
น้าสายยันต์อินมากๆ เลยเนอะ
ตอนนี้เรามีกลุ่มไลน์เครือข่ายน้ำชุมชน เพื่อวางแผนเก็บน้ำชีไว้ใช้ปลายปีของทุกๆ ปี
ว้าว... คงส่งสติกเกอร์สวัสดีตอนเช้าทุกวันสิครับ
โป๊ก
ทะลึ่งนัก น้าสายยันต์กำลังซีเรียสอยู่นะ
อยู รุนแรงเราเนี่ย
ช่วงไหนฝนมาน้อย ก็จะทำงานร่วมกับราชการ เพื่อหาแนวทางนำน้ำชีเข้ามาเติมลำน้ำก่ำเก็บไว้
ซู่ว
กลุ่มจะติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์น้ำสม่ำเสมอ เช่น ช่วงพายุเข้า ชุมชนเร่งวางแผนเก็บน้ำกันในช่วงนั้นทันที ซึ่งได้ผลมากๆ นี่เป็นการบริหารจัดการน้ำที่ออกแบบให้เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนบ้านโนนแต้อย่างแท้จริง
ฟังดูแล้วนี่เป็นการ "คิดใหญ่ ทำเล็ก" ที่ได้ผลมากๆ เลยนะคะ
ดูสิมี อาคารยกระดับน้ำหน้าท่อช่วยเก็บน้ำได้ด้วย
ดีใจแทนคนในชุมชนโนนแต้จริงๆ ที่แก้ปัญหาได้
สุดยอด
จบ

ชุมชนตำบลบุ่งคล้า
อ.บุ่งคล้า จ.บึงกาฬ

"พัฒนาโครงข่ายแก้มลิง จัดการน้ำเกิน จัดเก็บน้ำหลาก เชื่อมโยงแหล่งน้ำ"

ฮ่า ฮ่า สนุกมั้ย ตอนนี้พวกเราตัวเท่ามด อยู่บนใบคล้าในดงต้นคล้า เป็นหมื่นเป็นแสนต้น ของจังหวัดบึงกาฬ นึกภาพออกรึยัง
สนุกตายล่ะ อยู่ในหนองน้ำ มีแต่กลิ่นดินโคลน หายใจไม่ออก
นั่นน่ะซิ เห็นแต่ต้นคล้า แน่นไปหมด หาทางออก ไม่ได้
ได้เลยไปหาอากาศดี ณ บัดนาว
เฮ้ย! นี่มันใบไม้นะ จะเกาะตรงไหน
GO
GO
ว้าย
โอ้ย
ช่า...
ช่า...
เฟี้ยว

ว้าว! วันนี้ท้องฟ้าสดใส มีเมฆมาก อากาศดีมากทีเดียว โดยเฉพาะอากาศบริเวณเหนือภูวัว เป็นไง! สดชื่นขึ้นบ้างแล้วชิมะ เด็กๆ
แผ่นดินที่เราเห็นข้างล่างนั่นก็คืออำเภอบุ่งคล้า
โอ้ย พี่กบ อยากให้ขอบใจใช่มั้ยเนี่ย
ช่วยดึงหน่อย
แม่น้ำโขง
แม่น้ำโขง
ตำบลบุ่งคล้า
สปป.ลาว
ประเทศไทย
ภูวัว
อ้าว! ไปห้อยกันอยู่ตรงนั้นทำไม
!?
ซนจริง
ขึ้นมาเร็วๆ เลย ก่อนหล่นลงไปในป่านั่น
ทำต้นไม้เขาหักโค่นน่าเสียดาย
หยุด เพื่อเจ้อได้แล้ว

ที่นี่เหรอ บุ่งคล้า มีแต่ป่าสีเขียว หมู่บ้านก็เล็กๆ อยู่ห่างๆ กัน
ชาวบ้าน ๓ ตำบล ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ตั้งหมู่บ้านอาศัยทำกินอยู่ตามแหล่งน้ำ โดยเฉพาะริมแม่น้ำโขง
กว้าง
ด้านบน เป็นแม่น้ำโขงไหลไปทางขวา แล้วไหลหักลงทางใต้แบ่งประเทศลาวกับไทย
!
ถ้าเดาไม่ผิด ก้อนหินใหญ่ทางซ้ายมือ คือ ภูวัว ภูเขาใหญ่กลางอำเภอ
นี่เธอเดาหรืออ่านมา
ก็พี่กบชวนมาบึงกาฬ ฉันก็ต้องหาข้อมูลอ่านบ้างซิ
ฉลาด
แต่ตำบลบึงกาฬ ที่ฉันจะพาไปชม รับรองเธอไม่พบข้อมูลให้อ่านหรอก ไปดูกัน ณ บัดนาว...
Goooooo

ทำไมจะไม่รู้ ที่นี่น้ำท่าต้องอุดมสมบูรณ์แน่ๆ เพราะอยู่ติดแม่น้ำโขง
ผิดแล้ว
เฟี้ยว
ไม่ผิดหรอก เพราะยังมีภูวัวอีก ให้ทั้งน้ำให้ทั้งของป่า ดินก็ต้องเหมาะกับการเพาะปลูก
ก็ได้! ฉันไม่เถียงเธอแล้ว แต่จะพาไปพบคนที่อยู่ที่นี่มาตลอดชีวิต เล่าให้พวกเธอฟังดีกว่าฉันไม่โม้เอง
Gooooooo
เฟี้ยว
สวัสดีครับคุณลุงโรจน์
เฮ้ย! ตัวอะไร มาบินตอมอยู่ได้
เฟี้ยว
ผมกบเอง ค้าบ...!

สี๊ยยย
เฟี้ยย
ฟุบ!
โอ้ย
!
ลุงโรจน์ครับ
นี่กบเอง
!
ทำไมพี่กบไม่เสก
ให้เราโตเป็นปกติ
ดีกว่าม้ัย
เออใช่
!?
ซวบ
อ้าว...เจ้ากบนี่นา
ทำไมเหลือแค่นี้
เองล่ะ

มาทันเวลาพอดี ตอนนี้เรากำลังมาสำรวจแปลงเกษตรริมโขงไร้สารเคมี ในช่วงหน้าแล้ง ดูซิพอน้ำโขงลดลง จะเกิดชายหาดเป็นแนวยาวเป็นเวลา ๕ เดือน เสริมรายได้เฉลี่ยรวม ๒.๗ ล้านบาทต่อปี เลยเชียวล่ะ
โอ้โห รายได้เยอะมากเลยนะครับคุณลุง

กบทำให้ขยายตัวเท่าเดิมไม่ได้นี่มันเกิดอะไรขึ้น

บอกแล้วว่าที่นี่น้ำท่าอุดมสมบูรณ์มากๆ

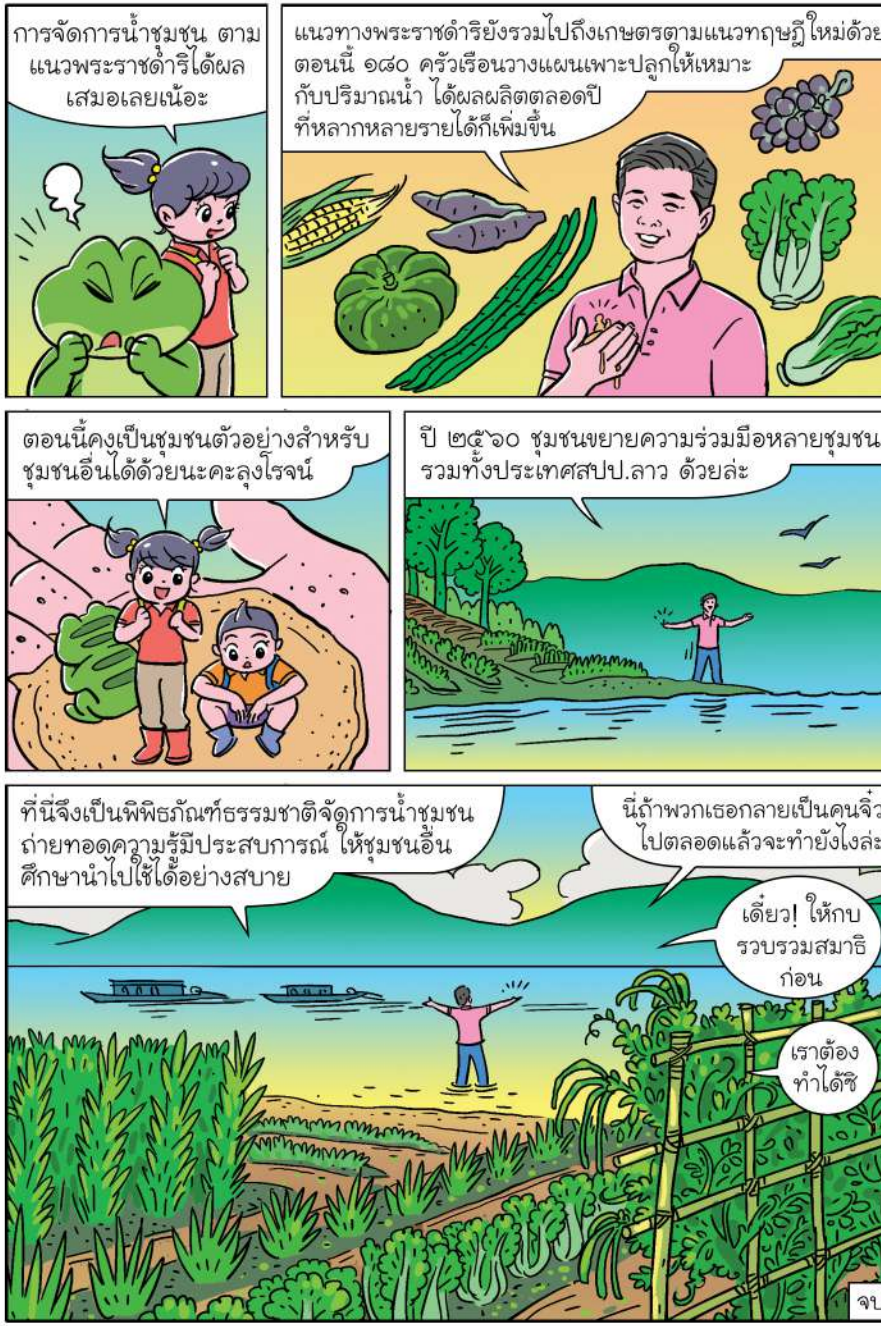

ตำบลเราประสบปัญหาน้ำท่วมฝนแล้งมาตลอด ๓๐ ปี เสียเวลาเสียเงินเรื่องน้ำมาตลอดเลย

ไม่อยากเชื่อมีน้ำมากแต่เอามาใช้ประโยชน์ไม่ได้

ปี ๒๕๓๑ กรมชลประทาน เข้ามาสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยสหาย ให้ใช้ช่วงฤดูแล้ง แต่ถ้าปีที่ฝนทิ้งช่วงนาน น้ำก็หมด สภาพอากาศมันไม่แน่ไม่นอน ชาวบ้านก็จนปัญญาคิด
เราคิดทำสถานีสูบน้ำไฟฟ้าจากแม่น้ำโขงที่ห้วยหนองบึง แต่ต้องใช้เงินถึง ๔ ล้านบาท

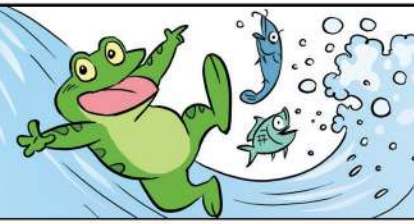
*สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)

การจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริได้ผลเสมอเลยเน้อะ
แนวทางพระราชดำริยังรวมไปถึงเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ด้วย ตอนนี้ ๑๘๐ ครัวเรือนวางแผนเพาะปลูกให้เหมาะกับปริมาณน้ำ ได้ผลผลิตตลอดปี ที่หลากหลายรายได้ก็เพิ่มขึ้น
ตอนนี้คงเป็นชุมชนตัวอย่างสำหรับชุมชนอื่นได้ด้วยนะคะลุงไรจน์
ปี ๒๕๖๐ ชุมชนขยายความร่วมมือหลายชุมชน รวมทั้งประเทศสปป.ลาว ด้วยล่ะ
ที่นี่จึงเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ถ่ายทอดความรู้มีประสบการณ์ ให้ชุมชนอื่นศึกษานำไปใช้ได้อย่างสบาย
นี่ถ้าพวกเธอกลายเป็นคนจิ๋วไปตลอดแล้วจะทำยังไงล่ะ
เดี๋ยว! ให้กบรวบรวมสมาธิก่อน
เราต้องทำได้ชิ
จบ

บ้านลิ่มทอง
อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

"เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำแล้ง น้ำหลาก"

ว้าย! มีอะไรซักอย่างลากฉัน! ช่วยด้วย
ฉวด!
ซ่า!
ใจเย็นๆ ไว้นะ ฉันได้ตัวมันแล้ว
ป้าด! เด็กน้อยมาเฮ็ดหยังม่องนี่
โธ่ นี่มันแหนี่นา
ซ่า!
โห! คนหาปลาเยอะจัง ที่นี่ที่ไหนเหรอคะ
ใช่ ดูเหมือนลำคลองจะลึกมากด้วยซิ
ฮ่ะ ฮ่ะ พวกเจ้าบ่แม่นคนม่องนี้ซิแน่อะ ซิบ่สู้เรื่อง ฮ่ะ ฮ่ะ เอ็ก!
อ้ายซิเล่าให้ฟัง
ฟังบ่
น้าพูดภาษากลางไม่เป็นเหรอ ฟังยากอ่ะ
นั่นสิ พูดกลางเหอะ
เว้าไทย....โอ้ย อ้ายเว้าบ่เป็นดอก ฮ่ะ ฮ่ะ เอ็ก
ไม่เป็นไร กบช่วยได้ อิ อิ
จ๊าก! เจ้าเฮ็ดอีหยังกับนิ้วอ้าย โอ๊ย ไฟช็อต! อ้าย!
แช้ด แช้ด

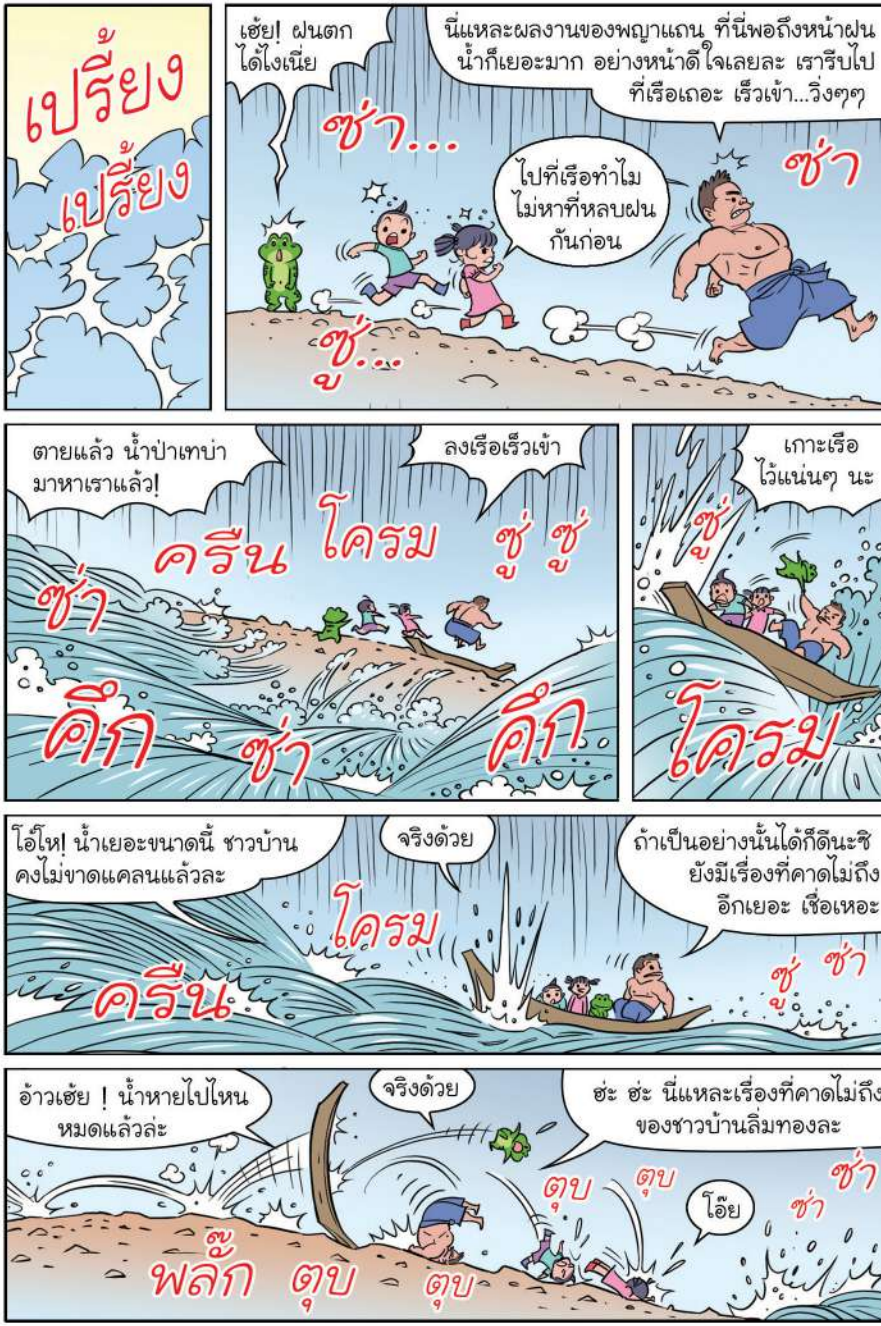

เจ้ากบ! นี่เอาไฟฟ้ามาช็อตฉันทำไมเนี่ย
อ้าว! แล้วนี่เราอยู่ที่ไหนกัน
แต่ก็คุ้นๆ อยู่นะ
เราอยู่ที่เดิม
นั่นแหละครับ แต่
เป็นช่วงเวลาในอดีต
เย้ น้ำพูด
ภาษากลางได้แล้ว
เจ๋ง!

ใช่แล้ว! จำต้นกระโดน
ต้นนั้นได้ ที่นี่บ้านฉัน
พวกเธอเห็นหรือยังว่า บ้านลิ่มทองของเราแห้งแล้ง
ขนาดไหน ถึงหน้าแล้งชาวบ้านเดือดร้อนกันมาก
น้ำหายไปหมด!
แดด
เปรี้ยงๆ
บ้านลิ่มทอง
ชื่อก็ออกจะรวย
ไหงเป็นงี้

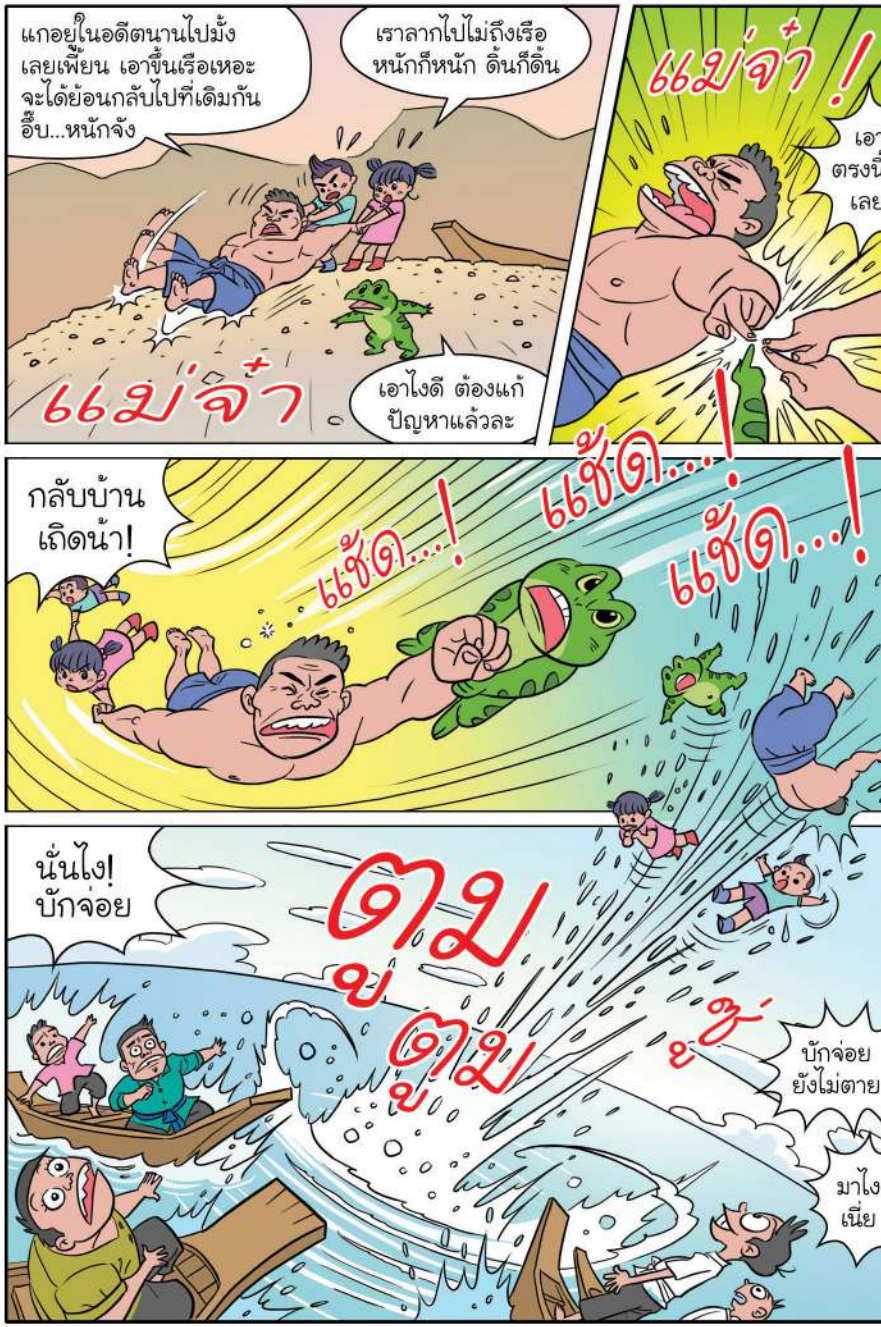

สมัยก่อนครั้งตั้งหมู่บ้านคนมันน้อย
น้ำก็พอกินพอใช้อยู่หรอก

แต่พอนานเข้าคนเยอะขึ้น น้ำท่าป่าไม้
ก็ไม่พอใช้ ขนาดต้องตำน้ำกินกันเลย

โห! ตลกแล้วล่ะน้า ตำน้ำกินมันต้อง
มีฝนตกบ้างล่ะ พญาแถนไม่ใจดำ
กับคนไทยอีสานหรอก
อะไรของนายอีกล่ะ
เจ้ากบ แค่ตำน้ำกิน
ฉันก็งงแล้ว ยังจะมี
พญาแถนอะไรอีก
ล่ะเนี่ย
นั่นซิ
อะไร

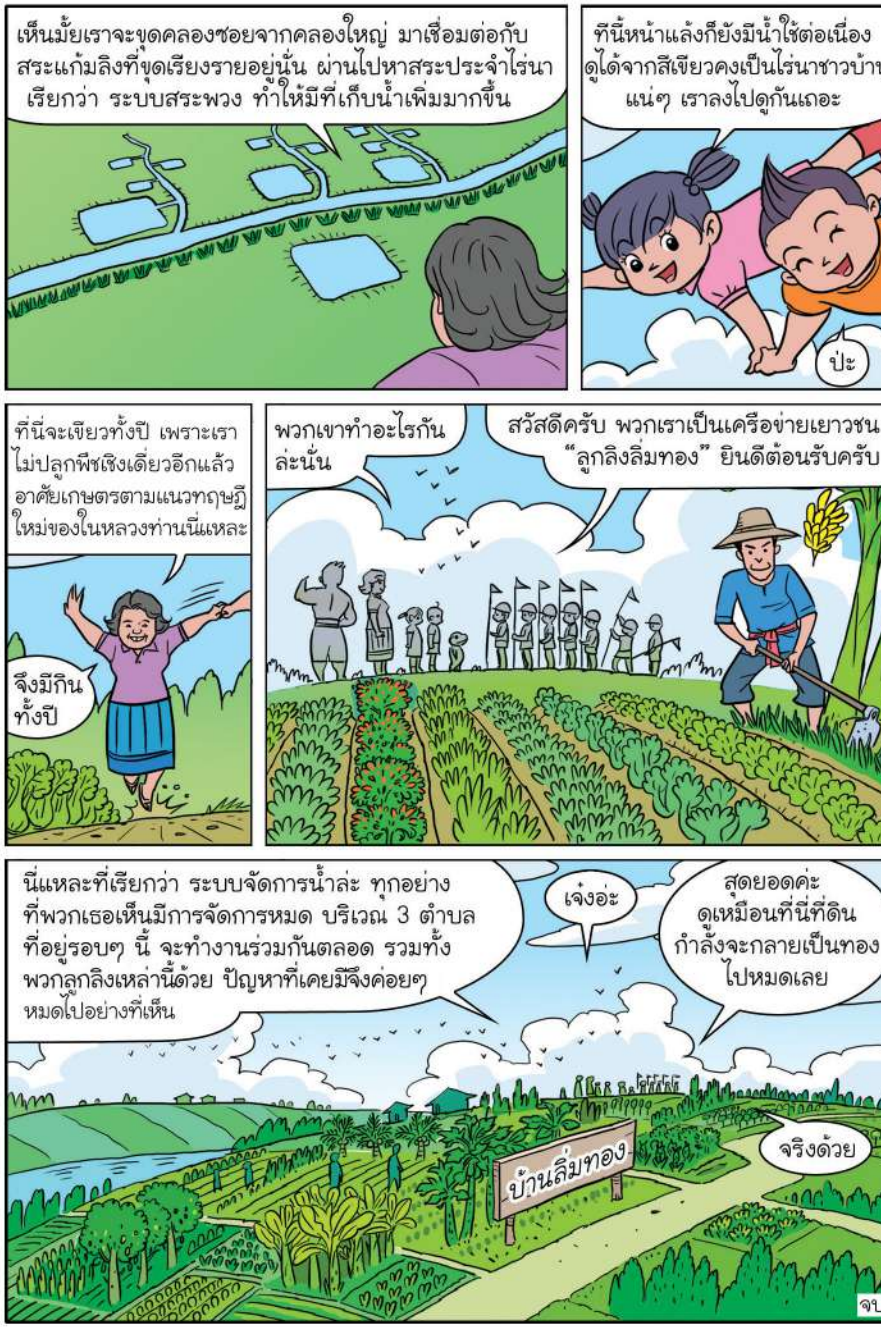

เปรี้ยง
เปรี้ยง
เฮ้ย! ฝนตกได้ไงเนี่ย
นี่แหละผลงานของพญาแถน ที่นี่พอถึงหน้าฝนน้ำก็เยอะมาก อย่างหน้าดีใจเลยละ เรารีบไปที่เรือเถอะ เร็วเข้า...วิ่งๆๆ
ซ่า...
ไปที่เรือทำไม ไม่หาที่หลบฝนกันก่อน
ซ่า
ซู่...
ตายแล้ว น้ำป่าเทบ่ามาหาเราแล้ว!
ลงเรือเร็วเข้า
ครืน
โครม
ซู่ ซู่
ซ่า
คึก
ซ่า
คึก
เกาะเรือไว้แน่นๆ นะ
ซู่
โครม
โอ้โห! น้ำเยอะขนาดนี้ ชาวบ้านคงไม่ขาดแคลนแล้วละ
จริงด้วย
ถ้าเป็นอย่างนั้นได้ก็ดีนะซิ ยังมีเรื่องที่คาดไม่ถึงอีกเยอะ เชื่อเหอะ
โครม
ครืน
ซู่ ซ่า
อ้าวเฮ้ย ! น้ำหายไปไหนหมดแล้วล่ะ
จริงด้วย
ฮ่ะ ฮ่ะ นี่แหละเรื่องที่คาดไม่ถึงของชาวบ้านลิ่มทองละ
ตุบ
ตุบ
โอ๊ย
ซ่า
ซ่า
พลั๊ก
ตุบ
ตุบ

อะไรกันไม่มีเหตุผลเลย ฝนก็ตก น้ำก็มาก ไม่น่าแห้งแล้ง ขาดแคลนได้เลย
น้ำน่าจะมีเหลือกินเหลือใช้
ก็น่าจะเป็นอย่างที่พูดนั่นแหละ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากก็ท่วมนอง เป็นเดือนๆ ไร่นาเสียหาย หมดเกลี้ยง หมดตัวกันเลยล่ะ
ตามเวร ตามกรรม
เวลาผ่านไป น้ำก็ไหลหายไปอยู่ในลำห้วย แห้งขอดไป ไม่พอทำไร่ทำนา แค่เอาไว้ใช้กิน ชาวบ้านยังทะเลาะกันจนแทบจะตีกันตาย
เจ้าแม่นบ่เอาน้ำไปหมดเกลี้ยงเลย
บ่แม่นข่อยเด่
ก็บอกแล้วไง เรื่องนี้ มันไม่มีเหตุผล มันไม่มีเหตุผล
ช่าย...มันไม่มีเหตุผลเอาซะเลย ฉันคิดไม่ออกจริงๆ มันไม่มีเหตุผลเอาเสียเลย
แม่จ๋า มันไม่มีเหตุผลเลย หนูมีนตีบคิดไรไม่ออกเลย แม่จ๋าาาาา..! แง้ ๆๆ
เฮ้ย! น้ำแกเป็นอะไรไปล่ะ
โรคเก่ากำเริบมั้ง

แกอยู่ในอดีตนานไปมั้ง เลยเพี้ยน เอาขึ้นเรือเหอะ จะได้ย้อนกลับไปที่เดิมกัน อึ๊บ...หนักจัง
เราลากไปไม่ถึงเรือ หนักก็หนัก ดิ้นก็ดิ้น
แม่จ๋า
เอาไงดี ต้องแก้ปัญหาแล้วละ
แม่จ๋า!
เอาตรงนี้เลย
กลับบ้านเถิดน้า!
แซ่ด...!
แซ่ด...!
แซ่ด...!
นั่นไง! บักจ่อย
ตบตบตบ
บักจ่อยยังไม่ตาย
มาไงเนี่ย

ป๊าด บักจ่อย อยู่ๆ เจ้าซิหายไปเลย นึกว่าจมน้ำตายไปแล้ว
น้าน้อย พ่อผู้ใหญ่ พ่อกำนัน มาช่วยหาศพเจ้าด้วยเด่ บักจ่อย
น้าน้อย... แม่นแล้ว
เด็กน้อยตามอ้ายมาโลด
น้าน้อยๆ
น้าน้อยๆ ข้อยงงหลายๆ เมื่อก่อนบ้านลิ่มทองของหมู่เฮามันแห้งแล้งอีหลี น้าน้อยเฮ็ดอีหยังน้ำท่าสมบูรณ์แท้ พวกเด็กๆ อยากจะรู้
สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ น้าน้อย
อ่อ...หมู่บ้านลิ่มทองช่วงก่อนไม่เป็นอย่างนี้ เกิดปัญหาน้ำแล้งน้ำท่วมไม่เว้นปี
พวกเธอลองสังเกตดูนะ แผ่นดินของหมู่บ้านลาดเอียง พอถึงหน้าน้ำมาก น้ำก็จะเทลงมา ไหลลงคลองโน่น ปีที่มีน้ำมากเกินก็เอ่อท่วมไร่นาบ้านเรือน แช่น้ำเป็นเดือนๆ เดือดร้อนกันไปหมด
แต่พอหน้าแล้ง น้ำที่เคยมากก็เหลือในคลองเพียงนิดเดียว ชาวบ้านก็เดือดร้อนกันต่อ เฮ้อ...

แต่เดี๋ยวนี้ เราควบคุมเรื่องน้ำได้สำเร็จแล้ว ถ้าพวกเรามองจากท้องฟ้าลงมาก็จะเห็นว่า...
ว้าย! อะไรนี่
แชร์ แชร์
ฮ่ะ ฮ่ะ เฮ็ก บ่เป็นหยังดอก น้ำน้อย...เอ็กๆๆ
ว้าว สวยจัง
แชร์
โห! สูงจัง
สู่ท้องฟ้า
พวกเราอยากเห็นหมู่บ้านจากท้องฟ้า อย่างที่น้ำน้อยพูดนี่นา
เออๆ อย่าให้มันแกว่งมากก็แล้วกันนะ หวาดเสียว!
ว้าว..มุมนี้หมู่บ้านเราสวยมากเลยนะ
นั่นไง! เราขุดคลองเพิ่มเติม รวมทั้งสระแก้มลิงด้วย น้ำที่เคยท่วมก็มารวมอยู่ในคลองขุดพวกนี้ ปัญหาน้ำท่วมจึงน้อยลงไป ถึงหน้าแล้งเราก็ไม่เดือดร้อน
ว้าว...ความคิดเจ๋งอ่ะ น้ำน้อยจบด็อกเตอร์แหง
ฮ่ะ ฮ่ะ เรื่องนี้ไม่ใช่ความคิดน้ำดอก ฮ่ะ ฮ่ะ ฮ่ะ
นี่เป็นความคิดการจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริของในหลวงท่าน ที่ต้องใช้องค์ความรู้มากมายมาจัดการเปลี่ยนแนวคิดชาวบ้าน ให้ทำกินอย่างสอดคล้องกับดินกับน้ำของหมู่บ้านเรา พวกเธอดูซิ
ดูนั่น บ่อเก็บน้ำเยอะเชียว

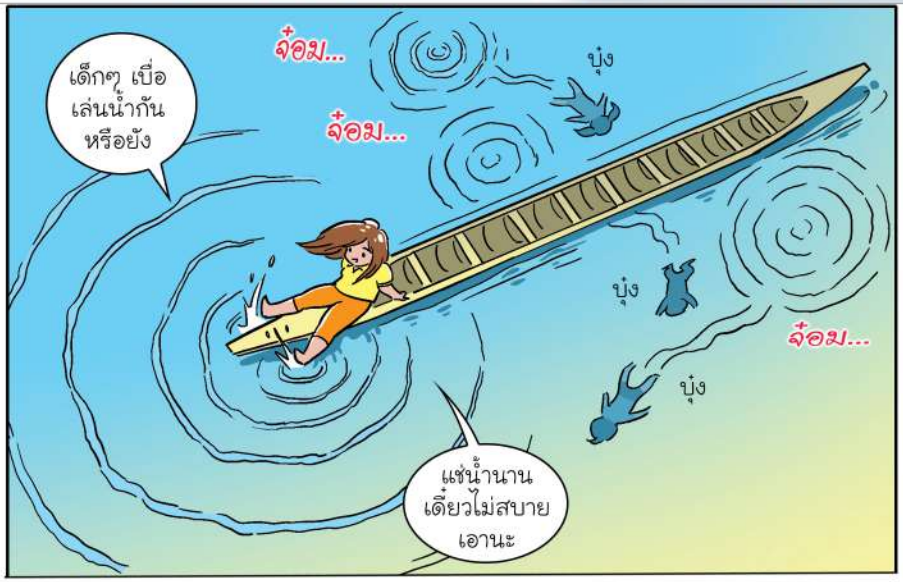

เห็นมั้ยเราจะขุดคลองซอยจากคลองใหญ่ มาเชื่อมต่อกับสระแก้มลิงที่ขุดเรียงรายอยู่นั่น ผ่านไปหาสระประจำไร่นา เรียกว่า ระบบสระพวง ทำให้มีที่เก็บน้ำเพิ่มมากขึ้น
ทีนี้หน้าแล้งก็ยังมีน้ำใช้ต่อเนื่อง ดูได้จากสีเขียวคงเป็นไร่นาชาวบ้านแน่ๆ เราลงไปดูกันเถอะ
ป่ะ
ที่นี่จะเขียวทั้งปี เพราะเราไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวอีกแล้ว อาศัยเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของในหลวงท่านนี่แหละ
จึงมีกินทั้งปี
พวกเขาทำอะไรกันล่ะนั่น
สวัสดีครับ พวกเราเป็นเครือข่ายเยาวชน "ลูกลิงลิ่มทอง" ยินดีต้อนรับครับ
นี่แหละที่เรียกว่า ระบบจัดการน้ำล่ะ ทุกอย่างที่พวกเธอเห็นมีการจัดการหมด บริเวณ 3 ตำบล ที่อยู่รอบๆ นี้ จะทำงานร่วมกันตลอด รวมทั้งพวกลูกลิงเหล่านี้ด้วย ปัญหาที่เคยมีจึงค่อยๆ หมดไปอย่างที่เห็น
เจ๋งอ่ะ
สุดยอดค่ะ ดูเหมือนที่นี่ที่ดินกำลังจะกลายเป็นทองไปหมดเลย
บ้านลิ่มทอง
จริงด้วย
จบ

ชุมชนบ้านตูม

อ.ค้อวัง จ.ยโสธร

“เก็บน้ำเกิน เติมน้ำขาด เชื่อมโยงแหล่งน้ำ ด้วยระบบสระพวง”

อ้ายยย...ตุ๊ย...
ปุ๋ง
ปุ๋ง
หมับ!
อื๊บ...
ฮี่-ฮี่-
ว้ายยย...
ผีหลอก...
ฮี่...ฮี่...
!?
อื๊บ
ช่วยดึงฉันด้วยซิ
รอแป๊บ
ตกใจอะไรนี่กบเองนะ
ฮี่-ฮี่-
ใช่แน่...
ตาสีเมือง
ตาสีเมือง
ใครอ่ะ
ขึ้นเรือเถอะ

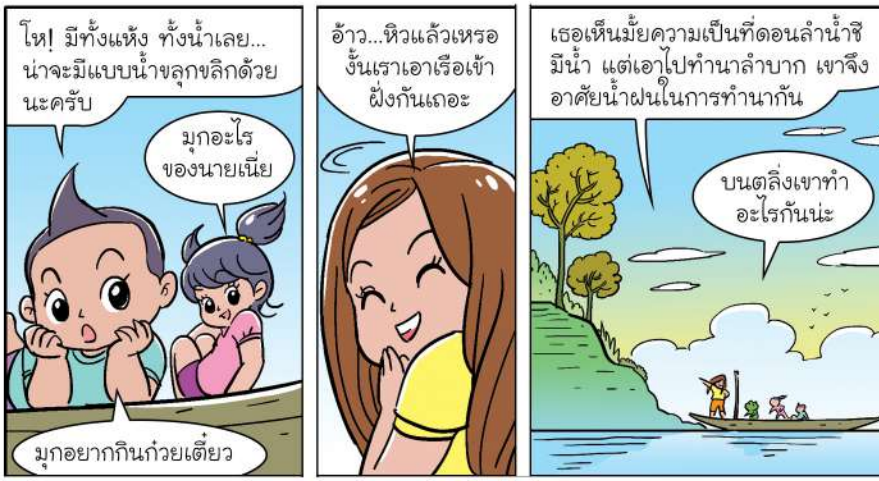

ตาสีเมือง คือผู้ก่อตั้งหมู่บ้านตูมของเราไง ท่านอพยพมาอยู่ที่นี่ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ โน่น... เห็นว่ามีที่ดอน ที่ลุ่ม ลำน้ำชีทำประมงได้ เกษตรได้ เดินทางสะดวก
แล้วทำไมชื่อตูม ล่ะคะพี่กาญจนา
ก็เมื่อก่อน มีต้นมะตูมมาก

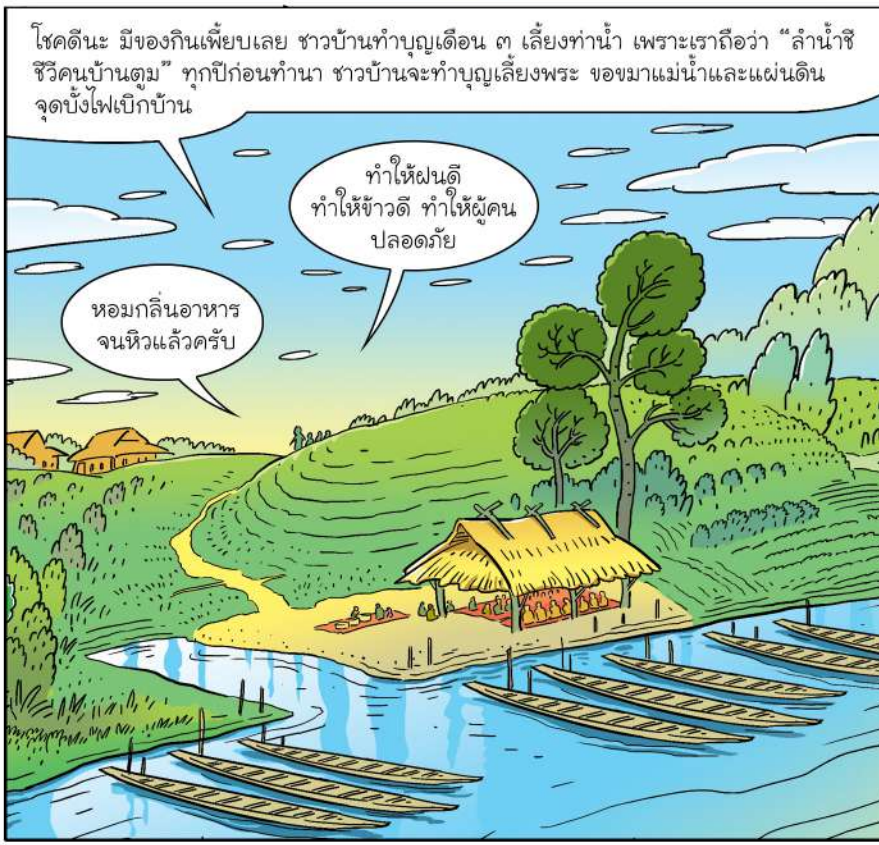

แล้วแม่น้ำชีไหลมาจากไหนเหรอคะ พี่กาญจนา
เธออยากรู้ไปทำไมเนี่ย

แม่น้ำชียาวมาก ยาวร่วม ๘๐๐ กิโล ต้นน้ำอยู่ที่เพชรบูรณ์โน่น... ไหลมารวมกับแม่น้ำมูล ติดเขตอุบลราชธานี บ้านตูมเราอยู่ตอนปลายของแม่น้ำ
มาจากใจกลางประเทศเลยเนอะ

ตาสีเมือง ฉลาดมากนะคะ เพราะที่นี่น้ำมาก ใช้เท่าไหร่ก็ไม่มีวันหมด
จ๋อม

พวกเธออาจนึกไม่ถึงปี ๒๕๒๐ เกิดแล้งจัดมาก ปี ๒๕๒๑ น้ำท่วมยาวนานถึง ๒ เดือน
!
มีทั้งแล้ง ทั้งน้ำท่วม

โห! มีทั้งแห้ง ทั้งน้ำเลย... น่าจะมีแบบน้ำขลุกขลิกด้วยนะครับ
มุกอะไรของนายเนี่ย
มุกอยากกินก๋วยเตี๋ยว
อ้าว...หิวแล้วเหรอ งั้นเราเอาเรือเข้าฝั่งกันเถอะ
เธอเห็นมั้ยความเป็นที่ดอนลำน้ำชีมีน้ำ แต่เอาไปทำนาลำบาก เขาจึงอาศัยน้ำฝนในการทำนากัน
บนตลิ่งเขาทำอะไรกันน่ะ

โชคดีนะ มีของกินเพี้ยบเลย ชาวบ้านทำบุญเดือน ๓ เลี้ยงท่าน้ำ เพราะเราถือว่า "ลำน้ำชีชีวีคนบ้านตูม" ทุกปีก่อนทำนา ชาวบ้านจะทำบุญเลี้ยงพระ ขอขมาแม่น้ำและแผ่นดิน จุดบั้งไฟเบิกบ้าน
ทำให้ฝนดี ทำให้ข้าวดี ทำให้ผู้คนปลอดภัย
หอมกลิ่นอาหาร จนหิวแล้วครับ

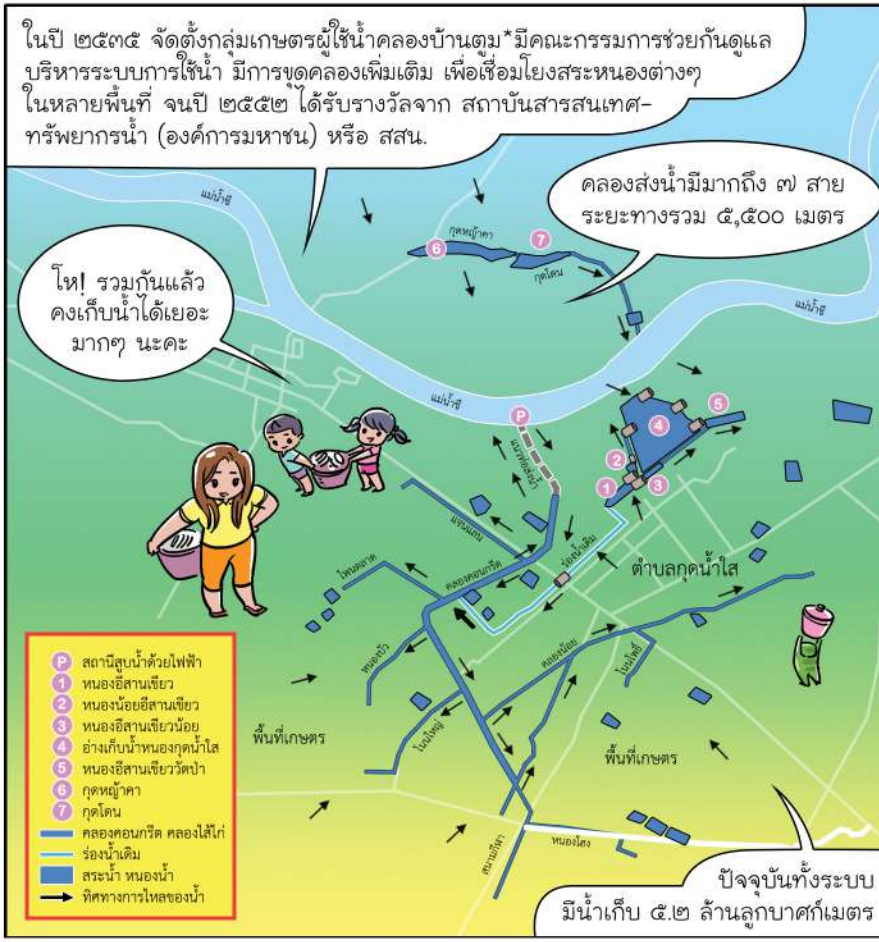

*จังหวัดยโสธร ขับเคลื่อนทำนาข้าวเกษตรอินทรีย์ปลอดภัย ๑ ล้านไร่

พูดถึงเสื่อกก ก็เป็นผลงานสานของชาวบ้านตูมด้วยนะ รวมถึงผ้าทอ หมอนขิด ผ้าถุง ผ้าแพร
ว้าว! ลายสวย
ชาวบ้านคิดลายทอขึ้นมา เช่น ลายดาวกระจาย ลายดอกพิกุล ลายขอนาค ลายหมอนทอง ลายขิดตามน
ครอก...ฟี้...
ตื่นนอนได้แล้ว ไปช่วยขนของหน่อย
หนองลืมงาย!! เหรอครับคุณตา
ละเมออะไร
ไม่รู้...มีคนแก่ในฝันบอกมาว่าให้ไปดูอ่ะ
ตาสีเมืองเหรอ
งั้นเรารีบไปดูกันเหอะ ไปๆ
!

นี่ไง...หนองลึมงายหรือหนองกุดน้ำใส เก็บน้ำได้มากถึง ๗๖๓,๗๘๖ ลูกบาศก์เมตร ใช้เป็นน้ำประปาหมู่บ้าน ทำเกษตรหน้าแล้งกระจายน้ำในพื้นที่รวม ๔๖๐ ไร่
น้ำเหลือเฟือ

นับตั้งแต่ปี ๒๕๒๔ เรื่อยมา มีหลายโครงการจากรัฐเข้ามาช่วยพัฒนา ขุดคลองทำคันดิน สร้างคลองชลประทาน คลองคอนกรีต ขุดขยายหนองเล็กให้กว้างลึกเพื่อเก็บน้ำ กลายเป็นระบบสระพวงในปัจจุบัน
หนองอีสานเขียววัดป่า
อ่างเก็บน้ำกุดน้ำใส
หนองน้อยอีสานเขียว
แม่น้ำชี
หนองอีสานเขียว
หนองอีสานเขียวน้อย

*นายคำ พันธ์สุรีย์ ประธานกลุ่มคนแรก

เมื่อระบบน้ำพร้อม มีความมั่นคง การทำเกษตรของเราก็เลือกทำที่มีความยั่งยืนโดยยึดตามหลักเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของในหลวง รัชกาลที่ ๙ มาใช้ มีปฏิทินการเพาะปลูกตลอดปีเพื่อให้มีรายได้แบบรายวัน รายเดือน และรายปี
มีทุกอย่างเลย
นี่ยังไม่รวมกุ้ง หอย ปู ปลา การสานเสื่อ ทอผ้า อีกรายได้เป็นกอบเป็นกำ
สุดท้ายคือ การดำเนินชีวิตที่ทุกคนเลือกแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์วัฒนธรรมเดิม ทำให้ทุกคนมีความสุข ไม่โลภมาก
หนักเหมือนกันนะเนี่ย
มีอะไรก็ช่วยกัน
ช่วยฉันมั่ง
ไม่เสียแรง ที่ตาสีเมืองเลือกที่นี่สร้างชุมชนหมู่บ้านเราพัฒนาต่อจนมั่นคง
ถ้าคุณตารู้คงดีใจ
ตารู้หลานเอ๊ย
ฮี่ ฮี่
เฟี้ยว...อ...
ตาแกรับรู้แล้วรีบเหอะ
จบ

บ้านเวียงคุก

อ.เมือง จ.หนองคาย

"ฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติด้วยระบบ โครงข่ายน้ำ"

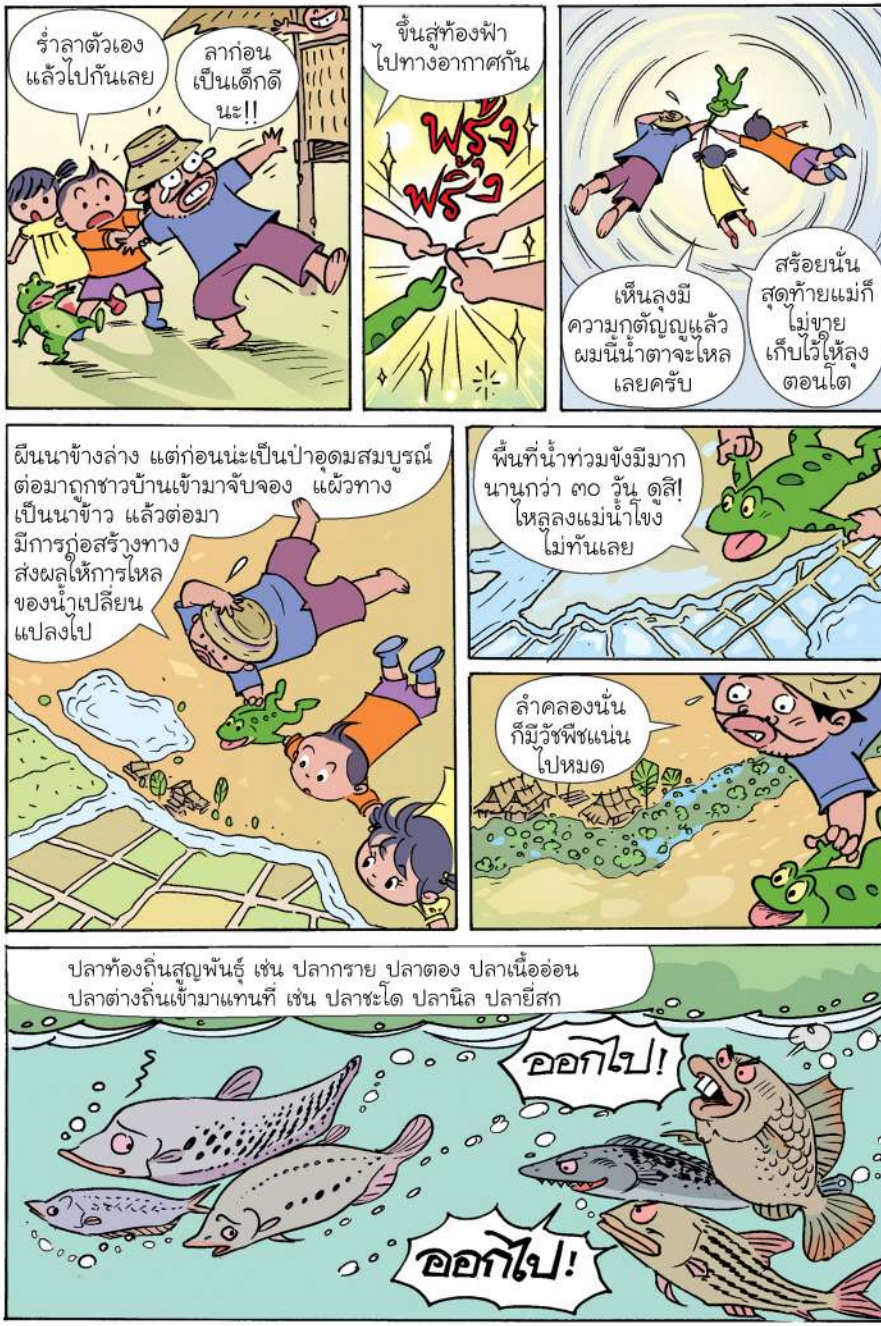

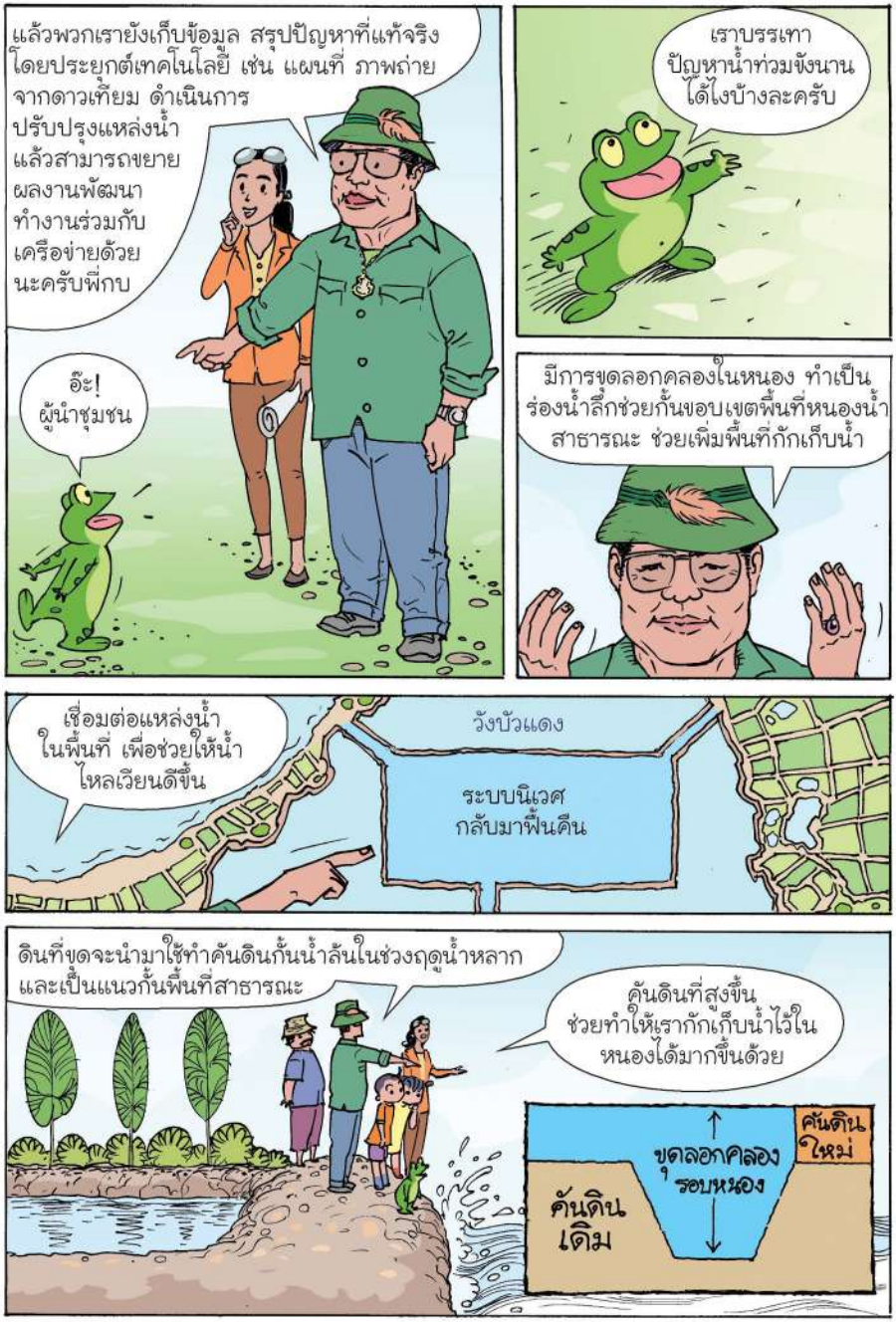

เด็กๆ มาว่ายน้ำเล่นตั้งแต่เมื่อไหร่ ลุงไม่เห็นเลย
พวกเราขอนั่งเรือด้วยนะครับ
เราเห็นดอกบัวแดงสวยงามเลยอยากมาชมใกล้ๆ อ่ะครับ แล้วนี่ลุงหาปลาตั้งมากมายเอาไปทำอะไรเหรอ
เอาไปกินด้วยขายด้วยน่ะซี่
แต่ก่อนก็ไม่อุดมสมบูรณ์อย่างนี้หรอก บึงก็แห้ง ปลาก็แทบจะสูญพันธุ์ เวลาแล้งก็แล้งจัด หน้าน้ำน้ำก็ท่วม ชาวบ้านเดือดร้อนลำบากกันหมด
จริงเหรอครับ ฟังดูไม่น่าเชื่อต่างกันลิบลับกับที่เห็น ลุงโม้อีะเปล่า
ไม่ได้โม้
งั้นผมจะพาลุงย้อนเวลาไป เพื่อพิสูจน์ความจริงว่าลุงไม่ได้โม้
ยื่นนิ้วชี้มาเลยครับ
โฮะๆ... เล่นกับเค้าหน่อยเจ้ากบพูดได้นี่ พูดจาท้าทาย ฮ่า ฮ่า ฮ่า
เราจะ...
ข้ามมิติไป!!
ฮ้า! ทะลุมิติสู่อดีตวังบัวแดง
เฮ้ย !!!

ที่นี่ที่ไหนหว่า? มีแต่ผักตบชวา..
ก็ที่นี่แหละ แต่ย้อนไป ๓๐ ปี ที่นี้ลุงจำอะไรได้บ้างล่ะ
?!
หวา! จริงด้วย ป้ายชื่อยังอยู่ที่เดิม!! เราย้อนเวลามาจริงๆ ด้วย
วังบัวแดง
วังบัวแดง แต่ก่อนเป็นวังผักตบชวา...
จำได้แล้ว ที่นี่อยู่ในสภาพขาดการดูแล มีสภาพตื้นเขิน วัชพืชหนาแน่นไปหมด
นี่เริ่มเข้าฤดูแล้ง ชาวบ้านก็ต้องขาดน้ำกินน้ำใช้ และทำการเกษตร ต้องทิ้งถิ่นไปหากินที่อื่น...
อ๊ะ!! นั่นบ้านลุงสภาพโทรมๆ อย่างนี้... ใช่แน่นอน
พ่อแม่ของลุงอยู่ที่นี่มาตั้งแต่เกิด ลุงก็เกิดที่นี่แหละ...
ตื่นเต้น ได้มาเห็นอดีตอีกครั้ง
มีใครอยู่บ้างไหม คร้าบบ?

ใครน่ะ?
พ่อกับแม่ไม่อยู่
หรอกครับลุง
หวา! นั่นมันตัวเรา
ตอนเป็นเด็ก
นี่นา!!!
พ่อกับแม่
ไปไหนล่ะ
ไอ้หนู
พูดแล้วเศร้า
แม่ออกไป
รับจ้างเก็บ
ใบยาสูบ
พ่อก็ไปเป็นกรรมกรในเมือง
หลายวันถึงจะกลับมาบ้าน
สักครั้งนึง ไม่ยอมให้ผมไป
เพราะผมต้องไปโรงเรียน
แง!
ตอนเด็กๆ ลุงก็ขี้แย
เหมือนกันนะ แต่ยังดี
ที่รักการเรียน น่าชื่นชม
ไม่นานหรอก
ลุงโดดเรียน
ไปหาแม่
เลยถูกไล่ออก
อ้าว!
แงงงง!
เสียงดัง
ลั่นทุ่ง
เออนี่...ไอ้หนูคนเก่ง
ถ้าพ่อแม่กลับมา ลุงฝาก
พระเลี่ยมทองให้ด้วย
บอกท่านว่าให้เอาไปขาย
จะได้มีเงินใช้ไม่ลำบาก
ลุง!!! รีบไปเร็ว
น้ำหลากมา
จะท่วมใหญ่แล้ว!!
ซู่ ซู่ ซ่า

ร่ำลาตัวเองแล้วไปกันเลย
ลาก่อนเป็นเด็กดีนะ!!
ขึ้นสู่ท้องฟ้าไปทางอากาศกัน
ฟรู้งฟร้ง
เห็นลุงมีความกตัญญูแล้วผมนี่น้ำตาจะไหลเลยครับ
สร้อยนั่นสุดท้ายแม่ก็ไม่ขายเก็บไว้ให้ลุงตอนโต
ผืนนาข้างล่าง แต่ก่อนน่ะเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ ต่อมาถูกชาวบ้านเข้ามาจับจอง แผ้วทางเป็นนาข้าว แล้วต่อมามีการก่อสร้างทางส่งผลให้การไหลของน้ำเปลี่ยนแปลงไป
พื้นที่น้ำท่วมขังมีมากนานกว่า ๓๐ วัน ดูสิ! ไหลลงแม่น้ำโขงไม่ทันเลย
ลำคลองนั่นก็มีวัชพืชแน่นไปหมด
ปลาท้องถิ่นสูญพันธุ์ เช่น ปลากราย ปลาตอง ปลาเนื้ออ่อน
ปลาต่างถิ่นเข้ามาแทนที่ เช่น ปลาชะโด ปลานิล ปลายี่สก
ออกไป!
ออกไป!

นกประจำถิ่นก็หายไปด้วยหล่ะเศร้าจัง
งั้นเดี๋ยวเราข้ามมิติไปดูชุมชนแก้ปัญหานี้กันดีมั้ย
ไปโลด!
ข้ามมิติไปโลด
โหย่ว! ลงครั้งนี้นุ่มนวล ปลอดภัย สบายกันจัง
แอ่ก!
เรามาอยู่ปีไหนจ๊ะพี่กบ
อั่ก! ปี ๒๕๕๓ จ้า
สถานที่นี้คือ พระธาตุบังพวน เป็นศูนย์กลางชุมชนโบราณของชาวบ้านตำบลเวียงคุกด้วยแหละ
ปัญหาของชาวบ้านที่เราพบเห็น ถูกนำมาขบคิดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวพระราชดำริ โดยไม่รอความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเดียว หันมาพึ่งตนเอง ลงมือทำให้เกิดความสำเร็จแบบยั่งยืน

แล้วพวกเรายังเก็บข้อมูล สรุปปัญหาที่แท้จริง โดยประยุกต์เทคโนโลยี เช่น แผนที่ ภาพถ่าย จากดาวเทียม ดำเนินการปรับปรุงแหล่งน้ำ แล้วสามารถขยายผลงานพัฒนาทำงานร่วมกับเครือข่ายด้วยนะครับพี่กบ
อ๊ะ! ผู้นำชุมชน
เราบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขังนานได้ไงบ้างละครับ
มีการขุดลอกคลองในหนอง ทำเป็นร่องน้ำลึกช่วยกั้นขอบเขตพื้นที่หนองน้ำสาธารณะ ช่วยเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ
เชื่อมต่อแหล่งน้ำในพื้นที่ เพื่อช่วยให้น้ำไหลเวียนดีขึ้น
วังบัวแดง
ระบบนิเวศกลับมาฟื้นคืน
ดินที่ขุดจะนำมาใช้ทำคันดินกั้นน้ำล้นในช่วงฤดูน้ำหลาก และเป็นแนวกั้นพื้นที่สาธารณะ
คันดินที่สูงขึ้นช่วยทำให้เรากักเก็บน้ำไว้ในหนองได้มากขึ้นด้วย
คันดินใหม่
ขุดลอกคลองรอบหนอง
คันดินเดิม

ขอบคุณผู้นำและชาวบ้านทุกคน เลยครับ ที่ทำให้พวกเราไม่ต้องทิ้งถิ่นไปเหมือนคนรุ่นก่อน
คนรุ่นต่อไปอย่างเราต้องดูแลรักษาถิ่นที่อยู่อาศัย ให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อลูกหลานสืบต่อไป...
คนรุ่นใหม่ แต่หน้าแก่ กว่าใคร..
ตอนนี้แหล่งน้ำ ต่างเชื่อมต่อกันกับแม่น้ำโขง ได้แล้วค่ะ
ปลาที่สูญพันธุ์กลับมาวางไข่ได้ เป็นปกติอีกครั้ง ปลาจากแม่น้ำโขง ก็ว่ายกลับมาได้
เชอะ!
ข้อดีอีกอย่างคือ เกิดแนวหนองน้ำชัดเจน ป้องกันการบุกรุก ได้อีกด้วย
เอ๊ะ! นั่นเรือหาปลา ของใครน่ะ ฤดูนี้ปลาวางไข่ เราห้ามจับปลากันนี่นา
?
หวา! นั่นเรือ ของเราจากอนาคต ยังลอยลำ อยู่ที่เดิม

ตอนที่เรามา มันไม่ใช่ฤดูวางไข่ของปลาสักหน่อย
คุณให้ใครไปสืบดูซิว่าใครมาแอบจับปลา ต้องลงโทษ
ค่ะ
เอ้อ..อ้า..ท่านทั้งสอง ผมกับเด็กๆ ต้องขอลา ขอบคุณสำหรับทุกอย่าง ที่ทำเพื่อส่วนรวมนะก๊าบ
ไปกันเถอะเด็ก ๆ
รีบกันจังโชคดีน้า
ให้ไวเลย
เอาละ! ได้เวลากลับบ้านกันแล้ว เตรียมตัว
ข้ามมิติสู่เวลาปัจจุบัน
คราวนี้ลงตรงเป้าหมายเป๊ะ!
ได้ไปเห็นมากับตา ผมเชื่อแล้วว่าลุงไม่ได้โม้ ดีใจที่ชุมชนแห่งนี้พลิกฟื้นผืนน้ำและธรรมชาติกลับมาได้
นึกถึงลุงตอนเด็ก แล้วน่ารักเหมือนกันนะคะ
ฮะ ฮ่า
ต้องขอโทษที่ร้องเสียงดังไปหน่อย ฮ่า ฮ่า
จบ

บ้านผาชัน

อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี

"จัดการพื้นที่ต้นน้ำ น้ำแล้ง และน้ำหลาก"

ลุงมองกล้อง
แยกยิ้มหน่อย
โอ๊ย แยกแข่ว
เฮ็ดหยัง ข่อยเบิ่ง
น้ำบ่เห็น
แชะ!!
สนุกคนเดียว
เลยนะ
สวัสดีจ้าเด็กๆ นั่งเรือสนุกมั้ย เข้ามาเลย
มานั่งพักกินน้ำกินขนมก่อน เร็วเข้า
หวัดดีค่ะ
คุณลุง
คุณลุงกล พรมสำสี
ใช่มั้ยครับ
ใช่จ๊ะ ลุงเอง
ที่นี่อุดม
สมบูรณ์มากเลย
นะครับ
ตอนนี้อาจจะใช่ แต่เมื่อก่อนเด็กๆ นักเรียนของลุงต้องหยุดเรียน
ช่วยพ่อแม่ตักน้ำจากแม่น้ำโขงมาไว้ใช้ พวกเธอพอนึกภาพ
ออกหรือยังว่าชาวบ้านผาชันลำบากขนาดไหน
แล้วคุณลุงช่วย
เด็กนักเรียน
ยังไงครับ
อึ๊บ
น่าสงสาร
เอ๊อก

ไม่ง่ายเลย ลุงใช้เวลาหลายปีรวบรวมตัวเลขเกี่ยวกับการใช้น้ำ จากจำนวนครัวเรือนของแต่ละช่วงเดือนแต่ละปี
ว้าว! อดทนสุดๆ เลย
ตัวเลขที่ลุงรวบรวมไว้ ทำให้รู้ว่าเราต้องสร้างฝายเก็บน้ำให้มากพอไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง เราจึงลงแรงร่วมกันสร้างฝายวังอีแร้ง ๑
ในที่สุดก็แก้ปัญหาการขาดน้ำได้ซะที
กว่าฝายวังอีแร้ง ๑ จะเก็บน้ำได้ ๓,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรอย่างปัจจุบัน ต้องปรับปรุงกันอยู่หลายปี ทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันช่วยกันสละเวลามาทำกัน
สามัคคี คือ พลังชีนะนี่
ชุมชนวางแผนและรวมพลังสามัคคี ช่วยกันสร้างฝายอีกครั้ง แบ่งเป็น ๗ คุ้มบ้านหมุนเวียนกันมาทำตลอดเป็นเดือนๆ ฝายเกิดจากความสามัคคีของชุมชน
อ้าว! ผู้ใหญ่คำพันมาแล้ว ช่วยพาเด็กๆ เที่ยวชมการจัดการน้ำของหมู่บ้านด้วยนะ
หวัดดีครับ
หวัดดีค่ะ
ผมมีธุระต้องทำนิดนึงนะครับ โชคดีนะเด็กๆ

เดี๋ยวนี้เรามีน้ำมากขึ้นก็จริง แต่ทุกบ้านจำเป็นต้องเรียนรู้
การใช้น้ำอย่างประหยัดซึ่งเราก็ทำกันได้สามารถลด
การใช้น้ำลงครึ่งหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน
ประกวดประหยัดน้ำกันด้วยนะ
บ้านนี้ประหยัดน้ำ
ลุงผู้ใหญ่ครับ
นั่นอะไร
ท่อประหลาด
นี่คือ “แอร์แว” หรือ “แอร์แวะ” คือการปล่อยให้อากาศมันแวะเข้าไปในน้ำ
วิธีนี้ทำให้น้ำมีแรงดันมากขึ้น เป็นความคิดชาวบ้านชื่อ ชรินทร์ อินทร์ทอง
เขาเล่าว่าสูบน้ำรดต้นไม้ เห็นสายยางขาดทำให้สายยางมันสะบัดไปมา
และน้ำมันก็ฉีดแรงขึ้น....แกเลยเสนอให้เจาะรู้แล้วลองต่อท่อ
ทีมวิจัยก็เลยเอาไปทดลองทำ...ซึ่งมันได้ผลมาก
วิวสวยจังเซลฟี่หน่อย
ว้าว
แอร์แว
ทำหน้าที่สูบน้ำขึ้นหอสูง
กระจายประปาหมู่บ้าน
มี ระบบแอร์แว
ช่วยให้ส่งน้ำไปสู่แปลงเกษตรไกลๆ ได้
เสียค่าไฟลดลง ลดความเสียหายของเครื่องปั๊มน้ำ

เราสร้างฝาย ๗ ฝาย ใน ๕ ลำห้วย เพื่อชะลอความชุ่มชื้นและเพื่อส่งน้ำไปตามคลองซอย กระจายไปสู่นาข้าวของชาวบ้าน

เป็นวิธีที่ดีมากๆ

แต่หนูสงสัยว่าหมู่บ้านผาชันอยู่แม่น้ำโขง ทำไมขาดน้ำได้ล่ะคะ ลุงคำพัน

หนูมองไปรอบๆ ซิ จะเห็นว่าสภาพพื้นที่เป็นภูเขาหินทรายสลับกับหินดินดาน หน้าดินบางมาก ขุดลงไปไม่ทันลึกก็ชนชั้นหินข้างล่างแล้ว นี่เป็นสาเหตุข้อแรกของที่นี่

รู้ยังงี้ น่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่น

ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มาตั้งรกรากสร้างหมู่บ้านกันไว้ เรามีน้ำอาบน้ำใช้กันไม่ขัดสนมากนักหรอก คนยังน้อย อาศัยแอ่งน้ำตื้นๆ ในธรรมชาติก็พออยู่รอดไปได้

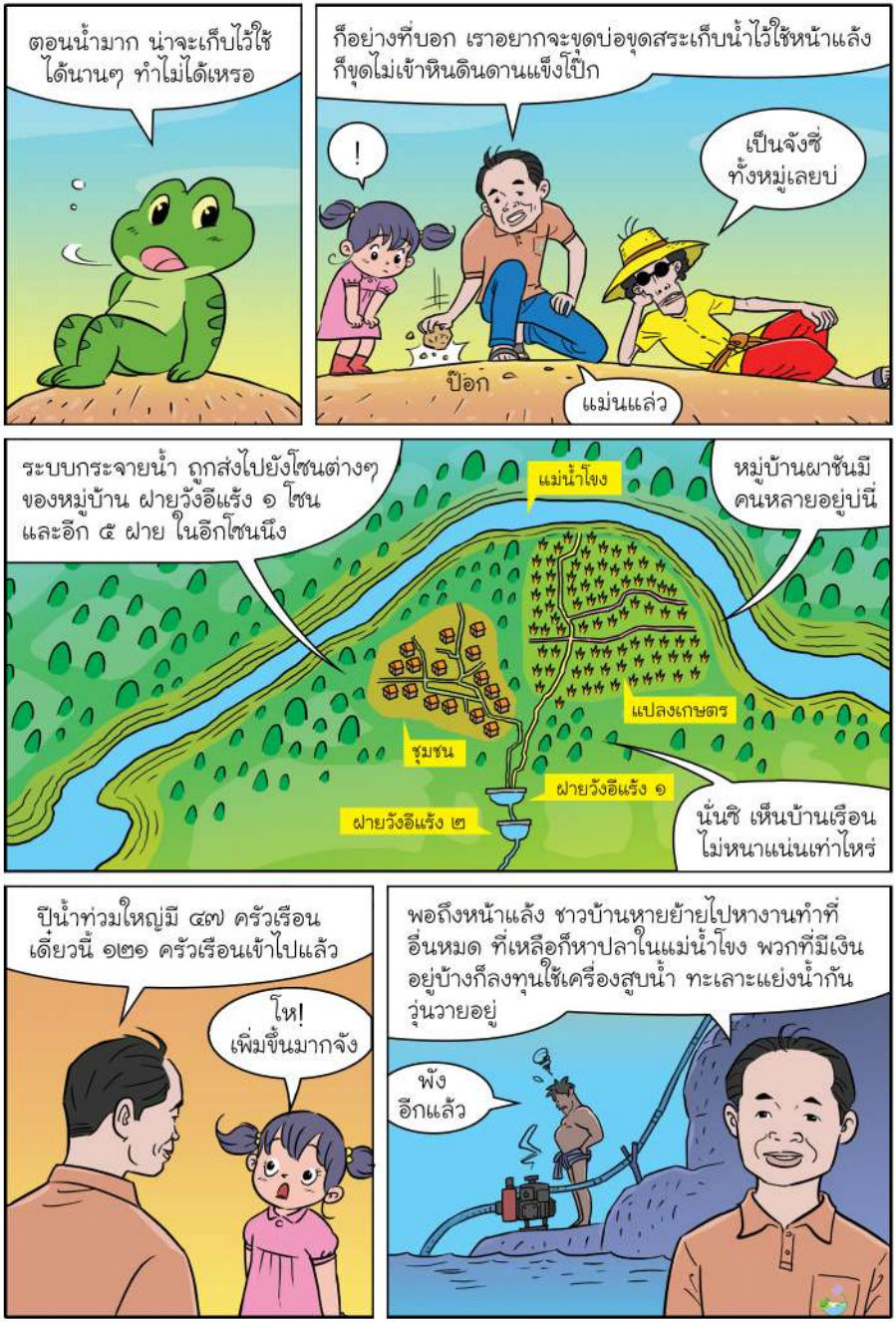
น้ำหลายยู่

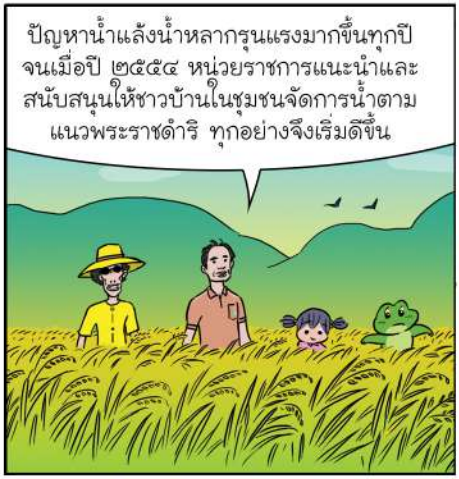
อีหลีบ่

บางปีมากไปด้วยซ้ำ เพราะแม่น้ำโขงล้นตลิ่งขึ้นมาความเดือดร้อนก็เป็นอีกแบบ ข่อยจำได้

น้ำหลายยู่

อีหลีบ่

ตอนน้ำมาก น่าจะเก็บไว้ใช้ได้นานๆ ทำไมไม่ได้เหรอ
ก็อย่างที่บอก เราอยากจะขุดบ่อขุดสระเก็บน้ำไว้ใช้หน้าแล้ง ก็ขุดไม่เข้าหินดินดานแข็งโป๊ก
!
เป็นจังซี่ ทั้งหมู่เลยบ่
ป๊อก
แม่นแล่ว
ระบบกระจายน้ำ ถูกส่งไปยังโซนต่างๆ ของหมู่บ้าน ฝายวังอีแร้ง ๑ โซน และอีก ๕ ฝาย ในอีกโซนนึง
แม่น้ำโขง
หมู่บ้านผาชันมีคนหลายอยู่บ่นี่
แปลงเกษตร
ชุมชน
ฝายวังอีแร้ง ๑
ฝายวังอีแร้ง ๒
นั่นซิ เห็นบ้านเรือนไม่หนาแน่นเท่าไหร่
ปีน้ำท่วมใหญ่มี ๔๗ ครัวเรือน เดี๋ยวนี้ ๑๒๑ ครัวเรือนเข้าไปแล้ว
โห! เพิ่มขึ้นมากจัง
พอถึงหน้าแล้ง ชาวบ้านหายย้ายไปหางานทำที่อื่นหมด ที่เหลือก็หาปลาในแม่น้ำโขง พวกที่มีเงินอยู่บ้างก็ลงทุนใช้เครื่องสูบน้ำ ทะเลาะแย่งน้ำกันวุ่นวายอยู่
พังอีกแล้ว

ปัญหาน้ำแล้งน้ำหลากรุนแรงมากขึ้นทุกปี จนเมื่อปี ๒๕๕๔ หน่วยราชการแนะนำและสนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชนจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ทุกอย่างจึงเริ่มดีขึ้น

ทันตาเห็นเลยบ่
ก็ค่อยๆ สำรวจเก็บข้อมูลและทำแผนที่สร้างฝายชะลอและกักเก็บน้ำตามลำห้วยต่างๆ รวม ๗ ฝาย

จนเก็บน้ำไว้ได้มากถึง ๖,๕๐๒ ลูกบาศก์เมตร วางท่อส่งน้ำไปในพื้นที่การเกษตรที่ไกลๆ ภูสมุย ภูชาง บรรเทาความเดือดร้อนให้กับที่นั่น ๗๖ ครัวเรือน
ทั้งหมดนี่เจ้าเฮ็ดผู้เดียวเลยบ่เก่งขนาดเนาะ
ลุงนี่เก่งจัง

บ่แม่นข่อยผู้เดียวดอก เป็นกลุ่มคณะกรรมการบริหารการจัดการน้ำชุมชนบ้านผาชัน มีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น มาช่วยเป็นพี่เลี้ยง
เจ้าหน้าที่ใจดีหลาย
แม่น

โห ฝายนี้ใหญ่จัง
นั่นซิ มีน้ำเหลือเฟือ

ฝายวังอีแร้ง ๑ ฝายวังอีแร้ง ๒ เป็นแหล่งสำรองน้ำสำคัญของเรา สามารถเก็บน้ำได้มากถึง ๖๘,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร มีการวางระบบท่อจัดสรรน้ำไว้ ๓ แบบ ตามลักษณะสูงต่ำของพื้นที่
ใช่... ระบบแอร์แวที่เราเห็นนั่นแหงๆ
ระบบส่งน้ำอุปโภค ๑๒๑ ครัวเรือน โดยไม่ใช้ไฟฟ้าเลย
อีก ๓๐ ครัวเรือนอยู่ที่สูง ใช้เครื่องสูบน้ำขึ้นหอถังสูง
ระบบสุดท้ายส่งน้ำเข้าพื้นที่เกษตร ๕๗๗.๒๘ ไร่ ๕๕ ครัวเรือน ด้วยกฎระเบียบที่เคร่งครัดที่เราช่วยกันดูแล
หมู่เจ้านี้เอาการเอางานจริงจังกันมากอย่างนี้ตลอดเลยตี่
ฮ่ะ ฮ่ะ บ่เครียดดอกเด่ มันม่วนที่ได้เฮ็ดมากกว่า กลับกันเถอะไปเบิ่งเด็กน้อยนอนโดนแล้ว
เจ้าสองคนหิวข้าวบ่ล่ะ
นิดนึงจ๊ะลุง

พ่อผู้ใหญ่ๆ เชิญทางนี้จ้า
ไผละนั่น
อ้าว เด็กน้อย อยู่หม่องนี่แล้ว
บักหมาน
กินข้าว
แฮ่ะ
แฮ่ะ แฮ่ะ มากินข้าวกัน ฉันกินแล้ว แฮ่ะ แฮ่ะ
พวกนายรู้หรือเปล่า ฉันมาถ่ายรูปเก็บไว้เยอะเลย เจอคุณน้าเขาเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนหมู่บ้านผาชัน ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ลำบากกันมากเลยนะ
หือ
แต่เดี๋ยวนี้ที่นี่มีน้ำกินใช้กันตลอดทั้งปีไม่ต้องถึงฤดูแล้งก็ยังมีน้ำพอ
ฉันรู้
พวกนายรู้ยังเขามีพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติของในหลวงด้วย อยู่ทางโน่นแน่ะ
รู้แล้ว
พวกเขาทำตามแนวพระราชดำริกันทั้งชุมชนทั้งระบบการจัดการน้ำ ทฤษฎีใหม่ในครัวเรือนทำการเกษตรแบบพอเพียง ทำการเกษตรริมแม่น้ำโขง ฉันไปดูมาแล้ว
ใช่...อยากรู้
ยังมีอีกนะ
เล่าเลย อยากฟัง
รอฟังอยู่
ฟังไปกินข้าวไปด้วย
จบ

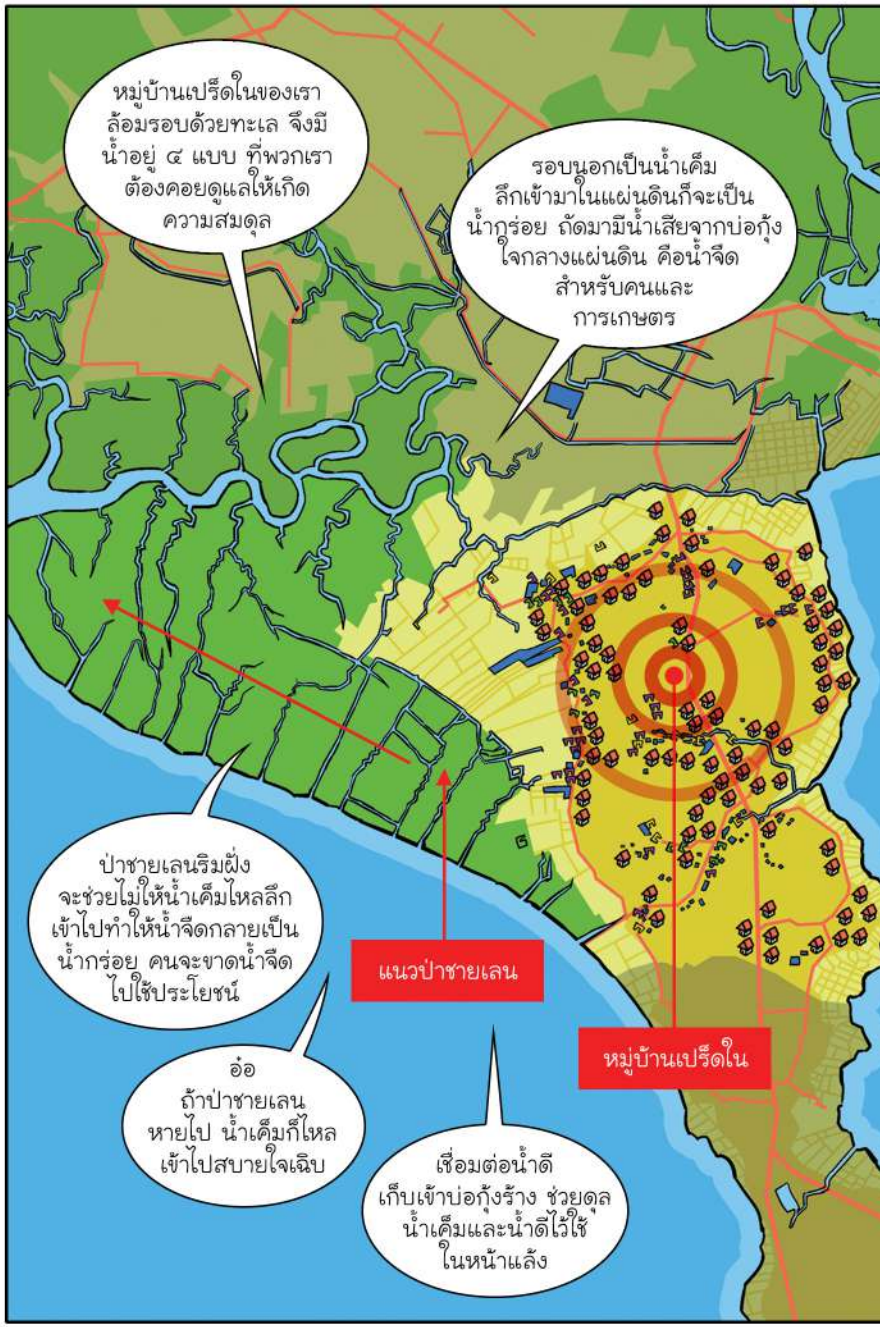
ชุมชนบ้านเปร็ดใน
อ.เมือง จ.ตราด

"การบริหารจัดการ ๔ น้ำ (น้ำเค็ม น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเสีย)"

ตูม...!
อ้าว ตกสะพานไปเลย เจ็บป่าว
ขี้โคลนทั้งนั้นเลย
แหวะ!
ไปกันได้แล้ว เรามาผิดทาง บ้านคุณลุงศุภกิจอยู่ทางโน่น ฉันไปถามมาแล้ว
ฮ่ะ ฮ่ะ ตกสะพานดังตุบ
ฉันเลอะขี้โคลนหมดเลย ดูซิ
ฟ้าว!!
แถวนี้เขาเรียกว่าป่าชายเลน ป่าที่สำคัญมากของชุมชนบ้านเปร็ดใน เดี๋ยวจะได้รู้กันว่าทำไมเขาจึงหวงแหนป่าแห่งนี้นัก
โคนต้นมีกิ่งด้วยแปลกดีนะ
ไม่ใช่กิ่ง นั่นคือรากต้นไม้
โน่น มีเรือแล่นมาลำนึง
ป๊อก
ป๊อก
ป๊อก

เรือลุงศุภกิจนี่เอง สวัสดีครับลุง ผมตามหาตั้งนาน
อ้าว! เฮ้ยมาไง อ่อ เจ้ากบนี่เอง นึกว่าใคร
ป๊อก...
ป๊อก...
ป๊อก...
หลายคนบอกว่าที่นี่เป็นชุมชนตัวอย่างเรื่องการจัดการพื้นที่ปลายน้ำ จึงอยากมาเห็นครับ
ใช่แล้ว แต่กว่าจะทำสำเร็จ ต้องทำงานหนักมากๆ
โดยเฉพาะป่ารอบๆ ตัวเรานี่แหละเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ
ป๊อก... ป๊อก...
เพราะเมื่อก่อนเราใช้ไม้ไปทำฟืน แถมมีเอกชนมาทำบ่อกุ้ง เลยทำลายป่าไป ป่าจึงเหลือน้อย ทำให้ระบบน้ำธรรมชาติเปลี่ยนไป
ป๊อก...
ป๊อก...
ป๊อก...
ป๊อก...

หมู่บ้านเปร็ดในของเรา ล้อมรอบด้วยทะเล จึงมีน้ำอยู่ ๔ แบบ ที่พวกเราต้องคอยดูแลให้เกิดความสมดุล
รอบนอกเป็นน้ำเค็ม ลึกเข้ามาในแผ่นดินก็จะเป็นน้ำกร่อย ถัดมามีน้ำเสียจากบ่อกุ้ง ใจกลางแผ่นดิน คือน้ำจืด สำหรับคนและการเกษตร
ป่าชายเลนริมฝั่ง จะช่วยไม่ให้น้ำเค็มไหลลึกเข้าไปทำให้น้ำจืดกลายเป็นน้ำกร่อย คนจะขาดน้ำจืดไปใช้ประโยชน์
แนวป่าชายเลน
หมู่บ้านเปร็ดใน
อ่อ ถ้าป่าชายเลนหายไป น้ำเค็มก็ไหลเข้าไปสบายใจเฉิบ
เชื่อมต่อน้ำดี เก็บเข้าบ่อกุ้งร้าง ช่วยดูลน้ำเค็มและน้ำดีไว้ใช้ในหน้าแล้ง

ถ้าย้อนไปในยุคที่ยังเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เพียงสิบกว่าครัวเรือน ถ้ามีน้ำเค็มไหลสบายใจเฉิบเข้ามา พวกเราคงหนีไปที่อื่นหมดแล้วล่ะ ฮ่ะ ฮ่ะ
ป๊อก...
ป๊อก...
ถ้าหนีตอนนี้ก็ยังทันนะครับ
ไม่มีใครเขาบ้าอย่างเธอหรอก
ลุงศุภกิจปกป้องน้ำจืดของหมู่บ้านได้ยังไงนะ เพราะการคุมธรรมชาติมันยากมากๆ
การทำนากุ้งทำให้ธรรมชาติขาดสมดุลไปซึ่งส่งผลเสียหายต่อผู้เลี้ยงกุ้งภายหลัง จนเป็นหนี้สินหลายสิบล้าน
จึงตกลงกันในปี ๒๕๓๖ ปิดป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูให้คืนสภาพ และค่อยๆ เปลี่ยนความคิดของคนให้เห็นความสำคัญของป่าชายเลนและร่วมกันทำกติกาชุมชนที่ชัดเจน
ห้ามตัดไม้ป่าชายเลน

และยังมีผู้หลักผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน ก็ช่วยกันหาทางลดหนี้สินของชาวบ้านในชุมชน
ด้วยการตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ นำเงินมารวมกันเป็นกองทุนหมุนเวียน
บริหารจัดการ ยิ่งทำให้ชาวบ้านมีความสุขมากขึ้น

พอในปี ๒๕๔๑ เริ่มเห็นผลของการรณรงค์
เรื่องป่าชายเลน และเกิดการรวมกลุ่มอนุรักษ์และ
พัฒนาป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน ทำให้ระบบนิเวศ
เพิ่มขึ้นรวม ๑๒,๐๐๐ ไร่เลยทีเดียว

ป่าจึงอุดมสมบูรณ์ขึ้นมา จนติดอันดับต้นๆ
ของเอเชียเลย เป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำ
ชุมชนเริ่มกลับมาใช้ประโยชน์จากป่าได้อีก
แต่ต้องเป็นไปตามกติกาที่ตกลงร่วมกัน
สามัคคี
ดีจัง

ดูนั่น! ปู ปลา ยั้วเยี้ยเลย
น่ารักจัง

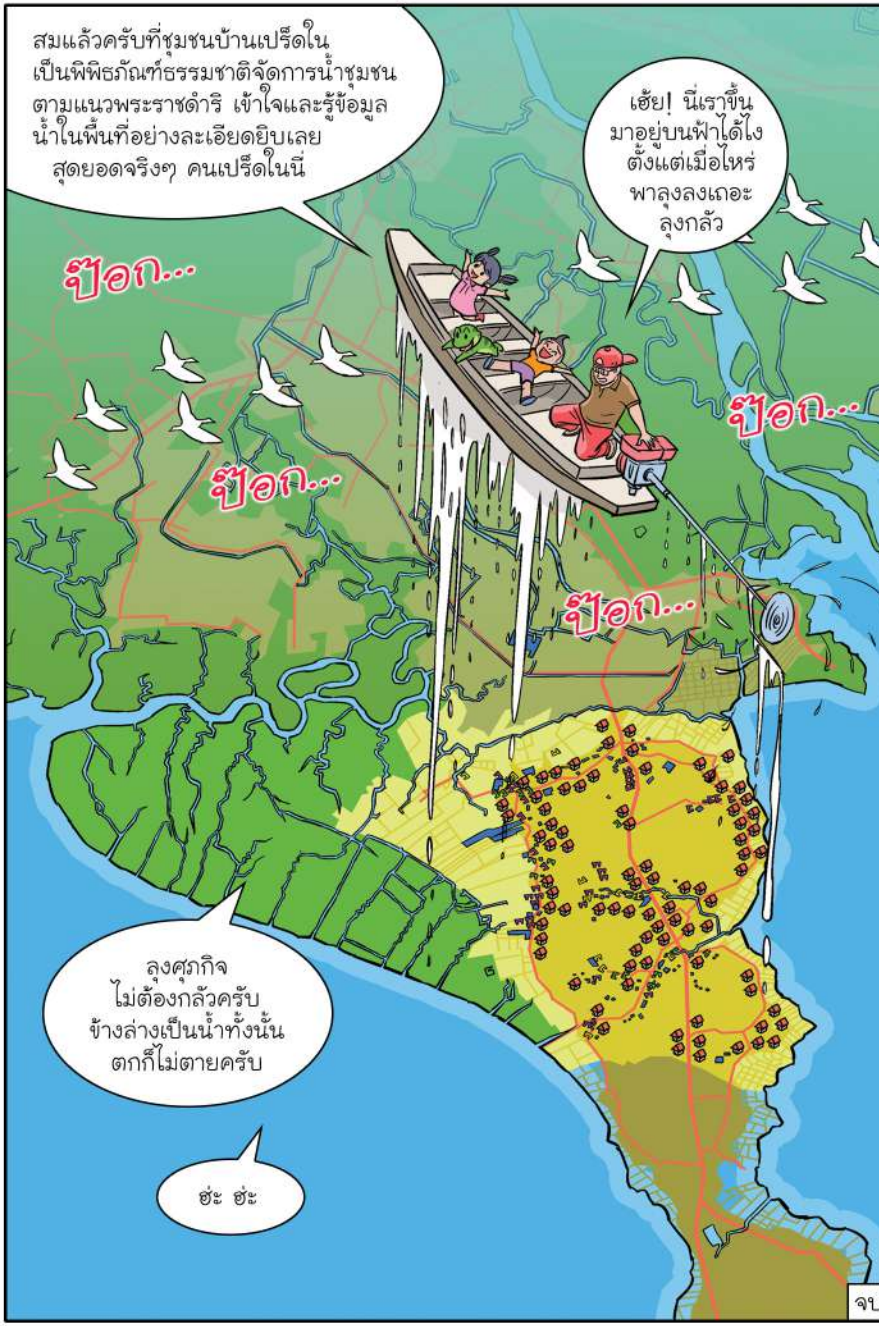

มีอยู่ปีหนึ่ง ราวปี ๒๕๕๐ เกิดปัญหาฝนทิ้งช่วง น้ำเค็มรุกเข้าถึงสระน้ำเกษตรกรของชาวบ้าน จนไม่มีน้ำจืดใช้ พวกเราต้องซื้อน้ำจากที่อื่นมารดสวนผลไม้
ทั้งที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีสูงถึง ๒,๐๐๐ มิลลิเมตร
แต่ที่เก็บกักน้ำเรามีไม่เพียงพอ
เรื่องแบบนี้จะโทษใครได้ ทำไมธรรมชาติซ้ำเติมนักนะ
มากไปแล้ว
ต่อมา ชุมชนจึงรวมกลุ่มตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำบ้านเปร็ดในขึ้น เพื่อจัดการน้ำในชุมชนไม่ให้น้ำเค็มรุกได้อีก
จะทำได้เหรอครับ แค่มีช่องนิดเดียวน้ำก็เข้าได้แล้ว
ป๊อก... ป๊อก...
ฮ่า ฮ่า ไม่ต้องห่วงเราเอาอยู่เพราะเรารู้จักคูคลองทุกซอกทุกมุมของหมู่บ้าน เรามีหลายวิธีเพื่อใช้ควบคุมน้ำ
น่าตื่นเต้นมากๆ เลย อยากรู้ว่าลุงจะทำอย่างไร
อันดับแรก "ดักน้ำจืด" จากน้ำฝนและน้ำหลากไว้ตามบ่อกุ้งเก่าบ้าง ร่องสวนบ้าง เป็นแก้มลิงได้เกินล้านลูกบาศก์เมตรเลยล่ะ
สระแก้มลิง

อันดับที่สอง "ดุลน้ำกร่อย" โดยอาศัยกำแพงป่าชายเลน ๓ ชั้น ห่างจากหมู่บ้าน ๑.๘ กิโลเมตร ป้องกันน้ำกร่อยเข้าใกล้หมู่บ้าน
น้ำเค็ม
๑.๘ กิโลเมตร
หมู่บ้านเปร็ดใน

อันดับที่สาม "ดันน้ำเค็ม" ด้วยการสร้างฝายกระสอบทราย ๔๙ ฝาย น้ำจืดที่อยู่สูงจะไหลดันน้ำเค็มไว้ ช่วยกั้นน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าสู่พื้นที่เกษตร
น้ำจืด

สร้างฝายคอนกรีต ๒๔ จุด ช่วยกั้นน้ำเค็มไม่ให้เข้ามา
น้ำจืด

ยังมีฝายแบบประตูเปิดปิดมีช่องลอดอีก ๒๗ จุด โดยการกักน้ำจืดไว้เป็นช่วงๆ สามารถช่วยดักน้ำเค็มไม่ให้รุกเข้ามาได้

สมแล้วครับที่ชุมชนบ้านเปร็ดใน
เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน
ตามแนวพระราชดำริ เข้าใจและรู้ข้อมูล
น้ำในพื้นที่อย่างละเอียดยิบเลย
สุดยอดจริงๆ คนเปร็ดในนี่
ป๊อก...
ป๊อก...
ป๊อก...
ป๊อก...
เฮ้ย! นี่เราขึ้น
มาอยู่บนฟ้าได้ไง
ตั้งแต่เมื่อไหร่
พาลุงลงเถอะ
ลุงกลัว
ลุงศุภกิจ
ไม่ต้องกลัวครับ
ข้างล่างเป็นน้ำทั้งนั้น
ตกก็ไม่ตายครับ
ฮ่ะ ฮ่ะ
จบ

ชุมชนตำบลดงละคร

อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก

"เชื่อมโยงแหล่งน้ำเป็นโครงข่ายแก้มลิง"

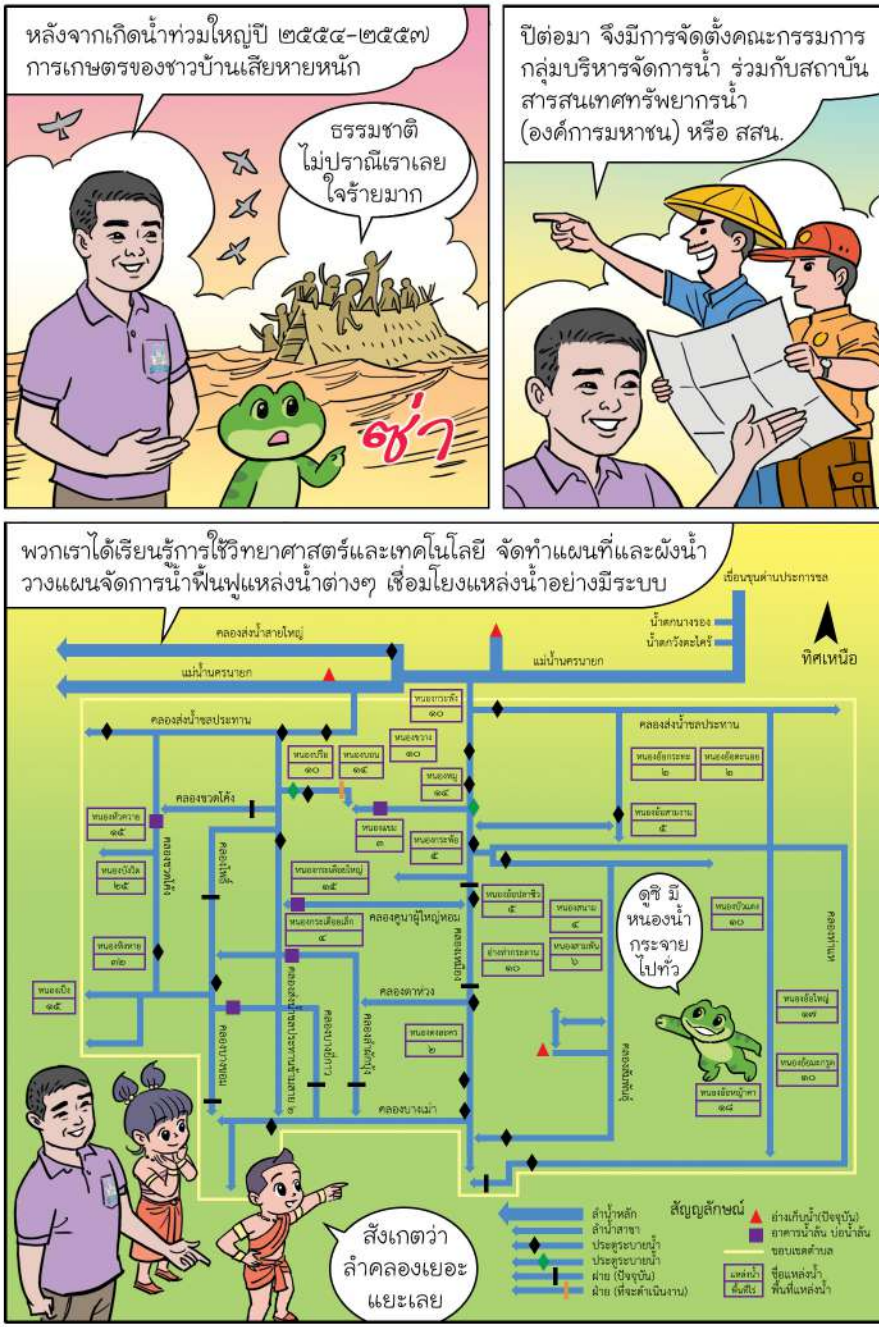

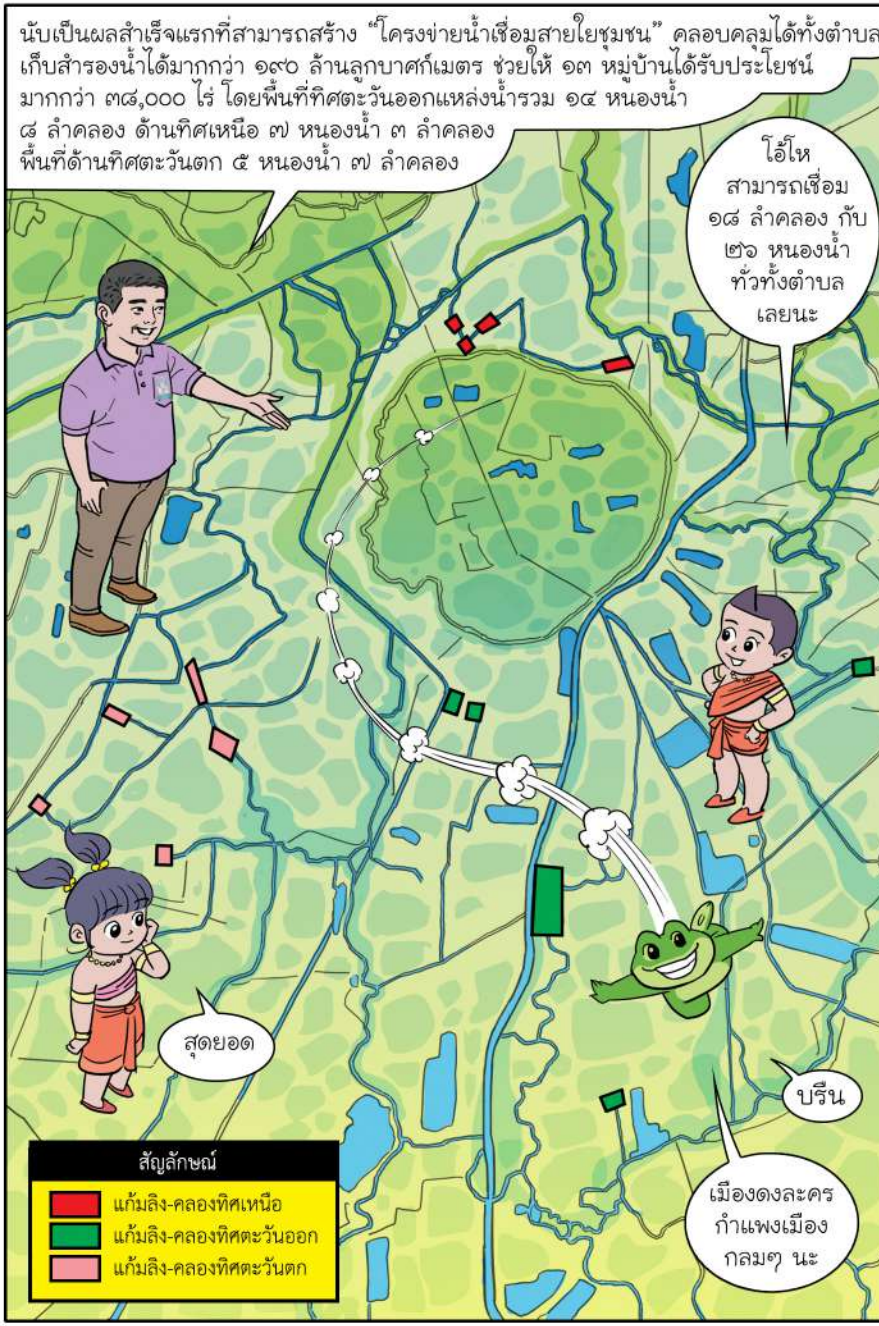

ใช่แล้ว ตอนหลังเมื่อมีคนมาอยู่รวมกันมากขึ้น น้ำท่าเริ่มไม่พอใช้ ยิ่งอากาศเปลี่ยนปัญหาน้ำจึงเป็นเรื่องใหญ่มากๆ
!
!
จ๊าก!
ตกใจเลย
อย่าตกใจ
นี่คือลุงนายกสมบัติของเราล่ะ
เป็นไง! เด็กๆ ชอบเรื่องเก่าๆ แบบนี้เหรอ
สวัสดีครับลุงนายกสมบัติ เห็นบอกว่าที่นี่มีปัญหาเรื่องน้ำเหรอครับ
มองไปต้นไม้เขียวไปหมดไม่น่ามีปัญหา
นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ เราจัดการปัญหาเรื่องน้ำได้ดีขึ้นมาก สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) หรือ สสน. เข้ามาแนะนำแผนการบริหารจัดการน้ำ
ย้อนไปประมาณปี ๒๕๒๕ ภาพปัญหาภัยแล้งชัดเจน ฝนไม่ตกยาวนาน น้ำไม่พอทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านดงละครเรา หลายครอบครัวจำใจย้ายไปหากินที่อื่นชั่วคราว
ที่นาทำนาไม่ได้ก็จบกัน
ผมไปหาอะไรทำที่กรุงเทพฯ นะพ่อ
ตึก ตึก

รู้มั้ย ชาวบ้านมีความภูมิใจในถิ่นที่อยู่มาก เพราะเมื่อปี ๒๕๓๑ สมเด็จพระกนิฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระดำริถึงความสำคัญของเมืองโบราณดงละคร
ดูนี่ ภาชนะโบราณนี่ มันกลมกลืนกับเสื้อผ้าผมพอดีเลยครับ
เฮ้ย! นั่นเล่นไม่ได้นะ!
เฮ้ย! หลุดมือ
รับไว้
วืด
เกือบไปแล้ว
หมับ
นี่เธอจะโวยวายทำไม ฉันตกใจหมด
อย่ามาพาล ฉันเตือนดีๆ
หยุดทั้งคู่เลย
ไม่เป็นไรๆ ทีหลังก็ระมัดระวังกว่านี้ แล้วตามลุงมาดูที่กักเก็บน้ำของชุมชนดีกว่า เห็นหนองน้ำพวกนั้นมั้ย
ครับลุง
นั่นแก้มลิงใช่มั้ยคะ คุณลุง

หลังจากเกิดน้ำท่วมใหญ่ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๗
การเกษตรของชาวบ้านเสียหายหนัก
ธรรมชาติ
ไม่ปรานีเราเลย
ใจร้ายมาก
ช่า
ปีต่อมา จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการ
กลุ่มบริหารจัดการน้ำ ร่วมกับสถาบัน
สารสนเทศทรัพยากรน้ำ
(องค์การมหาชน) หรือ สสน.
พวกเราได้เรียนรู้การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดทำแผนที่และผังน้ำ
วางแผนจัดการน้ำฟื้นฟูแหล่งน้ำต่างๆ เชื่อมโยงแหล่งน้ำอย่างมีระบบ
เมื่อขุนด่านประการชล
ทิศเหนือ
คลองส่งน้ำสายใหญ่
แม่น้ำนครนายก
น้ำตกนางรอง
น้ำตกวังตะไคร้
คลองส่งน้ำชลประทาน
ดูซิ มีหนองน้ำกระจายไปทั่ว
สังเกตว่าลำคลองเยอะแยะเลย
สัญญลักษณ์
ลำน้ำหลัก
ลำน้ำสาขา
ประตูระบายน้ำ
ประตูระบายน้ำ
ฝาย (ปัจจุบัน)
ฝาย (ที่จะดำเนินงาน)
อ่างเก็บน้ำ(ปัจจุบัน)
อาคารน้ำล้น บ่อน้ำลึก
ขอบเขตตำบล
แหล่งน้ำ
ชื่อแหล่งน้ำ
พื้นที่แหล่งน้ำ

นับเป็นผลสำเร็จแรกที่สามารถสร้าง “โครงข่ายน้ำเชื่อมสายใยชุมชน” คลอบคลุมได้ทั้งตำบล เก็บสำรองน้ำได้มากกว่า ๑๙๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยให้ ๑๓ หมู่บ้านได้รับประโยชน์ มากกว่า ๓๘,๐๐๐ ไร่ โดยพื้นที่ทิศตะวันออกแหล่งน้ำรวม ๑๔ หนองน้ำ ๘ ลำคลอง ด้านทิศเหนือ ๗ หนองน้ำ ๓ ลำคลอง พื้นที่ด้านทิศตะวันตก ๕ หนองน้ำ ๗ ลำคลอง
โอ้โห สามารถเชื่อม ๑๘ ลำคลอง กับ ๒๖ หนองน้ำ ทั่วทั้งตำบล เลยนะ
สุดยอด
บรีน
เมืองดงละคร กำแพงเมือง กลมๆ นะ
สัญลักษณ์
แก้มลิง-คลองทิศเหนือ
แก้มลิง-คลองทิศตะวันออก
แก้มลิง-คลองทิศตะวันตก

ในปี ๒๕๖๐ เมื่อชุมชนดงละครเราได้รับคัดเลือกจากมูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำ "สระน้ำเพื่อชีวิต อุทิศถวายพ่อของแผ่นดิน"
ต้องทำอะไรบ้างคะ
เราเริ่มจากฟื้นฟูสระน้ำประจำไร่นา จำนวน ๕ สระ พื้นที่ทั้งหมด ๑๐ ไร่ ด้วยกัน สามารถกักเก็บน้ำสำรองเป็น ๗๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร
ผู้ได้รับประโยชน์ ๒ หมู่บ้าน รวม ๒๐ ครัวเรือน ชาวบ้านกว่า ๑๐๐ ชีวิต สามารถใช้น้ำทำเกษตรช่วงฤดูแล้ง เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาได้ด้วย
หน้าแล้งไม่เป็นปัญหาอีกแล้วซินะ
เรามีน้ำพอใช้ช่วงหน้าแล้ง จากที่เคยทำนาทำสวนเป็นอาชีพหลัก ชาวบ้านก็ได้แนวทางเกษตรใหม่ๆ โดยน้อมนำแนวพระราชดำริ "ทฤษฎีใหม่" มาประยุกต์ใช้อีกด้วย
จ๋อม
แจ๋ม
นี่คงเป็นผลสำเร็จอีกด้านหนึ่งของชุมชนดงละครซินะครับ
ผักกาด

แนวปลูกไม้ผลและพืชเศรษฐกิจรอบคันสระ
สระน้ำประจำสวน
โรงเรือนผักกางมุ้ง
สวนครัว
สระน้ำเพื่อชีวิต
ผักยกแคร่
ใช้ระบบน้ำ ๒ ระบบ
๑ พลังงานแสงอาทิตย์
๒ ไฟฟ้าปั๊มขนาด ๒ นิ้ว
ปุ๋ยคอก
จุดเก็บน้ำหมักชีวภาพ
ปลูกพืชเศรษฐกิจ
กล้วย ลำไย เงาะ ทุเรียน
มะไฟ มะม่วง ฝรั่ง
ศูนย์การเรียนรู้
มีปฏิทินผลผลิตด้วยนะ
แปลงเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่
ทำให้ชาวบ้านมีผลผลิตและรายได้ตลอดทั้งปี
สามารถเก็บเกี่ยวรายวันรายสัปดาห์และรายเดือน
เพราะมีแปลงพืชผักหลากหลายกว่าเดิม
ที่ดินนิดเดียว
ปลูกอะไรได้ตั้งเยอะ

ดูเหมือนว่ามีต้นไม้ขนาดใหญ่
ด้วยนี่นา
นั่นซิ
ปลูกไว้เอา
ร่มเงาแหง

ไม่ใช่ปลูกเอาร่มเงาหรอก
พวกต้นสัก มะค่า จามจุรี
เป็นไม้มรดก สำหรับลูก
หลานในวันข้างหน้า

ความรู้ใหม่เลยครับ ต้นไม้
เป็นมรดก ส่งมอบให้ลูกหลาน
ได้ด้วย
นั่นซิ
นึกว่ามีแต่
เงินทอง

ตอนนี้ชาวบ้านรู้แล้วว่า การบริหารจัดการน้ำอย่างมีระบบ ให้ผลดียังไง และการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ทำให้ชีวิตมั่นคงยังไง
ในชุมชนดงละคร มีสินค้าขายเหมือนในห้างฯ เลย ดูซิ กระยาสาท ผลไม้แช่อิ่ม ราคาถูกมาก
นั่นซิ ปลาแห้ง ปลาร้า ปลาปิ่น ก็มี
ปลาปิ่น
เมื่อน้ำท่าพร้อม ผลผลิตต่างๆ ออกลูก ออกผลทุกวัน เหลือจากกิน จากขายก็นำมาแปรรูปยืดเวลาการขาย เป็นรายได้เสริมอีกทางของชาวบ้าน
ดีจัง! อร่อยด้วย ง่ำๆๆ
นี่แหละเรียกได้ว่า "ฟื้นน้ำ ฟื้นชีวิต"
ผลสำเร็จจากการ "ฟื้นน้ำ ฟื้นชีวิต" ทำให้เราเห็นความสำคัญของน้ำที่ผูกพันกับทุกชีวิต การนำความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาชุมชนจนพบทางออกของปัญหาได้
ที่ลุงนายกสมบัติพูดมามีความหมายมากเลยเนอะ ทำให้ชุมชนกลมเกลียว รักกันมากขึ้นทุกวัน
ท่าจะจริง ดูที่ลานโน่นซิ ชาวบ้านเขาจับกลุ่มกันทำอะไรน่ะ

ชุมชนดงละครของเรา มีประเพณีสำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือ เมื่อถึงวันวิสาขบูชา คนในชุมชนจะมาร่วมกันกวนข้าวทิพย์ขึ้น ทำอย่างครั้งที่นางสุชาดาเคยทำเพื่อนำไปถวายพระพุทธเจ้า ก่อนพระองค์ตรัสรู้
แต่เขาเลือกมาประกอบพิธีที่บริเวณเมืองโบราณดงละครดูศักดิ์สิทธิ์จัง
อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อภิวาเทมิ.

กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเชื่อมโยงให้เรารำลึกถึงบุญคุณบรรพชนของเรา บุญคุณที่ได้เริ่มต้นตั้งชุมชนไว้ให้บนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์
ความกตัญญูของลูกหลานน่ารักจัง
จบ

บ้านศาลาดิน

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

"บริหารจัดการ ๔ น้ำ" (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำกร่อย และน้ำเสีย)

อิอิ...ว่างๆ ก็มาเก็บกวาดขยะในคลองซะหน่อย จะได้ไม่ทับถม ทำให้ลำคลองบ้านเราตื้นเขิน เดี๋ยวจะมีน้ำท่วมขังนานจนเน่าเสียเหมือนยี่สิบปีที่แล้ว
น้ำเน่าเสีย?
พูดเป็นเล่นไปพี่กบ...น้ำใสออกอย่างนี้ มันจะเคยเน่าเสียได้ไงล่ะ ไม่ใช่มะม่วงนะจะได้เน่าได้เสียได้
คิดดูละกันตื้นเขินเน่าเสียขนาดไม่สามารถรองรับการระบายน้ำได้เลย
เอางี้ละกัน
เอาไงพี่กบ
ไปดูให้เห็นกับตาเลย
แถมด้วยการตามไปดู ความก้าวหน้าของชุมชน ที่ร่วมกันแก้ปัญหาอีกด้วย

ฟรึ่ง ฟรึ่ง
วี้ววววว
ย้อนมิติเวลาไปโลด!
ย้อนเวลาไปปี ๒๕๓๘
ถึงละ!
อยู่ไหนกันเนี่ย?
เราก็ยืนอยู่ที่เดิมแหละ แต่เมื่อยี่สิบปีที่แล้ว
ตอนนั้นเรายังไม่เกิดเลย
แล้ว... นี่นาบัวหายไปไหนหมดคะ
แต่ก่อน ตรงนี้ไม่มีนาบัวหรอก มีแต่วัชพืชเต็มลำคลองอย่างที่เราเห็นนี่แหละ

วัชพืชอะไรมีกลิ่นเน่าเหม็นด้วยอ่ะ
ไม่ใช่หรอก นี่กลิ่นน้ำเน่าอยู่ใต้ผักตบชวาที่เรายืนอยู่
มันขึ้นหนาแน่นจนเรือไม่สามารถสัญจรไปมาได้ ทั้งยังมีการสร้างประตูน้ำกั้น คลองหลายสายจึงไม่สามารถระบายน้ำออกได้โดยธรรมชาติ
ซ้ำร้าย มีการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมถึงการทิ้งขยะและปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือนมากมายลงสู่ลำคลอง
ถึงขนาดบางจุดในคลอง ไม่พบสัตว์น้ำอาศัยอยู่เพราะน้ำเน่าเสียนี่แหละ
มา! จะพาไปดูความก้าวหน้าในการแก้ไขของชุมชน
มีการเสนอแนวคิดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเกิดเป้าหมายที่จะฟื้นฟูลำคลองอย่างจริงจัง

ชาวชุมชนบ้านศาลาดินได้น้อมนำ
แนวพระราชดำริ มาเป็น "กรอบคิด"
ในการแก้ปัญหาจัดทำเป็นกรอบงาน
มีกระบวนการที่ชัดเจน โดยนำเทคโนโลยี
ที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้บริหาร
จัดการน้ำชุมชน...
ด้วยวิธี
ไหนล่ะ?
พึ่งพาตนเอง
และใช้ธรรมชาติ
แก้ธรรมชาติ
ตุ๊บ!!
โห?
ลงไม่นุ่มนวล
เลยอ่ะ!
อีเอ็มบอล
นีนา
นี่ไงล่ะวิธีเอาธรรมชาติแก้ธรรมชาติ
อีเอ็มบอลจากจุลินทรีย์มาผสม
เป็นก้อนแห้งโยนลงน้ำช่วยปรับสภาพ
ในจุดที่น้ำลึก...
ติดตั้ง
ถังดักไขมัน
ในครัวเรือน

นั่น! ถังน้ำ
หยดจุลินทรีย์
ค่อยๆ
ปล่อยทีละน้อย
อย่างสม่ำเสมอ
ช่วยปรับสภาพน้ำ
ให้ดีขึ้น
นี่เป็นการช่วยย่อยสลายกากตะกอน
กำจัดกลิ่นเหม็น แก้ปัญหาน้ำเน่า
ทำให้ระบบนิเวศในลำคลองดีขึ้น
มีวิธีอื่นอีกมั้ยล่ะพี่กบ
ทีเด็ดเลยครับ ขอนำเสนอ
กังหันตีน้ำ เพื่อเติมออกซิเจนในน้ำ
จากแนวพระราชดำริของ
ในหลวง รัชกาลที่ ๙
นำพลังแสงอาทิตย์มาเก็บไว้
ในโซล่าเซลล์ แล้วจ่ายพลังงาน
เพื่อขับเคลื่อนกังหันให้หมุน
ตีน้ำเพิ่มปริมาณออกซิเจนแล้ว
จะได้อะไรตามมา...
ผมกลับมา
แล้ว
สัตว์น้ำ
กลับมา
มีชีวิตชีวา
อีกครั้ง
แจ่มแจ้งแล้วนะ
ตอนนี้กลับสู่ปัจจุบัน
กันเถอะ
ฟรุ้ง ฟรุ้ง...

ว้าวววววววว
อุ๊บ!
ลงไม่นุ่มเลย !
ตุ๊บ!
เราตกลงมาในที่
ปลูกผักลอยน้ำ
กลับมาในโลก
ปัจจุบันแล้ว!!
เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมรับมือน้ำท่วม
หากท่วมขังนาน พืชผักที่ปลูก เช่น ฟักทอง
แตงกวา ข่า ตะไคร้ จะช่วยเป็นวัตถุดิบ
ในการทำอาหารยามขัดสนของ
ชุมชนส่วนรวม
ปัญหาของชุมชนแก้ไขโดย
คนในชุมชน มีผู้นำที่ดี
มีเยาวชนที่เข้มแข็ง
ก็อยู่ได้อย่างยั่งยืน
จากริมตลิ่งที่เต็มไปด้วยหญ้ารก
กลับมีไม้ยืนต้นปลูกเป็นแนวตลอด
สองฝั่งคลอง น้ำในคลองก็ใสสะอาด

จะยังยืนได้นานๆ
ต้องลงมือทำนะครับ
พวกผู้ใหญ่สอนเราแบบนี้พี่ๆ จะไปด้วยกันมั้ยอ่ะครับ
ไปไหนกันล่ะ?
ใช่
ไปปลูกต้นไม้ตลอดริมคลองเลย
ใช่
โห! เก่งจังตัวแค่เนี้ยะ
เยี่ยมเบย
อ๊ะ! พ่อมาแย้ว
อ่ะ! เราไปกันพ่อได้ต้นไม้มาครบแล้วข้าวตังเดินนำเลยลูก
น้องข้าวตังตัวนิดแต่ใจใหญ่แฮะ
ช่าย!!!

ไม่คิดอยากมีส่วนร่วมปลูกต้นไม้กับเพื่อนๆ หรือ มัวโอ้เอ้ เดี๋ยวจะตามไม่ทันนะ
!?
อ้ะ!
มาสิ! ไปด้วยกันเลย
ให้เราช่วยทำด้วยคนนะ
หนูไปช่วยด้วยคนนะคะ
เด็กวันนี้ คือ อนาคตของชุมชนในวันข้างหน้า... สู้ๆ นะครับน้องๆ
จบ

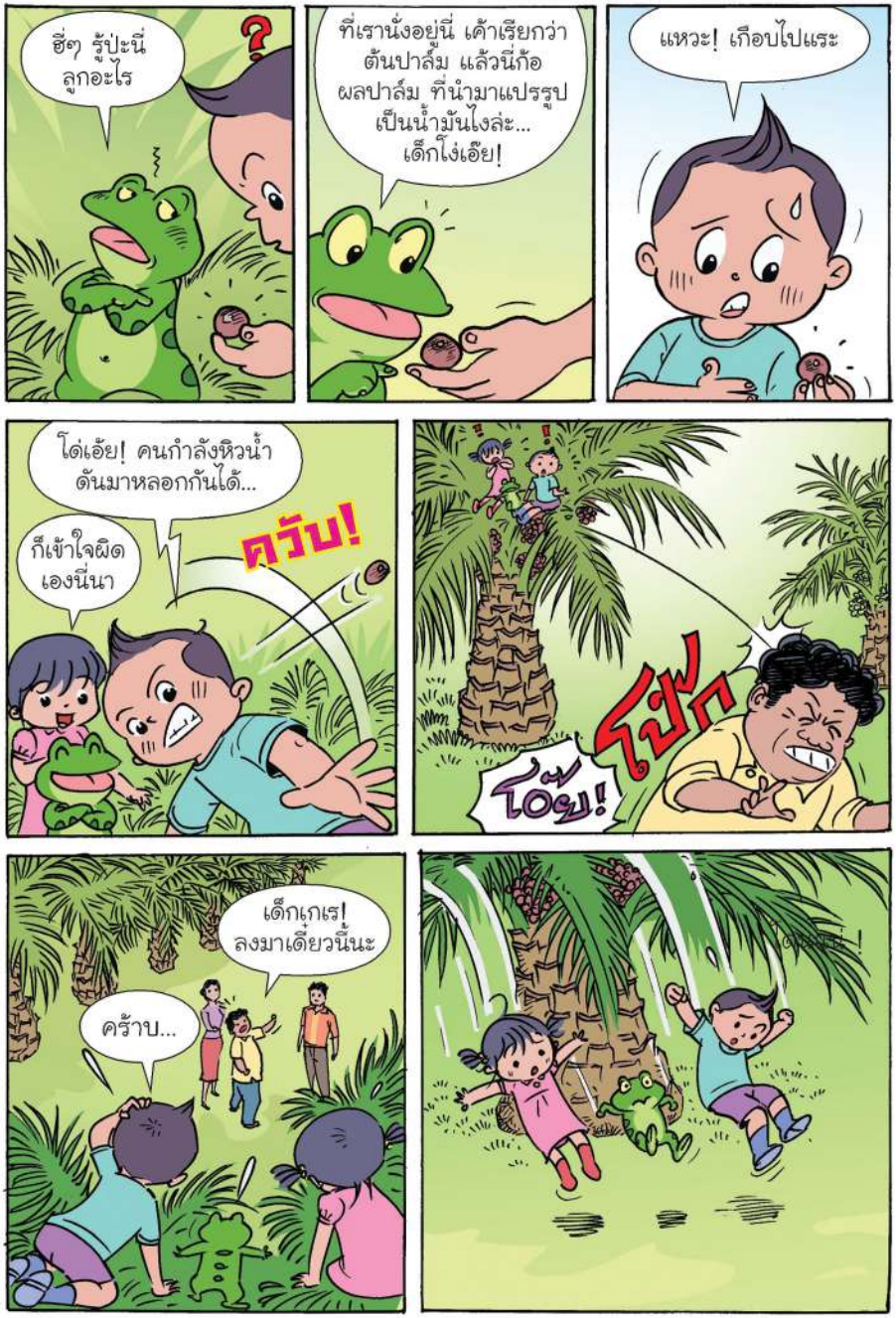

คลองรังสิต
อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี
"เชื่อมคลองเป็นแก้มลิง"
โห! คราวนี้เรา
ย้อนอดีตมาไกล
ถึงไหนคะเนี่ย
นี่คือพื้นที่คลองรังสิต
จังหวัดปทุมธานี
มีแต่สวนส้ม
เต็มไปหมด
เราย้อนอดีต
มาเกือบ ๓๐ ปี
เลยนะ
พี่กบพาเรา
ลงไปชิมส้ม
หน่อยได้มะ
อดใจไม่ไหวแล้ว
นะ นะ
หิวน้ำ
ด้วยอ่ะ
จัดให้! โอ๊ะ
ตกลงบนต้นส้ม
เลยอ่ะ
ยังดีนะนุ่มนวล
กว่าทุกครั้ง
ที่หล่นลงพื้น มีแต่
ลูกใหญ่ๆ ทั้งนั้นเลย
ปอกกินเลย
ได้มั้ยคะ
อ๊ะๆ
ต้องขออนุญาต
เจ้าของก่อนสิ...

อยากกินก็กินไป...
ระวังยาฆ่าแมลง
หน่อยก็แล้วกัน...
ตอนนี้ชาวสวนส้มรังสิต
จะล้มละลายกันหมดแล้ว
ปลูกส้มมาหลายปี มาคราวนี้เจอโรค
รุมเร้า ต้องพึ่งยาฆ่าแมลง รายได้
หดหาย ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น
พวกเราเห็นสวนส้มปลูกกันเต็มไปหมด
น่าจะดี ทำไมถึงเป็นยังงี้ไปได้ล่ะ
!?
เราปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือส้มมากจน
ทุกคนลืมคิดถึงโรคระบาด และการ
ขาดแคลนน้ำ ลำคลองตื้นเขิน
จึงได้เป็นอย่างนี้
โห! จริงด้วย นี่คงไม่มี
การขุดลอกเลยตื้น
อย่างนี้จะเก็บน้ำ
ได้ยังไง

โดยเฉพาะในฤดูแล้งอย่างนี้ น้ำกินน้ำใช้ในครัวเรือน ยังหายาก จะมีพอทำการเกษตรได้ไง
นั่นประตูระบายน้ำ ท่าจะไม่ได้ใช้งาน ดูทรุดโทรม ไม่ได้บำรุงรักษาเลย
อะไรก็ช่างเหอะ ตอนนี้ หิวน้ำจะแย่แล้วนะ
โอเค! งั้นเรา ข้ามมิติไปหาน้ำ สะอาดกิน ดูจากสภาพน้ำ ที่นี่เวลานี้แล้ว หาน้ำ สะอาด กินไม่ได้แน่น... ไป
เดินทาง ไปในอากาศ
ก่อนข้ามมิติ เราสำรวจ พื้นที่ข้างล่างริมคลอง ก็จะเห็นสภาพธรรมชาติ ที่รกร้าง และผู้คนเริ่มรุก ล้ำก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง ริมคลอง
ไม่เป็น ระเบียบเลย

เกษตรกรเป็นหนี้ท่วมหัว
ชาวบ้านขาดแคลนแหล่งน้ำกิน
น้ำใช้ เป็นปัญหาใหญ่ อยากรู้จังว่า
พวกเขาจะแก้ปัญหายังไง?
จัดไป!
ข้ามมิติไปอีก ๑๐ ปี
พร้อมแล้ว ลุยเลย...
ไปหาน้ำ
กินด้วย
นะ
พลั่ก!
อะฮ้า!... ถึงแระ
ที่เก่าแต่เวลาใหม่...
?!
ฮ้า!
มีผลไม้ด้วย
รอไม่ไหว หิวน้ำ
จนตาลาย
แล้วอ่ะ
กินไม่ได้!!!
เด็กสมัยนี้แย่จัง
เห็นอะไรก็เป็น
ของกินไปหมด
อ๊ะ!?

ฮี่ๆ รู้ปะนี่ลูกอะไร
ที่เรานั่งอยู่นี่ เค้าเรียกว่าต้นปาล์ม แล้วนี่ก้อผลปาล์ม ที่นำมาแปรรูปเป็นน้ำมันไงล่ะ... เด็กโง่เอ๊ย!
แหวะ! เกือบไปแระ
โด่เอ้ย! คนกำลังหิวน้ำดันมาหลอกกันได้...
ก็เข้าใจผิดเองนี่นา
ควับ!
โอ๊ย!
โป๊ก
เด็กเกเร! ลงมาเดี๋ยวนี้นะ
คร้าบ...

ผมผิดไปแล้ว อย่าทำอะไรผม นะคร้าบ!! กราบงามๆ
มีสัมมา คารวะดี
ไหนๆ ก็ไหนๆ แล้ว คุณลุงพอจะมีน้ำ ให้ผมดื่มกินบ้างมั้ยครับ หิวน้ำจะแย่แล้ว
ดื่มในคลอง นี่ก็ได้ สะอาด ปลอดภัย ใสปิ๊งเลย เห็นมะ
เมื่อก่อนคลองนี้ตื้นเขิน แต่ตอนนี้เก็บน้ำไว้กินไว้ใช้ได้ อย่างสบาย
ตุ๊บ!
พวกเรา คือ ส่วนหนึ่งในคณะกรรมการ บริหารน้ำชุมชน ทำงาน ร่วมกันกับรัฐบาลและท้องถิ่น มีที่มาจากน้ำพระทัยของ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา
ทรงสนับสนุนโดย พระราชทานเงินบริจาค เพื่อใช้ดำเนินงาน “โครงการ แก้ไขปัญหาอุทกภัยและพัฒนา พื้นที่คลองรังสิตเป็นแก้มลิง แบบเพิ่มรายได้” น้ำสะอาด ที่เราเห็นนี่ มีที่มาอย่างที่ เล่าให้ฟังครับ
คลองที่เราเห็นเมื่อครู่ ผ่านมาสิบปี ใสสะอาดอย่างไม่น่าเชื่อ ว้าว!!

แหม...ขอบคุณท่านมากเลย ผมมั่นใจว่าน้ำนี่สะอาด สามารถดื่มกินได้ งั้นไม่เกรงใจละนะครับ
โฮ่ๆ ชื่นใจ แก้กระหาย สะอาด ปลอดภัย...!
อ้า!
ฮ้า...สบายตัวจัง อั้นฉี่มาตั้งนาน ได้ปลดปล่อยซะบ้าง
แหม! ไม่บอกก็ไม่รู้นะซิ
จ๊าก!! ไอ้พี่กบบ้า
ฟลั่ก
ชนอะไรหว่า มืนตึบ
พวกนายมาวิ่งเล่นเกะกะแถวนี้ทำไม รู้มั้ยว่านี่เขตอะไร
เอ้อ..เปล่าวิ่งเล่น เรามาศึกษาพื้นที่รับน้ำที่เรียกว่า...อ้า...เอ้อ
ถูกแล้ว พื้นที่นี้เรียกว่าแก้มลิง ทุ่งรังสิต...คำว่า แก้มลิง ก็มาจากที่เก็บอาหารตุนไว้ในแก้มได้มากๆ ของลิงอย่างเรานี่ล่ะ
แก้ม ลิง นั่นไง

รู้ยังว่า พื้นที่แก้มลิงแห่งนี้ ถูกพัฒนาจนสามารถเพิ่มรายได้ ในพื้นที่เกษตรถึง ๔ ตำบล สามารถกักเก็บน้ำได้ถึง ๗๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อไร่เชียวนะ
กักน้ำได้มาก ก็ต้องขุดลอกลงไป ลึกมากน่ะสิคะ
พื้นที่สวนปาล์มตั้งเกือบ สองพันไร่ เอาอะไรมาขุดลอก กันล่ะเนี่ย...กบละงง
ภูมิใจนำเสนอครับ...เครื่องดูดตะกอนเลน...เครื่องมือสำคัญในการ ขุดลอกคูคลอง เพิ่มความลึกของร่องสวน ทำให้กักเก็บน้ำได้มากขึ้น
ผ่าง!
GAS
ชาวสวนปาล์มบริหารจัดการ โดยมีกฎกติกา ให้ทุกคนสามารถนำไปใช้งานได้อย่างเท่าเทียมกัน
เมื่อเกษตรกรกักเก็บน้ำได้มากขึ้น ก็ลดการใช้น้ำจากเขื่อนป่าสักฯ และ สามารถเปิดร่องส่งน้ำเพื่อกระจายน้ำ ไปถึงพื้นที่ห่างไกลได้ ส่วนตะกอนเลน ที่ขุดได้ ก็ไปช่วยเพิ่มความชุ่มชื้น ให้กับดิน และเป็นปุ๋ย ให้กับต้นไม้
ในครั้งมหาอุทกภัยท่วม จังหวัดปทุมธานี ชาวสวน ยังยอมให้น้ำไหลผ่าน พื้นที่เกษตรได้เลย
สุดยอด
เยี่ยมเบย!

หัวใจสำคัญคือ ชาวบ้านหันมาดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง...อิอิ
นี่ไง! ปลูกพืชไว้กินเอง
ได้เวลากลับเข้าฝูงแล้ว นี่ของกินเล็กๆ น้อยๆ เป็นน้ำใจจากลิงแห่งทุ่งรังสิตนะครับ
หมำ่
โอ้ว! อร่อย... อุ่น...นุ่ม
อั้ม อร่อย
มันอุ่นและนุ่มเพราะแช่อยู่ในแก้มของผมนานไปหน่อย ลาก่อน บ๊าย บาย
แหวะ!
กรอด!! เสียรู้ลิงซะแล้วเรา
อิ อิ
รีบไปจากที่นี่เหอะ เรายังมีภารกิจดูงานที่อื่นอีก
แก้เก้อ อ๊ะเปล่า
มาคราวนี้สนุกมากเลย ได้ความรู้อีกตะหาก เนอะพี่กบ
คราวหน้าจะกินอะไรก็ต้องแบ่งกันบ้างนะ อย่าอร่อยคนเดียว ล่ะพี่กบ
ไม่รู้ ไม่ชี้
จบ

ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก
อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

"บริหารสระน้ำประจำไร่นา พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน"

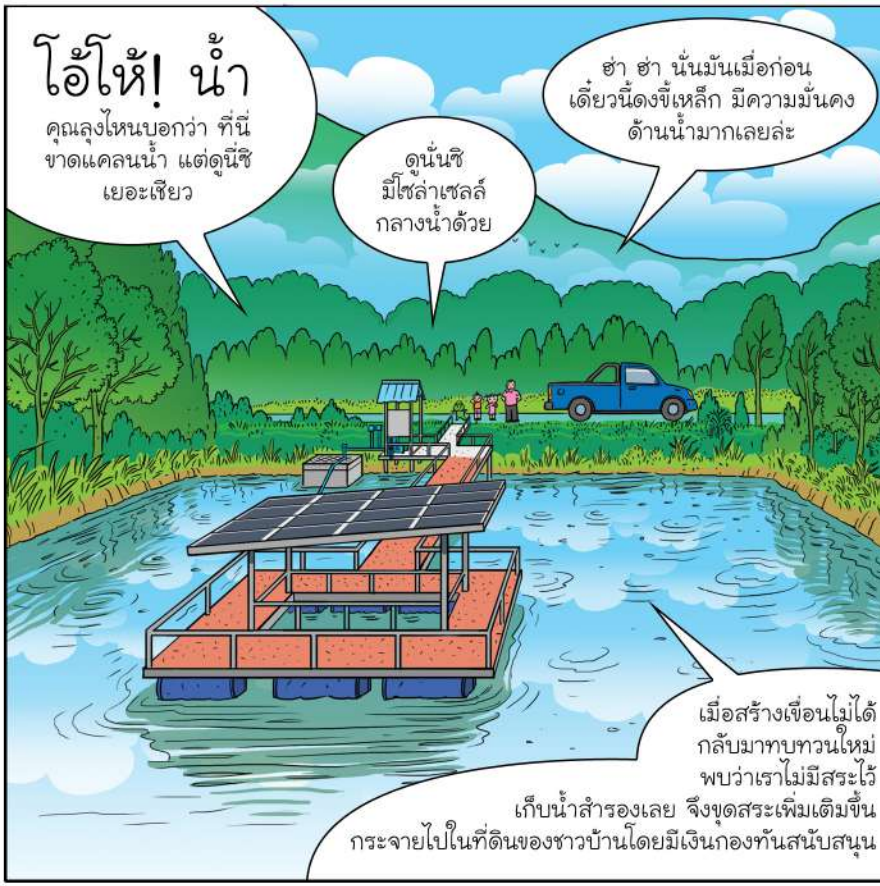

เห็นมั้ย เรามาถึงเขาใหญ่จนได้ ฮ่าฮ่า ไม่ต้องใช้อำนาจพิเศษอะไรเลย
แต่ต้องฟัง พี่กบครวญเพลง ตลอดทางเลย
บรืน
แหม! ก็นั่งรถหลาย ชั่วโมงนี่นา มันต้อง อดทนมากเลยนะ
หูฟังนี่ ช่วยได้มาก
แป๊น!!
จ๊ากก
ลุงบรรจง
ปิ๊ง!
สวัสดีเด็กๆ ลุงมา รับแล้ว ขึ้นรถเร็ว
สวัสดีครับ ลุงบรรจง

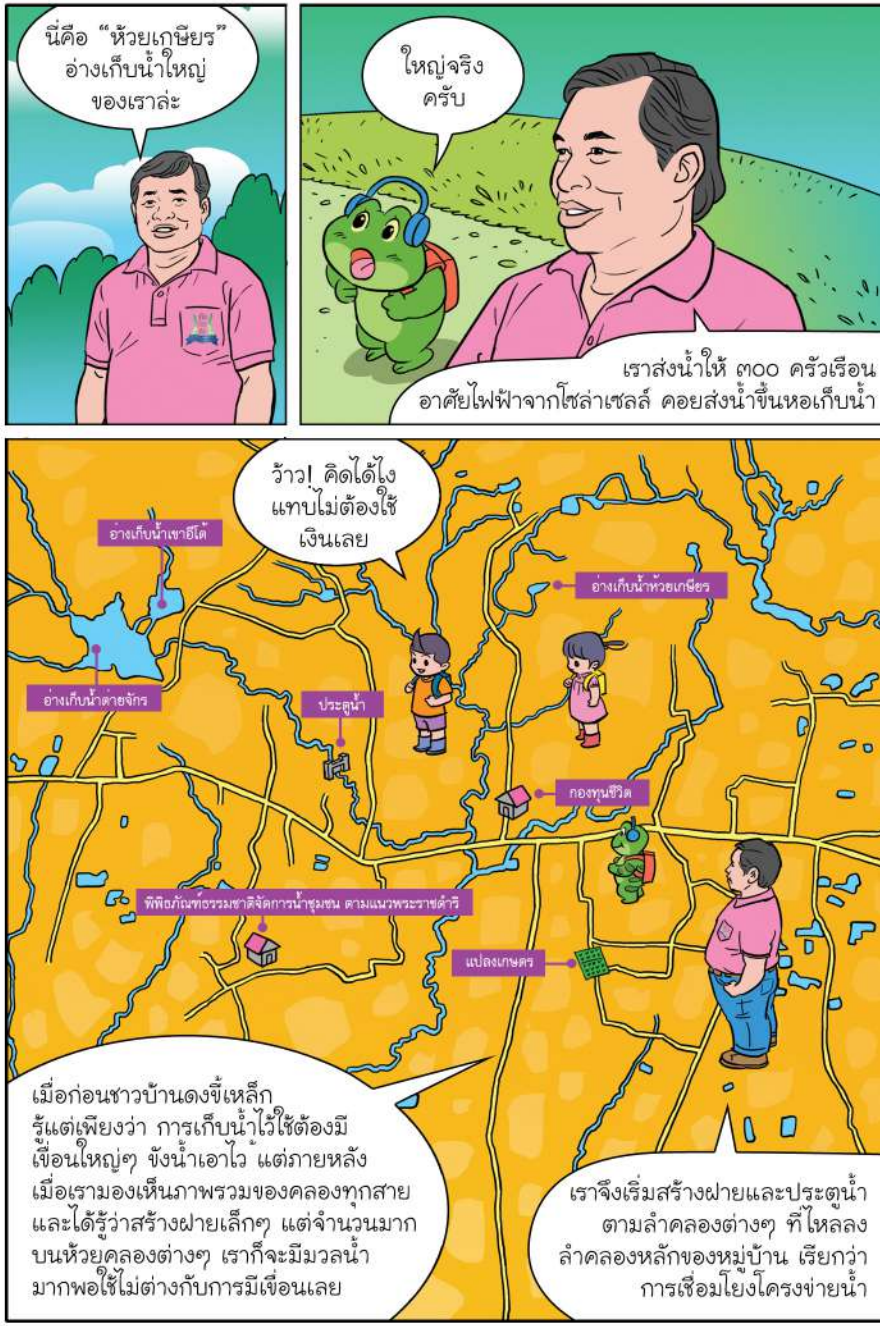

บ้านดงขี้เหล็กของลุง
อยู่ติดเขาใหญ่มาก
เลยนะครับ
นั่นชิ มีป่าผืนใหญ่อยู่ใกล้
ทำไมน้ำขาดแคลนได้
ไม่สมเหตุสมผลเลย
บรีน
สมัยก่อนลุงก็งง
เป็นไก่ตาแตกเหมือน
พวกเธอตอนนี้แหละ
พวกเราเป็น
ไก่ตาแตกเหรอ
กะต๊ากๆ
อย่าทำ
ตลกนา
เมื่อเริ่มตั้งหมู่บ้านในปี ๒๔๔๐
ชาวบ้านทำคันดินกั้นน้ำเข้าที่นา
ปลูกข้าวมาตลอด ได้มั่งไม่ได้มั่ง
ต้องกู้หนี้นอกระบบเป็นระยะ
เวรกรรม
บางปีแล้งจัดมาก
บางปีน้ำท่วมเสียหาย
ต้องกู้หนี้มาเป็นทุน
เพิ่มเติมขึ้นอีก
ปีนี้หมดทาง
จ่ายหนี้เขาอีก
แล้วเรา

เริ่มเข้าใจความลำบากของชาวบ้านดงขี้เหล็กแล้วล่ะ น้ำเป็นเรื่องใหญ่ กะเกณฑ์อะไรไม่ได้เลยอ่ะ
พูดถูก น้ำเป็นเรื่องใหญ่ แต่ตอนหลังหนี้สินกลายเป็นเรื่องใหญ่เร่งด่วนของชุมชนที่ต้องแก้ไขร่วมกัน
ซู่ ซู่ ซ่า
ในที่สุดก็จัดตั้งกองทุนช่วยตนเองขึ้นในชุมชน พร้อมกับปลูกไผ่ตงขายเพิ่มรายได้เสริมจากการทำนา ช่วยให้มีเงินในชุมชนมากขึ้น

การปลูกไผ่ตงต้องใช้น้ำมาก ปัญหาเรื่องน้ำขาดแคลนยังแก้ไม่ได้ ขณะปัญหาเรื่องหนี้สินยังบีบให้ชาวบ้านต้องหารายได้เพิ่มทำให้ในปี ๒๕๔๐ ชาวบ้านหันมาปลูกไม้ดอกไม้ประดับขายเพิ่มรายได้
กิจการปลูกไม้ประดับขายของตำบลเรารุ่งเรืองมาก
แต่น้ำกำลังวิกฤติ โครงการสร้างเขื่อน ๑๕๓ ล้านบาท ช่วยเราได้
โครงการเขื่อนที่คิดกันไว้ไม่มีใครสนับสนุนพวกเรา

นั่นไง! นี่แหละ
น้ำเป็นเรื่องใหญ่
เอามากๆ
พี่กบตื่นๆ ลงรถ
ได้แล้ว ถึงแล้ว
เด็กๆ ลงมาดูนี่ซิ
อยากอวดมากเลย

โอ้โห! น้ำ
คุณลุงไหนบอกว่า ที่นี่
ขาดแคลนน้ำ แต่ดูนี่ซิ
เยอะเชียว
ดูนั่นซิ
มีโซล่าเซลล์
กลางน้ำด้วย
ฮ่า ฮ่า นั่นมันเมื่อก่อน
เดี๋ยวนี้ดงขี้เหล็ก มีความมั่นคง
ด้านน้ำมากเลยล่ะ
เมื่อสร้างเขื่อนไม่ได้
กลับมาทบทวนใหม่
พบว่าเราไม่มีสระไว้
เก็บน้ำสำรองเลย จึงขุดสระเพิ่มเติมขึ้น
กระจายไปในที่ดินของชาวบ้านโดยมีเงินกองทันสนับสนุน

นี่คือ “ห้วยเกษียร” อ่างเก็บน้ำใหญ่ของเราล่ะ
ใหญ่จริงครับ
เราส่งน้ำให้ ๓๐๐ ครัวเรือน อาศัยไฟฟ้าจากโซล่าเซลล์ คอยส่งน้ำขึ้นหอเก็บน้ำ
ว้าว! คิดได้ไง แทบไม่ต้องใช้เงินเลย
อ่างเก็บน้ำเขาอีโต้
อ่างเก็บน้ำห้วยเกษียร
อ่างเก็บน้ำตายจิกร
ประตูน้ำ
กองทุนชีวิต
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
แปลงเกษตร
เมื่อก่อนชาวบ้านดงขี้เหล็ก รู้แต่เพียงว่า การเก็บน้ำไว้ใช้ต้องมีเขื่อนใหญ่ๆ ขังน้ำเอาไว้ แต่ภายหลังเมื่อเรามองเห็นภาพรวมของคลองทุกสาย และได้รู้ว่าสร้างฝายเล็กๆ แต่จำนวนมาก บนห้วยคลองต่างๆ เราก็จะมีมวลน้ำมากพอใช้ไม่ต่างกับการมีเขื่อนเลย
เราจึงเริ่มสร้างฝายและประตูน้ำ ตามลำคลองต่างๆ ที่ไหลลงลำคลองหลักของหมู่บ้าน เรียกว่า การเชื่อมโยงโครงข่ายน้ำ

ที่เห็นอยู่นี่ ชาวบ้านเรียกว่า "เขื่อนใต้ดิน" โดยขุดไว้ประจำไร่นาชาวบ้าน ปัจจุบันมีร่วม ๑,๑๑๒ สระ
มันทั้งลึกและแคบมากเลยนะครับ
เพราะความแคบทำให้น้ำระเหยน้อยลงไง
คิดเก่งจัง
ลุงนี่ มีความคิดเด็ดๆ คิดไม่ถึงเลยครับ
มีเด็ดกว่านั้นคือการทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่
ที่ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารมากขึ้นทุกที

เรามีปฏิทินการเพาะปลูก
ตลอดทั้งปี ทำให้ชาวบ้าน
แต่ละครัวเรือนกำหนด
รายจ่ายและรายได้
ล่วงหน้าได้เลยล่ะ

ปฏิทินการเพาะปลูก

การรวมกลุ่มเพื่อเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง
โดยจัดตั้งองค์กรชุมชน สถาบันการเงิน
ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก กองทุนสวัสดิการ
ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก เมื่อปี ๒๕๔๙
มีสมาชิก ๗๕๑ คน มีเงิน ๒๒,๕๓๐ บาท
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
สนับสนุนอีก ๕๕,๐๐๐ บาท

ปัจจุบัน กองทุนเพิ่มขึ้นเป็น ๑๒ กองทุน
คือ กองทุนประปาหมู่ ๑๐ กองทุนร้านค้าชุมชน
กองทุนออมทรัพย์ กองทุนเกษตรอินทรีย์ กองทุนการจัดการน้ำ
กองทุนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย กลุ่มออมทรัพย์โรงเรียนไทยรัฐ
กองทุนคณะกรรมการหมู่ ๑๐ กองทุนออมทรัพย์หมู่ ๑๐ กองทุนหมู่บ้านหมู่ ๑๐
กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก กลุ่มออมทรัพย์โรงเรียนบ้านขอนขวาง

ชุมชนดงขี้เหล็ก ประสบความสำเร็จหลายด้านมากเลยนะครับ ไม่มีที่ติเลย
เป็นชุมชนเข้มแข็งมากๆ เลยค่ะ
เราดีใจที่ความคิดถูกขยายไปสู่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี มีเครือข่าย "มากกว่า ๕๔ ตำบล" ในจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว
น่าภูมิใจมากๆ ที่ความคิดการบริหารจัดการได้ผลครบทุกด้านเลย
ชุมชนสามัคคีกันดีเนอะ
สุดๆ
โชคดีที่ชุมชนได้รับการสนับจากหลายหน่วยงาน รวมทั้งมูลนิธิอุทกพัฒน์ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย โชคดีจริงๆ
ชุมชนอื่นๆ
ชุมชนดงขี้เหล็ก
จบ

บ้านหนองตาจอน
อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี

อนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
เชื่อมระบบเก็บกักสำรองน้ำและเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

เฮ้ย! นี่พวกเรา
อยู่ที่ไหนกัน
จำได้ว่าฉันนอน
อยู่ในห้องนี่นา
พวกเราอยู่
บนต้นไม้
!
ต้นไม้
ที่ไหน
!
ฝีมือนาย
ใช่มั้ยพี่กบ
ฉันเปล่านะ มันมาเอง
เค้าเปล่าชวนนะ
เค้ามาเอง!
!
ยังจะร้องเพลงเล่นอีก
นี่แน่ะๆ ทุบให้ตาย
ตุ่บ ตุ่บ
ใช่! ทุบให้ตาย
แกล้งดีนัก
เฮ้ยยย หยุดซะที
!?
!?

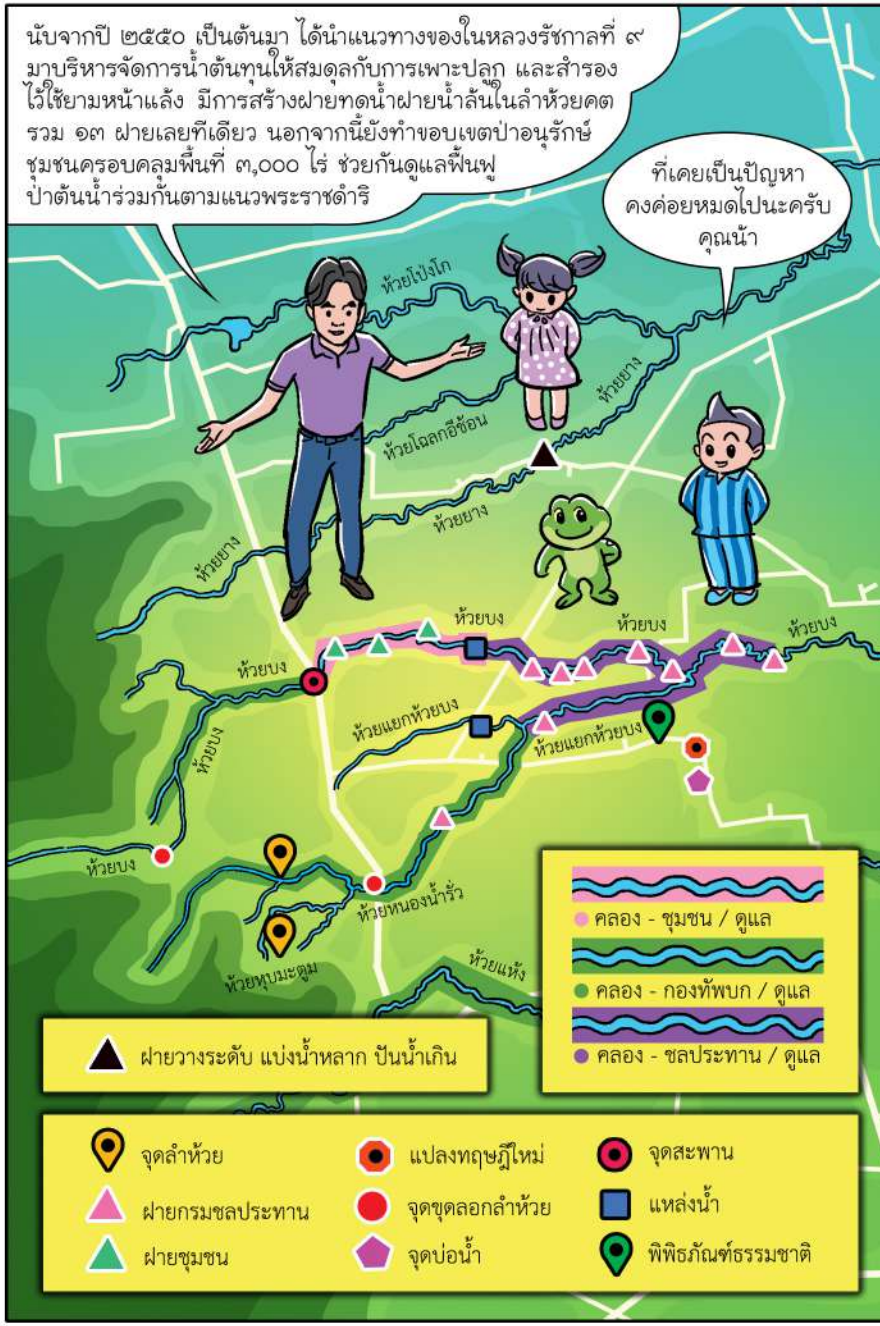

เงียบให้ฉันนึกก่อน
ฉันว่า ฉันก็นอนอยู่กับพวกเธอที่บ้านนี่นา... แต่...ทำไม...
ฉันจำได้! มีเสียงกระซิบ
เราจะได้พบน้าศักดิ์ แล้วทุกอย่างจะกระจ่างชัด
น้าศักดิ์ไหน
กระจ่างชัดเหรอ
ฟังหลอนอยู่นะ
แอบอยู่นี่เอง
นี่น้าศักดิ์เองนะ ตาจอนบอกว่าพวกเธอติดอยู่บนต้นไม้
ให้มารับไปที่หมู่บ้าน
น้าศักดิ์! จริงด้วย
ช่วยด้วยค่ะ
แว้บ
!?
มาเร็วจัง
มาช่วยแล้วนะ!!

ว้าว! ฟ้าสางแล้วเห็นอะไรชัดขึ้น
ตอนนี้เราอยู่บนภูเขาสูง เขตป่าสงวน
แห่งชาติ ป่าพุยางและป่าพุสามซ้อน
อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
มองเห็นพระอาทิตย์
ตอนเช้า สวยจัง
สวยมาก
วิวที่เห็นนั่น
คือที่ไหนเหรอ
ครับ

จากต้นไม้ที่เรายืนอยู่นี่ ตีวงกว้างออกไป
ยาวเกือบถึงถนนเพชรเกษม คือ
ตำบลทุ่งหลวง ตรงกลางคือ
บ้านหนองตาจอน ที่น้า
รับปากกับตาจอนว่า
จะพาพวกเราไป
บ้านหนอง
ตาจอน
ถนนเพชรเกษม
ตาคงแก่มาก
แล้วนะครับ

บ้านหนองตาจอน เป็นชื่อที่มาจากตาจอน ผู้มาบุกเบิกทำกินอยู่ที่นี่เป็นครอบครัวแรกๆ มาตั้งแต่ปี ๒๔๗๘ โน่น
ตาจอนคงรู้ว่าที่นี่ห่างจากเนินเขาไกลพอที่จะเป็นที่ลุ่มเหมาะสำหรับการเพาะปลูก
น้ำดี ดินดี
แถบนี้มีลำห้วยน้อยใหญ่หลายห้วย บางสายไหลคดเคี้ยวไปรวมกับสายอื่นๆ ไปถึงอ่าวไทยก็มี
หนูว่าเรามาลงจากต้นไม้ไปคุยกันบนพื้นดินกันเถอะค่ะ
ก็เราอยู่บนพื้นดินอยู่แล้วนี่ครับ
เฮ้ย! มาไงเนี่ย เรายังไม่ได้ขยับตัวเลยนะครับ
ที่นี่ที่ไหนค่ะ
แว้บ
ซ่า
ซ่า

น้าพาเรามาดูลำห้วยคต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทาน “แนวทางแก้ปัญหาความแห้งแล้ง” โดยให้ขุดลอกลำห้วยคตและสร้างฝายกักเก็บน้ำ ระยะทาง ๕ กิโลเมตร จำนวน ๘ ฝาย
ป่าต้นน้ำด้านบนต้องเชื่อมโยงด้านล่าง เสริมฝายเพื่อจ่ายน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรที่ต่างระดับกัน
ช่า
ช่า
อ้าว นึกว่าที่นี่อุดมสมบูรณ์ซะอีก มีแห้งแล้งกับเขาด้วย
เจอภัยแล้งมาเกือบ ๓๐ ปี นายจิตร เอี่ยมทอง หัวหน้าชุมชน ได้ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาในหลวงท่าน โดยขอดึงน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไม้เต็งมายังตำบลเรา
ห้วยไม้เต็ง
ข้อมูลสำคัญอีกอย่างของการบริหารจัดการน้ำของที่นี่ คือ ค่าระดับฝาย ที่แตกต่างกัน เราต้องสร้างฝายที่มีความสูงต่ำอย่างเหมาะสม การกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรจึงจะมีประสิทธิภาพ
๘๓ ๘๓ ๗๕ ๖๗ ๖๕ ๖๔ ๖๓ ๖๐ ๖๑๐ ๖๐ ๕๘ ๕๗ ๕๕ ๕๔ ๕๐ ๔๘ ๔๖
หน่วยวัดค่าระดับ ม.รทก.
หมายถึง เมตร จากระดับทะเลปานกลาง

นับจากปี ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ได้นำแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาบริหารจัดการน้ำต้นทุนให้สมดุลกับการเพาะปลูก และสำรองไว้ใช้ยามหน้าแล้ง มีการสร้างฝายทดน้ำฝายน้ำล้นในลำห้วยคต รวม ๑๓ ฝายเลยทีเดียว นอกจากนี้ยังทำขอบเขตป่าอนุรักษ์ชุมชนครอบคลุมพื้นที่ ๓,๐๐๐ ไร่ ช่วยกันดูแลฟื้นฟูป่าต้นน้ำร่วมกันตามแนวพระราชดำริ
ที่เคยเป็นปัญหา คงค่อยหมดไปนะครับ คุณน้า
ห้วยไข่เงือก
ห้วยยาง
ห้วยโฉลกอีซ้อน
ห้วยยาง
ห้วยยาง
ห้วยบง
ห้วยบง
ห้วยบง
ห้วยบง
ห้วยแยกห้วยบง
ห้วยแยกห้วยบง
ห้วยบง
ห้วยหนองน้ำรั่ว
ห้วยทุบมะดูม
ห้วยแห้ง
ฝายวางระดับ แบ่งน้ำหลาก ปันน้ำเกิน
คลอง - ชุมชน / ดูแล
คลอง - กองทัพบก / ดูแล
คลอง - ชลประทาน / ดูแล
จุดลำห้วย
ฝายกรมชลประทาน
ฝายชุมชน
แปลงทฤษฎีใหม่
จุดขุดลอกลำห้วย
จุดบ่อน้ำ
จุดสะพาน
แหล่งน้ำ
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

*สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)

เกษตรกร ๓๑๕ ครัวเรือน ของชุมชน รวมกลุ่มกัน ร่วมปลูก รวมขาย ร่วมออม มีรายได้รวมต่อปี ๖๔.๒๖ ล้านบาท เลยทีเดียว เราภูมิใจมากๆ
นับว่าเป็นความสำเร็จของลูกหลานตาจอน จนผมอยากเห็นตัวท่านจริงจังเลย
นั่นซิคะ พวกเราก็อยากรู้จัก
ท่านตายไปนานแล้ว
หุ้ย
ท่านตายแล้ว
ตะโกนหนวกหูทำไม ฉันจะนอน
พี่กบ
พี่กบ น้าศักดิ์ สุโขประสพชัยโทรมาถ้าจะไปหาที่ชุมชนหนองตาจอน ให้นัดมา จะเอารถมารับ
นี่ฉันฝันไปเหรอเนี่ย
ทำไมเหมือนจริงจัง
นอนละเมอทั้งคืน
จบ

ชุมชนทุ่งสง

อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

"สร้างความมั่นคงป่าและน้ำ บรรเทาอุทกภัยยั่งยืน"

นี่พวกเธอเล่นเหาะกันมา เชียวรึ งั้นช่วยหน่อยนะ พาป้าเหาะกลับบ้านที
อ้าว ป้าหลงป่ารึ ไม่เห็นมีใครอื่นเลย
บ้านป้าอยู่ไหน
บ้านป้าอยู่ทุ่งสงโน้น เดินอีกหลายวัน กว่าจะถึง เห็นพวกเธอประหลาด ลอยได้ยังกะว่าว
คงช่วยป้าได้
ช่วยได้สบายมาก ผมชื่อกบสุดหล่อ ยินดีพาป้าไป ส่งบ้านแบบพิเศษมากๆ เลย
เรียกป้าเจี๊ยบก็ได้จ้า
ป้าเจี๊ยบ
ตะโกนพร้อมกันทำไมเนี่ย ทำป้าตกใจหมด
ป้าเจี๊ยบ พวกเรา รวมพลัง
ตะโกนอีกแล้ว พวกเธอนี่ แปลกประหลาด
ว้าก!

โอ้ววววว
คุณพระคุณเจ้า
พวกเธอทำได้ไง
ป้าหัวใจจะวาย
แต้แน!!
ชุมชนบ้านวังไทร
ถึงบ้าน
ป้าเจี๊ยบแล้ว
พวกเธอ
รู้ที่อยู่ป้าได้ไง
กันเนี่ย
ฉับ
!

ก็ชุมชนที่นี่มีชื่อเสียงระดับ
ประเทศ ใครๆ ก็รู้จักว่า
ชุมชนทุ่งสง มีป่าต้นน้ำ
ที่อุดมสมบูรณ์มากๆ

ป้าเจี๊ยบอยากบ่นให้ฟัง ชุมชนทุ่งสงเรามี ๒ ตำบล คือ
ตำบลถ้ำใหญ่ กับ ตำบลนาหลวงเสน ๑๙ หมู่บ้าน
อยู่เชิงเขา เราต้องทนรับมือกับน้ำแล้ง
น้ำหลาก ดินถล่มมาตลอด
ไม่น่าเชื่อ
ธรรมชาติสวย
น่าอยู่มากๆ

เมื่อก่อนป่าโทรมสุดๆ เพราะมีการตัดไม้บนภูเขา พื้นที่ป่าต้นน้ำที่มีฝน ๑,๙๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ไหลหลากลงมาทำลายหมู่บ้านเสียหาย จำนวนมาก
ครืน
น้ำมาวาบเดียวก็หายไปหมด กลายเป็นแล้งน้ำชะงั้น ไม่พอจะกินจะใช้ เดือดร้อนทุกบ้าน
เรื่องดินโคลนถล่ม ก็เกิดขึ้นทุกปี เพราะไม่มีต้นไม้คอยยึดหน้าดินไว้ พอเข้าหน้าฝน เตรียมหนีกันได้ น้ำไหลบ่า น่ากลัวมาก
ครืน
โห นี่มันอันตราย ถึงชีวิตเลยนะคะ
ทำไมเวลาป้าเจี๊ยบเล่าเรื่องไหน พวกเราต้องวิ่งกันตับแล่บ ทุกครั้งเลยเนี่ย แฮ่กๆ
ฉันเนรมิตให้เหมือนจริง ได้เข้าถึงความรู้สึก
พี่กบทำอะไร นึกถึงป้าด้วย ดูเด่ะ
โอย ป้าวิ่งไม่ไหวแล้วนะ หายใจไม่ทัน แฮ่กๆ
หนูว่า ป้าเล่าเรื่อง ดีๆ บ้างเหอะ

อืม ก็ดีเหมือนกัน ปล่อยให้เรื่องร้ายๆ เป็นอดีตไป เก็บไว้เป็นบทเรียนให้รู้ว่า เราจะไม่กลับไปเป็นเหมือนเดิมอีก
อะ เอาไปคนละ ๒ ห่อ
ห่ออะไรครับเนี่ย
ข้าวห่อใบเร็ดของเด็ดของที่นี่ กินเลย
นี่มัน ข้าวเปล่าๆ นี่
แต่มันหอมนะพี่กบ
พอเกิดเหตุกาณ์ดินถล่มขึ้น ชุมชนหลานตากูได้มอบที่ดินสร้างบ้านให้ผู้ได้รับผลกระทบจากดินถล่ม และเริ่มเห็นความสำคัญของการสร้างฝายชะลอน้ำ

ชุมชนได้ฟื้นฟูป่า เร่งปลูกต้นไม้พร้อมสร้าง ๒๒๒ ฝายชะลอน้ำ ช่วยดักตะกอนป้องกันดินถล่ม จึงมีน้ำสะสม ๒๒,๒๒๐ ลูกบาศก์-เมตร ช่วยให้ป่าชุมชื้นขึ้น

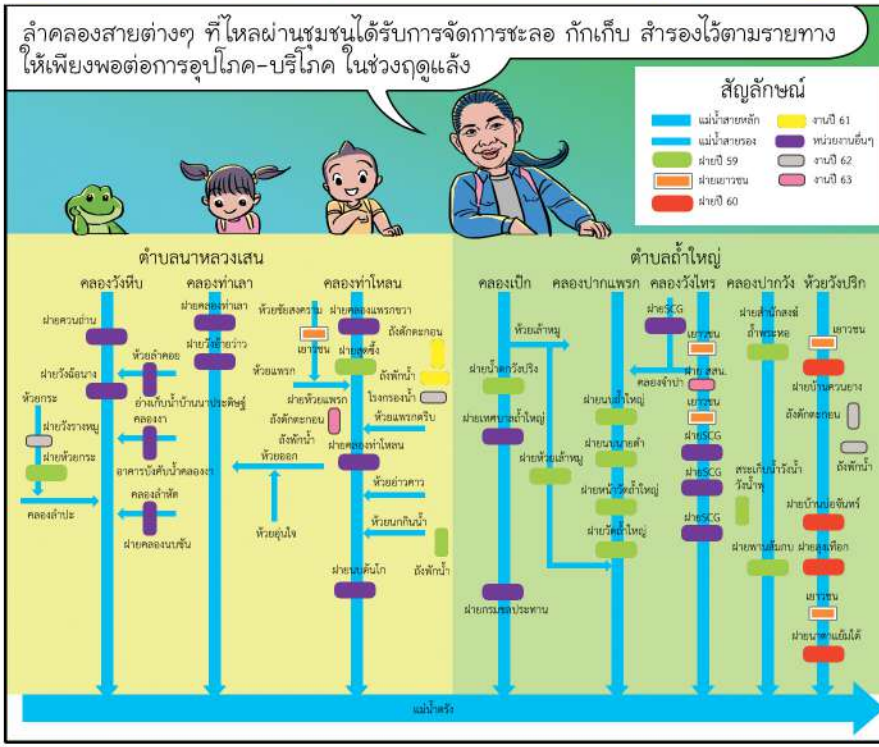
มีระบบกักเก็บน้ำเพิ่ม คือ สร้างฝายกึ่งถาวร ๑๗ ฝาย รวม ๒ ตำบล มีน้ำเก็บไว้อีกถึง ๑๘,๐๖๐ ลูกบาศก์-เมตร

สำรองน้ำไว้ด้วยแก้มลิงจากสระน้ำประจำไร่นา และจากถังสำรองอื่นๆ รวมน้ำ ๒๐,๓๖๖ ลูกบาศก์เมตร

ลำคลองสายต่างๆ ที่ไหลผ่านชุมชนได้รับการจัดการชะลอ กักเก็บ สำรองไว้ตามรายทาง ให้เพียงพอต่อการอุปโภค-บริโภค ในช่วงฤดูแล้ง

น้ำสำรองกว่า ๒๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เพียงพอสำหรับการเกษตร ๓,๘๙๐ ไร่ ๑๑ หมู่บ้าน ใน ๓ ตำบล รอดพ้นภัยแล้งได้อย่างน่าอัศจรรย์
๒๖ ครัวเรือน ทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ใช้ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ช่วยลดรายจ่ายปีละเป็นแสนบาทเลย
เกษตรครัวเรือน พอเพียง สุขใจ
เมื่อน้ำต้นทางมากพอ เรายังได้พัฒนาเป็นระบบน้ำดื่มชุมชน โดยวางท่อส่งน้ำภูเขาลงมาระยะทางรวม ๑๓ กิโลเมตรเข้าสู่โรงกรองน้ำสะอาด สำหรับ ๕๓ ครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายน้ำดื่มได้ ๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน
ฝายเก็บน้ำ
ถังดักตะกอน
ถังสำรองน้ำ
ถังพักน้ำ
โรงกรองน้ำ

ถ้าพวกเธอยังเหาะได้ จะเห็นชุมชนจากท้องฟ้า ๒ ตำบล ชัดเจนเลยล่ะ
ได้ทันทีเลยครับ ป้าเจี๊ยบ
ชะแว้ป ชะว้าป ฮะฮ่ะ
ตำบลนาหลวงเสน
นั่นไง เห็นไหม ตำบลนาหลวงเสน อยู่ด้านบน เป็นพื้นที่เขาสูง ลาดต่ำลงมาทางใต้ เชื่อมกับตำบลถ้ำใหญ่
มีลำคลองหลายสายไหลลงมาจากเขา ผ่านชุมชนหลายพื้นที่ ระบบจัดการน้ำจึงสำคัญมากๆ
ตำบลถ้ำใหญ่
1
2
3
4
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนทุ่งสง
คำอธิบายสัญลักษณ์
จุดดูงาน
ฝาย
สระสาธารณะ
ถังดักตะกอน
ถังสำรองน้ำ
สระพระราชทาน
ถนน

ดูนั่น มังคุด เงาะ ทุเรียน ดกเต็มต้นเลย

แสดงว่าดินดีนะเนี่ย

ใช่ ที่นี่ปลูกอะไรก็ได้ผลดี มีแค่เรื่องน้ำที่เป็นปัญหามาตลอด จนถึงปี ๒๕๕๙ จึงเริ่มแก้เห็นหนทางจัดการน้ำ

โดยได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ซู่ ซู่

เราใช้ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาช่วยด้วย

ร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น

เครือข่ายคอยแจ้งเตือนระดับความปลอดภัยให้ชาวบ้านรู้ว่าอยู่ระดับไหน ต้องปฏิบัติตัวอย่างไร

น้ำท่วมสูง น้อยกว่า ๒๐ เซนติเมตร

น้ำท่วมสูง น้อยกว่า ๒๐ - ๕๐ เซนติเมตร

น้ำท่วมสูง มากกว่า ๕๐ เซนติเมตร

ปัจจุบันชุมชนทุ่งสงของเรา มีความปลอดภัยจากธรรมชาติมากขึ้น น้ำกินน้ำใช้ก็มั่นคง อาหารการกินก็มีความยั่งยืนกว่าเดิมมากๆ ชุมชนมีความใกล้ชิดสามัคคี รวมถึงหน่วยงานภายนอกก็คอยช่วยเหลือให้ความรู้ตลอดเลย

นี่แหละชุมชนทุ่งสงของเรา

ร้าว

จบ

ชุมชนบ้านตะโล๊ะ

อ.รามัน จ.ยะลา

"เชื่อมโยงแหล่งน้ำเข้าหากัน"

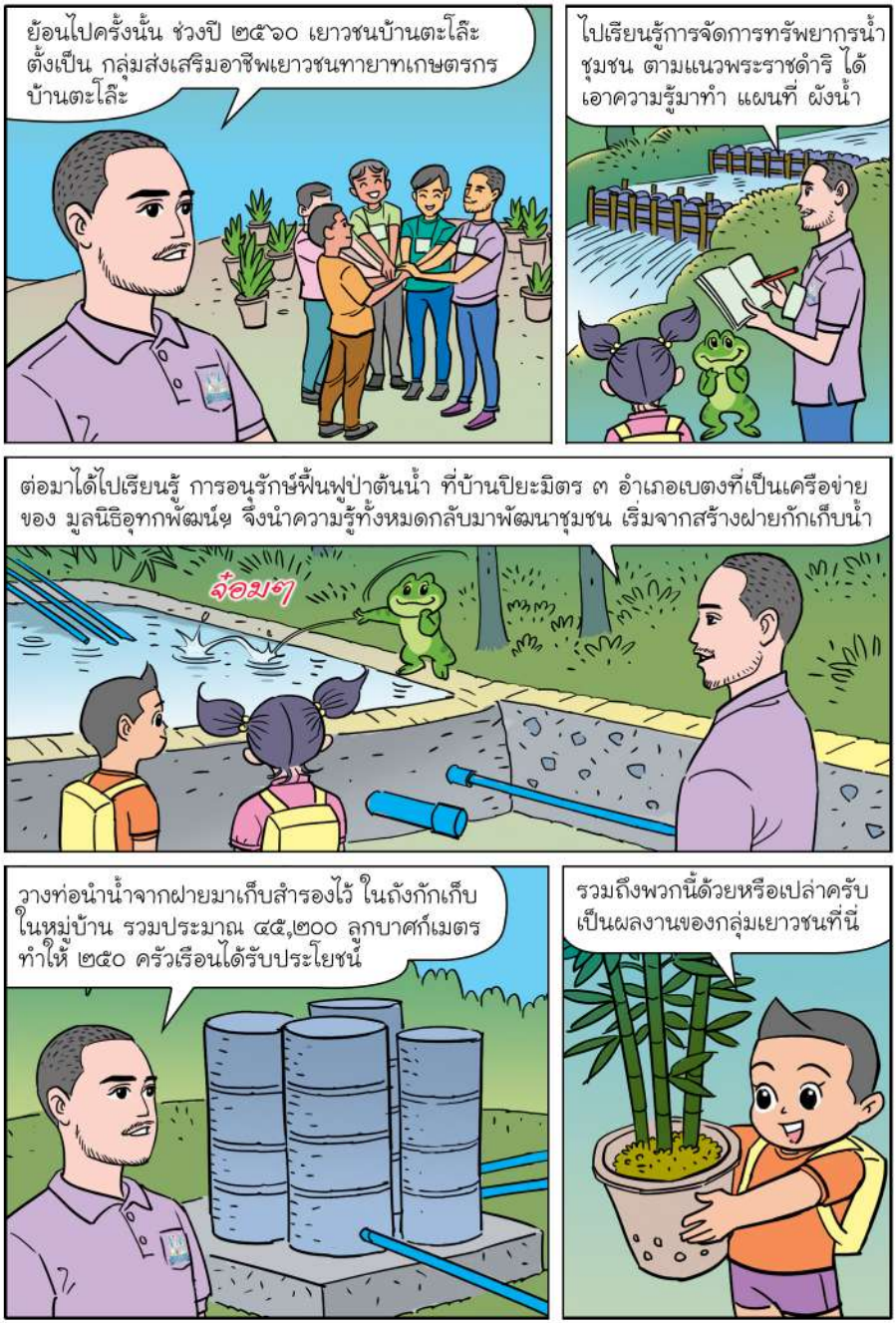

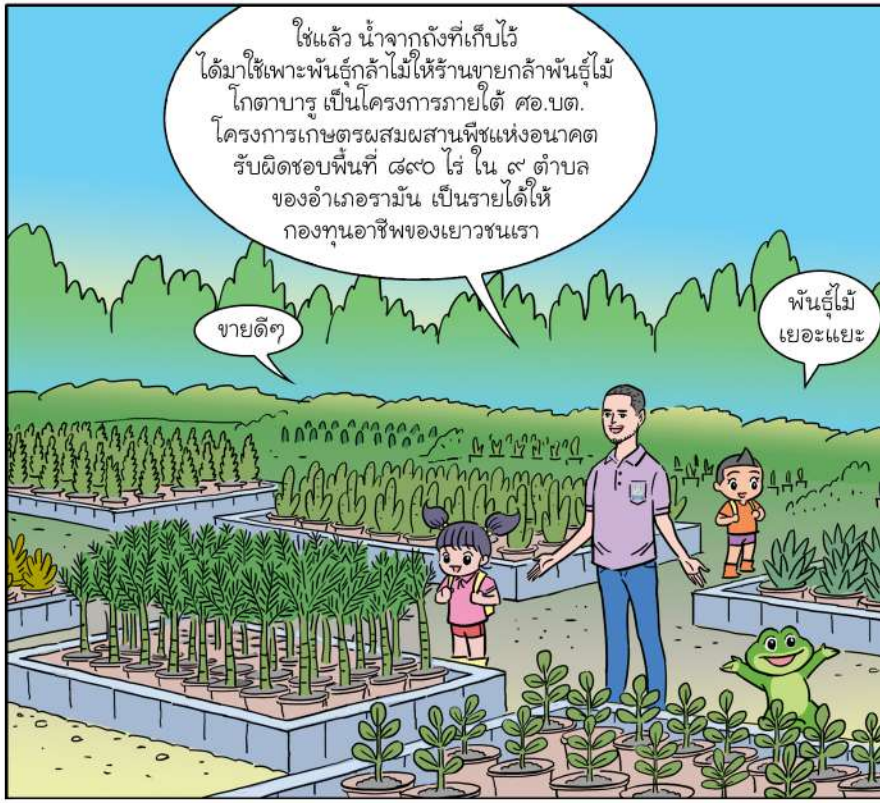

พี่กบ
เหว
โอ้ว
พลั่ก
ตูม
ซ่า
เฮ้ย
อะไร
ตูม
ตูม
อ้าว! กบ นั่นเจ้าเองรึ
มาถึงบ้านตะโล๊ะจนได้นะ
สวัสดีครับ
คุณลุงบาบอ
พี่อิมรอน
จ๋อม
แจ๋ม
พวกเราหลงทาง
หาบ้านตะโล๊ะ
ไม่พบเลย
ฮ่า ฮ่า ตอนนี้พวกเธออยู่เขตบ้านตะโล๊ะแล้วล่ะ ชุมชนเก่าดั้งเดิม
ตั้งแต่ท่านแชเซะ ท่านแชมือซะ และท่านแชบูละ สามพี่น้อง
จากปัตตานีอพยพมาปักหลักทำกินจนบัดนี้ก็ ๑๕๐ ปีล่วงมาแล้ว
เมืองปัตตานี
...
บ้านตะโล๊ะ

ตอนนี้เราอยู่บนเขา แล้วชุมชนหมู่บ้านอยู่ไหนคะ
พวกเราตั้งชุมชนอยู่ตีนเขาข้างล่างโน่น เป็นบริเวณที่ราบเชิงเขา มีบ้านตะโล๊ะ บ้านกะดือแป บ้านตะโล๊ะยามิง กระจายอยู่ รวมพื้นที่กว่า ๙,๐๔๐ ไร่
อยากเห็นจังว่าปัจจุบันเป็นยังไง
ปัจจุบันมีผู้คนร่วม ๔๐๕ ครัวเรือนแล้วนะ อาศัยทำกินบนแผ่นดินที่เป็นป่าดิบชื้น มีต้นน้ำจากภูเขาสูง ลูกนี้ที่เรายืนอยู่นี่แหละ
วิวสวยเนอะ
หนูเชื่อแล้วล่ะ ที่นี่มีน้ำใช้อุดมสมบูรณ์ ดูซิ น้ำยังไหลล้นตลอดเวลา
จ๊อกๆ
มีฝายเก็บน้ำแข็งแรง ธรรมชาติคอยเติมน้ำให้เต็มอยู่เสมอ น่าอิจฉาชาวชุมชนจังค่ะ
จ๊อกๆ
ก่อนนี้เราไม่คิดเรื่องฝายกักเก็บน้ำมากนัก เพราะน้ำเรามีไม่เคยขาด แต่เมื่อประสบภัยแล้งในปี ๒๕๕๓ ทำให้เราต้องคิดกันใหม่
จ๊อกๆ

ในปีนั้น นายกอเซง วามะตะอู (ปะดอ) กับผู้ใหญ่บ้านมอมัด ตอฮา ใสสากา ออกเดินทางเข้าป่าบนเขาค้นหาแหล่งน้ำ ใช้เวลา ๓ วัน ก็พบตาน้ำ แหล่งน้ำใหม่ของชุมชน เป็นดั่ง “ตาน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต”
จ๊อก
จ๊อก
นี่เหรอครับ ตาน้ำเล็กนิดเดียวเอง
จะพอใช้เหรอเนี่ย
จ๊อก
เราต่อท่อมาจากตาน้ำ เพื่อมาเก็บไว้ในถังข้างบ้านของนายปะดอ ช่วยให้ ๕๐ ครัวเรือน มาใช้ประโยชน์ได้ทั้งปี และหากปีไหนแล้งมากก็มีกติกาแบ่งน้ำกันใช้อย่างชัดเจน เช่น จำกัดจำนวนต่อวันหรือจำกัดเวลา
น้ำออกมาตลอดทั้งปีอย่างนี้
จ๊อกๆ
ช่วงปี ๒๕๕๘ อบต.ยะต๊ะ มอบถังเก็บน้ำ ๒,๐๐๐ ลิตร มาเก็บสำรองน้ำ และยังมีน้ำล้นออกมาก็จะปล่อยไหลลงลำคลองส่งต่อให้พื้นที่ทำเกษตร
ทำยังงี้นี่เอง
ตาน้ำแห่งเดียว ไม่น่าพอ คงมีแหล่งอื่นๆ ด้วย
ต้องรวบรวมน้ำให้ได้มากๆ
พวกเธอเข้าใจถูกแล้วน้ำยังไม่พอทั้งชุมชน แต่เรามีเยาวชนอย่างพี่อิมรอนมาช่วย โดยในช่วงปี ๒๕๖๐ เยาวชนได้นำความรู้ใหม่ มาบริหารจัดการน้ำ
เอ้า อิมรอนเล่าให้น้องๆ ฟังซิ
ได้ครับลุง

ย้อนไปครั้งนั้น ช่วงปี ๒๕๖๐ เยาวชนบ้านตะโล๊ะ ตั้งเป็น กลุ่มส่งเสริมอาชีพเยาวชนทายาทเกษตรกร บ้านตะโล๊ะ
ไปเรียนรู้การจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ ได้เอาความรู้มาทำ แผนที่ ผังน้ำ
ต่อมาได้ไปเรียนรู้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ที่บ้านปิยะมิตร ๓ อำเภอเบตงที่เป็นเครือข่ายของ มูลนิธิอุทกพัฒน์ฯ จึงนำความรู้ทั้งหมดกลับมาพัฒนาชุมชน เริ่มจากสร้างฝายกักเก็บน้ำ
จ๋อมๆ
วางท่อนำน้ำจากฝายมาเก็บสำรองไว้ ในถังกักเก็บในหมู่บ้าน รวมประมาณ ๔๕,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตร ทำให้ ๒๕๐ ครัวเรือนได้รับประโยชน์
รวมถึงพวกนี้ด้วยหรือเปล่าครับ เป็นผลงานของกลุ่มเยาวชนที่นี่

ใช่แล้ว น้ำจากถังที่เก็บไว้
ได้มาใช้เพาะพันธุ์กล้าไม้ให้ร้านขายกล้าพันธุ์ไม้
โกตาบารู เป็นโครงการภายใต้ ศอ.บต.
โครงการเกษตรผสมผสานพืชแห่งอนาคต
รับผิดชอบพื้นที่ ๘๙๐ ไร่ ใน ๙ ตำบล
ของอำเภอรามัน เป็นรายได้ให้
กองทุนอาชีพของเยาวชนเรา
ขายดีๆ
พันธุ์ไม้
เยอะแยะ

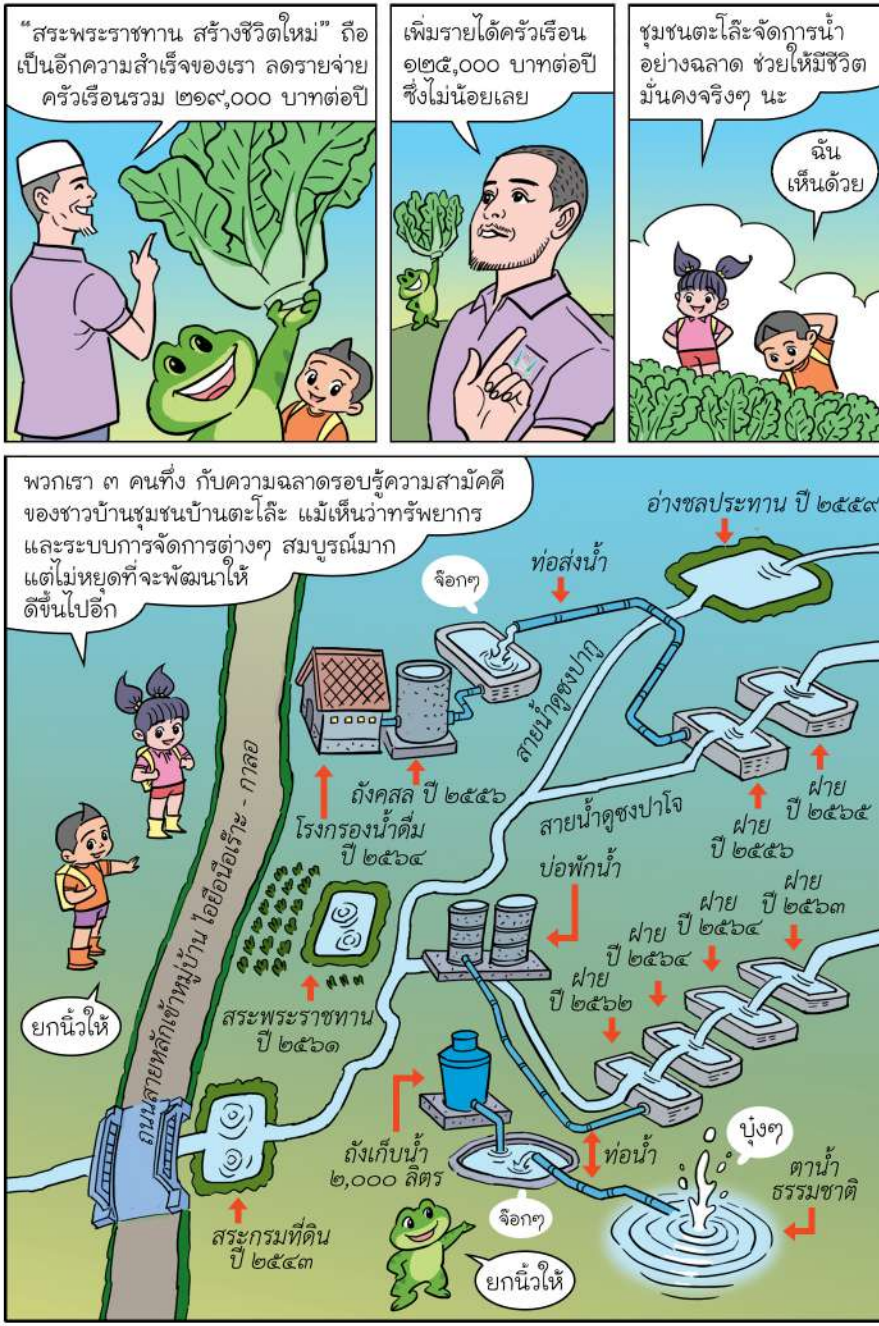

ทำให้กลุ่มเยาวชนเราเติบโตขึ้น และจด
ทะเบียนใหม่ เป็นวิสาหกิจชุมชนทายาท
เกษตรกรบ้านตะโล๊ะ
ก้าวหน้า
ขึ้นอีกขั้น

ชุมชนเริ่มทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของ
รัชกาลที่ ๙ เพิ่มแปลงเกษตรชนิดใหม่ๆ
ออกจำหน่ายทั้งในและนอกพื้นที่
ไม่ใช่มีแต่
กล้าไม้อย่าง
เดียวนะคะ

ในส่วนของชุมชนพื้นที่ของนายอับดุลเร๊าะมัน สะกะแย ถูกเลือกให้เป็นต้นแบบการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ บนที่ดินแค่ ๒ ไร่ แบ่งพื้นที่ในการขุดสระน้ำประจำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว ไว้ทำพิธีฮารีรายอ ทำปุ๋ยและปลูกผักปลอดภัย
สายน้ำตูซงปากู
สระพระราชทาน
ปลูกไม้ยืนต้น ผลไม้
แปลงเกษตร ทฤษฎีใหม่
สายน้ำตูซงปากู

จากเดิมมีรายได้ ๕๔,๐๐๐ บาทต่อปี เพิ่มเป็น ๘๔,๐๐๐ บาทต่อปี ประหยัดค่าใช้จ่าย ๒๖๔,๐๐๐ บาทต่อปี เป็นตัวอย่างชุมชนใช้เป็นแนวทางสร้างชีวิตใหม่ เพื่อความยั่งยืนยิ่งกว่าในอดีต
ความยั่งยืนเป็นสิ่งที่คนรุ่นคุณลุงสร้างไว้ให้กับเด็กๆ อย่างพวกเรา
เรื่องดีๆ ที่รู้สึกอิ่มใจ

ดูซิ ในสระมีปลาด้วย
นี่เป็น “สระน้ำเพื่อชีวิต อุทิศถวายพ่อของแผ่นดิน” หรือ สระพระราชทาน ขุดขึ้นช่วงปี ๒๕๖๓ แบ่งสรรให้ชาวบ้าน ๒๐ ครัวเรือน อาศัยน้ำทำแปลงเกษตรรอบสระ ตามแนวทางทฤษฎีใหม่
สระพระราชทาน

"สระพระราชทาน สร้างชีวิตใหม่" ถือเป็นอีกความสำเร็จของเรา ลดรายจ่ายครัวเรือนรวม ๒๑๙,๐๐๐ บาทต่อปี
เพิ่มรายได้ครัวเรือน ๑๒๕,๐๐๐ บาทต่อปี ซึ่งไม่น้อยเลย
ชุมชนตะโล๊ะจัดการน้ำอย่างฉลาด ช่วยให้มีชีวิตมั่นคงจริงๆ นะ
ฉันเห็นด้วย
พวกเรา ๓ คนที่ง กับความฉลาดรอบรู้ความสามัคคีของชาวบ้านชุมชนบ้านตะโล๊ะ แม้เห็นว่าทรัพยากรและระบบการจัดการต่างๆ สมบูรณ์มาก แต่ไม่หยุดที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นไปอีก
อ่างชลประทาน ปี ๒๕๕๙
ท่อส่งน้ำ
จ๊อกๆ
สายน้ำดูชงปาโจ
ถังคสล ปี ๒๕๕๖
โรงกรองน้ำดื่ม ปี ๒๕๖๔
สายน้ำดูชงปาโจ
ฝาย ปี ๒๕๖๕
ฝาย ปี ๒๕๕๖
บ่อพักน้ำ
ฝาย ปี ๒๕๖๓
ฝาย ปี ๒๕๖๔
ฝาย ปี ๒๕๖๔
ฝาย ปี ๒๕๖๒
ถนนสายหลักเข้าหมู่บ้าน ไอยือเร๊าะ - กาลอ
ยกนิ้วให้
สระพระราชทาน ปี ๒๕๖๑
ถังเก็บน้ำ ๒,๐๐๐ ลิตร
ท่อน้ำ
บุ๋งๆ
ตาน้ำธรรมชาติ
สระกรมที่ดิน ปี ๒๕๔๓
จ๊อกๆ
ยกนิ้วให้

แม้ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่เราแบ่งเงินรายได้จากกลุ่มต่างๆ มาตั้ง "กองทุนชุมชน" เพื่อพัฒนาคุณภาพแก่กลุ่มเกษตรกรต่างๆ ให้ยั่งยืนยิ่งขึ้นอีก
"กลุ่มทำผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร"
สบู่
STINGLESS BEE
"กลุ่มปลูกผักปลอดภัย"
กลุ่มปลูกผักปลอดภัย
"กลุ่มเลี้ยงปลา ในสระพระราชทาน"
ล่อม
ล่อม
"กลุ่มอาชีพสตรี" ช่วยกันดูแลกิจการกลางของชุมชน เช่น น้ำดื่ม เครื่องซักผ้า อาหาร นำเงินรายได้ใช้ในกิจกรรมของชุมชนและมัสยิด
"กลุ่มเลี้ยงผึ้งชันโรง" ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่
หึ่ง
หึ่ง
รู้ไหม ผึ้งชันโรง จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีสารเคมีเท่านั้น
ความสำเร็จทั้งหมดนี้เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจ ทั้งผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้าน เยาวชน ซึ่งเป็นตัวอย่างให้คนรุ่นต่อไปได้รักษา
หึ่ง
หึ่ง
ทรัพยากรดี สังคมดี อาชีพดี และเศรษฐกิจก็ดีด้วย
จบ

ลุ่มน้ำคลองยัน

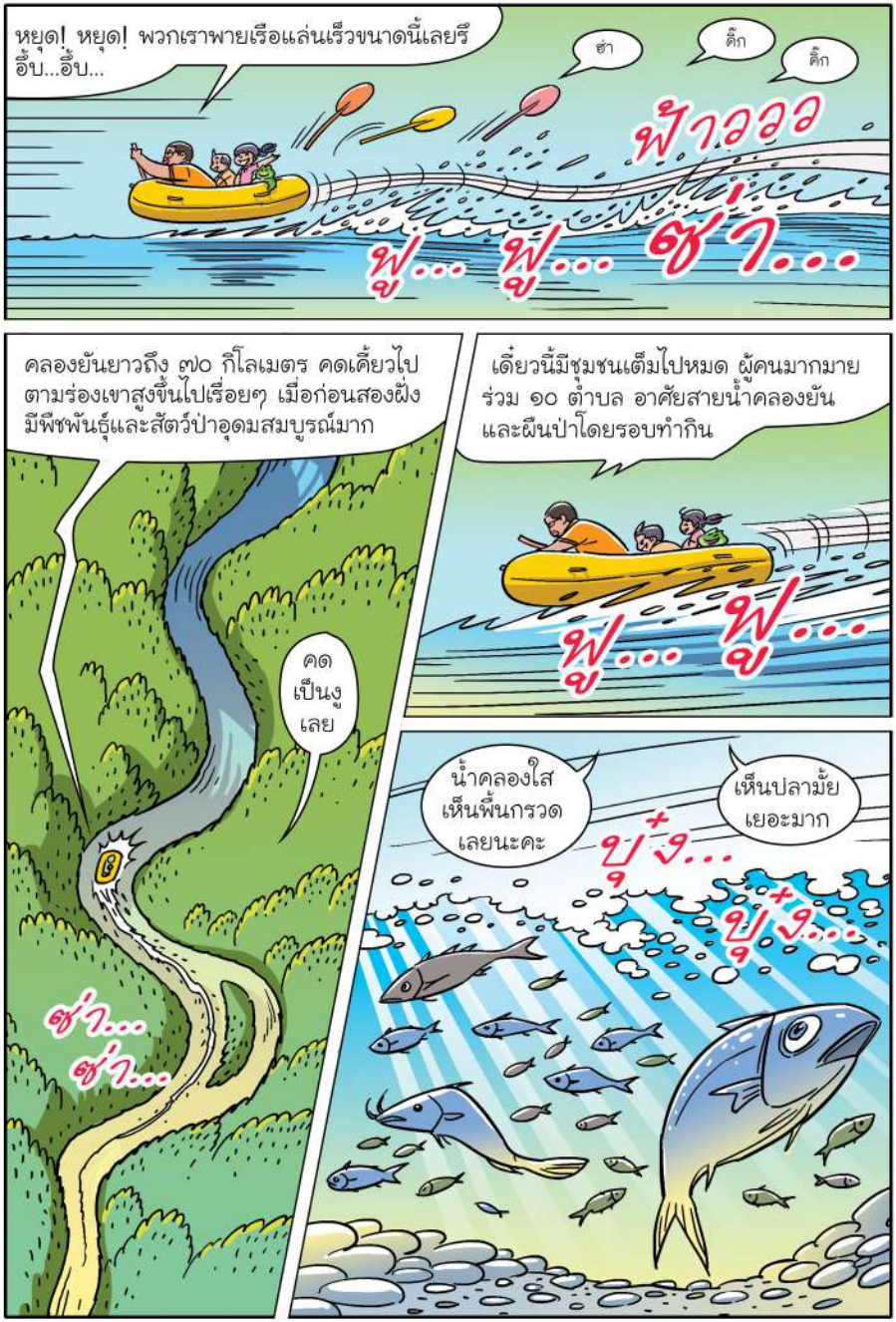
อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี

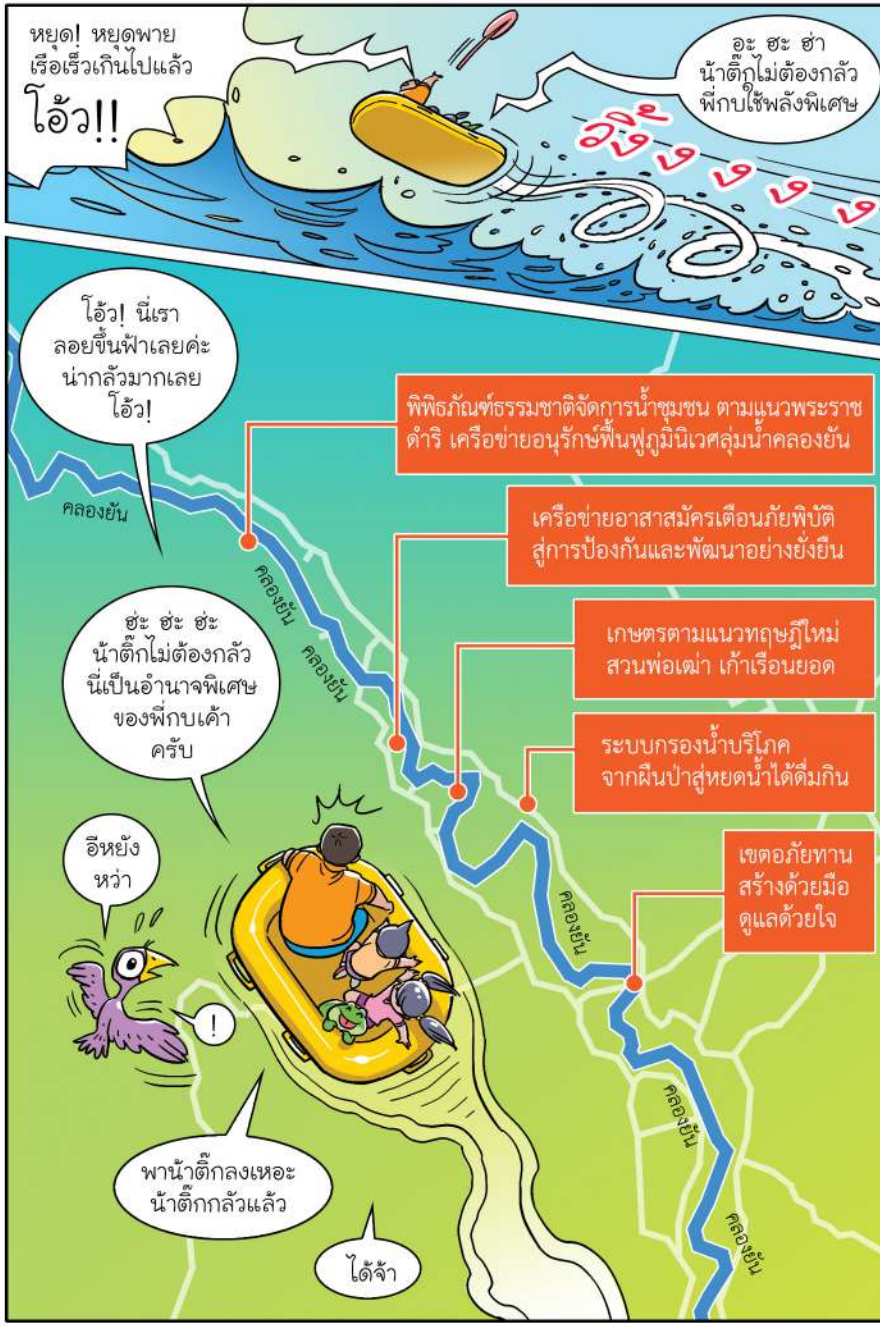
"พลิกวิกฤตภัยพิบัติ
สู่การพัฒนาที่มั่นคง"

หวัดดีครับ
คุณน้า...
น้าวีน
ผม
ดร.ประวีณ จุลภักดี ครับ
ประธานมูลนิธิป่า-ทะเลเพื่อชีวิต
ที่ปรึกษาเครือข่ายลุ่ม
น้ำคลองยัน ครับ
ท่าน
ประธาน
ดร.ประวีณ
ครับ
เรียกผมว่า
น้าติ๊กก็ได้นะครับ
แซ้ด...ด...
ซู้ด...ด...
รถไฟจอด
ตรงสะพานข้ามแม่น้ำพอดีเลย
ดูซิ น้ำใสแจ๋วเลย

นี่แหละคลองยันของเรา ไปลงเรือยางกันเถอะ จะพาไปชมธรรมชาติริมคลองที่ยาวร่วม ๗๐ กิโลเมตรเลยทีเดียว
เอาพายไปคนละอัน ช่วยกันพายเรือ
เราจะพายทวนน้ำขึ้นไป เหรอค่ะ น้าติ๊ก
อื๊บ
ไม่ต้องกลัวอยู่กับน้าติ๊ก น้าติ๊กพายเรือเก่งมาก เอ้า...ช่วยกันพาย
อื๊บ
ถ้าเราไหลตามน้ำไป จะออกทะเลมั้ยคะ
อื๊บ
คลองยันไหลไปรวมกับ คลองพุมดวง ไปชน แม่น้ำตาปี แล้วจึง ออกทะเลจ้า
ดูซิ! เรือเราแล่นเร็วขึ้น เรื่อยแล้ว
อื๊บ
อื๊บ

หยุด! หยุด! พวกเราพายเรือแล่นเร็วขนาดนี้เลยรึ
อื้บ...อื้บ...
ฮ่า
ดิ๊ก
ดิ๊ก
ฟ้าวววว
ฟู่... ฟู่... ซ่า...
คลองยันยาวถึง ๗๐ กิโลเมตร คดเคี้ยวไปตามร่องเขาสูงขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อก่อนสองฝั่งมีพืชพันธุ์และสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์มาก
คดเป็นงูเลย
ซ่า...
ซ่า...
เดี๋ยวนี้มีชุมชนเต็มไปหมด ผู้คนมากมายร่วม ๑๐ ตำบล อาศัยสายน้ำคลองยันและผืนป่าโดยรอบทำกิน
ฟู่... ฟู่...
น้ำคลองใสเห็นพื้นกรวดเลยนะคะ
เห็นปลามั้ยเยอะมาก
ปุ๋ง...
ปุ๋ง...

หยุด! หยุดพาย
เรือเร็วเกินไปแล้ว
โอ้ว!!
อะ ฮะ ฮ่า
น้าติ๊กไม่ต้องกลัว
พี่กบใช้พลังพิเศษ
ฉิ้ ง ง ง ง
โอ้ว! นี่เรา
ลอยขึ้นฟ้าเลยค่ะ
น่ากลัวมากเลย
โอ้ว!
คลองยัน
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ เครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน
เครือข่ายอาสาสมัครเตือนภัยพิบัติ สู่การป้องกันและพัฒนาอย่างยั่งยืน
เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ สวนพ่อเฒ่า เก้าเรือนยอด
ระบบกรองน้ำบริโภค จากผืนป่าสู่หยดน้ำได้ดื่มกิน
เขตอภัยทาน สร้างด้วยมือ ดูแลด้วยใจ
คลองยัน
คลองยัน
คลองยัน
คลองยัน
คลองยัน
ฮ่ะ ฮ่ะ ฮ่ะ
น้าติ๊กไม่ต้องกลัว
นี่เป็นอำนาจพิเศษ
ของพี่กบเค้า
ครับ
อีหยังหว่า
!
พาน้าติ๊กลงเหอะ
น้าติ๊กกลัวแล้ว
ได้จ้า

ไรหว่า
ไอ้ออออ
ตุ๊บ
คลองยัน
ฮ่า ฮ่า ฮ่า
แอดแวนเจอร์
สุดๆ เลย
ฮ่า ฮ่า
ซ่า...
ตูม...
โอเคๆ
แอดแวนเจอร์มาก
เรามาลงที่นี่ วังปลา
แหล่งขยายพันธุ์
พอดีเลย
เราพักผ่อนแช่น้ำคลอง
เย็นๆ ก่อนนะน้าติ๊ก
ดีๆ
จ๋อม
แฮ่ก
แฮ่ก
พี่กบ ทางนี้
ปลาเต็มเลย
เห็นน้ำคลองยันใส
แล้วภูมิใจแทนชาวบ้านมาก
ที่คอยดูแลป่าต้นน้ำ
คืนกลับมา
เมื่อก่อนเป็นไง
หรือคะน้าติ๊ก

นับตั้งแต่มีสัมปทานป่าไม้เกิดขึ้นปี ๒๕๒๓ ผ่านมา ๗-๘ ปี ปัญหาน้ำหลากรุนแรงมาก ชาวบ้านเดือดร้อนเป็นวงกว้าง
ครืน...
ครืน...
ต่อมาจะสร้างเขื่อนแก่งกรุงในพื้นที่ต้นน้ำชาวบ้านไม่เอาด้วย
น่ากลัวจัง

ผืนป่าต้นน้ำน้อยลงจนคลองยันไม่มีน้ำอย่างน่าตกใจ
ปลาหายหมดเลย
คลองยัน

ต่อมาปี ๒๕๓๘ ได้เกิดกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมและพร้อมกับราชการได้ประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ทับพื้นที่เกษตรชาวบ้าน
เขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง

ปีต่อมากลุ่มเดิมเปลี่ยนเป็น “เครือข่ายฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน” ฟื้นฟูสัตว์น้ำใน ๒ หมู่บ้าน มีกุศโลบายรักษาคลองและปลา ให้ชาวบ้านปลูกพืชกักตะกอนตลอดแนวคลอง และกำหนดเขต “วังปลา” ทำให้ปลาที่หายไปกลับคืนมา
ถึงว่า ปลาที่นี่เยอะมากๆ

เครือข่ายฯ เริ่มสร้างฝายชะลอน้ำในเขตพื้นที่บ้านบางจำ ๒๐ ฝาย ช่วยชะลอน้ำหลากรุนแรง

ปี ๒๕๔๑ น้ำหลากรุนแรงมาก เสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินหลายพันไร่

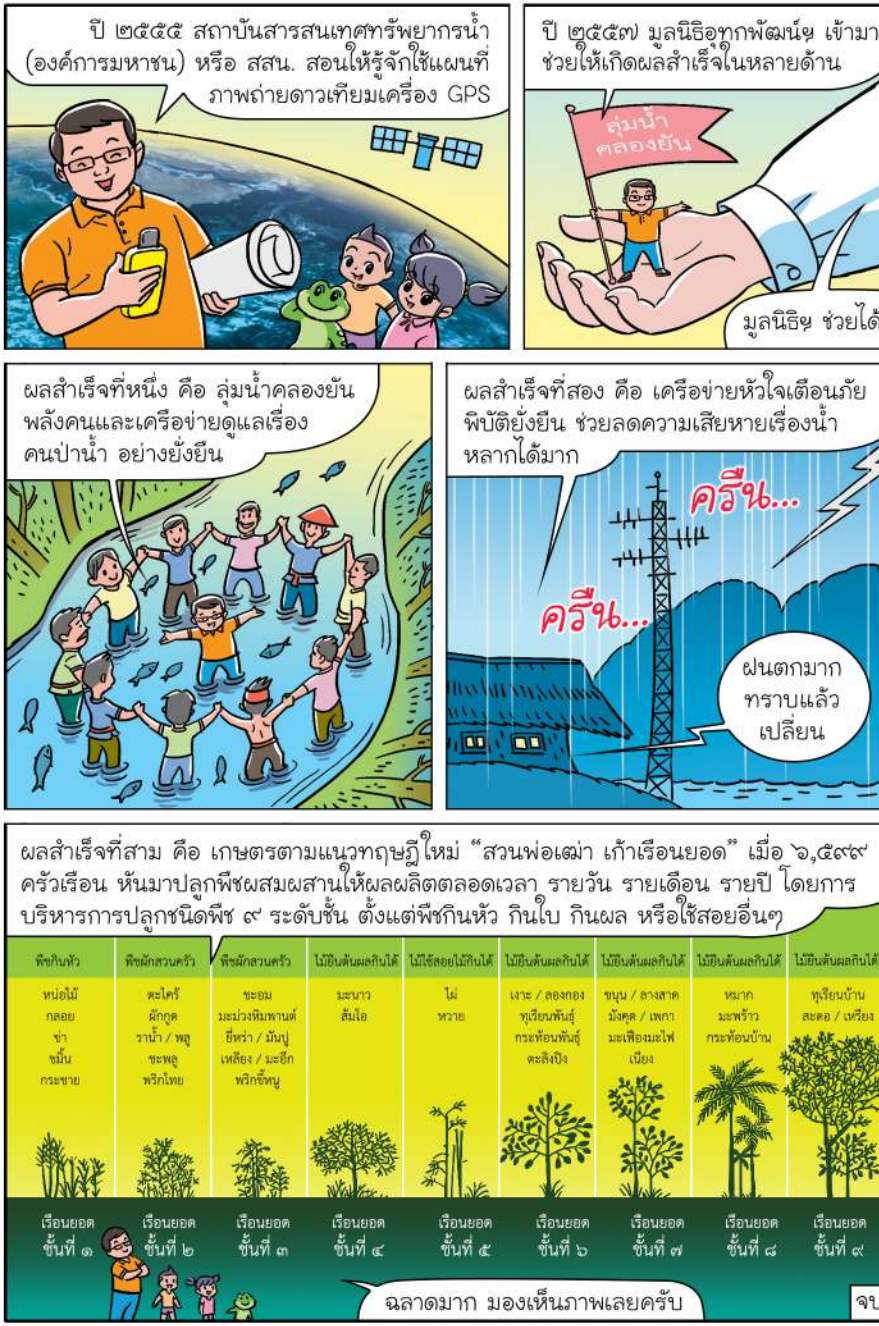

ต่อมา มูลนิธิโคคา-โคล่า ช่วยสนับสนุนเรื่องการสร้างฝายชะลอน้ำ ประปาภูเขา วิทยุสื่อสาร แม่ข่าย ๓ สถานีลูกข่าย ๒๐ เครื่อง เครือข่ายยังได้ร่วมกับมูลนิธิป่า-ทะเลเพื่อชีวิต และ กสทช. สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังเตือนภัยน้ำท่วมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำเลย

ปัจจุบันมีเครือข่ายวิทยุสื่อสาร ๒๕ แม่ข่าย ๓๐๐ ลูกข่าย รวมเป็นเครือข่ายชุมชนเตือนภัยพิบัติ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*

*มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย

ปี ๒๕๕๕ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) หรือ สสน. สอนให้รู้จักใช้แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมเครื่อง GPS
ปี ๒๕๕๗ มูลนิธิอุทกพัฒน์ฯ เข้ามาช่วยให้เกิดผลสำเร็จในหลายด้าน
ลุ่มน้ำคลองยัน
มูลนิธิฯ ช่วยได้
ผลสำเร็จที่หนึ่ง คือ ลุ่มน้ำคลองยัน พลังคนและเครือข่ายดูแลเรื่องคนป่าน้ำ อย่างยั่งยืน
ผลสำเร็จที่สอง คือ เครือข่ายหัวใจเตือนภัยพิบัติยั่งยืน ช่วยลดความเสียหายเรื่องน้ำหลากได้มาก
ครืน...
ครืน...
ฝนตกมาก ทราบแล้ว เปลี่ยน
ผลสำเร็จที่สาม คือ เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ "สวนพ่อเฒ่า เก้าเรือนยอด" เมื่อ ๖,๕๙๙ ครัวเรือน หันมาปลูกพืชผสมผสานให้ผลผลิตตลอดเวลา รายวัน รายเดือน รายปี โดยการบริหารการปลูกชนิดพืช ๙ ระดับชั้น ตั้งแต่พืชกินหัว กินใบ กินผล หรือใช้สอยอื่นๆ
พืชกินหัว
หน่อไม้ กลอย ข่า ขมิ้น กระชาย
พืชผักสวนครัว
ตะไคร้ ผักกูด ราน้ำ / พลู ชะพลู พริกไทย
พืชผักสวนครัว
ชะอม มะม่วงหิมพานต์ ยี่หร่า / มันปู เหลียง / มะเฮือก พริกขี้หนู
ไม้ยืนต้นผลกินได้
มะนาว ส้มโอ
ไม้ใช้สอยไม่กินได้
ไผ่ หวาย
ไม้ยืนต้นผลกินได้
เงาะ / ลองกอง ทุเรียนพันธุ์กระท้อนพันธุ์ตะลิงปิง
ไม้ยืนต้นผลกินได้
ขนุน / ลางสาด มังคุด / เพกา มะเฟืองมะไฟ เนียง
ไม้ยืนต้นผลกินได้
หมาก มะพร้าว กระท้อนบ้าน
ไม้ยืนต้นผลกินได้
ทุเรียนบ้าน สะตอ / เหรียง
เรือนยอด ชั้นที่ ๑
เรือนยอด ชั้นที่ ๒
เรือนยอด ชั้นที่ ๓
เรือนยอด ชั้นที่ ๔
เรือนยอด ชั้นที่ ๕
เรือนยอด ชั้นที่ ๖
เรือนยอด ชั้นที่ ๗
เรือนยอด ชั้นที่ ๘
เรือนยอด ชั้นที่ ๙
ฉลาดมาก มองเห็นภาพเลยครับ
จบ

บ้านทับคริสต์

อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

"บริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และสระพวง"

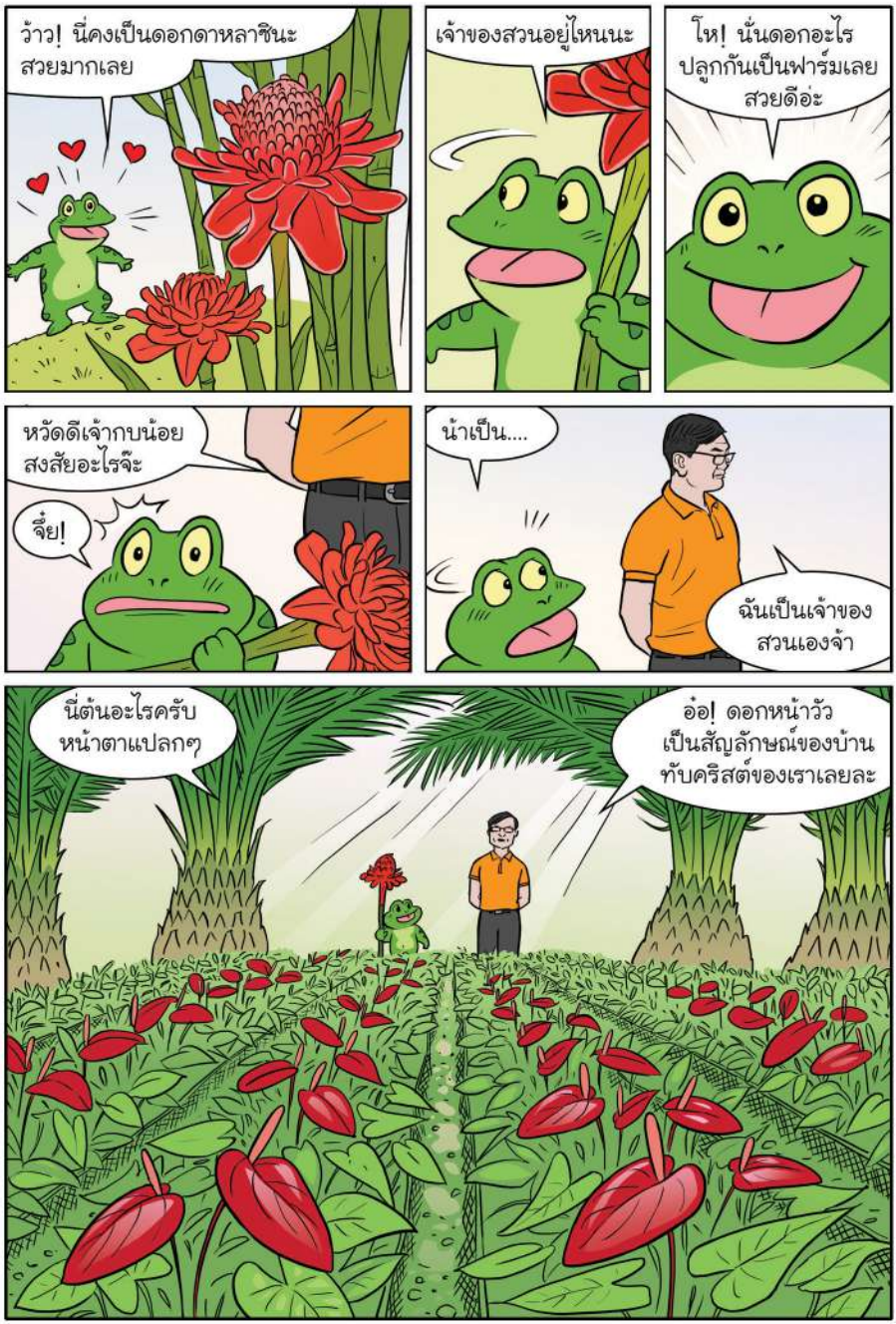

เหรอ...เหอ...เฮ้ย
จะหยุดก็ไม่บอก
คว้ากิ่งไว้ก่อน
ต้นอะไรก็ไม่รู้
ควับ
คว้าได้แล้ว ต้นอะไรเนี่ย
ใบใหญ่เชียว
โป๊ก.!
โอ๊ย !
โห! ของฉันรู้เลย
ทุเรียน ออย...
โห! นายเจอทุเรียนเหรอ น่าอิจฉาจัง
ฉันเจอลองกอง อยากได้ทุเรียนอ่ะ
แลกกันมั้ย
โอ๊ย...ไม่ทันแล้วละ ตอนนี้หน้าฉันเป็นรู
แสบไปหมดแล้วนี่ อูย...โชคร้ายชะมัด!

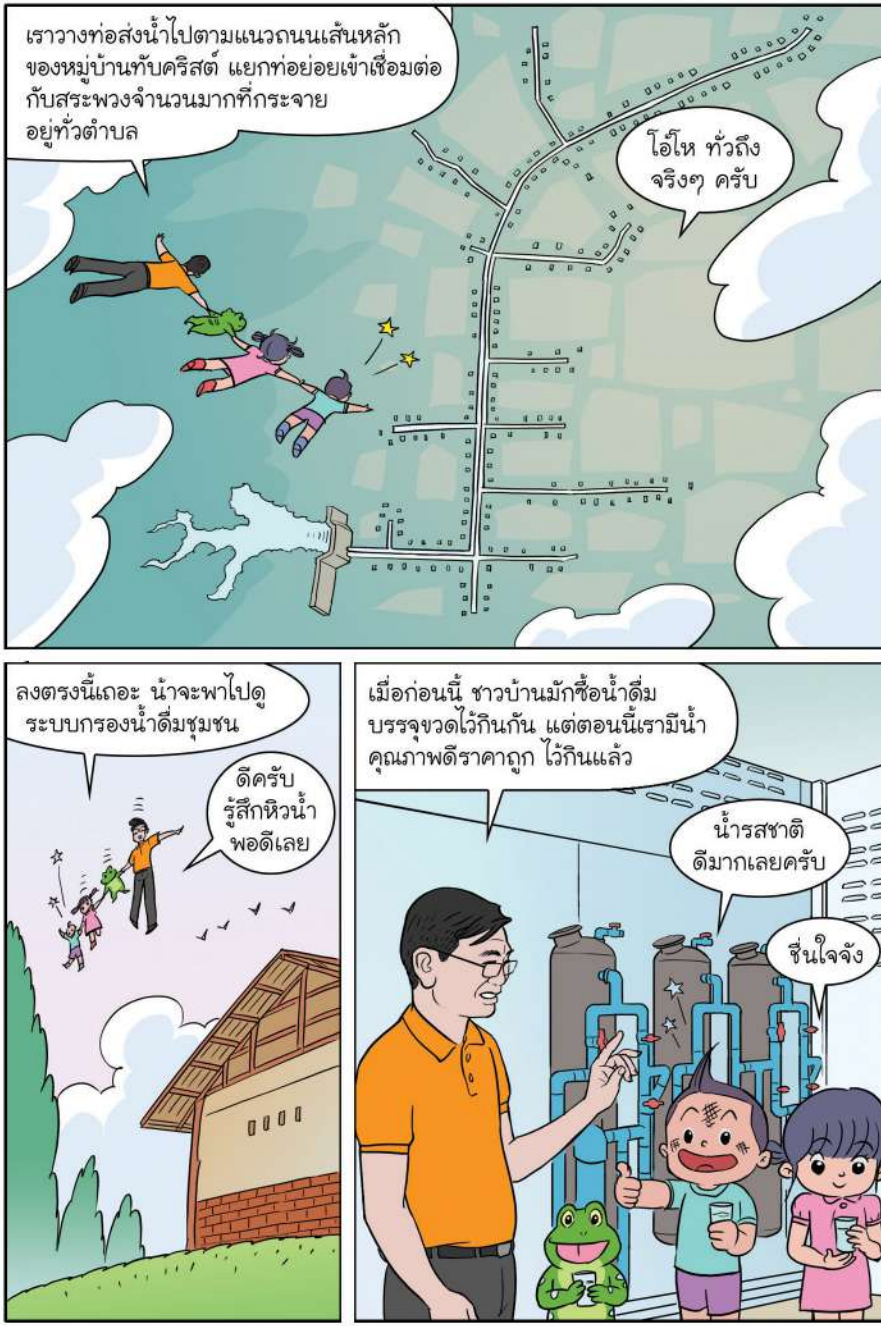

ของฉันอยู่ต้นมังคุด
ว้าว ขอชิมหน่อยเถิด
ทนไม่ไหวแล้ว
อืม...โห หวาน
อร่อยอ่ะ สงสัยที่นี่
น้ำดินอุดมสมบูรณ์
แน่เลย
ว้า...ลองกองยังกินไม่ได้เลย ลงไป
กินทุเรียนดีกว่า
ปุด !
ตุป
โห ผลไม้เยอะจริง ลงมาเถอะ
ยังหรอก! ฉันขอกิน
ทุเรียนลูกนี้ ให้หายแค้น
หน่อยเถอะ
ง่ำๆๆๆ
ฉันก็กำลังฟินกับมังคุด
หวานๆ อยู่เลย
อร่อยสุดๆ
ไม่อยากเชื่อเลยว่า ที่บริเวณ
แห้งแล้งขาดน้ำรุนแรง
ปลูกอะไรก็ขึ้นอ่ะ...ดูซิ
ปาล์มก็มี ขิง กระเจียวก็มี
เริ่มอิจฉาคนที่นี่แล้วซิ

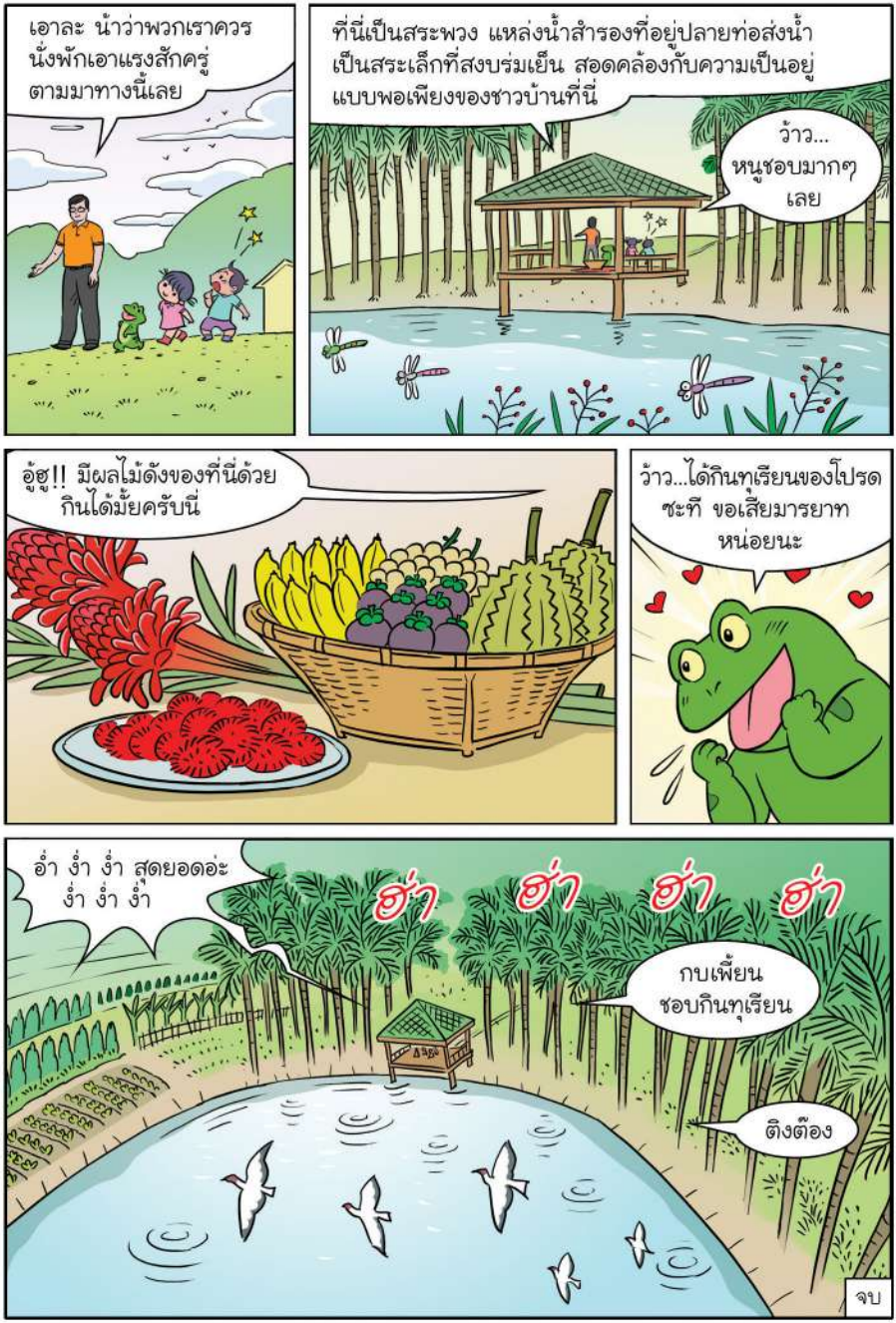

ว้าว! นี่คงเป็นดอกดาหลาชินะ
สวยมากเลย
เจ้าของสวนอยู่ไหนนะ
โห! นั่นดอกอะไร
ปลูกกันเป็นฟาร์มเลย
สวยดีอ่ะ
หวัดดีเจ้ากบน้อย
สงสัยอะไรจ๊ะ
จี๋ย!
น่าเป็น....
ฉันเป็นเจ้าของ
สวนเองจ้า
นี่ต้นอะไรครับ
หน้าตาแปลกๆ
อ๋อ! ดอกหน้าวัว
เป็นสัญลักษณ์ของบ้าน
ทับคริสต์ของเราเลยละ

สวยมั้ยจ๊ะเด็กๆ
ครับสะ..?!
สวยครับสวยคะ
อ้าว....อิ่มกันแล้วล่ะสิ!
อิ
อูย
ทำไมที่นี่อุดมสมบูรณ์จังเลยครับ เห็นบอกว่าบ้านทับคริสต์ แห้งแล้งน้ำท่าไม่พอใช้ มาเจอแล้วงงนะครับ
เมื่อก่อนนะใช่ ชาวบ้านแถบนี้เดือดร้อนหนักในเรื่องน้ำแต่หลังจากที่ในหลวงทรงดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำคลองบางทรายนวล ที่นี่ก็เริ่มดีขึ้น
อ่างเก็บน้ำคลองบางทรายนวลอยู่ไกลจากที่นี่มากมั้ยจ๊ะ หนูอยากเห็นจังเลย
ฉันด้วย
จะไปตอนนี้ก็ไม่ทันแล้วละ กว่าจะไปถึงกลัวมืดซะก่อนนะซิ
ผมมีวิธีไปให้ถึงเร็วน้ามีเวลาไปกับผมมั้ยครับ
เวลาน่ะมีแต่เธอจะทำยังไงจะไปได้เร็วเหาะไปรึไง

แชด
พร้อมแล้ว อ่างเก็บน้ำไปทางไหนครับ
เหวอ...!
เหาะจริงๆ เหรอ ล้อเล่นน่า
ภูเขานั่นไง ตรงไปเลย
เห็นแล้ว ไปกันเลย
ฟ้าว !
เบรคเลย
ถึงแล้ว
นั่นไง อ่างเก็บน้ำคลองบางทรายนวล ที่อยากเห็น ว้าว! เพิ่งเคยเห็นมุมนี้ สวยงามมากเลย
เมื่อสร้างเสร็จชาวบ้านคงดีใจกันน่าดูเลยแน่ๆ

ดีใจ แต่ก็กังวลใจไปด้วย ต้องตั้ง “กลุ่มบริหารการใช้น้ำบางทรายนวล” ขึ้นมาดำเนินการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรม ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เราทำสำเร็จ
กลุ่มบริหารการใช้น้ำบางทรายนวล
ป่ารอบๆ อ่างเก็บน้ำสมบูรณ์มากๆ เลยนะครับ
นี่แหละ คืองานของกลุ่มบริหารที่ตั้งขึ้นมาละ
เราต้องปรับความคิดชาวบ้านว่า ป่าเหนืออ่างเก็บน้ำ เป็นต้นทุนของเราที่ต้องอนุรักษ์ จะได้มีน้ำให้เราใช้ตลอดไป
นับว่าได้ผลมากเลยนะครับ ดูซิ
ซู่ ซู่ ซู่
กบว่ายังมีงานหนักอีกอย่าง เรื่องการวางท่อส่งน้ำไปให้ทุกครัวเรือนไว้ใช้จริงมั้ยครับคุณน้ำ
ใช่แล้ว ถือเป็นงานในส่วนที่สำคัญมาก ต้องวางท่อส่งน้ำเป็นระยะทางยาว ข้ามตำบลกันเลยทีเดียว
ซู่ ซู่ ซู่

เราวางท่อส่งน้ำไปตามแนวถนนเส้นหลัก ของหมู่บ้านทับคริสต์ แยกท่อย่อยเข้าเชื่อมต่อ กับสระพวงจำนวนมากที่กระจาย อยู่ทั่วตำบล
โอโห ทั่วถึง จริงๆ ครับ
ลงตรงนี้เถอะ น้าจะพาไปดู ระบบกรองน้ำดื่มชุมชน
ดีครับ รู้สึกหิวน้ำ พอดีเลย
เมื่อก่อนนี้ ชาวบ้านมักซื้อน้ำดื่ม บรรจุขวดไว้กินกัน แต่ตอนนี้เรามีน้ำ คุณภาพดีราคาถูก ไว้กินแล้ว
น้ำรสชาติ ดีมากเลยครับ
ชื่นใจจัง

เอาละ น้าว่าพวกเราควรนั่งพักเอาแรงสักครู่ตามมาทางนี้เลย
ที่นี่เป็นสระพวง แหล่งน้ำสำรองที่อยู่ปลายท่อส่งน้ำ เป็นสระเล็กที่สงบร่มเย็น สอดคล้องกับความเป็นอยู่แบบพอเพียงของชาวบ้านที่นี่
ว้าว... หนูชอบมากๆ เลย
อู้ฮู!! มีผลไม้ดังของที่นี่ด้วย กินได้มั้ยครับนี่
ว้าว...ได้กินทุเรียนของโปรดซะที ขอเสียมารยาทหน่อยนะ
อ่ำ ง่ำ ง่ำ สุดยอดอ่ะ ง่ำ ง่ำ ง่ำ
ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า
กบเพี้ยน ชอบกินทุเรียน
ติงต๊อง
จบ

บ้านปากซวด

อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี

"จัดการป่ายั่งยืน ด้วยไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง"

พี่กบใจดีจัง พาพวกเรามาพักผ่อน
ขอบใจนะ
ฉันอยากเกิดเป็นคนที่นี่จัง มีน้ำท่ามากมาย ทิวทัศน์สวย คนสุราษฎร์ธานีโชคดีสุดๆ
เราพักอยู่ที่นี่หลายๆ วัน เลยนะพี่กบ

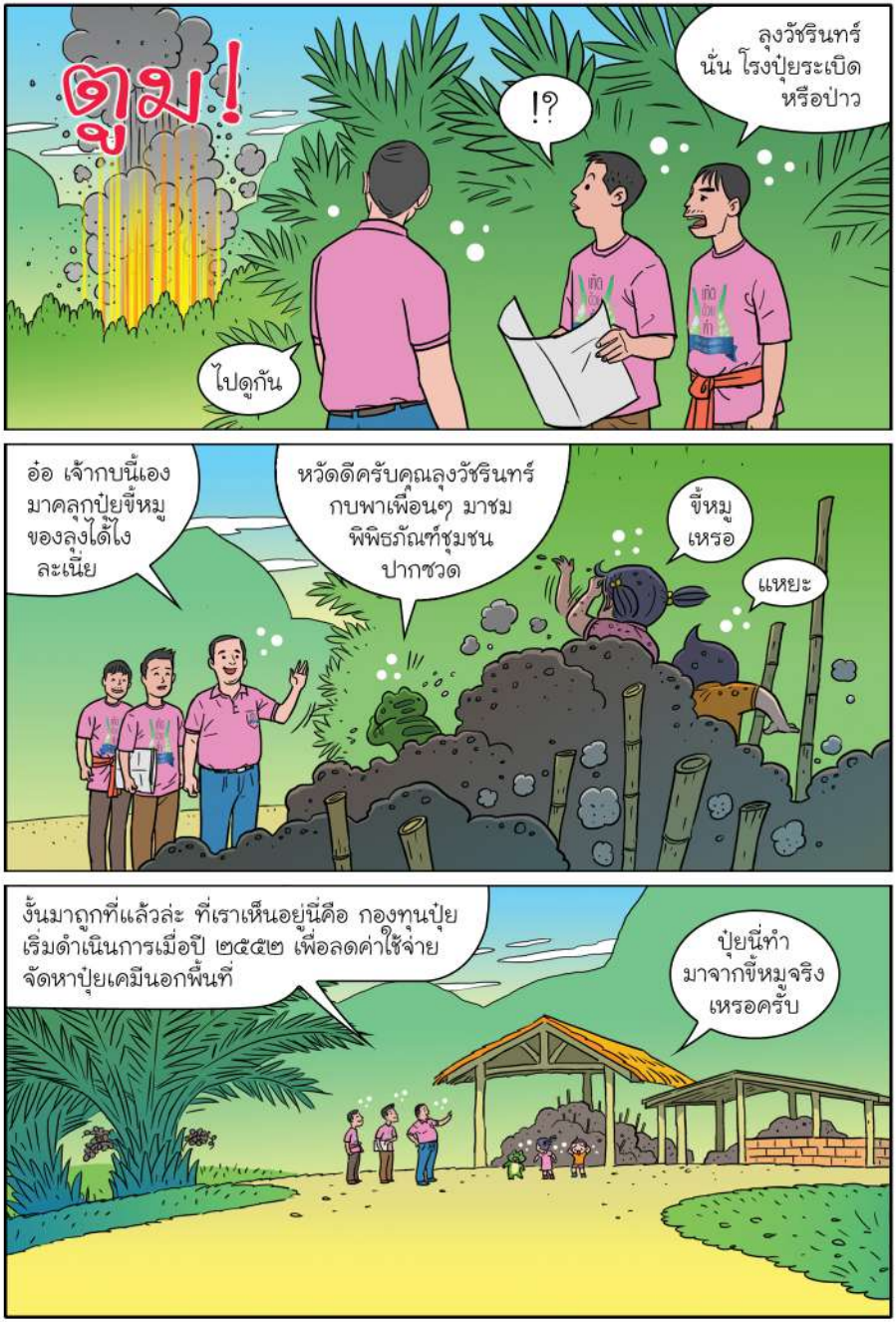

มีหลายหมู่บ้านที่อยู่เหนือเขื่อนขึ้นไป ชีวิตเปลี่ยนหลังจากจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาสก และเขื่อนรัชชประภา
หืม! นั่นพี่กบร้องไห้เหรอ มีเรื่องอะไรแบบนั้นด้วยเหรอ เล่าให้ฟังหน่อยซิ

บริเวณเขาตอเต่า ตำบลพะแสง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เขาตอเต่า ชื่อแปลกๆ แฮะ โกหกเปล่าเนี่ย

จะฟังมั้ยเนี่ย!

จ้ะๆ ฟังจ้ะ
เมื่อ ๒๐๐ ปี รอบๆ เชิงเขาแห่งนี้ ชาวบ้านเริ่มเข้ามาตั้งหมู่บ้าน ต้องถางป่าทำกินไปเรื่อย นานวันเข้าเริ่มทำเกษตรเชิงเดี่ยวมากขึ้น
"เกษตรเชิงเดี่ยว" มันเป็นยังไง
อย่าขัดจังหวะได้ไหมเนี่ย
ฮึม!
นี่ไม่ได้ขัดจังหวะ อยากรู้จริงๆ
ใช่ หนูก็อยากรู้
ก็เช่น ปลูกปาล์มก็ปลูกอย่างเดียว เป็นพันๆ ไร่ ปลูกยางก็ปลูกแต่ยางอย่างเดียวเป็นพันๆ ไร่
เข้าใจยัง
โห คนที่นี่ร่ำรวยมีที่ดินเป็นพันๆ ไร่ อย่างที่พี่กบบอกจริงๆ เหรอครับ
โธ่เอ๊ย...เรื่องที่ดินพันไร่ เค้าสมมติให้ฟัง...
ขัดจังหวะอยู่ตลอดเลย กบสุดจะทนแล้วนะ

พอที ไม่ล่งไม่เล่าแล้ว
โอม...อำนาจแห่งแพไผ่เขาสก!!
เฮ้ย
พี่กบ อะไรกันเนี่ย
ซู่ม!
สุวัชรินทร์ มุกดา ลงมา...เดี๋ยวนี้
เฮ้ย!
พี่กบ เล่นของด้วยเหรอ
ชัยแว้ป

ตูม!
!?
ลุงวัชรินทร์ นั่น โรงปุ๋ยระเบิดหรือป่าว
ไปดูกัน
อ๋อ เจ้ากบนี้เอง มาคลุกปุ๋ยขี้หมูของลุงได้ไง ละเนี่ย
หวัดดีครับคุณลุงวัชรินทร์ กบพาเพื่อนๆ มาชมพิพิธภัณฑ์ชุมชนปากชวด
ขี้หมูเหรอ
แหยะ
งั้นมาถูกที่แล้วล่ะ ที่เราเห็นอยู่นี่คือ กองทุนปุ๋ยเริ่มดำเนินการเมื่อปี ๒๕๕๒ เพื่อลดค่าใช้จ่ายจัดหาปุ๋ยเคมีนอกพื้นที่
ปุ๋ยนี่ทำมาจากขี้หมูจริงเหรอครับ

ถูกต้อง มีขี้หมู ขี้ค้างคาว ขี้เค็ก แกลบ ผสมรวมกัน
เป็นของที่หาได้ในหมู่บ้านเรา ประหยัดเงินได้มาก
โอ้พระเจ้า! สารพัดขี้เลยเหรอเนี่ย จะล้างที่ไหนละครับ คุณลุง
พี่กบแกล้งเรา
ฮ่า ฮ่า ฮ่า ไปอาบน้ำบ้านลุงกันตามมา
ป่าวนะ
กองทุนชุมชน ความสุขยั่งยืน ของปากช่วด มี ๔ กองทุน คือ กองทุนน้ำมันปาล์ม กองทุนน้ำดื่มชุมชน กองทุนหมูหลุมและไก่ และกองทุนปุ๋ย ที่พวกเราได้เห็นไปแล้ว
มีเงินหมุนเวียนกว่า ๒ ล้าน เลยทีเดียว
อู๊ด... อู๊ด... อู๊ด... อู๊ด...

นี่ หนองกก เป็นแก้มลิงของเรา
ถึงหน้าแล้งก็มีน้ำพอใช้
สำหรับชาวบ้านทุกคน
ว้าว
นี่ไง! น้ำเยอะ
มากเลย

มีฝายกักเก็บน้ำทั้งสิ้น ๑๔ ตัว ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับผืนป่า
ทำให้บรรเทาปัญหาน้ำแล้งน้ำหลากในพื้นที่ ตั้งแต่ต้นน้ำ
จนถึงปลายน้ำ เป็นแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อผลิต
น้ำประปาและน้ำดื่ม
ชุมชนบ้านปากชวด
ฝาย
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
กองทุนปุ๋ย
หนองกก
กองทุนป่าล้อม
ปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตร
ทำกินในพื้นที่ของตนเองร่วมกับ
การอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ
ฝายเยอะ

ทั้งหมดนี่เป็นความคิดของลุง
คนเดียวเลยเหรอค่ะ
สุดยอดอ่ะ
นายหัว
หรอย
จริง
อิ อิ

ชาวบ้านร่วมกับหลายหน่วยงานเข้ามา
ช่วยกันทั้งอุทยาน ท้องที่ ท้องถิ่น
แถมช่วงหลังยังมีภาคเอกชนมา
ร่วมด้วยอีก

อุทยานแห่งชาติเขาสก แก้ปัญหาชาวบ้านบุกรุกป่า โดยแบ่งพื้นที่ทำกินออกจากพื้นที่ป่าต้นน้ำอย่างชัดเจน และกำหนดกติกาในการอนุรักษ์ป่าร่วมกัน
ใช้จีพีเอส กำหนดขอบเขตดำเนินงานลงบนแผนที่อย่างละเอียด
เรามาตกลงกันนะ
ตกลงอะไร

ชาวบ้านบุกรุกป่าต้นน้ำ ยิ่งหลังจากสร้างเขื่อนน้ำก็เปลี่ยนทิศทาง ชาวบ้านจึงเดือดร้อนหนัก แต่เมื่อมีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาจึงเริ่มคลี่คลายลง
ชาวบ้านห้นมาปลูกไม้เสริมหลายชนิดในสวนยาง สวนปาล์ม เช่น ไม้ท้องถิ่น หรือพืชผักสวนครัวต่างๆ จนกลายเป็น ป่ายาง
ชาวบ้านเข้าใจปัญหามากขึ้น
ทุกคนมีความสุข
แถมยังช่วยลดรายจ่ายครัวเรือน เพิ่มผลผลิตในสวนได้ด้วย

ชาวบ้านปรับวิถีเกษตรและดำเนินงานตามแนวทางพระราชดำริ บริหารจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า อย่างเป็นระบบ จึงได้รับการคัดเลือกเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ
สวนยางก็มาเป็นป่ายางมากขึ้น

มูลนิธิอุทกพัฒน์ฯ ได้ถ่ายทอดแนวพระราชดำริ ไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกไม้เสริมในสวนยาง ช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันในช่วงราคายางตก จึงไม่กระทบต่อรายได้ครัวเรือน ผลจากการอนุรักษ์ป่าทำให้น้ำดี และปริมาณน้ำยางก็เพิ่มขึ้น มีรายได้จากการขายของใต้ต้นยาง แถมมีอาหารบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย

ใกล้ถึงบ้านแล้ว แต่อยากแนะนำการปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรเพิ่มอาหารสร้างรายได้ ด้วยการปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าให้อุทยานและชาวบ้านกินใช้ได้ด้วยนี่เป็นแนวทางพระราชดำริที่ให้ชาวบ้านกับป่าอยู่ด้วยกันอย่างยั่งยืนจริงๆ

เทคนิคและองค์ความรู้เชิงพื้นที่

ฝายชะลอความชุ่มชื้น
ฝายกักเก็บ
ท่อพักแรงดัน
ระบบน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค
ฟื้นฟูเขาหัวโล้น
ระบบแต ต๊าง
แอร์แว
คลองดักน้ำหลาก
หญ้าแฝก
แก้มลิง
หนึ่งหัวนา หนึ่งป่าน้อย : ยกป่ามาไว้ในไร่นา
อาคารยกระดับน้ำหน้าท่อ
ระบบจัดการน้ำเสียด้วยถังดักไขมัน
เครื่องเติมอากาศแบบโซล่าเซลล์
ระบบคลองและแก้มลิงร่องสวน
นาบัว
อาคารน้ำล้น
ป่ายางและวนเกษตรในพื้นที่ตนเอง
อาสาสมัครเตือนภัยพิบัติ

ฝาย

๑ ฝายชะลอความชุ่มชื้นแบบผสมผสาน หรือฝายภูมิปัญญาท้องถิ่น

ใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ก้อนหิน กิ่งไม้ ไม้ไผ่ ฯลฯ สร้างอยู่ตอนบนของภูเขา ที่มีลำห้วยหรือร่องน้ำขนาดเล็ก สร้างได้ง่าย และมีราคาถูก ตัวอย่างรูปแบบฝาย เช่น ฝายไม้แนวเดียว ฝายไม้แกนดิน ฝายคอกหมู

๒ ฝายกักเก็บ ฝายกึ่งถาวร

สร้างจากหินหรือคอนกรีตที่ค่อนข้างถาวร ทางตอนกลางลำน้ำ สามารถเก็บกักน้ำและดักตะกอนได้ รูปแบบฝาย เช่น ฝายหินเรียง ฝายหินเรียงแกนดิน ฝายหินเรียงผูกตะแกรงเหล็ก ฝายซีเมนต์ ฝายประยุกต์

ข้อควรใส่ใจในการทำฝาย

๑ ต้องสำรองพื้นที่ กำหนดจุด และประเภทของฝายให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ ลักษณะร่องน้ำให้มากที่สุด

๒ ควรสร้างฝายเป็นชั้นๆ ไล่ตั้งแต่ต้นร่องน้ำลงมายังปลายร่องน้ำ เพราะฝายจะชะลอน้ำ และกระจายความชุ่มชื้นสู่ป่าได้ดีกว่า

๓ ใส่ใจในการก่อสร้างฝายให้แข็งแรงทนทาน ไม่พังทลายง่าย

๔ ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น และวัสดุที่อยู่ในบริเวณป่าที่ทำฝายเป็นหลัก หลีกเลี่ยงวัสดุที่ไม่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อม

๕ ขนาดของฝาย จำนวนฝาย ขึ้นอยู่กับขนาดของร่องน้ำ ความลาดชัน สภาพดิน ความรุนแรงของฝนโดยต้องสร้างให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์มากที่สุด

๖ ฝายแต่ละชนิดมีอายุการใช้งานแตกต่างกัน ควรบำรุงรักษา ลอกตะกอน ซ่อมแซมตามความจำเป็น

ประโยชน์ของฝายยังทำให้ดินชุ่มป่าชื้น
กลายเป็นแนวกันไฟป่าเปียก ลดความรุนแรงของไฟป่าด้วย

ท่อพักแรงดัน

กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

บริหารจัดการน้ำด้วยระบบท่อ วางท่อส่งน้ำอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับระดับของพื้นที่ เชื่อมอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กไปเก็บยังสระแก้มลิงหรือถังเก็บน้ำ สามารถกระจายน้ำได้ไกลและทั่วถึง จัดสรรน้ำตามสายและตามรอบ เสริมจุดพักแรงดันและสำรองน้ำเพื่อลดปัญหาท่อแตกระหว่างการส่งน้ำไปยังพื้นที่ต่างๆ และยังช่วยเพิ่มระยะทางส่งน้ำได้เพิ่มขึ้นด้วย

ระบบน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค

เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

บริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค จากฝายต้นน้ำ ฝายดักตะกอนและฝายกักเก็บน้ำ

จัดทำระบบสำรองน้ำและระบบกรองน้ำดื่มสำหรับชุมชน
แล้วส่งน้ำไปยังครัวเรือน มีน้ำพอเพียงสำหรับผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ
เป็นกระแสไฟฟ้าขนาดเล็กภายในชุมชน

ฟื้นฟูเขาหัวโล้น

ชุมชนบ้านดงผาปูน อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

เทคนิคฟื้นฟูเขาหัวโล้น ก่อนที่จะพัฒนาและอนุรักษ์

ปีที่ ๑

เพิ่มน้ำให้ดินเกิดความชุ่มชื้น
ฝายชะลอความชุ่มชื้น
และปลูกกล้วย

- เกิดระบบน้ำเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน ด้วยฝายชะลอความชุ่มชื้น
- ปรับปรุงดิน ปลูกไผ่และพืชเสริม
- ทำแนวกันไฟป่า ปลูกกล้วยป่า
- สร้างพื้นที่กันชน นอกเขตอุทยานฯ และป่าไม้ เปลี่ยนจากพืชไร่เป็นวนเกษตร หรือไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

ปีที่ ๒

ดินอุ้มน้ำ ปลูกไม้ ๓ อย่าง
ประโยชน์ ๔ อย่าง

- เกิดระบบน้ำสำหรับบริโภค ระบบกักเก็บและระบบกระจายน้ำ
- ดินอุ้มน้ำ ทำให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก เมล็ดพันธุ์งอกขึ้นได้เอง

ปีที่ ๓

มีน้ำบริโภคและผลผลิต
จากป่าและวนเกษตร

- มีน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ระบบกักเก็บและระบบกระจายน้ำ
- มีไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ชุมชนมีรายได้ตลอดทั้งปี

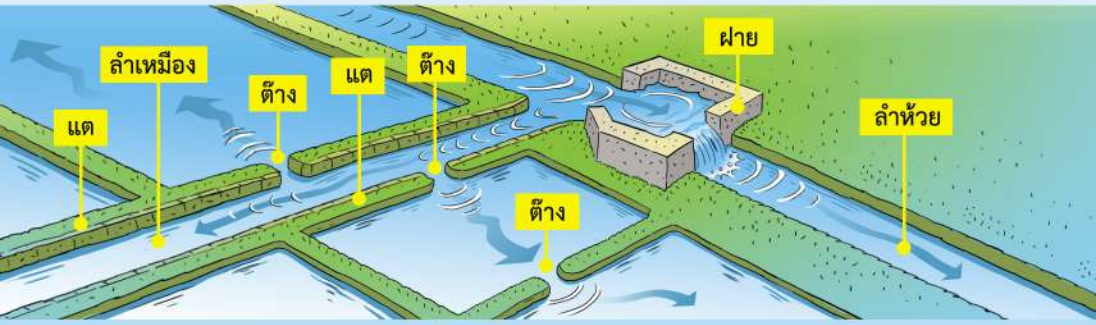

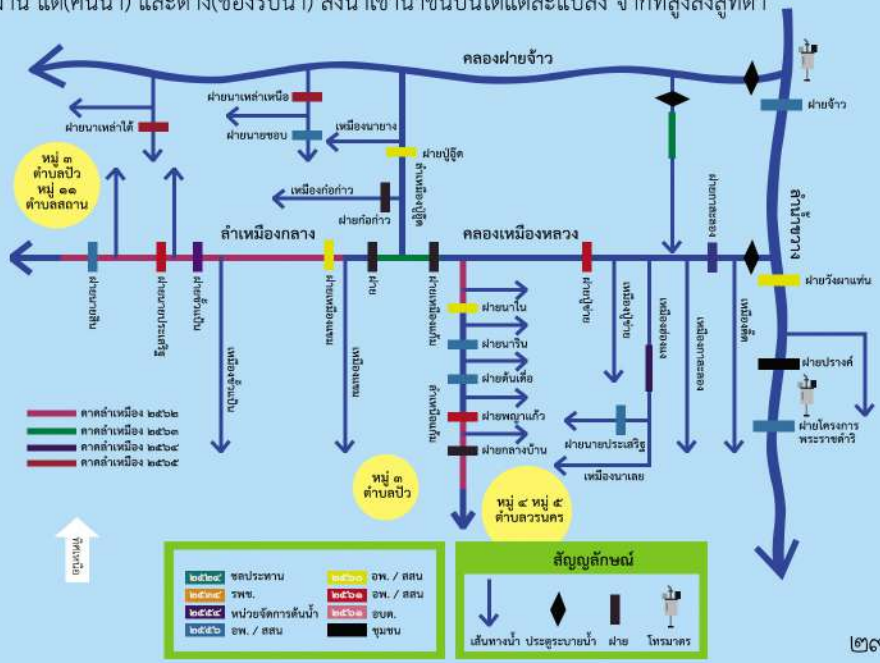
ระบบแต ต๊าง
ชุมชนบ้านร้องแง อ.ปัว จ.น่าน

การแบ่งสรร ปันน้ำ บ้านร้องแง มีแก่เหมือง แก่ฝาย ช่วยกันดูแล บำรุงรักษาตามกติกาการใช้น้ำด้วยกฎมังรายศาสตร์ ได้บริหารจัดการน้ำระบบแต ต๊าง ตามความลาดชันจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ทำให้เกษตรกรใน ๓ ตำบล ๘ หมู่บ้าน มีประชากรรวม ๘๔๒ คน ๒๓๗ ครัวเรือน ครอบคลุมพื้นที่ ๙๖๐ ไร่ มีน้ำใช้ทำการเกษตรได้อย่างพอเพียงตลอดทั้งปี

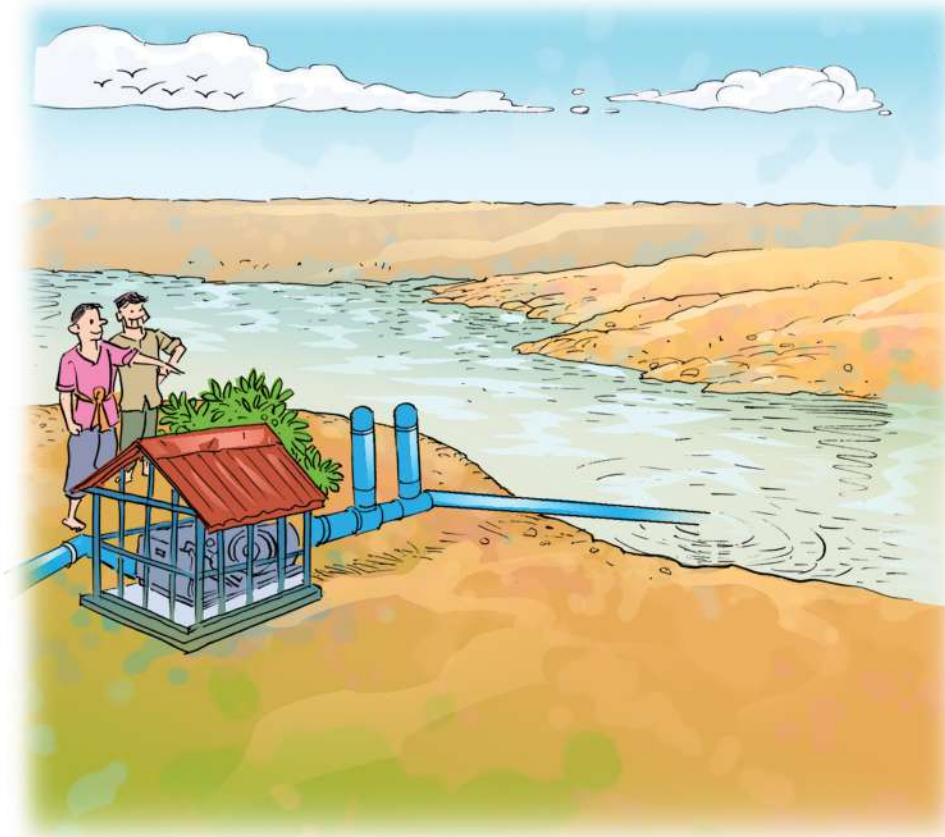
ผังน้ำชุมชนบ้านร้องแง

ฝายจ้าว นำน้ำเข้าลำคลองฝายจ้าวส่งต่อไปสู่ลำเหมืองย่อยๆ ฝายวังผาแท่น นำน้ำเข้าคลองเหมืองหลวง กระจายน้ำเข้าสู่ลำเหมืองรองและลำเหมืองใส้ไก่ ซึ่งชุมชนสร้างฝายเล็กๆ ในลำเหมือง เพื่อกระจายน้ำผ่าน แต(คันนา) และต๊าง(ช่องรับน้ำ) ส่งน้ำเข้านาขั้นบันไดแต่ละแปลง จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ

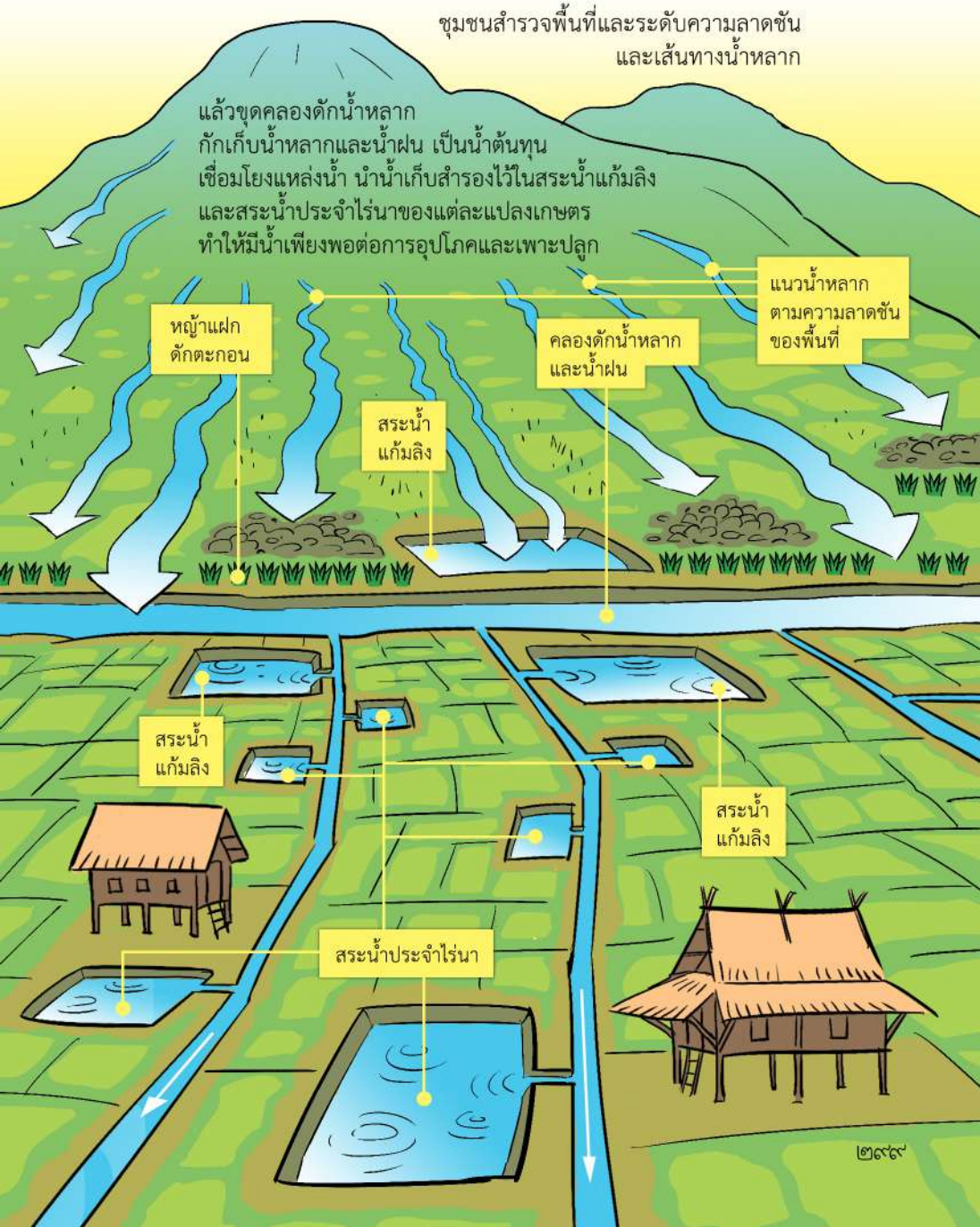
แอร์แว
บ้านผาชัน อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี

ชุมชนได้นำนวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นเอง คือ “แอร์แว” มาจากคำว่า “แอร์” หมายถึง อากาศ ส่วน “แว” หมายถึง แวะ ความหมายรวม คือ อากาศแวะไป แวะมา ซึ่งได้แนวคิดมาจากการเห็นสายยางพับแล้วน้ำพุ่งแรงขึ้น มาบวกกับพลังลมของเครื่องสูบยางรถจักรยาน มาดัดแปลงให้เกิดการใช้พลังลมมาช่วยสูบน้ำ

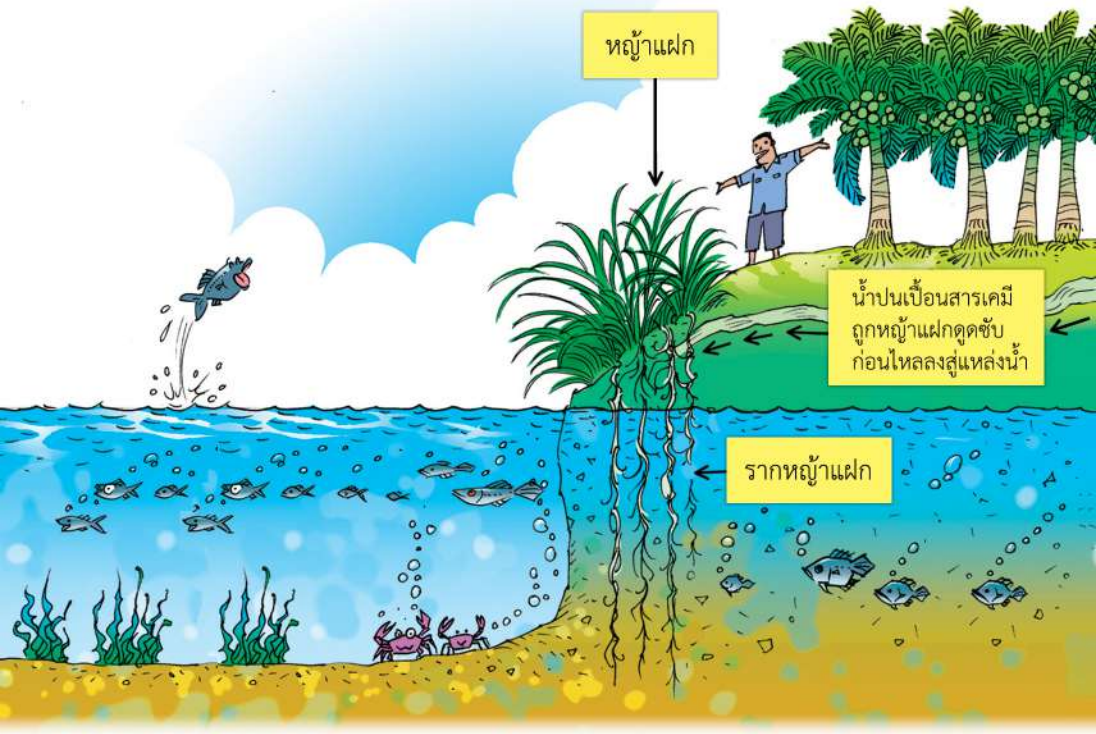
ชาวบ้านทดลองระยะความห่างของท่อหลายครั้ง จนได้ระยะที่พอดี จนสามารถสูบน้ำได้แรง “แอร์แว” จึงช่วยให้ชุมชนบ้านผาชัน สามารถนำน้ำไปใช้ในครัวเรือน รวมทั้งช่วยประหยัดไฟฟ้า และลดต้นทุนการซ่อมบำรุงเครื่องสูบน้ำ

คลองดักน้ำหลาก
บ้านลิ่มทอง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

หญ้าแฝก

๑ ทนทาน ปลูกง่าย ขึ้นได้กับดินทั้งดีและเลว
๒ แตกอย่างรวดเร็วเป็นกอแน่น
๓ รากยาวมาก ช่วยดูดซับน้ำกักน้ำไว้ในดิน
๔ รากไม่เจริญออกด้านข้าง ไม่แย่งอาหารพืชข้างเคียง
๕ รากสานกันแน่น เหมืองกำแพงดิน ยึดไม่ให้ดินพังทลาย

๖ รากดูดซับสารเคมีก่อนไหลลงสู่แหล่งน้ำ
๗ รากที่สานกันแน่น ช่วยกรองเศษปฏิกูลไม่ให้ไหลลงแหล่งน้ำ
๘ สะสมแร่ธาตุกลายเป็นปุ๋ยฟื้นฟูดิน
๙ ช่วยรักษาความชุ่มชื้นไว้ในดินได้ยาวนาน
๑๐ ช่วยชะลอแรงปะทะชะล้างหน้าดินยามน้ำบ่า

ประโยชน์ของหญ้าแฝก

- ทำวัสดุมุงหลังคา
- เป็นอาหารสัตว์
- ทำปุ๋ยหมัก
- ใช้เป็นวัสดุคลุมดิน
- ใช้รองคอกสัตว์
- ทำวัสดุเพาะเห็ด
- ทำกระดาษ
- เชือก
- หมวก
- ตะกร้า
- เสื่อ

- ดูดซับน้ำและความชุ่มชื้นในดิน
- ดูดซับแร่ธาตุอาหาร สลายกลายเป็นอินทรีย์วัตถุ
- ดูดซับสารพิษจากสารเคมี กำจัดศัตรูพืช
- ช่วยทำให้คุณสมบัติทางกายภาพของดินดีขึ้น
- ทำฉาก ม่านบังตา พัดมือถือ
- สมุนไพรและเครื่องประทินผิว
- ป้องกันหนูและแมลง

การใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์หน้าดินและน้ำ ทำได้หลายรูปแบบ

- **พื้นที่ลาดชัน** ควรปลูกหน้าแฝกตามแนวขวาง ไล่เป็นขั้นลดหลั่นไปตามความลาดชันของพื้นที่ หรือปลูกเป็นรูปครึ่งวงกลม แหงนรับความลาดเทของพื้นที่รอบต้นไม้แบบฮวงซุ้ย เพื่อลดความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินโดยจัดให้มีจำนวนแนวแถวที่เหมาะสมปลูกต้นไม้ชิดติดกัน เพื่อให้หญ้าแฝกทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ
- **พื้นที่ราบ** การปลูกหญ้าแฝกในสภาพพื้นราบ เพื่อตัดใบหญ้าแฝกคลุมดิน ช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้น้ำใต้ดิน ช่วยเพิ่มอินทรียวัตถุ หมุนเวียนธาตุอาหารที่อยู่ในดินชั้นล่างขึ้นมาสู่ดินชั้นบน เป็นการฟื้นฟูดินที่เสื่อมโทรม สามารถปลูกตามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบร่วมกันก็ได้ เช่น ปลูกเป็นแถว รูปครึ่งวงกลมและวงกลม เป็นต้น
- **พื้นที่วิกฤต** การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ง่ายต่อการชะล้างพังทลาย ได้แก่ ขอบบ่อน้ำหรือสระน้ำที่ขุดใหม่ ไหล่ถนน รอยต่อของผิวน้ำกับแนวป่าที่อยู่เหนือเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ แนวร่องน้ำข้างถนน พื้นที่ภูเขาและพื้นที่ที่ถูกน้ำกัดเซาะเป็นร่องลึกๆ การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่วิกฤตต้องปลูกต้นหญ้าแฝกให้ชิดติดกัน ควรปลูกหญ้าแฝกเป็นรูปตัววีคว่ำ แล้วปลูกต่อเป็นแนวยาวไปตามเส้นชั้นความสูงในลักษณะก้างปลา โดยมีระยะห่างระหว่างแถวตามแนวดิ่ง ๑.๐ เมตร เพื่อชะลอการกัดเซาะร่องน้ำและกระจายน้ำให้ไหลลึก ซึมลงในดินหน้าแนวหญ้าแฝก หรือปลูกเป็นแนวตรงขวางทางน้ำ เพื่อช่วยต้านแรงปะทะของน้ำไหลบ่าและกรองตะกอนดินทับถมไว้

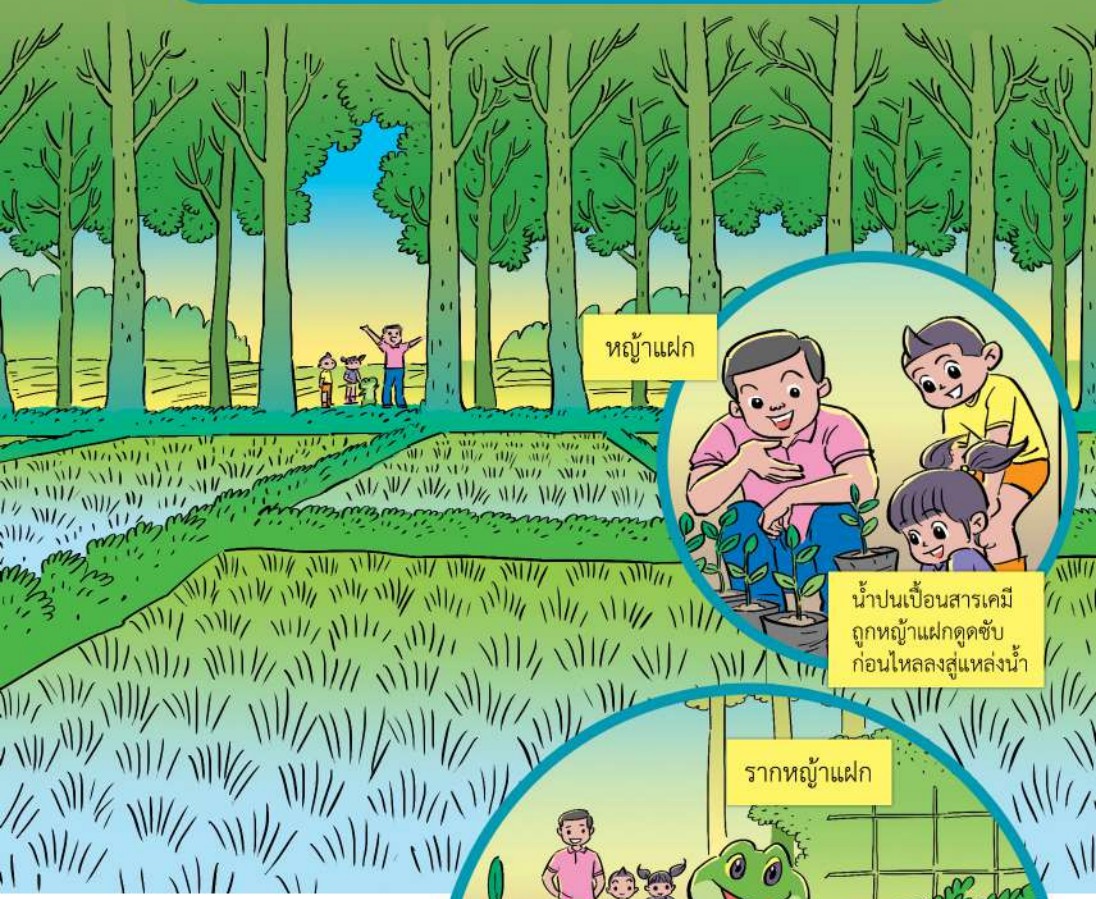

จากสภาพพื้นที่เป็นลอนคลื่น
จึงขุดคลองขวางดักน้ำหลากในที่สูง และกระจายน้ำสู่พื้นที่ด้านล่าง เข้าสระประจำไร่นาของเกษตรกร และน้ำส่วนเกินจะไหลลงสู่ที่ต่ำเก็บเป็นชั้นๆ ตามระดับขั้นบันได เกิดการใช้น้ำซ้ำหลายรอบ และไม่ต้องใช้ระบบสูบน้ำ ต้อนน้ำจากที่สูงเข้าสู่พื้นที่กักเก็บ หรือสระน้ำประจำไร่นาและแปลงเกษตร เมื่อมีน้ำส่วนเกินความต้องการ จะมีเส้นทางน้ำ คลองต้อนน้ำที่รวบน้ำ และทุ่งรับน้ำหลากที่รวบน้ำทั้งหมด มาเก็บไว้ที่แหล่งน้ำชุมชนเพื่อการอุปโภคบริโภค ในระดับครัวเรือนต่อไป

หนึ่งหัวนา หนึ่งป่าน้อย : ยกป่ามาไว้ในไร่นา

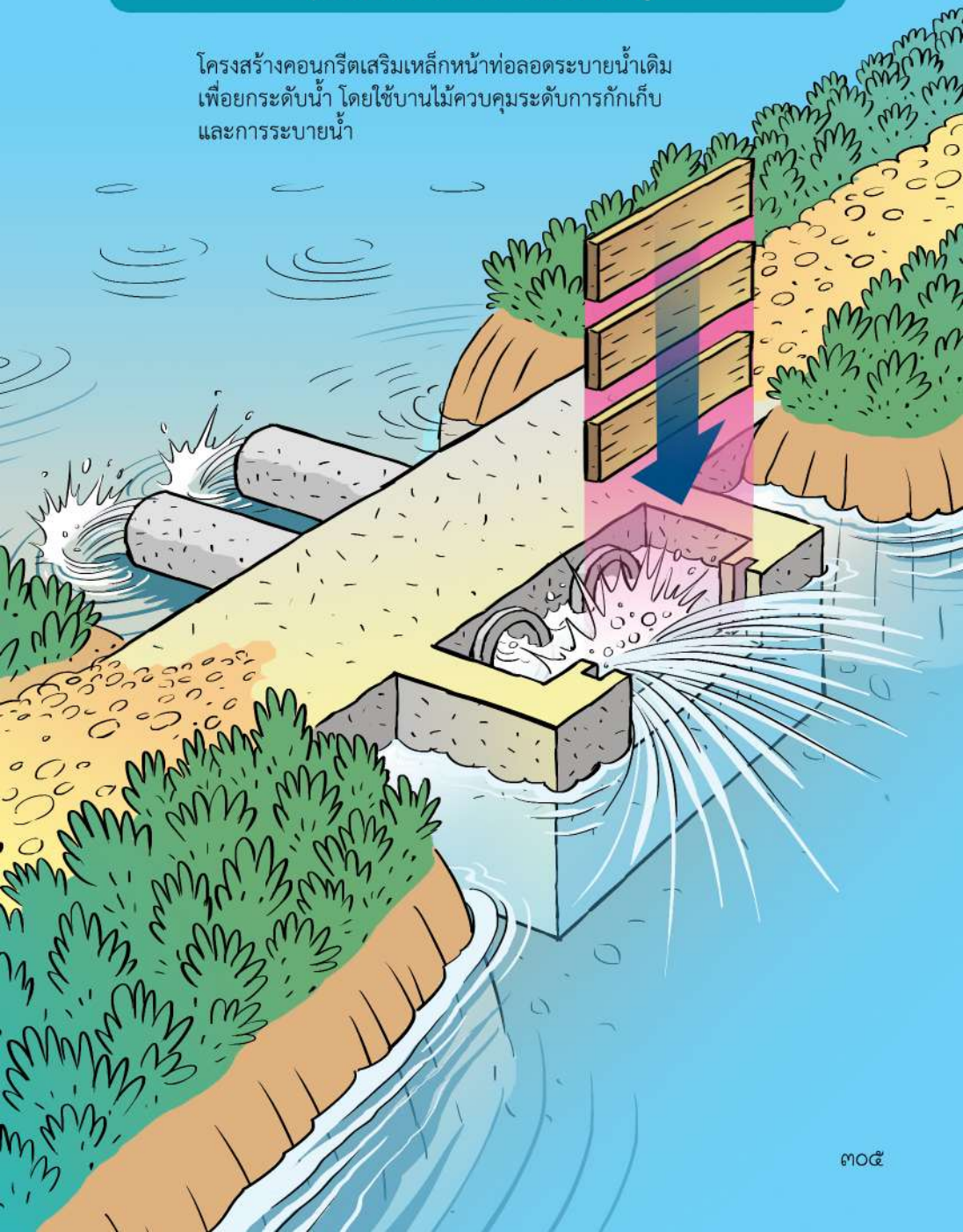
ชุมชนบ้านโนนแต้ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

“หนึ่งหัวนา หนึ่งป่าน้อย”
เริ่มจากเพาะกล้าไม้แจกชาวบ้าน
นำไปปลูกที่หัวนาแต่ละบ้าน
พันธุ์ไม้ต่างๆ ที่นำมาปลูกในไร่นา
ยึดแนวทางพระราชดำริ คือ
ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง
เพื่อมีอาหาร ผลผลิต รายได้ตลอดทั้งปี
และความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตนเอง

อาคารยกระดับน้ำหน้าท่อ
ชุมชนบ้านโนนแต้ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

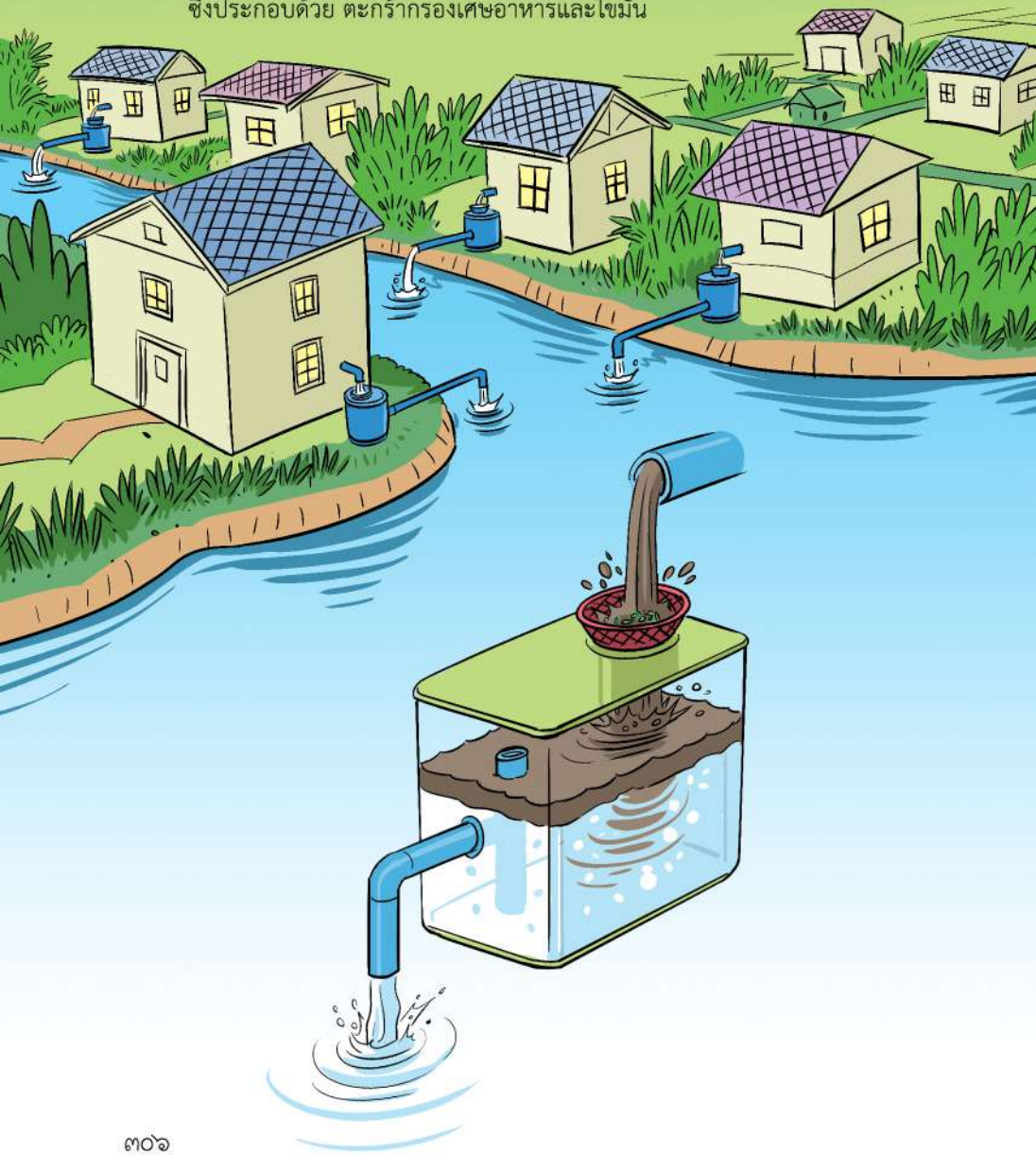
โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กหน้าท่อลอดระบายน้ำเดิม
เพื่อยกระดับน้ำ โดยใช้บานไม้ควบคุมระดับการกักเก็บ
และการระบายน้ำ

ระบบจัดการน้ำเสีย ด้วยถังดักไขมัน

บ้านศาลาดิน อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

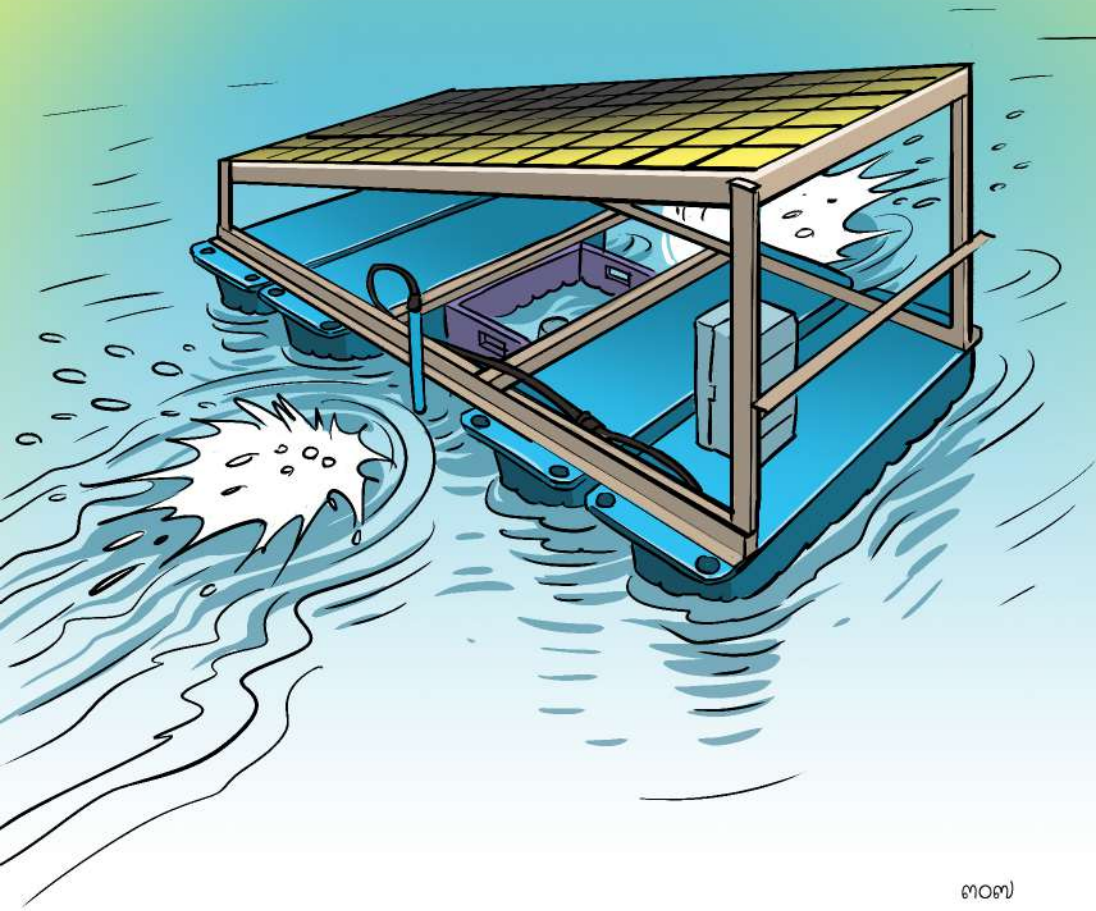
กระบวนการบำบัดน้ำเสีย ตั้งแต่ดักไขมันจากครัวเรือน โดยใช้ต้นทุนต่ำ ที่ชุมชนนำไปใช้ได้สะดวก ได้แก่ ถังดักไขมันประจำครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย ตะกร้ากรองเศษอาหารและไขมัน

เครื่องเติมอากาศแบบโซล่าเซลล์

บ้านศาลาดิน อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

บำบัดน้ำเสีย ด้วยการเติมออกซิเจน ลงในแหล่งน้ำ
โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย
และลดการใช้พลังงานสิ้นเปลือง

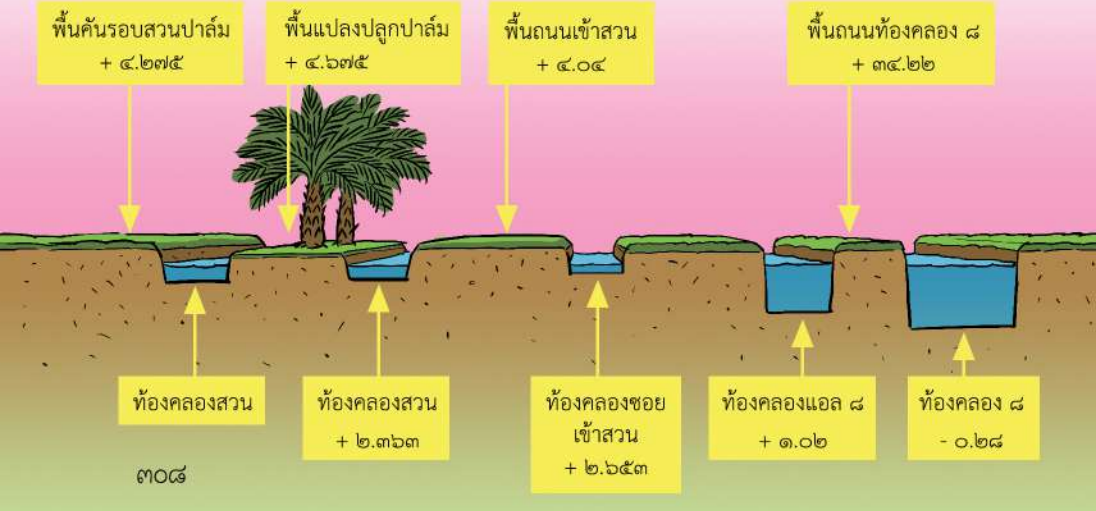
ระบบคลองและแก้มลิงร่องสวน

คลองรังสิต อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี

จัดการพื้นที่ร่องสวนขุดลอกตะกอนดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรับน้ำและสำรองน้ำ ให้สามารถหน่วงน้ำก่อนไหลไปยังพื้นที่ด้านล่างและคลองต่างๆ รวมทั้งซ่อมแซมและก่อสร้างประตูน้ำ เพื่อเสริมประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการน้ำ

ควบคุมระดับน้ำเข้า–ออก เชื่อมโครงข่ายน้ำระหว่างคลองชลประทานกับร่องสวน ชุมชนเปลี่ยนวิถีทำเกษตร เปลี่ยนพื้นที่ทำนา ปรับเป็นร่องสวนทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ และปลูกปาล์มเสริมในพื้นที่ สามารถเกิดรายได้เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน

นาบัว

บ้านศาลาดิน อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

จากพื้นที่น้ำท่วม ชุมชนปรับเปลี่ยนเป็นทำนาบัว ซึ่งการปลูกบัวจะสามารถเก็บผลผลิตได้เต็มที่ในช่วงเวลา ๓ - ๔ เดือน หลังจากนั้นบัวจะเริ่มโทรมและให้ผลผลิตน้อยลง เจ้าของนาบัวส่วนใหญ่จะทิ้งบัวชุดเดิมแล้วปลูกใหม่ ซึ่งทำให้ผลผลิตขาดช่วง เกษตรกรศาลาดินจึงมีวิธีที่สามารถเก็บผลผลิตบัวได้อย่างต่อเนื่องไม่ต้องปลูกบัวใหม่ โดยแบ่งนาบัวเป็น ๒ แปลง

เมื่อบัวเริ่มโทรมหรือแก่จะให้ผลผลิตน้อยลง ให้ลดปริมาณน้ำในนาบัวลง จนรถทุบนาสามารถลงในนาบัวได้ แล้วย่ำบัวให้เป็นแนวกว้างประมาณ ๖ เมตร แต่ละแนวเว้นระยะห่างที่ไม่ต้องย่ำ ในแนวที่ย่ำ บัวจะแตกหน่อใหม่โดยธรรมชาติ ส่วนในแนวที่ไม่ได้ย่ำ จะเป็นแนวของบัวที่โทรมหรือแก่ ให้ตัดใบและดอกทั้งหมดออก เพื่อให้บัวแตกชุดใหม่พร้อมกับแนวที่ได้ย่ำไว้ ทำแบบนี้ทีละครึ่งแปลงสลับกัน เท่านี้ก็จะสามารถเก็บผลผลิตจากบัวได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องรื้อปลูกใหม่และผลผลิตไม่ขาดช่วง

อาคารน้ำล้น
บ้านทับคริสต์ อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

อาคารเก็บกักน้ำสามารถระบายน้ำได้ ยกระดับเก็บกักน้ำ เมื่อมีปริมาณน้ำเยอะ
สามารถระบายได้ทันท่วงที ไม่เกิดความเสียหายในพื้นที่ใกล้เคียง
และยังคงมีน้ำเก็บกักไว้ใช้

ป่ายางและวนเกษตรในพื้นที่ตนเอง

บ้านปากชวด อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี

เมื่อพื้นที่ทำกิน
กลายเป็นพื้นที่อุทยาน
ชุมชนจึงเปลี่ยนวิถีการเกษตร
เป็นปลูกไม้ ๓ อย่าง
ประโยชน์ ๔ อย่าง
ช่วยเพิ่มพื้นที่ป่า
ฟื้นฟูระบบนิเวศ
ของป่าต้นน้ำ

เริ่มต้นจากการปลูกไม้ผล พืชผัก แทรกในสวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน
ช่วยเพิ่มพื้นที่ป่า มีผลผลิตเป็นอาหารและรายได้เสริมต่อเนื่องตลอดปี

อาสาสมัครเตือนภัยภิบัติ
เครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน จ.สุราษฎร์ธานี

การใช้วิทยุสื่อสาร
การพัฒนาระบบการเตือนภัยฯ
การใช้ข้อมูลภาครัฐ การเตรียมเครื่องยังชีพ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
การประชาเสวนา
ร่วมวิเคราะห์ปัญหา
และสาเหตุปัญหา
ร่วมกำหนดกิจกรรม
ร่วมปฏิบัติ
และประเมิน

การเฝ้าระวังป่า
และการจับสัตว์น้ำ
การปลูกต้นไม้
และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
วนเกษตร
เกษตรผสมผสาน
การทำฝายชะลอน้ำ
ดักตะกอน
การจัดการ
สิ่งแวดล้อม

การสร้างจิตสำนึก
การทำระเบียบ
การเตือนภัยพิบัติ

ดินดี
น้ำดี ป่าไม้ดี
ไม่สูญเสียชีวิต
และทรัพย์สิน
สมาชิกมีความสุข

ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น
ภาคเอกชน ภาควิชาการ

ระดับความเสี่ยงในการเฝ้าระวัง

ระดับที่ ๑	ระดับที่ ๒	ระดับที่ ๓	ระดับที่ ๔	ระดับที่ ๕
ฝนตกติดต่อ ๒๔ ชม. สภาพลมเล็กน้อย เม็ดฝนมีขนาดเล็ก	ฝนตกติดต่อ ๒๔ ชม. สภาพลมเล็กน้อย เม็ดฝนมีความหนาแน่นขึ้น	ฝนตก ๒๔ ชม. ขึ้นไป สภาพท้องฟ้าเปลี่ยนสีทั่วทั้งพื้นที่ เม็ดฝนหนาขึ้น เม็ดฝนใหญ่ขึ้น	ฝนตกหนัก (มองอะไรไม่เห็น) เสียงฟ้าร้องเป็นระยะๆ	ฝนตกหนัก (มองอะไรไม่เห็น) ท้องฟ้ามืดครึ้ม ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า สภาพลมแรง และมีลูกเห็บตก
		อาสาสมัครเฝ้าระวังโดยใกล้ชิด	อาสาสมัครแจ้งเครือข่ายทั้งหมด เตรียมพร้อมอพยพ	อาสาสมัครแจ้งอพยพไปยังศูนย์พักพิงประจำหมู่บ้าน

ทำเนียบ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ

๑. เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว ต.แม่เจดีย์ใหม่ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
- นายอุทัย พะนวย โทร. ๐๘๙-๙๙๗-๓๘๑๗ (ประธานกลุ่ม)
- นางสาวทัชชกร ไทยกรณ์ โทร. ๐๙๕-๖๙๘-๒๓๙๔ (ผู้ประสานงาน)

๒. ชุมชนบ้านม่วงชุม ต.ครึ่ง อ.เชียงของ จ.เชียงราย
- นายชะลิตร อินใจ โทร. ๐๘๔-๖๐๙-๐๘๕๑ (ประธานกลุ่ม)
- นายปัญญา เป้าพรหมมา โทร. ๐๙๒-๓๑๔-๖๔๓๖ (ผู้ประสานงาน)

๓. กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทราย ต.เชื่อนผาก อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
- นายสงกรานต์ ใหม่คำ โทร. ๐๘๖-๑๘๒-๑๗๘๒ (ประธานกลุ่ม)
- นายกิมเฮง พรมลอย โทร. ๐๘๗-๑๘๓-๒๗๕๑ (ผู้ประสานงาน)

๔. เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอุป ต.แจ่มหลวง อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่
- นายวิจิตร์ พนาเกรียงไกร โทร. ๐๘๑-๗๐๖-๘๙๑๗ (ประธานกลุ่ม)
- นายเดชา นทีไท โทร. ๐๙๕-๖๗๕-๓๗๗๒ (ผู้ประสานงาน)

๕. ชุมชนเหมืองแม่หาด ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
- นายรัตน์ ยาโน โทร. ๐๘๑-๐๒๕-๘๔๑๗ (ประธานกลุ่ม)
- นายนิติ เที่ยงจันตา โทร. ๐๘๘-๔๐๗-๘๕๙๔ (ผู้ประสานงาน)

๖. บ้านห้วยปลาหลด ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด จ.ตาก
- นายไพรรัตน์ กีรติยุคศีรี โทร. ๐๘๖-๒๐๙-๖๒๙๑ (ประธานกลุ่ม)
- นางสาวสมฤดี ถนอมพงษ์ดี โทร. ๐๘๐-๗๙๕-๕๖๙๘ (ผู้ประสานงาน)

๗. ชุมชนบ้านดงผาปูน ต.บ่อเกลือใต้ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
- นายศุภกิจ พิศจาร โทร. ๐๙๓-๖๗๔-๒๘๘๓ (ประธานกลุ่ม)
- นายคเณศวร น่านโพธิ์ศรี โทร. ๐๘๕-๖๒๐-๗๕๒๖ (ผู้ประสานงาน)

๘. ชุมชนบ้านร้องแง ต.วรนคร อ.ปัว จ.น่าน
- นายสนิท เนตรทิพย์ โทร. ๐๘๑-๗๘๔-๖๙๗๗ (ประธานกลุ่ม)
- นางสาวกมลนิตย์ อนุจร โทร. ๐๙๕-๖๘๒-๑๗๖๘ (ผู้ประสานงาน)

๙. กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านตุ่น ต.บ้านตุ่น อ.เมือง จ.พะเยา
- นายสม หลวงมะโนชัย โทร. ๐๘๐-๑๒๖-๑๔๑๘ (ประธานกลุ่ม)
- นายศตวรรษ คำสุ โทร. ๐๙๕-๔๓๔-๔๓๓๐ (ผู้ประสานงาน)

๑๐. ชุมชนตำบลสายนาวัง อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์
นางสาวคนึงนิจ พลขยัน โทร. ๐๙๔-๒๗๓-๐๔๔๔ (ผู้ประสานงาน)

๑๑. ชุมชนบ้านป่าภูถ้ำ ภูกระแต ต.แวงน้อย อ.แวงน้อย จ.ขอนแก่น
นายพิชาญ ทิพวงษ์ โทร. ๐๙๓-๓๒๕-๐๑๗๕ (ประธานกลุ่ม)
นายเข็ม เดชศรี โทร. ๐๖๓-๐๐๒-๒๐๙๘ (คณะกรรมการ)

๑๒. ชุมชนบ้านโนนแต้ ต.หนองขาม อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ
นายหิรัญ บุญโนนแต้ โทร. ๐๘๗-๒๔๐-๒๑๙๕ (ประธานกลุ่ม)
นายสายยันต์ เหล็กพรม โทร. ๐๘๖-๒๒๖-๓๐๕๙ (ผู้ประสานงาน)

๑๓. ชุมชนตำบลบุ่งคล้า อ.บุ่งคล้า จ.บึงกาฬ
นายชัยโรจน์ อโคตมี โทร. ๐๖๒-๕๙๕-๕๔๑๐ (ประธานกลุ่ม)
นางสาวอัจฉรา พรหมอารักษ์ โทร. ๐๙๓-๔๕๖-๘๔๘๗ (ผู้ประสานงาน)

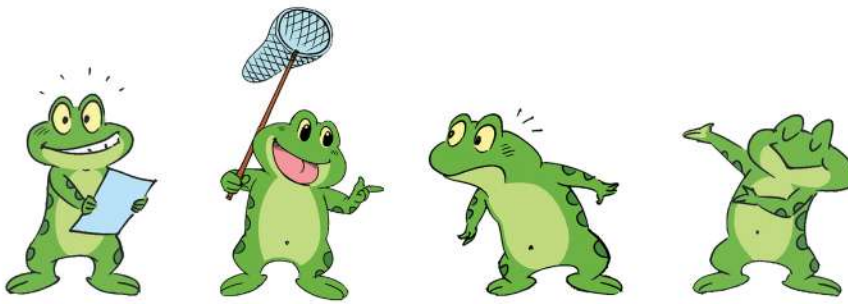
๑๔. บ้านลิ่มทอง ต.หนองโบสถ์ อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
นายสมชิด มะหิงสาเดช โทร. ๐๘๗-๐๐๔-๒๙๐๓ (ประธานกลุ่ม)
นายพูลเพิ่ม เมืองศรี โทร. ๐๘๔-๙๐๐-๘๗๕๕ (ผู้ประสานงาน)

๑๕. บ้านตูม ต.กุดน้ำใส อ.ค้อวัง จ.ยโสธร
นางอมรรัตน์ ตรีแสน โทร. ๐๙๙-๓๒๐-๖๒๑๒ (ประธานกลุ่ม)
นางสาวกาญนา สาริพันธ์ โทร. ๐๘๐-๔๘๗-๖๖๘๑ (ผู้ประสานงาน)

๑๖. บ้านเวียงคุก ต.เวียงคุก อ.เมือง จ.หนองคาย
นายกระสันต์ ปานมีศรี โทร. ๐๘๙-๗๘๙-๐๐๔๘ (ประธานกลุ่ม)
นายสุชาติ คัดทรายขาว โทร. ๐๘๕-๔๕๑-๓๗๓๔ (ผู้ประสานงาน)

๑๗. บ้านผาชัน ต.สำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี
นายคำพัน เชิดไชย โทร. ๐๙๕-๔๗๓-๓๑๙๑ (ประธานกลุ่ม)
นายหลุย ธรรมเที่ยง โทร. ๐๙๖-๒๕๗-๗๒๕๑ (ผู้ประสานงาน)

๑๘. ชุมชนบ้านเปร็ดใน ต.ห้วงน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด
นายศุภกิจ ห้วงน้ำ โทร. ๐๘๗-๕๘๒-๑๔๗๐ (ประธานกลุ่ม)
นางธิดา ห้วงน้ำ โทร. ๐๘๒-๒๐๙-๕๓๗๔ (ผู้ประสานงาน)

๑๙. ชุมชนตำบลดงละคร อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก

นายเกียรติศักดิ์ ชูเกียรติศิริ โทร. ๐๘๑-๙๓๕-๓๔๖๘ (ที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำชุมชน)

นางสาวสุกัญญา สูตะบุตร โทร. ๐๙๖-๑๕๑-๕๓๙๖ (ผู้ประสานงาน)

๒๐. บ้านศาลาดิน ต.มหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

นายวันชัย สวัสดิ์แดง โทร. ๐๘๑-๔๙๘-๖๓๔๐ (ประธานกลุ่ม)

นางสาววันเพ็ญ นรารอด โทร. ๐๘๓-๐๐๐-๔๓๗๑ (ผู้ประสานงาน)

๒๑. คลองรังสิต ต.บึงชำอ้อ อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี

นายอักษร น้อยสว่าง โทร. ๐๘๔-๓๘๘-๗๗๖๗ (ประธานกลุ่ม)

นางสาวกนิษฐา เส็งมา โทร. ๐๘๕-๖๒๔-๔๙๑๙ (ผู้ประสานงาน)

๒๒ ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก ต.ดงขี้เหล็ก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

นายอรรถรส จันทร์ชัย โทร. ๐๘๑-๘๖๑-๒๙๗๐ (ประธานกลุ่ม)

นางสุนิษา จันทร์ชัย โทร. ๐๙๐-๕๐๒-๔๙๖๗ (ผู้ประสานงาน)

๒๓. บ้านหนองตาจอน ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี

นายศักดิ์ สุโขประสพชัย โทร. ๐๖๒-๘๒๓-๙๘๙๒ (ประธานกลุ่ม)

นางสาวสุชาดา เอื้อนยศ โทร. ๐๘๒-๐๘๖-๔๙๙๗ (ผู้ประสานงาน)

๒๔. ชุมชนทุ่งสง ต.ถ้ำใหญ่ และ ต.นาหลวงเสน อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

นายนิวัฒน์ ยืดมั่น โทร. ๐๘๒-๘๓๔-๗๐๒๕ (ประธานกลุ่ม)

นางสาวจุรีพร อยู่พัฒน์ โทร. ๐๖๒-๒๔๒-๓๒๔๓ (ผู้ประสานงาน)

๒๕. ชุมชนบ้านตะโล๊ะ ต.ยะต๊ะ อ.รามัน จ.ยะลา

นายหะรง สะกะแย โทร. ๐๖๒-๑๖๘-๘๑๗๓ (ผู้นำชุมชน)

นายดอเล๊าะอาลี สาแม โทร. ๐๘๗-๒๘๘-๐๑๗๕ (ผู้ประสานงาน)

๒๖. เครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน ต.ตะกุกเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี

ดร.ประวีณ จุลภักดี โทร. ๐๘๑-๓๙๗-๗๔๔๒ (ประธานกลุ่ม)

นายธีรศักดิ์ วุ่นอินทร์ โทร. ๐๙๘-๖๘๒-๙๙๒๘ (ผู้ประสานงาน)

๒๗. บ้านทับคริสต์ ต.คลองชะอุ่น อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

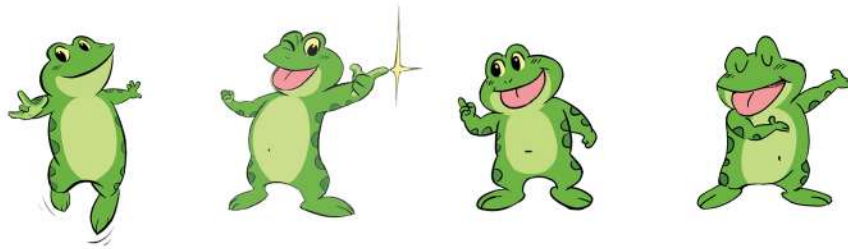
นายปกิต ทนุผล โทร. ๐๘๙-๙๗๐-๓๓๕๔ (ประธานกลุ่ม)

นายวิชาญ บุญประเสริฐ โทร. ๐๘๖-๒๖๗-๗๗๒๗ (ผู้ประสานงาน)

๒๘. บ้านปากชวด ต.พะแสง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี

นายวัชรินทร์ มุกดา โทร. ๐๙๘-๐๕๖-๙๕๙๗ (ประธานกลุ่ม)

นายภคพล ทำนาวาส โทร. ๐๖๓-๐๖๑-๑๔๖๔ (ผู้ประสานงาน)

การ์ตูนโดย

โอม รัชเวทย์
สละ นาคบำรุง, โรมรัช รัชเวทย์, มนัส หัสดำ
สุรินทร์ นาคบำรุง, ทักษิณา นาคบำรุง, สุณิสา โพธิสิทธิ์

จัดทำและเผยแพร่โดย
มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม